PETRU POPESCU

FATA DIN NAZARET

„Imaginația literară din acest roman al lui Petru Popescu stimulează interesul cititorilor față de evenimentele religioase și istorice."

ELIE WIESEL

EDITURA JURNALUL

Curtea veche

Petru Popescu

Fata din Nazaret

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României POPESCU, PETRU
Fata din Nazaret / Petru Popescu;
trad.: Mihnea Gafiţa.
Bucureşti: Curtea Veche Publishing,
Jurnalul, 2010
ISBN 978-973-669-949-8
ISBN 978-606-92051-4-3
I. Gafiţa, Mihnea (trad.)
821.135.1 (73)-31
Coperta: Griffon and Swans www.griffon.ro
PETRU POPESCU
Girl Mary

ISBN 978-973-669-949-8

„În surprinzătorul roman al lui Petru Popescu, dăm peste Maria din Nazaret în carne şi oase, care îşi spune povestea cu vorbele unei adolescente autentice. Ne cuprind fiori când ne întâlnim faţă în faţă cu această enigmatică icoană religioasă, când ne împărtăşim din puterea, simplitatea, onestitatea, devotamentul, curajul şi momentele ei de teamă. Vedem o fată plină de viaţă, care devine femeie pe nisipurile încinse ale deşertului, care se luptă pentru supravieţuire şi pentru a înţelege locul femeii în lume. Este o prezenţă exuberantă, voluntară, pasională şi îndrăgostită până peste cap. Foarte îndrăzneţ!"

Barbara Dana, autoarea cărţilor *Young Joan* şi *A Voice of Her Own: Becoming Emily Dickinson*

„În *Fata din Nazaret,* Petru Popescu ne conduce spre locuri îndepărtate, pe care le descrie cu detalii vii şi cu un ochi priceput când vine vorba de sexualitate. Şi cu o bucurie a limbajului pe care o găsesc irezistibilă. Petru este un povestitor de primă mână. *Fata din Nazaret* priveşte credinţa şi iubirea cu intuiţie, cu afecţiune şi umor."

Caldecott Chubb, producător
al filmului *Eve's Bayou* (1997)

„Un roman liric, foarte mişcător, care o aduce în prim-plan pe una dintre cele mai iubite femei din istorie... Petru Popescu străpunge vălul de mister în care este învăluită o femeie venerată deopotrivă de creştini şi de musulmani, scoţând la iveală inima profund umană a unei fete al cărei destin a fost să modifice cursul istoriei. Cunoştinţele sale solide îl ajută pe autor să confere autenticitate descrierii pe care o face vieţii din Palestina secolului I, iar portretele sale pline de viaţă, ale unor personaje biblice precum Pilat din Pont, regele Irod şi tâmplarul Iosif, mărturisesc adevărul istoric. Este un roman despre credinţă în sensul cel mai pur al termenului şi despre lupta unei adolescente care caută un înţeles într-o lume sumbră şi brutală. Iubirea lui Petru Popescu pentru Maria emană din fiecare pagină, iar limbajul său elegant ne ajută să pricepem de ce chiar şi Dumnezeu a iubit-o.“

Kamran Pasha, autorul cărţii *Mother of tbe Believers: A Novel of tbe Birth of Islam*

„Petru Popescu aruncă o privire tulburătoare, vie şi scormonitoare din punct de vedere psihologic spre evenimentele care au precedat venirea pe lume a lui Isus... Această carte reprezintă un triumf“

Dennis Palumbo, autorul cărţii *Writing From the Inside Out*

Traducere din limba engleză
şi note de MIHNEA GAFIŢA

Editura Jurnalul și Curtea Veche

I

Fata din deşert

Dădu pinteni calului, care trăgea după el un alt cal, încărcat cu burdufuri de apă şi baloţi de fân.

Cinci nopţi la rând, acest roman în floarea vârstei, trimisul regelui Irod, îşi alesese câte un loc de înnoptat în mijlocul deşertului, turnase apă din burdufuri într-o căldare şi le dăduse cailor să bea, după care desfăcuse un balot de fân şi-l răspândise dinaintea lor pe o prelată de in. El însuşi mâncase turtă de ovăz nedospită, brânză veche şi smochine. Apoi legase picioarele din faţă ale cailor la două palme deasupra gleznelor, de parcă le-ar fi pus obezi. Dacă s-ar fi speriat şi-ar fi luat-o din loc în timpul nopţii, bufniturile copitelor pe nisip l-ar fi trezit.

Când şacalii se-apropiau prea mult, caii nechezau şi trimisul se trezea, sărea în picioare şi începea să-şi scuture braţele şi să strige, până se îndepărtau. Apoi se întindea la loc şi adormea. Când se crăpa de ziuă şi zorii străpungeau bezna, el era deja călare în şa, un cal trăgându-l pe celălalt. În fiecare zi, încăleca pe calul pe care-l cruţase în ajun. Soarele îi pârjolea faţa. Paliul îi flutura în urmă, ca o flacără mânioasă care izbucnise chiar de pe umerii lui. Mijindu-şi ochii, ca să scruteze umbrele pe care le aruncau dunele, se îndrepta chiar spre ele, spre răsărit.

În cea de-a treia zi de când călărea, caii începuseră să calce pe oase care crăpau sub copitele lor. Tigve de oameni, pe care nisipurile abia le ascundeau, se faceau fărâme când treceau peste ele, ca nişte proiectile de catapultă. Romanul îşi oprise caii şi sărise din şa direct pe vine. Scosese un *pugio* împodobit, cu care se apucase de scormonit în nisip.

Din prima clipă, lama scurtă şi zdravănă scosese la iveală câteva ţeste, cu părul încă pe ele, amestecat cu zdrenţe de ţesătură în dungi — morţii de-acolo purtaseră, la vremea lor, *tallit* — eşarfele cu care-şi înfăşurau capetele bărbaţii. Cei

măcelăriţi acolo fuseseră tineri şi avuseseră, fără îndoială, părul negru.

Romanul rânjise în aerul fierbinte al deşertului: era pe calea cea bună.

Precis avea să-i găsească pe evreii deşertului, şi-anume destui, pe care să-i aducă înapoi cu el. Speranţa renăscuse în sufletul lui. Încălecase din nou şi pornise mai departe la drum.

*

Înaintea romanului cel tânăr, deşertul arăta, cu fiecare ceas care trecea, parcă şi mai uscat. Ai fi zis că era chipul lunii, ca-n povestea de demult, pe care oamenii şi-o spuneau pe vremea când Tora nu fusese încă scrisă:

„Dumnezeu a făcut pământul, rodnic şi umed l-a făcut. Apoi, uite aşa, în joacă, Dumnezeu a făcut şi luna, dar pe ea a facut-o stearpă. Şi Dumnezeu a izbit-o de pământ, iar ea s-a sfărâmat într-o mie de fărâme.

Şi Dumnezeu a făcut o altă lună; dar şi aceea tot stearpă i-a ieşit. Atunci, Dumnezeu a izbit-o cu dosul palmei, de s-a dus învârtindu-se în înaltul cerului: Stai acolo atârnată şi luminează nopţile oamenilor, i-a spus Dumnezeu. La ce eşti bună, altfel? Şi, ascultând ea de voia Domnului, a doua lună s-a apucat să lucească în linişte pe cer. Iar luna cea dintâi... Dumnezeu i-a amestecat fărâmele cu nisipurile pământului şi din ele au ieşit deşerturile din lumea largă“

Trimisul ştia multe poveşti de-ale evreilor, dintre care unele nici măcar nu erau scrise în cărţi. În doar câteva luni, până să se îmbarce în Italia, învăţase o mulţime de lucruri despre poporul ales al lui Dumnezeu.

Merse călare de-a latul acelei fărâme de lună, până zări nişte palmieri. Oaza era de-adevăratelea, nu vreo închipuire. Dacă n-ar fi găsit-o, poate c-ar fi rătăcit drumul, şi-ar fi consumat proviziile şi ar fi murit acolo, în deşert, iată, însă, că ajunsese. Mirat şi el de faptul că rămăsese în viaţă, se simţi înfrăţit cu locuitorii aceia necunoscuţi ai deşertului. Intră călare printre copaci.

*

Roata de apă era pusă în mişcare de un cabestan cu nişte bare lungi, la care împingeau câteva fete mergând în cerc, precum asinii robotind la muncile câmpului. Ulcioarele de lut legate de muchia roţii scoteau la suprafaţă apa limpede, pe care o vărsau într-un hârdău suficient de mare, cât să se adape din el o caravană întreagă. Romanul se uită la fetele deşertului şi le numără: opt erau cu toatele, în cămeşoaie de in ude şi de lungimi inegale, călcând una după alta cărarea de noroi bătătorit. Mărunte şi prost hrănite, se îndemnau între ele cu strigăte scurte, scoase din fundul gâdejului. Când trimisul roman ţuţui din buze, ţu-ţu-ţu, să-şi tempereze calul, să meargă la pas, una dintre fete se repezi spre roată, se urcă înăuntrul ei şi începu să meargă aşa, pe dinăuntru, ca un grivan într-o roată de jucărie.

Înveselit, romanul se uită la tabăra care se zărea dincolo de roată. Un talmeş-balmeş de corturi peticite cu zdrenţe. Pereţi de piatră ciuruiţi ca un stup de albine, cu borte din care ieşeau fuioare de fum. „Chiar trăiesc în găuri dintr-astea“, se minună el. „Fumul trebuie să fie de la oalele în care-şi fac fierturile“

Fata dinăuntrul roţii de apă grăbi pasul, mai-mai să alerge. Spetezele roţii începură să pârâie, apa din ulcioare le împroşcă pe celelalte truditoare. Fata cea nerăbdătoare îşi dădu părul de pe faţă cu o mână arsă de soare. Strigătele de „Stai!“ şi „Mai încet!“ ale celorlalte nu făcură decât s-o întărâte şi se puse pe alergat de-a binelea — până când oaspetele neaşteptat se ridică în şa cât era de înalt şi strigă:

— Rabinul... Cine-i rabin aici?

Fetele încetară să mai împingă în barele cabestanului. Oprindu-se brusc, roata o zvârli cât colo pe glumeaţă, care zbură prin aer şi se prăvăli chiar la picioarele calului de pe care strigase trimisul roman. Năucită, se uită drept în ochii lui.

— *Ite me dei*! — Pe toţi zeii mei! răbufni romanul în latineşte, dacă n-am mai văzut-o pe fata asta! — cu toate că

ştia că n-o mai văzuse, dar, cum de cinci zile nu mai văzuse nimic altceva decât nisipurile sterpe şi crupele cailor săi, poate că-i reamintea de tot ce era delicat şi feminin şi nu mai văzuse de mult.

Fata era înaltă şi îmbrăcată cu *istomukhvia*, cămeşoaia de in, cea de toate zilele, a femeilor din Galileea, veche şi uzată, probabil rămasă de la maică-sa. Pe sub cămeşoaie, privirile romanului ghiceau trupul aţos, fară strop de grăsime.

Se uită mai atent la trăsăturile ei. Cum avea chipul ars de soare, parcă ar fi fost o roşcovă bine coaptă. De-o parte şi de cealaltă a nasului mic şi drept, deasupra nărilor delicate, avea câţiva pistrui. La umbra calului, ochii ei păreau să aibă o nuanţă liliachie, dar, când se ridică şi se lumină la faţă de la soarele care scăpăta, romanul văzu că erau, de fapt, căprui. Când îi mai şi vorbi, vocea ei i se păru din nou cunoscută.

— Tatăl meu este rabin aici, zise ea. Dar tu, care întrebi, cine eşti?

— Sunt un mesager şi aduc vorbă de la regele vostru!

— Orpa! strigă fata cea înaltă către o alta, şi mai aţoasă şi cu pielea şi mai închisă la culoare.

Fata pe nume Orpa încuviinţă din cap şi amândouă scoaseră nişte fluierături, în timp ce restul de şase fete traseră barele cabestanului din locaşurile lor — într-o clipită, romanul se trezi înconjurat de toate acele copile înarmate cu pari. Dădu să ducă mâna la sabie, dar se stăpâni. „Uşor-uşor“, se gândi el. Fata pistruiată avea buzele subţiri, dar atât de frumos conturate.

— Cum te cheamă? o întrebă el.

— Mariamne, îi răspunse ea, vag sfidătoare.

Glasul îi era calm — slăviţi fie zeii! —, însă romanul se gândi că se înroşise, fiindcă pielea bronzată i se făcuse şi lucioasă. O umbră se apropie de ea — un şacal cu picioarele scurte, cu colţii albi la vedere. Apoi alţi trei. Romanului nu-i veni să creadă: şacali domesticiţi? Unul dintre şacali îşi înălţă botul şi fata i-l mângâie. Să fi fost dresaţi să şi atace?

Dacă săreau cu toţii deodată, nici n-aveau ce alege din el. Cuprins de frică, zise în mare grabă:

— Irod cel Mare îi trimite vorbă lui Ioachim ben Ahaz ben Mathan... Voi sunteţi tribul aceluia? — la care fata cu ochi căprui încuviinţă din cap. Regele vă iartă pe toţi! Nu mai sunteţi exilaţi, puteţi să vă-ntoarceţi la casele voastre din Nazaret!

Fetele căscară ochii mari înspre el. În tăcerea care se lăsase, nu se mai auzeau decât stropii de apă care picurau din ulcioarele de lut ale roţii.

Apoi, Mariamne îşi lăsă capul pe spate şi scoase un strigăt ascuţit, ca un vaiet prelung, aşa cum scot păsările deşertului.

Dinspre corturi şi grote se auzi un iureş de voci, de la oamenii care scoseseră capetele să vadă ce se întâmpla.

Romanul sări jos de pe cal, ameţit de cât stătuse proţăpit în şa încă din zori.

O mulţime întreagă veni în grabă mare: bărbaţi şi femei mai în vârstă, băietani cărora le dăduse de curând puful pe deasupra buzei de sus şi o liotă de copii. Toţi purtau veşminte vechi, care se decoloraseră de cât fuseseră purtate şi spălate; o singură femeie înaltă şi căruntă purta un şorţ stropit cu pete în culori vii — „aceea-i mama fetei şi e vopsitoare“, îşi aminti romanul. Mama nu semăna prea tare cu Mariamne, poate doar la înălţime; în schimb, era însoţită de un bărbat care avea nasul fetei, şi aceleaşi buze subţiri şi expresive, ba chiar şi pistruii. „*Casus patris certi*[1] — fară îndoială, tatăl ei bun“, se gândi trimisul roman, bucurându-se în sinea lui de sunetul cuvintelor latine. Îi era dor de casă. Mai vorbea latineşte cu soldaţii romani din Ierusalim, dar numai când se duceau în grup la câte un lupanar din afara zidurilor cetăţii, în valea Kidron.

Bătrânul cel palid şi nevasta lui se puseseră în fruntea mulţimii. „Deci ăştia sunt — se gândi romanul — Ioachim şi

---

[1]) Textual: „Caz de tată cunoscut“ *(lat.),* ca răspuns la formula utilizată în cazul copiilor din flori: *Mater semper certa, pater incertus*— „Mama [este] întotdeauna cunoscută, tatăl [e] necunoscut“.

Ana." Fusese informat despre numele acestor oameni şi prevenit în legătură cu orice i-ar fi putut spune ei: *speculator vigilens semper* — spionul nu doarme niciodată. Se uită în urmă. Fata, retrasă lângă hârdăul cu apă, scosese o agrafa de păr din cine-ştie-ce buzunar al cămeşoaiei şi-şi prindea cu ea părul bogat. Mulţimea vocifera în aramaica ei — parcă li se-ngroşase tuturor sputa în gâtlejuri, la câte *kh*-uri scrâşnite se auzeau. Oare câţi dintre ei supravieţuiseră mâniei regelui Irod, cincizeci, optzeci, câţi?

Îşi aminti de tigvele din deşert, care crăpaseră sub copitele cailor săi. Bărbaţii cei tineri ai tribului fuseseră omorâţi cu toţii, doar câţiva băieţei scăpaseră cu viaţă — cei pe care-i zărea prin mulţime acum, ceva mai mari, cu puful crescut pe sub nasuri. Dar puzderia de copilaşi gălăgioşi? Pe-ăştia cine-i făcuse, călăreţii de cămile aflaţi în trecere? „Aflu eu răspunsuri la toate întrebările-astea", îşi spuse el în sinea lui. Rabinul Ioachim, palid la faţă şi cu barba încărunţită, se opri chiar în faţa lui şi-l privi cu suspiciune. Romanul zise politicos:

— Mă numesc Apella şi vin la voi în numele regelui. Bănuiţi, probabil, că nu sunt iudeu, nici galilean, cu toate că vorbesc limba voastră şi vă cunosc obiceiurile. Mesajul regelui către voi este acesta: vă puteţi întoarce la Nazaret — de-acum înainte, oricând.

Ioachim şi nevasta lui se uitară unul la altul; toţi cei din mulţime se uitară unii la alţii. S-ar fi zis că mesajul adus de el, pe care şi-l doriseră atât timp, venea prea târziu pentru ei. Ioachim îl întrebă:

— Ai vreun înscris din partea regelui, care să-ţi adeverească vorbele?

— Desigur, zise romanul şi se întoarse către caii care tropăiau pe loc, desfăcu o tolbă de piele şi scoase din ea pergamentul regelui, sigilat cu o clemă de os, pe care o rupse.

Ioachim ridică braţele. Când îşi trase mânecile înapoi, Apella tresări: bătrânul avea mâinile zdrobite, cu degetele noduroase şi încovoiate, ca şi cum i-ar fi fost rupte şi se

vindecaseră care cum apucase — şi fară unghii. Cu o mână mutilată, facu semn către nevasta lui să-i ţină pergamentul desfăşurat la înălţimea ochilor şi citi ca un om învăţat, repede, fără să se uite la un cuvânt de mai multe ori. Apoi scutură din cap:

— Aici scrie c-am fost iertaţi, dar pentru care delict? N-am fost judecaţi de vreun tribunal.

— Aceasta-i voinţa regelui, ridică din umeri Apella. Să vă întoarceţi la casele voastre. Aţi face bine să profitaţi de mărinimia lui.

Ioachim se întoarse către fiica sa:

— Mariamne!

Era un nume obişnuit în Galileea. Şi pe răposata soţie a lui Irod, singura lui nevastă evreică dintr-un harem de zece, o chema tot Mariamne. Celelalte soţii ale lui Irod erau grecoaice sau feniciene. Dintre toate, numai această regină Mariamne era evreică, şi fusese preferata soţului ei, până când regele însuşi, beat fiind, o omorâse într-un acces de gelozie. Pasămite, s-ar fi uitat afară, pe fereastra palatului, la un tânăr căpitan din gardă. Irod o sufocase cu o pernă. Pe urmă, îi omorâse şi pe Aristobol şi Alexandru, cei doi fii pe care-i avea cu ea. Toată lumea ştia despre crimele regelui Irod, dar iată că Irod era menţinut pe tron de romani, tocmai fiindcă era un om crud. Aceasta era calitatea care facea din el un *optimus rex socius*— un excelent rege-client[2] — şi cine altcineva îndeplinea voinţa Romei peste tot în lume, dacă nu regii-clienţi?

Fata căreia-i dăduseră numele după regina omorâtă se apropie de tatăl ei. Ioachim îi şopti ceva la ureche. Mariamne încuviinţă din cap şi scoase din nou şuieratul acela ca de pasăre a deşertului. Acum, cel puţin zece şacali se iviră de prin tufişuri şi două dintre fetele de la roata de apă se puseră în fruntea lor şi-i conduseră în fugă pe cărare în sus, către deşertul de unde venise romanul. „Foarte bine — se gândi Apella —, se duc să cerceteze dunele şi să

---

[2]) În Antichitatea romană, clientul era un plebeu dependent de un patrician şi protejat al acestuia, contra anumitor servicii.

verifice dacă am venit singur. Abia după aceea vor căpăta încredere în mine. Mai cu seamă fetele precis c-ar da orice să scape din văgăuna asta."

Mariamne se întoarse la hârdăul cu apă, îşi băgă palmele făcute căuş în el, le scoase pline şi se spălă pe faţă. Apella făcu câţiva paşi către ea.

— Tare aş dori să mă spăl şi eu.

Fata îşi sumese o mânecă a veşmântului şi se şterse cu ea pe frunte şi pe obraji, apoi făcu înspre hârdău un semn cu braţul dezgolit, care voia să spună: dă-i drumul. Dar n-avea de gând să-i toarne apă, nici să-l aştepte cu ştergarul pregătit. „Mucoasă nespălată ce eşti, n-am eu nevoie de favorurile tale", bombăni romanul în sinea lui şi-şi vârî mai întâi mâinile, apoi braţele, apoi şi faţa în hârdău. În partea în care se spălase fata, la suprafaţa apei, pluteau muşte şi viespi. Le stropi, să le gonească, apoi observă că hârdăul era făcut din scânduri proaspăt asamblate. Lemnul era scump în Galileea, fiindcă era păstrat pentru corăbiile romane; iată că evreii deşertului se descurcaseră, probabil făcând negoţ cu vreo caravană. Lui Apella îi era sete, dar se temea să bea de unde beau şi cămilele. Cu toate că şi fata se spălase numai adineauri în acelaşi hârdău. La naiba — şi bău cu înghiţituri hulpave.

Apoi se îndreptă de spate, bine făcut cum era, cu părul scurt şi cârlionţat, cu ochii căprui şi pătrunzători, cu nasul zdravăn, ca o provă de corabie. Arătos, după cum singur spunea despre sine.

— Ai grijă la muşte, îi spuse Mariamne.

Un roi întreg se ridică de pe suprafaţa vălurită a apei. Romanul îşi dădu jos *subucula* — vesta, scoţând la iveală un pântec umflat de la pâinea de ovăz pe care o mânca, şi le goni cu ea. Fetele chicotiră. Cum abia împlinise douăzeci şi cinci de ani, Apella nu se simţise niciodată prea bătrân sau neputincios în faţa femeilor. Uitându-se urât la ele, îşi puse la loc vesta.

— A poruncit regele, oare, să ne fie înapoiate şi casele? vru să ştie Mariamne. Când am fost goniţi aici, clanul lui

Şalafta şi clanul lui Aaron ne-au furat casele, ne-au furat turmele, tot avutul ni l-au luat! — la care Apella se încruntă, ca şi cum ar fi auzit pentru prima oară; dar de acele clanuri auzise. Mariamne continuă: S-au dat de partea sirienilor regelui, ca să ne dea pe noi morţii — şi cine?, propriii veri. Dacă mergem înapoi, or să sară pe noi şi-or să ne omoare.

— Ba nu. Mă opresc eu la Nazaret, pe drumul de întoarcere, şi le comunic şi lor voinţa regelui.

Apoi se întoarse către Ana:

— Eşti vopsitoare de veşminte, nu? Şi mama mea era vopsitoare. Cei care se pricep să vopsească îşi lasă reţetele de taină moştenire copiilor, nu? — la care ea încuviinţă scurt din cap, vrând să spună că aşa era. El arătă cu degetul către o pată purpurie de pe şorţul ei: Ştiam că purpura nu se poate obţine decât din murecşi pescuiţi din Marea Roşie.

— Aşa e, zise Ana. Dar nouă caravanele ne-aduc moluşte de-acelea. Iar celelalte culori ni le obţinem din florile deşertului, macerate în apă.

— Oamenii voştri au făcut o treabă aşa de bună cu fântâna, zise el cu un zâmbet larg. O să ştiţi să vă tocmiţi ca să vă căpătaţi şi casele înapoi.

— Numai lapte şi miere ai pe limbă, nu-i aşa? zise fata pe nume Orpa, luându-l prin surprindere cu îndrăzneala ei. Spune-i regelui să ne dea casele înapoi, altfel n-are nici un rost — la care toţi cei adunaţi acolo strigară într-un glas:

— Casele noastre! Casele noastre! Amin! Amin!

Amin — vorba pe care o spuneau evreii atât de des şi cu atâta patimă însemna „cred“. Romanii se simţeau excluşi când îi auzeau pe evrei spunând *amin.* Unii dintre ei — dintre romani — râgâiau ori se băşeau când îi auzeau spunând-o.

— Ce ştii despre noi? întrebă Ioachim, iar mulţimea, ca la un semn, amuţi, sfredelindu-l cu privirile pe străin.

Apella răspunse cu jumătate de glas:

— Numai ce-am auzit pe la Curte. Şi numai de un an sunt în slujba regelui. Când voi mai locuiaţi încă la Nazaret, fiul cel mare al regelui, Aristobol, te-a tocmit pe dumneata,

rabine, să-i construieşti un chivot de rugăciune, nu? Ţi se dusese renumele de bun tâmplar, nu? — la care Ioachim încuviinţă din cap, suspicios, dar şi flatat. Numai că Aristobol complota să pună mâna pe tronul tatălui său, aşa că regele a pus să fie omorât. Pe urmă, a izgonit pe oricine îl cunoscuse pe prinţ, adică şi tribul dumitale, *rabbi* Ioachim — asta-i tot ce ştiu. Şi, după ce prinţul Aristobol a fost omorât, regina Mariamne s-a înecat în bazinul din palat, dar a avut grijă, înainte să se înece, de-a trimis o scrisoare la Roma, în care-i spunea împăratului Augustus că soţul ei îşi pierduse minţile şi că el, împăratul, ar fi făcut bine să-l dea jos de pe tron...

— Regele-i nebun de când se ştie! zbieră cineva. E ca leul ăla bătrân şi şchiop, care-şi mănâncă puii.

— Ce cauţi în slujba regelui? strigă un tânăr imberb, arcuindu-şi gâtul slăbănog pentru a-l vedea mai bine pe musafirul cel bine hrănit.

— Cum te cheamă? îl întrebă Apella.

Băiatul îşi drese glasul, apoi zise moale, mult mai puţin arţăgos:

— Şimon.

— Sunt mercenar, Şimon. Şi încă unul foarte bun, atâta vreme cât regii mă plătesc — iar asta-l face pe regele vostru mai puţin bănuitor.

— Mai puţin zălud, mai puţin turbat! strigară mai multe glasuri.

— Poate şi asta, le răspunse Apella. Deocamdată, însă, regele este la strâmtoare. E bătrân şi bolnav şi trebuie să-şi ţină în frâu băieţii pe care îi are de la regina cea mai tânără, Malthace feniciana. Aşa că s-a apucat de şi-a tocmit alţi slujitori — mă număr şi eu printre ei — ca să dea o nouă faţă domniei lui. Atunci, i-am spus: „Măria-ta, prea mulţi supuşi ai, care sunt nemulţumiţi. Iartă-i pe evreii deşertului, scrie sulul şi mă duc eu să-l duc până la ei...

Ioachim se înroşi brusc la faţă:

— *Tu* l-ai sfătuit să facă gestul ăsta?

— Propunerea de la mine a venit. Dar şi el s-a declarat de acord atât de repede... Poate că datorită conjuncţiei de stele de-acum două luni au fost auspiciile mai favorabile ca niciodată...

— Două luni! suspină mulţimea.

— Îmi pare rău c-a durat aşa de mult. Regele îmi dă mereu câte ceva de făcut.

— Nu-i stă în fire să ierte, lui Irod! strigă un bătrân. Precis e o capcană.

— Atunci este alegerea voastră să staţi aici, zise Apella. Dar eu vă dau cuvântul cetăţii Romei că nu vreau s-aduc năpasta pe capul vostru! Sunt *vigil Asiae*[3] — veghez peste aceste ţinuturi şi e de datoria mea să menţin pacea. Regele are şaizeci şi nouă de ani şi l-a cam lăsat memoria. Nu cred că mai ţinea minte cine sunteţi, când a iscălit documentul.

— Adică mergem acasă şi nimeni nu se atinge de noi?

— Nu se atinge. N-aveţi de ce să vă temeţi.

Oamenii se adunară în jurul lui Apella. Cei care ajunseseră cel mai aproape îi atinseră vesta şi platoşa, în timp ce copiii se târau în patru labe ca să-i pipăie cizmele. Ameţit de atâtea izuri şi respiraţii, răcni:

— Aşa este, cum v-am spus, amin! — la care ei râseră cu toţii auzind un roman care spunea vorba lor de suflet, „cred“, iar el râse odată cu ei şi le spuse: Dacă porniţi la drum chiar mâine, vă scot eu un document şi pentru case şi ne-ntâlnim la porţile Nazaretului.

— Nu putem pleca de mâine, zise Mariamne. Trebuie să vedem ce facem cu fântâna — iar tatăl ei încuviinţă:

— Şi călătorii care trec pe-aici, şi animalele lor depind de apa noastră.

Fata este cheia, conchise Apella. Dacă pe ea o fac să aibă încredere în mine, vor avea şi toţi ceilalţi. Trebuie s-o iau deoparte şi să vorbesc numai cu ea. Drept care, îi făcu o scurtă plecăciune şi zise:

---

[3]) Textual: „veghetorul Asiei“, prin Asia înţelegându-se provincia romană cu acest nume, care cuprindea, practic, Asia Mică şi ţinuturile din estul Mediteranei stăpânite de romani.

— Arată-mi tabăra voastră, ca să pot spune oricui m-ar întreba cum aţi reuşit să supravieţuiţi aici. Nu v-ar strica nişte prieteni — dar ea, cu toate că-l auzise, fară doar şi poate, rămase tăcută. Mariamne, adăugă el, nu daţi cu piciorul norocului. Nu vreţi să mergeţi la casele voastre? — şi le zâmbi celorlalte fete, punându-şi braţele unul peste celălalt, ca şi cum ar fi legănat un bebeluş imaginar: Fetelor, voi nu vreţi să vă măritaţi, să faceţi copii, să aflaţi pe pielea voastră cât de plăcute sunt *neshikot ve reerim* — pupăturile şi giugiulelile?

Fetele izbucniră în râs — toate, mai puţin cea mai înaltă dintre ele, care se apropie de el şi-i şopti:

— De ce ai minţit când ai vorbit de moartea reginei?

— Cum? exclamă el şi-şi ridică mâinile ca să-şi ferească ochii de soarele care străpunse printre doi copaci.

— Sau poate nu ştiai? adăugă ea tot în şoaptă.

— Ce să ştiu? zise el şi se răsuci pe călcâie, ca să evite lumina care îi bătea direct în ochi.

— Că regele a omorât-o pe Mariamne *înainte* să-l omoare pe Aristobol. Aşa că el, Aristobol, a vrut să şi-o răzbune pe maică-sa — mi-a spus mie, când a venit la Nazaret să vadă ce lucrase tata. Iar dacă nu reuşea să lovească el primul, ştia că taică-său, regele, nu l-ar fi iertat. Asta era singura lui grijă: cine era mai iute de mână.

Apella rămase cu gura căscată, fără să se prefacă:

— Ţi-a spus el numai ţie aşa ceva?

— Nu, a spus când stătea la masa tatălui meu, ca s-audă toată lumea. Era beat. Şi, în aceeaşi noapte, regele a luat pe sus Nazaretul. Am văzut cu ochii mei cum l-a omorât pe Aristobol, iar pe noi, cei de-aici şi pe alţii, sirienii lui ne-au scos cu biciurile din case şi ne-au alungat în deşert.

Vorbele ei trimiteau la chinuri şi la omor; şi totuşi, în timp ce vorbea, părea să aibă un nu-ştiu-ce al ei, atât de feminin şi de paşnic — poate felul în care i se arcuiau buzele, poate chemarea trupului încă necopt. Apella ştia cum îi spuneau mai-marii caravanelor: *beto olay* care însemna femeiuşcă neîncepută, adică fecioară — nu degeaba se-arătau evreii

atât de grijulii în privinţa feciorii. Dar prinţul Aristobol băgase groaza în femei, la cum îşi facea mendrele cu ele şi pe urmă le întorcea spatele. În vremea scurtă pe care o petrecuse la Nazaret, oare încercase Aristobol să se ia şi de fiica rabinului?

Molliter, molliter— Uşurel, uşurel, îşi spuse tot el, aflu eu până la urmă răspunsurile la toate întrebările astea.

Fata se ridică pe vârfurile picioarelor, răsucindu-se cu faţa spre deşert. Şacalii domesticiţi se întorceau în pas vioi. În urma lor, obosite-frânte, abia se mai târau cele două fete care împinseseră la roata de apă. Fiarele se amestecară în mulţime, gâfâind de zor cu limbile scoase, aşteptând să primească mângâieri. Nu găsiseră nici un ucigaş ascuns printre dune.

Mariamne se întoarse către Apella şi-i zâmbi:

— Mare noroc pe tine că nu ne-ai minţit când ai zis c-ai venit singur. Acuma pot să-ţi arăt tabăra noastră.

Îi strigă pe Şimon şi pe Orpa. Cele două fete şi băiatul se postară în jurul lui Apella; el îşi desfăcu sabia de la cingătoare şi i-o dădu Mariamnei, care i-o întinse maică-sii, iar aceasta o ascunse sub şorţul ei. Pe urmă, Orpa fluieră după şacali. În felul acesta, sub escortă, îl duseră pe trimisul roman să-i arate oaza.

În urma lor, se găsi cine să aibă grijă de caii cu care venise. Doi băieţi le puseră dinainte câte o căldare de curmale coapte şi se apucară să-i spele cu apă, ca să-i răcorească, apoi să-i frece cu oţet, ca să le scoată căpuşele din piele, şi pe urmă iar cu apă. Faptul că aveau până şi oţet, îşi spuse Apella în sinea lui, arăta că tribul era destul de bine aprovizionat.

Trecură pe dinaintea unor ciubere din care se înălţa un iz dulceag de curmale coapte, pe care nişte femei mai în vârstă le storceau cu mâinile goale. Femeile se şterseră pe mâini de veşminte şi se luară după ei. De-acum, Apella era convins că oamenii în mijlocul cărora se afla nu se ocupau cu vrăjitoria: oriunde s-ar fi uitat, nu se zărea nici urmă de statuie de divinitate păgână, nici vreun şarpe, nici vreo

şopârlă, înfipte în vârful unor beţe pentru farmece. Un şacal trecu în pas grăbit prin faţa lui. Uitându-se la spinarea lui slăbănoagă, i se facu şi milă de bietul animal, nu şi-l putu închipui ca fiind sufletul apropiat al vreunei vrăjitoare.

Mariamne se îndreptă către nişte scări săpate în peretele de stâncă. Porni să le urce şi romanul o urmă, gândindu-se: „Dacă-i vorbesc pe tonul cuvenit, s-ar putea ca misiunea mea să se transforme într-una chiar plăcută“. Se trezi că-i venea drept în ochi nisipul săltat de călcâiele fetei, încercă să nu se lase furat de amintiri, dar îi fu cu neputinţă. La Roma, cu un an mai înainte... Se ţinea pe urmele altei fete pe-atunci, ale unei fete romane.

Un alt şacal se strecură pe lângă piciorul său, agil ca un animal de la circ. Îi strigă Mariamnei:

— Cum aţi reuşit, pe toţi zeii, să domesticiţi fiarele-astea?

— Le-am dat să mănânce, îi aruncă ea peste umăr. Le mureau puii, fiindcă mamele lor n-aveau lapte suficient pentru toţi. Am luat câţiva pui şi i-am hrănit noi.

— Păi, şi n-au fugit după ce s-au făcut mari?

— Şi să moară de foame? zise ea, râzând. Ai văzut vreodată şacali înfometaţi cum sar după muşte?

— Nu, asta nu, zise el şi râse la unison cu ea.

În urma lor, femeile mai vârstnice urcau şi ele scările. Mătuşi vigilente, se gândi Apella. O fată evreică, după cea dintâi sângerare, cel dintâi *dameem*, era supravegheată aprig, de parcă atunci s-ar fi pogorât peste ea o cupolă de sticlă imposibil de spart. Singura ieşire din această formă de prizonierat era măritişul. Exista şi o meserie, aceea de a verifica dacă fetele evreice erau fecioare înainte să se mărite. O femeie pricepută, de obicei câte o fostă moaşă, putea câştiga binişor ca *iaveș zaken eţba*, ceea ce însemna, cuvânt cu cuvânt, „deget bătrân şi uscat“, adică era plătită ca să pipăie himenul fetei înainte de noaptea nunţii şi să confirme, după cum spera toată lumea, că era neatins. La Ierusalim, era o stradă întreagă de asemenea degete bătrâne şi uscate, la care onoarea familiilor din lumea bună se plătea cu mii de şekeli, dacă se întâmpla ca vreo fată

să-şi fi pierdut fecioria înaintea cununiei. Barbar şi fascinant. Fetele romane, în schimb, deschise la minte, nici nu ştiau cum să scape mai curând de acea peliculă de piele — cele bogate se duceau la doctori, ca să le scoată himenul cu cuţitul, să le fie mai uşor să participe la jocurile cărnii — *ludi carnales.* Progresul trece prin buzunarele bogaţilor, cugetă Apella, simţind cât de mult îi lipsea Roma.

Fiica rabinului păşi pe platoul ce se înălţa deasupra deşertului, direct într-un mic ogor de grâu, care nu avea mai mult de douăzeci de paşi de la un capăt la celălalt şi era udat cu apă din hârdău, printr-un sistem de conducte făcute din ramuri de palmier scobite pe dinăuntru. Pe o latură a câmpului de grâu, văzu straturi de castraveţi, mărar, pătrunjel şi ceapă.

— Mare minune! exclamă el, arătând spre culturile întristător de mici. Seminţele de unde le-aţi avut?

— De la mai-marii caravanelor. Toate cresc bine şi frumos, mai puţin grâul. Dar e bun şi-aşa, fiindcă-l dăm la capre. Acuma ne-aduc tot caravanele şi faină bună.

Femeile mai în vârstă se opriră la marginea platoului şi rămaseră uitându-se la ei, ferindu-şi ochii de soarele care scăpăta. Care dintre ele o fi fost degetul bătrân şi uscat? se întrebă romanul în sinea lui, cu chef de glumă. Ceva mai departe, în deşert, zări câteva capre care păşteau, dar nu văzu şi ce anume, păzite de nişte potăi de şacali, cu limbile scoase de căldură. Trase şi el în piept o gură de aer fierbinte, care-i uscă plămânii.

— Cum vă curăţaţi aici? întrebă el, ca să-i arate fetei cât de bine cunoştea obiceiurile neamului ei.

— Avem un izvor fierbinte uite colo, într-o peşteră — şi-i arătă cu degetul undeva, între două dune.

Apella se uită şi-şi facu socoteala că era un drum care putea să dureze şi un ceas. Simţi cum i se tăiau picioarele.

— Faceţi tot drumul ăsta numai ca să vă-mbăiaţi în apă fierbinte?

— În apă curgătoare, zise ea cu o voce suavă, ca să-l enerveze.

— Ştiu, i-o întoarse el. Evreii nu se curăţă decât în apă curgătoare. Râu, pârâu, izvor fierbinte — curgător să fie. Lac, mare, fântână din deşert — apă stătătoare. Fie baia cât de bună, dacă apa nu-i curgătoare, nu-i poate curăţa pe evrei. În schimb, dacă au parte de-o apă curgătoare şi de templul lor din Ierusalim, evreii sunt poporul ales al lui Dumnezeu!

Mariamne îşi strânse buzele una de alta.

— Legea noastră nu-i numai atât, zise ea, alegându-şi vorbele cu grijă.

Apoi îşi legă părul cu o năframă, dar trasă atât de jos, încât îi ajungea până la sprâncene. Faţa ei, prin comparaţie cu dunele de nisip înroşit de soare, semăna cu chipul unui actor fară sulimeneli: buzele şi nasul... În fine, destul de obişnuite — de ce ar fi căzut publicul în admiraţia lor? Şi totuşi, de unde să fi ştiut, biata de ea, că era drăguţă, dacă toată ziua umbla de colo-colo cu caprele? Romanul îi zâmbi:

— Tatăl tău îţi preţuieşte sfatul. Şi el, şi toţi ceilalţi — la care ea ridică din umeri, ca şi cum i-ar fi răspuns: „Eu îi ajut pe-ai mei şi ei mă ajută pe mine. Atâta tot.“ Dar el vru să ştie: Cum s-a schilodit în aşa hal?

— Dar tu, ai mâinile zdravene? — la care el se lumină tot la faţă şi se împăună cu trupul său de adet. Atunci, pune-ţi-le pe jos, aici, zise ea, şi pipăie nisipul.

Apella puse un genunchi în pământ şi amândouă mâinile pe nisip. Oare cum putea să umble desculţă pe un asemenea cuptor încins?

Mariamne sări cu amândouă picioarele pe mâinile lui. Romanul scoase un icnet gâtuit. Fata se dădu cu un pas înapoi şi zise:

— Asta i-a făcut regele tatălui meu. A dat buzna în casa noastră cu sirienii lui, care ne-au ţinut bine pe mama şi pe mine, ca să vedem cu ochii noştri, şi el a călcat pe mâinile tatii cu picioarele încălţate cu cizme.

Durerea din vocea ei îl facu să se crispeze. Ştia cizmele lui Irod, pentru că se holba la ele ori de câte ori era convocat la palat. Regele prefera să se îmbrace în ţinută romană şi, cu

toată clima fierbinte din Iudeea, purta *caligae* — cizmele romane de luptă, cu talpă dublă ţintuită cu fier. Şi se temea de deochi mai tare decât de moarte, aşa că era în stare să-şi omoare servitorii care îndrăzneau să se uite la el. Când vorbea cu Irod, Apella îi studia, de fapt, cizmele.

Fata rabinului Ioachim îşi încheie vorba spunându-i ce avea pe suflet:

— Ne temem să-ţi arătăm recunoştinţă. Chiar dacă tu ne vrei binele, se poate ca regele să aibă alte gânduri. Poate să ne atragă în cine ştie ce capcană — şi o lacrimă se desprinse de genele ei delicate şi i se prelinse pe obraz în jos.

Inima lui Apella bătu ceva mai încet, parcă potrivindu-şi ritmul cu mersul acelei lacrimi pe care ea şi-o şterse cu dosul palmei.

— Tatăl tău i-a vorbit cumva prinţului despre Mesia? Întrebă Apella cu un aer nevinovat, ca şi cum şi-ar fi ales o temă oarecare dintr-o sută.

— I-a spus că Mesia va sosi în curând. Aşa crede el, zise Mariamne.

— Şi când vine? întrebă Apella pe un ton naiv, la care ea ridică din umeri — de unde să fi ştiut? El insistă: Poate că tatăl tău ştie ceva ce alţii nu ştiu. Doar e clarvăzător şi ghicitor, nu-i aşa?

— Nu, deloc. E doar un om citit, care ascultă ce vorbesc alţii.

— Atâta tot?

— Atât, ce altceva?

Romanul se abţinu să-i mai pună şi celelalte întrebări cu care venise pregătit. Avea el propria teorie în privinţa motivelor pentru care Irod îşi omorâse fiul cel mare şi moştenitorul. Cu puţin timp înainte să meargă la Nazaret, Aristobol îi trimisese vorbă unuia dintre marii preoţi ai templului că voia să fie tăiat împrejur — şi regele văzuse în această dorinţă a lui o intenţie de a pune mâna pe tron. Regele Irod nu-şi tăiase împrejur nici unul dintre fii, îi crescuse ca pe nişte romani şi exista şi o lege împotriva

mutilării unui cetăţean roman — *non mutilatur*, i se spunea pe scurt —, care se referea şi la circumcizie. Aristobol luase legătura în mare secret cu preotul, dar acela îl trădase regelui. Poate că fata nu ştia toate amănuntele astea. Apella o văzu mişcându-şi buzele, ca şi cum ar fi vorbit în şoaptă.

— Ce faci, vorbeşti singură? — la care ea râse şi vorbi cu glas tare:

— Când umbli de unul singur pe-aici, şi caprele ţi se rătăcesc prin deşert, şi rătăceşti drumul... De câte ori nu m-am rătăcit eu, pe vremea când încă nu aveam câinii...!

— Şi ce faceai atunci?

— Îmi trăgeam cămaşa peste cap şi mă rugam să apună soarele mai repede. Când se întuneca, mă întindeam pe jos, dormeam puţin şi pe urmă o luam din loc, ghidându-mă după urmele caravanelor, zise fata şi-i arătă nisipul pe care stăteau amândoi cu picioarele. Urme de cămile începuseră să se contureze, după cum cădeau umbrele înserării. Noaptea, lumina lunii scoate la iveală urmele, adăugă ea.

— Chiar aşa!

— De-atunci m-am învăţat să vorbesc de una singură, ca să nu-mi fie frică, zise ea şi lui i se păru că devenise tare prietenoasă.

— Şi despre ce vorbeşti, despre Mesia?

Oare ce coardă sensibilă îi atinsese? Îşi strânse iarăşi buzele una de alta şi-n ochii plini de lacrimi pe care şi le stăpânea i se răsfrânse albastrul cerului. Buza de sus îi luci de la stropii de sudoare şi tânărul roman dădu să i-o atingă, la fel de curios cum era şi în copilărie, când se juca prin casă cu căţeii. Aşa nişte minuni de *simplicitas naturae*...!

— Mariamne...! zise el şi-o apucă de mână. Simţi că avea bătături în palmă, şi totuşi i se păru atât de vie şi de nerăbdătoare. Ea îşi smulse mâna cu o mişcare bruscă şi fu cât pe ce să-şi piardă echilibrul. El ridică vocea: Irod ştie că e bătrân, iar fiii pe care-i are de la regina Malthace nu sunt bine văzuţi la Roma. Trebuie să facă pace aici, altfel venim noi şi-i transformăm regatul în colonie!

Oare ce era în mintea lui? Discuta politica Romei cu această mică vestală prăfuită cu părul cânepiu?

În momentul acela, Orpa trecu pe lângă ei ca o săgeată. Fugea şi-l tachina pe Şimon, care voia s-o prindă, însă nu era destul de iute de picior.

Apella continuă pe un ton mai potolit:

— Noi, cetatea Romei, vrem ca tribul vostru să nu se piardă, şi asta din propriul interes. Nouă ne lipseşte ceva ce poporul tău are, ceva ce-l ţine laolaltă — credinţa. Zeii noştri nu mai sunt pe gustul mulţimii, zise el, văzând că fata îl asculta cu ochii mari. Avem nevoie de o nouă credinţă care să ne însufleţească... Împăratul Augustus, care este, crede-mă, un om foarte ocupat, şi-a găsit timp şi a citit cărţile voastre, ale evreilor. Şi toata povestea cu Mesia care propovăduieşte reînnoirea i s-a părut foarte interesantă.

Acum îi spunea chiar adevărul, deşi comitea indiscreţii una după alta. Fata îi răspunse cu ochii plini de îngrijorare:

— Vai de noi, evreii, dacă romanilor începe să le sune bine credinţa noastră. Nu ştiu când va veni Mesia, nu ştiu cum o să arate şi nici tata nu ştie. De-asta suntem iertaţi, ca să venim cu aceste răspunsuri? — zise ea de-a dreptul înfricoşată, la care el mormăi încurcat:

— Nu, *puella* — fetiţo... Nu trebuie să veniţi voi cu vreun răspuns... Augustus crede că Mesia este un om în carne şi oase, dar curiozitatea lui e mai curând... filozofică. Ai de gând să baţi toba despre ce ţi-am spus?

Mariamne scutură din cap:

— Eu nu bat toba. Nici n-aş avea ce spune, nu-i aşa?

— Absolut nimic.

— Atunci, nu-ţi face griji, zise ea şi mai-mai să-l apuce ea pe el de mână de astă-dată, dar modestia i se dovedi mai puternică.

Îşi prinse mâinile una într-alta şi păru să sufere până când îl văzu pe el zâmbindu-i din nou, semn că nu era supărat pe ea. „Ce-i mai dulce de aţâţat decât mintea unei fete?“ — scrisese poetul Ovidiu, singurul pe care-l citise vreodată

Apella. De-acum se mai răcorise şi umbra ei se întâlni cu a lui pe nisip, apoi se despărţiră din nou.

— *Puella*... crede-mă că-ţi pot fi prieten, zise el, iar în sinea lui continuă: „Pentru că faci parte din acel trib despre care vorbeşte profeţia, după cum umblă vorba la Roma despre voi!“ — dar asta n-ar fi putut să spună şi cu voce tare.

Degetele ei îl atinseră la încheietura mâinii, dar aşa de repede, încât i se păru că-l şfichiuise un vârf de aripă.

— Trebuie să fii flămând, zise ea, după care o strigă pe Orpa: Du-te la maică-mea şi spune-i să pregătească mâncarea... Ba nu, stai, că mă duc eu! — şi se întoarse către Apella: Mănânci oaie, turte de făină şi curmale? Stai aici, pe piatra asta, şi scoate-ţi cizmele, ca să nu ţi se umfle picioarele. După ce termini de mâncat, să acoperi talerele cu nisip, ca să nu le adulmece şopârlele şi scorpionii.

— Şi cu apa de spălat şi de băut cum rămâne?

— Îţi aducem noi tot ce-ţi trebuie. Dar nu putem să mâncăm cu tine.

— Ştiu, ştiu... Evreii nu mănâncă la un loc cu cei necurăţaţi.

Îşi desfăcu platoşa, lăsând aerul cald să-i usuce pieptul năduşit. Avea să mănânce o mâncare gătită, pentru prima oară după cinci zile.

— Am văzut c-aveţi câteva mame cu prunci mici, care nu vor putea parcurge tot drumul până acasă pe jos, îi mai spuse el fetei. Vă împrumut eu bani, ca să le cumpăraţi nişte asini când o trece prima caravană.

— Mulţumim, dar avem şi noi ceva bani şi ne descurcăm, zise ea şi se întoarse către buza platoului — la care el facu câţiva paşi pe urmele ei:

— Şi te-ai îndrăgostit de prinţ?

— Nu. Şi nu-ţi mai băga nasul, zise ea blând, fară să vrea să-l insulte.

— Îmi bag nasul, fiindcă-mi place de tine. Asta probabil c-ai ghicit.

Mariamne păru amuzată:

— O femeie ştie întotdeauna cum e cu bărbaţii, pentru că femeia din bărbat a ieşit la început de tot, zise ea şi clătină din cap a înţelepciune, văzându-l pe el nedumerit. Ce, nu ţii minte? Bărbatul a fost făcut din ţărână, în schimb femeia — din coasta bărbatului.

— Aha, bombăni el. Înţeleg.

— N-ai cum să-nţelegi. Doar eşti bărbat.

— Într-adevăr, zise el şi râse, dar apoi o viziune stranie îi trecu prin minte: el însuşi era cel dintâi om şi stătea culcat pe spate, adâncit în somnul pe care Dumnezeu îl adusese asupra lui, ca să-i poată scoate o coastă. Dintr-odată, se trezi şi văzu coasta chiar în momentul în care-i era scoasă din coşul pieptului: roşie de sânge, fremătând, încărcată cu un viitor pe care bărbatul nu l-ar putea nicicând trăi de unul singur. Ce taine purta cu sine coasta aceea... Dar el, bărbatul, nu le putea nici măcar bănui — de-acum, tainele erau ascunse în trupul femeii. Zise: Foarte isteţ!

Se oprise atât de aproape de ea, c-ar fi putut s-o ia în braţe.

— Mă duc să văd cum e cu mâncarea, zise ea şi-o luă pe trepte în jos ca o zvârlugă.

El o privi de acolo, de sus, cum alerga spre tabără pe sub coroanele aplecate ale palmierilor. Îi zări ceafa neatinsă de soare, albă ca laptele.

II

Spionul roman

Aşezat pe stânca din mijlocul deşertului, romanul revăzu în minte vicisitudinile sorţii care-l aduseseră acolo. De exemplu, cu un an înainte, la Roma, în cetatea ca o turtă cu grunji, sub o ninsoare apoasă. Fata pe urmele căreia mergea în ziua aceea nu era desculţă, ca fata rabinului Ioachim, dimpotrivă — purta nişte *coturni* foarte la modă, încălţări înalte, pe care numai o aristocrată şi le putea permite. Şi chiar aşa şi era: fata cu pricina se numea Octavia Minima şi era nepoata împăratului Augustus.

Se ţinuse după Octavia printr-o vie modestă de undeva de pe Via Appia[4]. Trecuseră pe lângă butucii de viţă-de-vie înfăşuraţi în paie, ca să nu îngheţe de la gerul iernii, şi ajunseseră la o magazie de cărămidă care abia mai stătea în picioare.

Intraseră pe o uşă care scârţâia. Coborâseră pe nişte trepte cioplite din tuf vulcanic rozaliu tocmai în Triclia, cea mai vastă şi mai adâncă dintre catacombele Romei. Octavia mergea în faţa lui cu pas hotărât — mai fusese pe-acolo. Locul mirosului dulceag de butoaie de vin fusese luat de un iz de morminte vechi. La Roma, catacombele fuseseră săpate ca să le folosească bogătaşii drept cimitire. Asta pentru că Roma fusese dintotdeauna suprapopulată — până şi morţi, romanii se luptau pentru puţin spaţiu. Un *loculus*, adică un loc de păstrare îngust, cât să încapă un singur sarcofag, putea să coste şi sute de *aurei* — bani de aur, pentru numai o lună de ocupare.

Octavia scosese două măşti negre de fetru ţesut, cu fante înguste pentru ochi. Îşi pusese una dintre ele şi pe cealaltă

---

[4]) Şosea pietruită care pornea din Forul roman şi lega Roma de Capua, iar, mai departe, de Brundisium (azi, Brindisi), în sud-estul Italiei, având o lungime totală de 563 de kilometri. Lucrările au fost începute de cenzorul Appius Claudius Caecus („Orbul“, 340-273 î.Hr.) în anul 312 î.Hr.

i-o întinsese lui Apella. Păşiseră într-un atriu luminat de torţe fixate de pereţi. Alţi oaspeţi la fel ca şi ei, mascaţi, se aşezaseră la coadă să fie căutaţi de arme. Paznicii care-i controlau purtau şi ei acelaşi gen de măşti şi se hlizeau pufnind pe nas — păreau să fie băieţi şi fete din familii aristocratice. „Pe toţi zeii, nu intru eu aici fară o armă“, îşi spusese Apella şi, în timp ce o fată mascată îl pipăia în despicătura dintre buci în căutarea vreunei arme ascunse, el îşi scosese de la centură un cuţitaş, de fapt o custură de reparat hamurile, şi-l vârâse pe sub una dintre mâneci. Fata mascată nu-l văzuse făcând gestul, ci se întorsese spre Octavia şi o întrebase, în timp ce-o pipăia şi pe ea:

— Cine-i ăsta de l-ai adus cu tine de data asta? Un sclav?

— Mai rău, îi răspunsese Octavia, râzând. Un plebeu — instructorul meu de călărie.

Apella, care era orfan, se pricepea la cai. Dădea lecţii de călărie la grajdurile senatorului Marcias, care-şi făcuse propria şcoală de echitaţie şi avea clienţi o mulţime de romani bogaţi. La ultima ei lecţie, în timp ce descăleca, păşind pe braţul lui ţinut în chip de scară, Octavia îl întrebase: „Vrei să-l cunoşti pe unchiul meu?“ — adică pe împărat.

Octavia era o mucoasă, o adolescentă durdulie, cu o voce fonfăită şi enervantă. De fiecare dată când făceau amor în grajduri, printre picioarele cailor care tropăiau în jurul lor, ea stătea foarte detaşată şi-i observa lui trupul, mişcările, expresiile feţei. Nu putea s-o sufere, dar... vorba unei zicale romane, *penis stupidus sed promptus* — sula-i proastă, dar e gata oricând. El, Apella, răzbuna moartea părinţilor săi, care fuseseră zvârliţi de pe Stânca Tarpeiană[5] ca duşmani ai regimului cezaric tocmai în felul ăsta — călărind-o zdravăn pe nepoata lui Cezar[6]. Şi-acum... ea voia să i-l prezinte pe

---

[5]) Faleză abruptă din partea sudică a colinei Capitoliului de la Roma, orientată spre Forul roman, de unde, în perioada Republicii, erau aruncaţi trădătorii şi ucigaşii condamnaţi, dar şi oamenii cu handicapuri fizice sau mentale evidente, care erau consideraţi blestemaţi de zei.

ucigaşul părinţilor săi. Oare cum de putea fi atât de emoţionat? — se mirase el.

Paznicii mascaţi le făcuseră semn să treacă, aşa că se amestecaseră şi ei în mulţimea care se revărsa către nivele din ce în ce mai joase. Mulţi dintre oamenii aceia se cunoşteau, pentru că stăteau de vorbă şi râdeau între ei.

Simţindu-şi cuţitul pe mânecă în sus, Apella se gândise: „Ai grijă, Cezar, că s-ar putea să fiu singurul tău musafir înarmat, în seara asta!“

Duhoarea de morminte şi canale de scurgere se mai domolise; în aer plutea un fel de pâclă umedă, probabil de la puţurile de aerisire, care împrospătau atmosfera — *luminaria* le spuneau jefuitorii care se foloseau de ele ca să coboare pe frânghii până la nivelul cel mai de jos, unde se aflau locurile de veci. Se zvonea că morţii erau depuşi în Triclia burduşiţi de bijuterii şi de aur. Apella trecuse pe sub o arcadă unde o dală de piatră avea scrijelit pe ea cuvântul FIDES.

Fides însemna „loialitate“, o virtute ţinută la mare preţ în vremuri mai vechi. Mai însemna şi „credinţă“ şi, în ultima vreme, romanii foloseau cuvântul în acest din urmă sens în legătură cu împăratul. Literele arătau tremurate, ca şi cum ar fi fost scobite de o mână de muribund.

Lui Apella parcă-i pierise cheful. O apucase de cot pe Octavia şi-i spusese:

— Nu-mi place asta.

— Ce, ţi-e frică? Alţii ar face moarte de om s-ajungă până aici, să-l cunoască.

Apella nu-l văzuse până atunci pe Cezar decât de departe — o siluetă cocoţată pe cal, o figură minusculă în tribuna din

---

[6]) Caius Octavius (63 î.Hr. 14 d.Hr.), nepotul lui Cezar (care l-a adoptat chiar înainte să fie asasinat, în anul 44 Î.Hr.), a devenit cunoscut sub numele de Caius Iulius Caesar Octavianus. În anul 27 î.Hr., a rămas unicul conducător al Imperiului Roman, devenind astfel primul *imperator,* cu titlul onorific de *Augustus.* Numele *Cezar,* purtat iniţial prin adopţie, iar apoi prin cutumă, de toţi împăraţii romani, a devenit sinonim cu funcţia de împărat al Romei şi a fost preluat de alte monarhii europene care au pretins că duceau mai departe tradiţia acestei funcţii *(Kaiser*-ul german, *Ţarul* rus).

arenă. Dar auzise atât de multe despre el, mai ales despre o ciudăţenie anatomică: se vorbea că ochii lui Augustus Caesar Octavianus aveau irişii pe jumătate cât cei ai unor ochi obişnuiţi. Şi, fiindcă erau atât de mici, romanii glumeau că împăratul vedea lumea în miniatură. Că imperiul era ca o coajă de banană pentru Ochi-de-Pitic, iar cetăţenii lui — ca muştele de pe ea.

Scara de tuf se sfârşise. La fel ca într-un templu, locul unde ajunseseră era fragmentat de coloane. În pereţi erau scobite nişe adânci şi joase, unde se aflau propriu-zis *loculi,* adică locurile de veci pentru cei cu adevărat bogaţi. Un băiat fară mască stătea lângă o coloană şi le distribuia oaspeţilor câte un deget de praf alb, pe măsură ce soseau. Mai mult ca sigur, un afrodiziac. Octavia îi întinsese palma desfăcută şi băiatul îi presărase pe ea nişte praf, pe care ea şi-l pusese de îndată pe limbă.

— N-am eu nevoie de aşa ceva, bombănise Apella, drept care băiatul îşi pusese praful pe propria limbă şi exclamase: „Ha-ha-ha!“, ca un homuncul dintr-un coşmar.

Octavia îl împinsese într-una dintre nişe, unde el se împiedicase de un sarcofag.

— Haide odată! îi şuierase la ureche, desfacându-şi veşmintele. De undeva din preajmă se auzeau tropăieli de picioare desculţe, plesnituri de cravaşe, strigăte gâtuite. N-ai tu grija lor! îi şoptise ea la ureche. Sunt *servi.* Adică sclavi — şi Apella crescuse printre sclavi.

— Ce se-ntâmplă aici? întrebase el, simţindu-se apucat de prohab.

— Ce se-ntâmplă cu tine? îi replicase ea, simţind că ţinea în mână ceva mărunt şi fară vlagă. Du-te imediat şi ia-ţi nişte praf de-ăla!

Apella scosese capul înapoi în naos, exact în momentul în care intra un grup compact de bărbaţi mascaţi. Unul dintre ei, cel care conducea grupul, privea în jur prin crăpăturile măştii cu nişte ochi minusculi. „Ochi-de-Pitic!“ — se gândise Apella.

— Cezar! îi confirmase Octavia, care scosese un geamăt izvorât din adulare şi-l trăsese pe Apella iarăşi către ea.

Din fundul nişei, începuseră să se audă gâfâieli, în timp ce sclavii nevăzuţi zbierau sinistru. Apoi, de undeva în naosul templului subteran, o voce gâjâită întrebase:

— Care dintre voi e Cezar? — la care alte voci începuseră să chirăie:

— Gărzi! Unde sunt gărzile?

Vocea gâjâită se auzise din nou, ameninţătoare:

— Daţi-vă la o parte, dacă nu vreţi să vă omorâm pe toţi! Pe Cezar îl vrem! Care eşti, Cezar?

O altă voce, ascuţită, ca de papagal, zbierase:

— Eu sunt Cezar! Uite-mă!

Apella o îmbrâncise pe Octavia din faţa lui şi se repezise înapoi în naos, lăsând să-i alunece în palmă cuţitul pe care-l avea pe mânecă.

Acolo, însă, înlemnise. Doi bărbaţi nemascaţi, dar înarmaţi cu săbii, îi spintecau metodic anturajul lui Cezar. Erau trecuţi de prima tinereţe, dar solizi, nişte adeţi înnăscuţi, care, cu toate că nu-şi ascundeau feţele, curios lucru, nu păreau să iasă nicicum în evidenţă prin nimic. „Asasini plătiţi", îşi spusese Apella, în timp ce săbiile celor doi împungeau straturile de grăsime ale trupurilor cu şuierături înfundate.

— Cezar, mai ţii minte Stânca? strigase unul dintre asasini. Am venit să-i răzbun pe toţi romanii pe care i-ai aruncat de pe Stâncă! Arată-te la chip, Cezar, ca să te spintec şi să te văd murind odată!

Apella se dăduse deoparte, vrând s-o ia în sus pe scări şi să fugă, dar se ciocnise de... Cezar însuşi, care stătea de unul singur lângă o coloană şi se uita cu ochi de pitic prin crăpăturile măştii.

Apella se răsucise pe călcâie, ca s-o ia prin altă parte, dar i se păruse că avea o vedenie: un alt Cezar, cu părul pieptănat la fel, într-o parte, ca să-i ascundă chelia, cu aceeaşi bărbie retrasă şi aceleaşi buze subţiri — o sosie,

după cum realizase brusc —, se pusese în calea săbiilor ucigaşe, scheunând:

— Eu sunt Cezar! — şi chiar că semăna leit cu împăratul, atâta doar, că nu avea ochi de pitic.

Atunci, ca într-un vis, fară să-şi dea seama de ce facea, se repezise la unul dintre asasini şi-i înfipsese cuţitaşul într-o parte a gâtului, îi retezase vena jugulară. Apoi smulsese lama din gâtul aceluia şi se repezise la celălalt, pe care-l înjunghiase la fel, în gât, retezându-i şi lui vena jugulară. Sângele fiecăruia dintre ei ţâşnise în toate părţile şi se prăbuşiseră amândoi, zvârcolindu-se, în băltoaca formată pe jos, în timp ce sosia zbiera:

— Eu sunt Cezar! Eu sunt Cezar! Eu... — probabil că fusese drogat înainte.

„Soartă — îi trecuse prin minte lui Apella —, tu să-mi dai putere!“ — şi-i retezase gâtul şi acelui papagal, de la o ureche până la cealaltă. Omul apucase să mai spună o dată: „Eu sunt Cezarrrr...“ şi se prăbuşise lângă ceilalţi doi.

Adevăratul Ochi-de-Pitic rămăsese neclintit. Dar anturajul i se împrăştiase, fugiseră care încotro, cei mai mulţi înapoi spre scări, şi bolţile templului se umpluseră de duhoare de fecale, fiindcă unii dintre cei mai în vârstă se scăpaseră pe ei de frică. Octavia Minima ieşise din nişă, împleticindu-se pe picioare, cu veşmintele desfăcute, şi dăduse cu ochii de Cezar, care stătea în continuare lipit de coloană, ţintuindu-l cu privirile pe Apella, dar mai ales cuţitul plin de sânge din mâna lui.

— Eu l-am adus aici pe omul ăsta! zbieră Octavia. Ţi-am salvat viaţa!

Ochi-de-Pitic îi aruncă nepoatei sale o privire scurtă, apoi se uită din nou la Apella, ca şi cum l-ar fi întrebat: „De ce?“

În fine, gărzile dăduseră buzna în naos cu torţe aprinse.

Cezar îşi dăduse masca jos şi ordonase, cu o voce nazală:

— Puneţi mâna pe el şi luaţi-l la întrebări!

*

Ce căuta împăratul în catacombă? Ce însemnau acele saturnalii care amestecau sexul cu moartea?

Şi de ce nu l-am omorât şi pe el? Ce, sunt laş?

Asemenea întrebări îi frământau lui mintea, în timp ce era bătut cu frânghii ude, cu mănuşi ţintuite şi cu saci de nisip care-i burduşeau trupul şi aşa cumplit de tumefiat.

— Cine eşti? îl întrebaseră iar şi iar torţionarii. Şi de ce ai vrut să-l omori pe împăratul nostru divin?

De ani de zile, se tot zvonea la Roma că Augustus avea de gând să se proclame zeu. Odată, după ce el, Apella, făcuse amor cu Octavia, nepoata imperială îl pusese să jure că nu avea să divulge secretul, după care scosese un ban de aur proaspăt bătut — un *aureus,* cea mai înaltă monedă romană aflata în circulaţie — şi-i arătase că purta pe revers efigia împăratului, în jurul căreia scria: AUGUSTUS DEUS — Zeul Augustus. Îşi înfipsese banul cu muchia între sâni. Milioane de *aurei* similari aveau să fie puşi în circulaţie în ziua în care Augustus şi-ar fi făcut publică zeificarea.

— Asta se tot aude, şi încă de ani de zile. Ce mai aşteaptă? întrebase Apella, smulgându-i moneda de pe pielea năduşită.

— Se tot gândeşte la un ritual care să-l ajute să facă minuni, ca zeii, lămurise lucrurile Octavia. Un zeu se cuvine să fie mai presus decât procrearea şi moartea. Iar el nu vrea să contrarieze Roma cu vreun ritual nepotrivit.

Lui Apella nu-i fusese clar dacă ea glumea sau vorbea serios.

Iuliu Cezar, predecesorul lui Augustus la cârma Romei, bătuse şi el monede care-i atestau divinitatea, cu toate că fusese ceva mai reţinut — pe ele scrisese doar *filius dei* — fiul zeului. Pentru că Iuliu Cezar făcuse cunoscut că zeul Apollo însuşi o însămânţase pe mama lui, care înota la ţărmul insulei Capri.

Acum, în timp ce era bătut cu sălbăticie, Apella îşi amintise de toţi acei tinerei din Triclia, care gâfâiau în timpul extazului. Doar simbolizau puterea unui zeu, care e mai presus de procreare. Îşi amintise de urletele sfâşietoare ale

sclavilor ucişi atunci şi acolo, ca să simbolizeze puterea unui zeu asupra morţii. Ce mizerie de nedescris! Cum de-am lăsat eu să-mi scape ocazia de-a mântui Roma de un asemenea descreierat?

Îşi pierduse cunoştinţa de atâtea bătăi şi se trezise din leşin tocmai fiindcă era bătut. Cuprins de o irezistibilă dorinţă de a trăi, li se justificase torţionarilor, spunând că-i salvase viaţa lui Augustus, ca un bun cetăţean roman ce era, cu amărâta lui de custură.

— Şi-atunci de ce l-ai omorât pe cel asemenea lui? Asta cum explici?

Îl siliseră să bea căldări întregi de apă, vârându-i direct în gâtlej o pâlnie din lemn. Era clar că maţele aveau să-i plesnească — putea să se întâmple în orice moment. Scuipând fiere şi sânge, le spusese că voia să le distragă atenţia ucigaşilor, de-aceea îl omorâse pe falsul împărat.

La un moment dat, Octavia fusese lăsată să vină la el, să-l vadă. Era îmbrăcată elegant, încălţată cu sandale parfumate care mai atenuaseră duhorile din închisoare şi avea părul răsucit în sus, într-un coc triplu, îngenunchease lângă el şi-i şoptise la ureche:

— Spune-le c-ai vrut, într-adevăr, să-l omori pe Cezar, numai că aura divinităţii lui te-a copleşit, când ai dat nas în nas cu el — şi aruncase o privire scurtă peste umăr, ca şi cum ar fi vrut să verifice dacă nu era cineva în spatele ei. Undeva sus, în peretele camerei de tortură, se afla o ferestruică de bronz, un *oculus* cu un căpăcel care aluneca în sus şi-n jos şi clipea ca o pleoapă: când se deschidea, când se închidea — semn că era cineva care trăgea cu ochiul. Aşa să le spui, se răstise Octavia la el, tot în şoaptă şi lovise cu piciorul în podeaua jegoasă. Chiar şi acolo, felul ei voluntar de a fi îl călca pe nervi.

Un temnicer intrase şi le spusese:

— Gata, vizita s-a terminat! — şi Octavia se întorsese şi plecase.

Apella îşi adunase toate puterile şi gemuse:

— N-am avut nimic de-a face cu ceilalţi ucigaşi. Venisem acolo pe cont propriu, voiam să răzbun moartea părinţilor mei — la care ochiul fals din perete clipise din nou, şi-atunci el răcnise, cu buzele ca nişte bureţi de la câtă apă îi turnaseră pe gât: Dar când am ajuns faţă-n faţă cu Augustus, am văzut aura divinităţii lui şi mâna mi-a îngheţat!

Aşa se alăturase şi el întregii mistificări cu divinitatea. Îi venea să verse de silă, dar nu fusese în stare decât să gâfâie, fiindcă maţele-i fuseseră clătite cu apă din plin. Şi totuşi, de-atunci înainte nu-l mai bătuseră.

*

Fusese dus la un nivel superior, mai bine luminat, şi urcat pe un podium de lemn. Acolo încercase să se ridice în picioare, dar alunecase, fiindcă de sus până jos era mânjit de rahat şi pişat. Cineva îl ajutase să se ridice. Alţi câţiva tineri urcaseră pe podium alături de el, îmbrăcaţi cu tunici albe scurte şi cu pantaloni mulaţi pe coapsele musculoase şi încălţaţi cu cizme de piele. Se aliniaseră.

Erau *vigiles,* oameni liberi angajaţi în acea instituţie de veghe publică, pe care o născocise Augustus. Aşa-numita *politia*, cea dintâi forţă de pază a Romei, îşi luase numele de la un cuvânt care se referea la popor, la republică — un cuvânt rămas gol de conţinut.[7]

Un bărbat adus de spate, cu părul încărunţit, urcase şi el pe podium şi se uitase îndeaproape la Apella. Îi dăduse o palmă peste braţul tumefiat, care-i tresărise brusc, dintr-un reflex de om epuizat. Bătrânul rânjise. Pe obrazul său drept, Apella zărise patru mici semne tatuate. Or, el crescuse lângă o sinagogă de-a evreilor, ceea ce nu însemna nimic altceva, decât că ştia să recunoască literele scrierii lor, după ce văzuse de-atâtea ori tăblia de pe uşa sinagogii, care

---

[7]) În realitate, *politia* este un cuvânt latin derivat din grecescul *politeia*, „stat“, la rându-i provenit din *polis*, „oraş, cetate“. Cuvântul *republică* provine din expresia latină *respublica,* „treburile publice“, şi se referă la administraţie, la organizarea statală a Romei antice.

anunţa orarul slujbelor. Pe chipul omului acela erau tatuate patru litere evreieşti. Printre cetăţenii romani liberi, nu se obişnuiau tatuajele, aşa că se întrebase dacă respectivul nu era cumva sclav. Dacă era, se purta într-un mod surprinzător de autoritar.

— Pe-ăsta îl vreau, zisese el şi-l arătase cu degetul pe el, prizonierul despuiat — la care veghetorii cei chipeşi dăduseră să protesteze, dar omuleţul făcuse cu mâna un gest scurt şi hotărât, cu care le tăiase orice pornire. Are nervi de oţel, adăugase el. Ştie să îndure cu tărie — ăsta-i omul de care am nevoie.

— Împăratul l-a dat să fie omorât, intervenise cineva.

— Am eu grijă de asta, zisese bătrânelul, apoi, fară să strâmbe din nas, îl apucase pe Apella de braţul năclăit de scârnă şi-l ajutase să coboare de pe podium.

Îndată după aceea, doi veghetori îl curăţaseră de mizeria de pe trup cu nişte perii aspre cu ace de brad, apoi îl spălaseră cu căldări întregi de apă rece. Îi puseseră o pătură pe umeri, îl legaseră la ochi şi-l urcaseră într-o căruţă.

Fusese dus undeva la mare altitudine, unde simţise că aerul era mai curat şi rece. I se ordonase să coboare din căruţă. Pământul pe care pusese piciorul mustea de umezeală de la vreo ninsoare tipic romană, care nici nu cădea bine, că se şi topea. Auzise nişte sclavi care vorbeau între ei într-o limbă străină şi simţise miros de pini. Bănuise că se afla într-o staţiune de munte pentru bogătaşi, la Colii Albani, unde chiar şi Augustus avea o locuinţă de vară. Îl cuprinsese brusc exaltarea: Urma să-l întâlnească pe Augustus! Omul-zeu voia să-i vorbească! Zdruncinase imperiul din temelii cu un biet cuţitaş de buzunar!

Odată intrat în clădire, îi fusese desfăcută legătura de la ochi.

Îi sărise inima din loc. Se trezise faţă în faţă cu un leu înaripat babilonian în mărime naturală. Încăperea era ticsită fără noimă cu sculpturi înfăţişând zei exotici, şerpi care păreau să şuiere din limbi de alabastru, şoimi egipteni, scarabei gigantici. Divinităţi din toate timpurile amestecate

cu chipuri ale lui Augustus cioplite în lemn, piatră, bronz şi fildeş. Văzuse şi bijuterii modelate cu chipul lui Augustus — cercei şi coliere atârnate de cârlige. Erau şi câţiva zei romani — Iupiter, Iuno, Vulcan —, dar aveau un aer prăfuit şi arătau ca luate de la mâna a doua. În ultimele două secole, de când Hanibal invadase Italia cu elefanţii lui împlătoşaţi, credinţa romanilor în zeii lor pierduse teren din ce în ce mai mult. Oamenii bombăneau: „Plătim şi ne construim temple — asta-i credinţa noastră!“

— Vino-ncoace, îi spusese o voce de bărbat.

Să fi fost omul-zeu? Împăratul?

Apella înaintase, târşâindu-şi picioarele, şi pătrunsese într-o cameră plină-ochi de suluri, papirusuri şi teancuri de tăbliţe ceruite. Pe unul dintre pereţi era pictată o hartă uriaşă a Europei şi a Mediteranei. Era frumoasă, cu apele, cu munţii şi câmpiile verzi atât de expresiv redate, încât păreau aievea — şi-l făcuseră şi pe el să regrete că nu se ţinuse de carte la vremea lui.

Înspre răsărit faţă de Roma, era figurat cu vopsea roşie un drum care se strecura printre insulele greceşti, ajungea până la ţărmul cafeniu al Iudeei şi făcea popas la Ierusalim. De acolo se aventura în deşert până la fruntariile Persiei. Augustus călătorise de două ori până în Persia, prima dată ca să încheie şi a doua oară ca să reînnoiască o mult-celebrată pace cu cealaltă mare putere a lumii. Apella ghicise că bogăţiile din anticameră fuseseră primite în dar de împărat de la conducătorii pe care-i vizitase pe drum într-acolo şi înapoi.

Bătrânul adus de spate, cu părul încărunţit, se ţinea în preajma hărţii, adunându-şi *lacerna*—pelerina scurtă de lână — în jurul pieptului înfundat

— Unde e împăratul? întrebase Apella cu jumătate de glas.

— La Roma, la cârma statului, îi răspunsese bătrânul, apoi se dăduse la o parte din faţa hărţii, îngăduindu-i să vadă mai bine cât de vast era imperiul şi cât de vulnerabil, prin însăşi imensitatea sa. Douăzeci şi opt de legiuni, fiecare

marcată cu câte un simbol reprezentând un soldat cu coif, erau înşirate de-a lungul frontierelor cele mai turbulente: la Dunăre, la frontiera cu Dacia, şi pe fâşia de pământ dintre Siria şi Egipt, care erau ţara Israel şi regatul lui Irod. O legiune avea, în medie, şase mii de soldaţi; dacă mai puneai şi cavaleria, şi marina, şi trupele auxiliare, forţele armate ale Romei numărau sute de mii de oameni apţi de luptă.

Pe urmă îi spusese:

— Te afli în biblioteca personală a lui Cezar. Pe mine mă cheamă Ascanius şi sunt cel mai bătrân sclav al împăratului şi organizatorul trupelor sale de *vigiles*— şi făcuse o plecăciune vădit sarcastică. Şi totuşi, m-am născut sclav şi pe jumătate evreu. Vergiliu, poetul, s-a născut şi el sclav şi pe jumătate evreu — să nu crezi ce zice biografia lui oficială — şi e poetul de casă al lui Cezar. Oricum, împăratului i-a plăcut mărturisirea ta. Vrea să te ia pe lângă el şi să te facă *vigil Asiae*, fiindcă i-ai văzut aura de divinitate, zisese el, apoi, observând că lui Apella i se înmuiaseră genunchii, îi împinsese un scăunel pe care el se şi prăbuşi. Acuma, ştii, fie vorba între noi, chiar i-ai văzut-o? Adică aşa, ca pe un norişor care îi plutea peste părul rărit şi pieptănat cu multă grijă? Îi plac aurele, pentru că-i maschează calviţia — şi aşteptase un răspuns pe care nu-l primise, aşa că vorbise tot el: Bănuiam eu că nu. Dar să nu-ţi schimbi povestea, fiindcă datorită ei mai trăieşti. Eu te voi pregăti pentru misiune. Şterge-te la gură.

Apella îşi muşcase buzele. Bătrânul evreu îi întinsese un şervet, pe care şi-l dusese la gura însângerată, apoi întrebase:

— Şi ce misiune am?

— Cum să-ţi explic eu, fară să-ţi fac o vraişte în cap? Augustus i-a promis Romei o înnoire de zile mari — în locul unei republici instabile, un imperiu inatacabil; în locul vechilor noastre libertăţi ajunse desuete, o conducere inspirată a unui om-zeu. Dar, în felul ăsta, singur s-a băgat într-o fundătură. A dat de înţeles că va produce o teofanie. Ştii ce-i aia?

— Nu, zisese el — nu auzise niciodată cuvântul. Părea grecesc.

— Înseamnă manifestare nemijlocită, dovadă fizică a prezenţei unui zeu. Nu ştiu dacă ştii: Dumnezeu a provocat potopul, a preschimbat-o pe femeia lui Lot în stâlp de sare, a făcut să apară o capră din senin ca să-l scape de la sacrificiu pe Isaac — toate astea sunt teofanii, gesturi ale divinităţii. Ai rămas cu gura căscată, nu-i aşa?, de cât de ignorant eşti, june roman cu ciolanele prelungi şi pielea deschisă la culoare. N-ai auzit în viaţa ta de poveştile-astea, nu? Ia spune, cum ar putea un muritor să facă lucruri de-astea, de zei, care să nu fie mascarade, cum ai văzut acolo jos, în Triclia? Şi mai este şi timpul care-l presează, zisese bătrânul evreu şi pusese degetul pe legiunile înşirate de-a lungul Dunării de pe perete. Rivalul împăratului, Tiberiu, comandantul trupelor imperiale din Germania, şi el umblă după divinităţi — şi făcuse o grimasă dispreţuitoare. Se târâie prin grote pe urmele şamanilor teutoni, vopsit pe faţă cu noroi, şi invocă zeii-urşi! Augustus este într-o mare dilemă: nu-l poate omorî pe Tiberiu fară să provoace o criză teribilă, de vreme ce este căsătorit cu Drusilla, care-i mama lui Tiberiu, adăugase el ca explicaţie, dar Apella ştia cine era Drusilla; înainte să se mărite cu viitorul Cezar, Drusilla fusese cea mai bogată şi mai influentă văduvă a Romei. Aşa că, practic vorbind, Tiberiu este fiul vitreg al lui Cezar. Mare încurcătură! Acuma: Cezar vrea să te trimită *pe tine* în ţara unuia-şi-adevăratului Dumnezeu — şi pusese degetul pe ţărmul calcinat de soare al Iudeei —, ca să-ntrebi în stânga şi-n dreapta, până afli vreo teofanie, şi să te-ntorci cu ea la Roma.

Apella rămăsese fară grai. Se întrebase dacă nu era cazul cumva să se ciupească, poate c-ar fi revenit la realitate.

— Dar de ce eu? întrebase în schimb.

— Aveam pregătiţi mai mulţi *vigiles*, îi spusese bătrânul cu un aer dispreţuitor. Eu însumi îi pregătisem — şi Apella îşi amintise de acei tineri îmbrăcaţi impecabil, care se aliniaseră pe podium. Dar azi-dimineaţă, împăratul a vrut să

vadă cu ochii lui dacă mai trăiai, aşa că s-a uitat la tine prin acel *oculus* de sus, din perete. Şi tu băteai câmpii despre divinitatea lui. A înghiţit găluşca. Mi-a spus imediat: Ăsta-i omul care ne trebuie, cerurile au vorbit prin el! Aşa că te-ai pricopsit cu misiunea asta — vezi să nu dai greş!

— De ce nu se duce Augustus personal în Iudeea, să-nveţe acolo tot felul de numere de magie şi să le facă şi aici la întoarcere?

— Nu poate părăsi Roma chiar atât de mult, fiindcă adversarii lui ar profita şi l-ar încorona pe Tiberiu. Aşa că te duci tu în Iudeea şi te-ntorci de-acolo cu o teofanie. Ai vreo soluţie mai bună... poate Stânca?

— Ascultă-mă..., dăduse Apella să spună, dar se oprise, fiindcă nu ştia ce anume îl înfricoşa mai mult: să primească misiunea sau să n-o primească? Se simţise cuprins de cea mai veche frică a omului: frica de ce nu poate vedea cu ochii lui. Nu ştiu absolut nimic despre Dumnezeul tău, iar despre voi, evreii, şi mai puţin...

— Te învăţ eu, îi replicase plin de optimism omul cu litere tatuate pe faţă. Îţi merge mintea; în trei luni de-acum încolo, eşti gata de plecare. Dacă-ţi îndeplineşti misiunea, la întoarcere vei avea tot atâta putere câtă am şi eu — nu ţi se pare că am destulă putere pentru un sclav?

Pentru o clipă, lui Apella îi trecuse prin minte să încerce să fugă. Dar era istovit şi, chiar presupunând c-ar fi scăpat, Augustus i-ar fi pus pe *vigiles* pe urmele lui până în cea mai îndepărtată văgăună a imperiului. Ar fi fost hăituit şi omorât ca un câine.

— Poate c-aş putea să mă hotărăsc mai uşor dac-aş mânca şi eu ceva, bombănise el.

Ascanius îi zâmbise şi bătuse din palme. Câţiva slujitori cu mişcări iuţi aduseseră o masă pe roţi cu pâine, pui fript, miere proaspăt culeasă într-un pocal mare şi un ulcior cu apă. Mâncare frugală, dar consistentă. Apella smulsese un picior de pui, îl înmuiase în miere, apoi şi-l vârâse pe tot în gură.

În timp ce mânca, îl ascultase pe bătrân care începuse deja să-l pună în temă cu ţara unde urma să fie trimis: un regat străvechi, un pământ de fapte şi de oameni legendari, care gemea sub tirania unui pretins evreu — de fapt arab. Irod fusese o măruntă căpetenie edomită; Marc Antoniu fusese cel care-l numise guvernator al Galileei. Irod stăpânise Galileea cu mână de fier şi o storsese zdravăn de taxele pe care le avea de plătit Romei. Pe urmă, Augustus şi Marc Antoniu se luptaseră între ei, fiindcă amândoi voiseră să fie împăraţi. Irod îl trădase pe Marc Antoniu şi se dăduse de partea lui Augustus, care, ieşind învingător, îl făcuse pe Irod rege peste Ierusalim, cetatea sfântă unde avea să-şi stabilească el, Apella, cartierul general.

Tot molfăind, Apella îşi dăduse ochii peste cap: în ce se băgase, oare, pretinzând că zărise aura divină a lui Cezar?

Bătrânul îi zâmbise:

— Ştiu cum ţi se par lucrurile acum*, puer* — fiule. Dintr-un armăsar tânăr şi neînvăţat cu hamul, te pregăteşti să devii un spion viclean, perfect disciplinat — ce-i drept, şi pe mine m-ar trece toţi fiorii. Dar ai ocazia să fii făcător de istorie şi să *înţelegi*... — şi rostise acest din urmă cuvânt cu desfatare.

— Dar de ce s-a oprit Augustus la evrei? întrebase Apella oarecum ameţit de combinaţia de carne de pui şi miere. De ce nu la parţi, de ce nu la egipteni?

— Parţii au prea mulţi zei. Egiptenii la fel. Zeii mulţi răspândesc un iz de republică, de care s-a săturat lumea. Evreii au, în schimb, un singur Dumnezeu, ceea ce, în ochii lui Augustus, e totuna cu un singur imperiu, condus de un singur împărat. A, să nu uit! Augustus a spus că e cazul s-o ceri de nevastă pe Octavia, care se culcă în stânga şi-n dreapta cu cine-i pică la îndemână, aşa că un pretendent oficial e numai bun, dacă i se întâmplă să rămână borţoasă.

— Am şi eu vreun cuvânt de spus în privinţa asta?

— Nu, evident că nu. Îi trimit eu nişte fructe şi flori în dar, însoţite de un poem de dragoste de-al lui Ovidiu, pe post de

cerere oficială în căsătorie. Dacă rămâne borţoasă, îţi acceptă cererea şi tu vei fi tatăl copilului ei — s-a înţeles?

— S-a înţeles[8], îi răspunsese Apella, simţind cum i se urca tot sângele în cap. Doi *vigiles* intraseră în linişte, luaseră mangalurile în care tăciunii dădeau să se stingă şi aduseseră altele cu flăcări proaspete. După ce rămăseseră iarăşi singuri, el întrebase: Când ajung să stau de vorbă cu împăratul?

— Pentru ce? Împăratul n-are nevoie să stea de vorbă cu tine. Dacă mă întreabă, îi spun eu cum te descurci. Haide, vino să-ţi arăt camera ta.

Biblioteca era construită ca o *insula* — o clădire dreptunghiulară separată, cu trei nivele. La etajul cel mai de sus, Ascanius deschisese o uşă de lemn şi-şi poftise înăuntru noul ucenic. Camera era la fel de austeră ca o *carcer*— o chilie de gladiator, numai că fusese văruită de curând, şi avea un prici de lemn care ţinea loc de pat, o masă şi un scaun tot de lemn. Obloanele erau desfăcute larg. Ascanius îi arătase un braţ întreg de suluri de papirus aşezate în picioare direct pe podea.

— Astea sunt cărţile de credinţă ale evreilor. Astea sunt gramatici ale limbilor aramaică şi ebraică şi cărţi din care înveţi să le vorbeşti. Celelalte, de aici — şi-i arătase un alt grup de papirusuri — conţin arborele de neam al familiei lui Irod şi pe cei ai familiilor nevestelor lui.

Devenit brusc îndrăzneţ, Apella făcuse şi el semn cu mâna către literele de pe obrazul bătrânului:

— Astea ce înseamnă? — la care Ascanius îşi pipăise tatuajele cu două degete şi zâmbise ca de aducere-aminte:

— Sunt primele litere din *El baruh gadol deah*, adică „Dumnezeu slăvit, mare şi înţelegător". Tatăl meu a fost însemnat cu literele astea când l-a cumpărat ca sclav tatăl lui Augustus. Era singurul sclav evreu din toată casa. Toţi îşi băteau joc de el, şi stăpânul, şi ceilalţi sclavi. Când a murit, mi-am tatuat şi eu pe faţă aceleaşi litere — aveam

[8]) În latina clasică, nu exista un cuvânt anume care să însemne „da". Răspunsul afirmativ se facea cu ajutorul intonaţiei, repetând cuvintele întrebării.

doisprezece ani. Augustus, care avea şase ani pe-atunci, a cerut să nu fiu biciuit pentru că mă tatuasem, cu toate că nu mai eram atât de uşor de vândut mai departe — ştii cum e cu sclavii vătămaţi. De-atunci am început să-l slujesc pe Augustus şi uite unde am ajuns: al doilea om ca putere în toată Roma şi nu pot să-mi răscumpăr libertatea, fiindcă Augustus ar prefera să mă omoare, decât să-mi dea drumul să plec. În fine, spune-mi ce nume secret de *vigil* îţi alegi, ca să i-l pot comunica împăratului — şi bătrânul se înarmase cu un condei şi o tăbliţă cerată şi aşteptase. Apella ridicase din umeri.

— Spune-mi cum vrei. Nimeni nu ştie numele meu adevărat, nici măcar Octavia.

— Faci parte din clanul Ponţiilor[9]. N-are nici un rost să negi — noi, *vigiles*, ştim tot ce e de ştiut.

— Într-adevăr, sunt ultimul din clanul Ponţiilor, zisese Apella şi ridicase iar din umeri. Augustus i-a omorât pe toţi ai mei.

— Şi supranumele[10]... cum ţi-au spus?

— Pilat.

Ascanius fluierase amuzat:

— Pilat? *Pilatus*? Adică înarmat cu *pila* — cu suliţă? Adică te cheamă aşa în cinstea neamului tău — Apella încuviinţase din cap —, a Ponţiilor, care au fost războinici neînfricaţi la viaţa lor, nu?, bombănise Ascanius, impresionat, mai mult

---

[9]) Numele de familie *Pontius* indică originea răsăriteană, din zona Mării Negre — *Pontus Euxinus,* în latineşte —, a neamului din care facea parte personajul.

[10]) În sistemul onomasticii latine, bărbaţii primeau câte trei nume: un *praenomen*, ales dintr-o serie foarte restrânsă, adeseori de genul Quintus („al cincilea“), indicând al câtelea băiat din familie era purtătorul, în ordinea venirii pe lume; un *nomen* care desemna clanul, familia lărgită din care facea parte; şi un *cognomen*, adică supranume sau poreclă, care se referea, cel mai adesea, la o trăsătură specifică, de ordin fizic sau moral, a purtătorului. La femei, numele erau forme feminine ale numelui de clan, plus un cognomen având acelaşi rol ca la bărbaţi. De exemplu, în cazul de faţă, Octavia Minima era fiica mezină a unui Octavius (deci, din familia împăratului), iar Livia Drusilla, soţia lui Augustus, era fiica lui Marcus Livius Drusus Claudianus, forma diminutivată a cognomenului ei sugerând faptul că avea cel puţin o soră mai mare.

pentru sine, apoi scrisese cu condeiul pe tăbliţă cu litere mari, citeţe: PONTIUS PILATUS.

Numitul Pilat din Pont ridicase iarăşi din umeri. De-atât amar de vreme se ascundea sub numele de împrumut Apella, încât propriul nume nu i se mai părea cunoscut.

— Deocamdată rămâi Apella, dar scrisorile către noi le vei semna cu numele Pilat, ca să ştim că sunt autentice. Şi-ntr-o bună zi, vei putea să te foloseşti iarăşi pe faţă de numele tău adevărat.

— Foarte bine, zisese tânărul Pilat din Pont, mulţumit cu faptul că mai trăia. Dezvăluirea numelui său adevărat şi promisiunea că, într-o bună zi, avea să şi-l folosească din nou i se păreau, pe moment, nişte lucruri de nimic. Ei, şi ce fel de lucrături de zei mă trimiteţi până acolo să descopăr? întrebase el.

— Orice ar putea să însemne înnoire — dar aşa, la modul măreţ şi uimitor. Ca o lume care o ia de la început. Evreii s-au priceput dintotdeauna la poveşti dintr-astea, cum ar fi, de pildă, cea cu potopul. Au chiar şi o profeţie legată de un rege-prunc, născut de o fată mare — vom studia împreună pasajele astea din Cartea lor sfântă. Lui Cezar îi place povestea asta cu fecioara. O fi el Cezar cu minţile duse, dar un lucru îl ştie bine: dacă ştii cum să le vâri mulţimilor pe gât o renaştere, pe urmă le ţii la degetul mic — şi Ascanius se întorsese brusc, văzând-o în cadrul uşii pe Octavia. Ca un sclav bătrân ce era, îi zâmbise şi zisese: Mă duc alături şi număr până la o sută — şi ieşise.

Octavia era îmbrăcată elegant, cu o tunică de lână impecabil de albă şi, pe deasupra, o haină de blană cu un guler cu peri lungi de culoare cenuşiu-fumurie, care contrasta cu faţa ei de un trandafiriu aprins. Blana de lup era foarte la modă la Roma — nu-i alăptase o lupoaică pe Romulus şi Remus, întemeietorii ei legendari? Ţinuta Octaviei parcă voia să sugereze anume posesiunea şi primejdia de moarte. Îi şoptise lui Apella:

— Să nu spui nimănui c-am fost aici. Şi-acum se mai întreabă Cezar dacă nu cumva ştiam de conspiraţia din ziua aia.

Aşa, deci, se numărase şi ea printre suspecţi! Oare tot bătrânul sclav o salvase şi pe ea? Ori se salvase de una singură, implorându-l pe Cezar şi reamintindu-i că ea fusese cea care-l dusese pe Apella jos, în fundul Tricliei? Dacă n-ar fi fost ea, n-ar fi fost de faţă nici bărbatul acela înarmat cu un cuţitaş, care-i văzuse aura divină lui Cezar şi le luase gâtul asasinilor săi. Deşteaptă fată! Iar acum, speriată şi, totuşi, înfierbântată, Octavia se fâţâia prin faţa ochilor lui Apella, cu blana ei de lup cu tot.

— Fă-l zeu pe Cezar, îl îndemnase ea pe un ton care n-ar fi îngăduit nici o obiecţie. Fă-l cât mai repede. O să te-nveţe Ascanius ce ai de făcut. Şi, după ce-l înveţi şi tu pe Augustus, tu şi cu mine o să deţinem puterea cu adevărat la Roma.

— Cezar o să deţină puterea. Noi o să fim doar uneltele lui.

— E totuna! zisese ea şi bătuse nervoasă cu piciorul în podeaua de lemn. Şi să nu uiţi c-ai fost cel mai bun amant al meu de până acum! Ştii, Cezar e atât de pornit cu evreii ăştia... nici nu mă mir — zisese ea şi arătase cu degetul spre uşa în spatele căreia patrula bătrânul confident evreu. Apoi, pe un ton de parcă ar fi fost geloasă: Pe *mine* ar fi trebuit să mă trimită-n Iudeea, ca să-i aduc de-acolo puteri magice! — în schimb, adăugase: Dacă te însori cu mine, poţi să te duci în continuare cu toate femeile cu care vrei — şi parfumul cu care-şi dăduse răspândi un iz de mosc în locuinţa cea nouă, austeră şi proaspăt văruită a lui Apella. Eşti cumva îndrăgostit de cineva de care nu ştiu? îl întrebase. C-o să am eu grijă să-i dau bani cât lipseşti tu.

— Mulţumesc, dar nu sunt îndrăgostit de nimeni.

— Norocul tău. Eu sunt, şi-anume, spre nefericirea mea, de cineva de care nu mă pot atinge — la care el, Apella, se întrebase dacă nu vorbea cumva de însuşi Cezar.

În momentul acela, vocea bătrânului sclav îi întrerupsese gândurile indiscrete:

— Iubire, putere, zei — nu le poţi avea pe toate, îi spusese Ascanius, intrând înapoi în cameră. Am numărat până la o sută. Iar tu — i se adresase el Octaviei — ai făcut deja o alegere, care este şi cea mai bună pentru tine.

Ea îşi ferise privirile de sclav, uitându-se ţintă la omul care avea să descopere tainele zeilor.

— O să ard beţe de chiparos ca ofrandă pentru tine. *Fortuna iuvat*[11] — Norocul să te-nsoţească — şi ieşise în mare grabă.

În mintea lui Apella, cele trei cuvinte începuseră să se joace de-a v-aţi ascunselea: iubire, putere, zeu; putere, zeu, iubire; zeu, iubire, putere.

Ascanius aşteptase până când paşii Octaviei nu se mai auzeau, după care se întorsese cu o figură severă către ucenicul său cel nou:

— Fiindcă tot a venit vorba, pe timpul cât stai şi te pregăteşti aici, te abţii. Să nici nu te gândeşti la femei, că pun să te bată cu biciul peste *tubulus vitae* — mădularul vieţii. Şi, când o s-ajungi în Iudeea, să faci bine şi să nu-ţi goleşti tolba cu secrete la curve. Misiunea înainte de toate, ai înţeles?

*

Din ziua aceea, urmaseră câteva luni de pregătire intensă. Cursuri de aramaică şi ebraică. Zile şi zile de studiat cărţile[12] în deplină castitate, sub îndrumarea lui Ascanius.

Şi iată cum *eques*[13] Pontius Pilatus, al cărui clan fusese decimat de Augustus, ajunsese agentul personal şi secret al aceluiaşi Augustus în Iudeea.

---

[11]) Pasaj din *Eneida* lui Vergiliu, cartea X (v. 284): *Audentes fortuna iuvat*... („Pe cei îndrăzneţi îi ajută norocul“), citat ca dicton.

[12]) În greceşte, expresia *ta biblia* („cărţile“), folosită şi în Palestina în perioada elenistică, se referea în mod special la textele sacre ale evreilor.

[13]) Cavaler *(lat.).* Ordinul cavalerilor constituia o aristocraţie de rangul al doilea în sistemul claselor din societatea romană.

*

Acum stătea pe o stâncă în mijlocul deşertului, aşteptând-o pe fata rabinului Ioachim, care se întorcea în fruntea unei mici echipe, aducându-i mâncarea. Ea purta un platou cu carne, umplut parcă prea mult. Orpa ducea curmalele storcite şi un coşuleţ cu turte nedospite. Mama vopsitoreasă căra două ulcioare cu apă, unul de spălat, celălalt de băut. Iar băiatul pe nume Şimon, cel mai mic, mergea pe lângă ele, lovind una de alta două frunze mari de palmier, ca să alunge muştele de pe mâncare.

Mariamne îngenunche în nisip, scoase un cuţit şi o lingură şi le aşeză lângă toptanul de carne.

— Vrei să-ţi tai carnea? se oferi ea.

— Dar nu mă serveşti?

— N-avem voie...

— Ştii ce? Mai lasă-mă cu astea. Am venit aici să v-aduc libertatea. În Tora voastră, sunt şi excepţii pentru situaţii de felul ăsta, iar ospitalitatea este o *miţvah* — o poruncă.

Ea se uită la maică-sa de parcă s-ar fi rugat s-o ajute: ce să fac? Şimon îi aruncă o privire sarcastică fetei atât de voluntare: ia să te văd cum te descurci *acum,* tu care le ştii pe toate. Dar apoi Mariamne le spuse celorlalţi trei ceva ce Apella nu auzi şi Ana, Şimon şi Orpa se întoarseră şi se îndreptară spre scări. Rămasă numai ea cu el, Mariamne îi clădi curmale alături de carne, puse peste ele şi turte, apoi înşfacă unul dintre ulcioare şi un ştergar şi se apropie de el atât de mult, încât îi respira chiar în obraz. Apella îşi ridică mâinile. Ea îi turnă peste ele apă din ulcior, cu ciocul aproape, ca să n-o risipească. Părea nerăbdătoare să termine mai repede cu toate pregătirile. Când el îi luă ştergarul, mâinile lor se atinseră. Apoi, rupând o bucăţică dintr-o turtă, ea şi-o duse la gură şi se uită la el, ca şi cum i-ar fi spus: Uite, mănânc şi eu cu tine, acum eşti mulţumit? — la care el îşi umplu lingura şi-o băgă în gură. Carnea friptă de capră era îngrozitoare, iar curmalele — prea coapte. Întinse mâna după ulciorul cu apă de băut şi luă câteva guri

direct din el, prin ciocul care era ciobit. Apoi înghiţi în grabă alte câteva linguri de mâncare, sugându-şi dintre dinţi şi râgâind.

— Şi ia spune-mi, eşti *beto ola* — fată mare? — la care ea se uită la el cu o privire sumbră şi tăcută:

— Şi ce-i cu asta?

— Nu-i o întrebare deplasată, adăugă el. Te-aş putea lua în casa mea, să mă serveşti.

Pe vremea când închiriase prima lui casă la Ierusalim, Apella ieşise împreună cu un *tesserarius,* un ofiţer de legătură din trupele romane, să-şi caute o fată în casă. Romanul celălalt îi spusese că în Iudeea nu se obişnuia să-ţi plăteşti servitorii cu ziua sau cu luna. Aveai de ales între a cumpăra un sclav oarecare şi a lua cu chirie o fată, pentru care te înţelegeai cu părinţii în privinţa unei perioade anume şi le plăteai o sumă forfetară — un gaj. Fetele în gaj erau preferabile sclavilor — aşa-l sfătuise *tesserarius* —, pentru că munceau până la epuizare ca să-şi merite „banii de plecare“, singura lor posibilitate de a avea o zestre cu care să-şi ispitească un viitor soţ. Cum era de la sine înţeles că nu se mai întorceau fecioare din casele unde munciseră în gaj, aveau nevoie de bani cu care să-şi spele onoarea, altfel şansele de a-şi găsi un soţ evreu se reduceau practic la zero.

Tesserarius îl condusese pe Apella într-o sală de prezentare, unde vreo patruzeci de fete stăteau cocoţate pe nişte podiumuri, ca la licitaţie. Erau toate goale cum le făcuseră mamele lor, unele nu aveau mai mult de zece ani şi purtau la gât nişte plăcuţe pe care le erau scrise numele, vârsta, virginitatea (sau nu, dacă n-o mai aveau) şi preţul. Foarte puţini se uitau la cele câteva cărora le scria la gât că nu mai erau fete mari. Negustori greci şi romani, conducători de caravane arabi şi sclavi evrei care se ocupau de administrarea diverselor case le cântăreau din priviri pe cele virgine, le spuneau să se aplece, să îngenuncheze, să

ridice braţele, să-şi desfacă picioarele. Apoi li se uitau în gură sau le depărtau bucile. Mulţi dintre părinţii fetelor se aflau de faţă, dând asigurări despre cât de curate se ţineau fetele lor, cum nu sufereau de nici o boală ascunsă şi cu câtă vrednicie ştiau să muncească.

— Uită-te la preţurile-astea, mai au puţin şi le dau pe degeaba! râsese *tesserarius*.

Într-adevăr, preţurile erau surprinzător de mici. După cum la fel de surprinzător de mici ca preţurile erau şi trupurile fetelor — unele erau nişte copile şi aveau sfârcurile ca două buburuze zbârcite.

— Dar, să ştii, sunt pregătite să te primească între picioare, îi spusese *tesserarius*, tot hlizindu-se. Pe mine m-a luat naiba până am reuşit s-o vând mai departe pe ultima şi copilul din flori pe care mi l-a făcut.

— Ţi-a făcut un copil?

— Un băiat roşcat, zisese *tesserarius*, răsucindu-şi mustaţa cu o vagă urmă de mândrie. Mă bucur că nu trebuie să-l văd.

„O să-mi iau să mă servească vreo babă cu copii mari“, îşi spusese Apella în sinea lui. Trebuie să-mi apăr misiunea.

Până la urmă, îşi luase un tânăr soldat roman pe post de ordonanţă.

Dacă i se facea chef de femei, se ducea la lupanarul din valea Kidron. Pe Octavia n-o mai văzuse de când venise ultima dată să-l viziteze, la Colli Albani. Se îmbarcase spre Iudeea fiind logodit cu ea şi aşteptând cu nerăbdare să primească scrisoarea prin care l-ar fi anunţat: „Gata, sunt gravidă şi pregătită să mă mărit cu tine“. Nu se simţea ruşinat de o asemenea învoială — era ceva obişnuit la Roma.

— Dar dacă scrisoarea se pierde pe drum? se arătase el îngrijorat.

— Nu prea cred, doar avem cel mai bun serviciu de poştă din lume, îl asigurase Ascanius, care venise să-l conducă până în pragul triremei pe care urma să se îmbarce. Îţi doresc mult noroc — şi-l îmbrăţişase.

După opt zile pe mare până la Cezareea, se îndreptase către Ierusalim, unde se înclinase înaintea lui Irod în calitate de maestru-interpret şi dar personal din partea împăratului Augustus pentru regele Iudeei. Îi comunicase lui Irod invitaţia verbală de a fi oaspetele lui Cezar la Roma, la următoarele Jocuri Olimpice, care urmau să aibă loc după douăzeci de luni.

Irod fusese flatat de invitaţie. „Şi eu m-am născut cetăţean roman“, îi spusese lui Apella. Era un tiran crud, infantil, curvar şi lacom. Credea în vrăjitorie şi astrologie. Se lăuda fară încetare. Dar îl plăcuse pe Apella, cu toate că nu se putea să nu-l suspecteze că era spion.

Amintindu-şi toate acestea, romanul se uita fix la fată. Ea îşi pierdu cumpătul simţind privirea lui şi fu cât pe ce să răstoarne platoul când i-l umplu din nou.

— Mariamne, ascultă-mă... Noi, romanii, credem în *do ut des* — îţi dau ceva ca să-mi dai ceva. Eu vă ajut, pe tine şi pe ai tăi. Voi ce-mi daţi în schimb? — la care ea îi răspunse cu o voce gâtuită:

— Bătrânii ar putea să accepte să-ţi plătească jumătate din banii pe care i-am obţinut de la caravane în ultimul an..., pe care i-am cheltuit deja pe seminţe, pe grâu, pe ulei de gătit şi de lumânări, aşa c-o să trebuiască să-i împrumutăm de undeva... ca să-ţi răsplătim bunătatea.

— Crezi că bătrânii or să accepte aşa ceva?

— Dacă tatăl meu acceptă, cred c-or să accepte şi ei.

— Ce-ar fi să vii cu mine la Ierusalim? Casa mea nu-i greu de întreţinut. Nu ţi-ar plăcea să trăieşti la Ierusalim?

— Nu ţi-ar fi de mai mult folos banii? — şi ridică unul dintre ulcioare, îl răsturnă cu fundul în sus, ca să-i arate lui că se golise, apoi zise: Mă duc să mai aduc apă — şi o porni pe scări în jos.

El se ridică în grabă şi o prinse din urmă:

— Stai. Te rog să mă ierţi c-am fost atât de brutal, dar am foarte puţin timp. Trebuie să dau fuga la Ierusalim, să obţin

înscrisul pentru casele voastre, pe urmă s-o şterg la Cezareea, unde trebuie să întâmpin un oaspete foarte important, un medic roman care vizitează locurile astea pe cheltuiala regelui vostru — crede-mă c-aşa este. Dar să ne dăm întâlnire în... cât să zic eu?... zece zile? Cel puţin o săptămână vă ia drumul de întoarcere. Putem să ne-nţelegem în aşa fel, să ne-ntâlnim în faţa porţilor Nazaretului şi eu să vă dau acolo înscrisul prin care vă sunt înapoiate casele — chiar în faţa hoţilor de vecini.

Ea îşi lăsă capul în jos.

— Îmi pare rău. Nu sunt bună de servitoare, nu m-aş pricepe să am grijă de casa ta. Şi-apoi, dacă ne-ntoarcem acasă, părinţii or să vrea să mă căsătoresc, fiindcă au şi ei dreptul să-şi dorească nepoţi. Şi nu, nu vreau să trăiesc la Ierusalim.

— De ce? Nu ţi-a plăcut acolo, când erai mică? întrebă el, ştiind că familia ei locuise timp de un an la Ierusalim, când ea să fi avut vreo nouă ani — ştia chiar şi de ce Ierusalimul îi lăsase amintiri dureroase.

— Ce importanţă are de ce nu mi-a plăcut mie la Ierusalim? Întrebă ea în şoaptă, apoi luă vasele murdare şi le depuse pe nisip, luă nisip cu amândouă mâinile şi le acoperi cu el.

Apella cunoştea obiceiul: vasele murdare, ca să-ţi redevină cuşer[14], le îngropai şi ţărâna lui Dumnezeu avea grijă să ţi le dea înapoi curate.

— Spune-mi, o întrebă el, ţi s-a întâmplat vreodată ceva... ce numai Dumnezeu putea să facă? Şi nu vreau să... nu vorbesc despre tertipuri de-astea de magie... — şi-i zâmbise, gândindu-se: „Privirea mea caldă şi neclintită, să nu mă laşi baltă tocmai acum“.

Privirea nu-l trădă nicidecum, fiindcă fata i-o întoarse de îndată şi-i spuse, încuviinţând din cap:

— Ba bine că nu! Cu fântâna.

---

[14]) Curat, potrivit pentru a fi mâncat, după regulile stabilite pentru evrei în *Leviticul,* capitolul XI.

— Cu fântâna? se miră el şi întoarse capul spre roata de apă, al cărei vârf se vedea peste marginea falezei de nisip, dar care nu se mai învârtea, de vreme ce nimeni n-o mai pusese în mişcare de câteva ceasuri bune. Cum adică?

Mariamne trase aer în piept. Apoi se apucă să-i povestească despre cum îi alungaseră pe ei sirienii regelui în deşert, ţinându-se pe urmele lor zile întregi, despre cum ajunseseră ei, în cele din urmă, în locul *acela* — şi facu din mână un gest care cuprinse toate dunele din jur, identice unele cu altele. Rămăseseră fară apă de cinci zile, dacă nu şi mai mult.

Ea şi prietena ei Orpa hotărâseră să plece mai departe cum puteau, să se târască mai departe, fiindcă aşa, dacă mergeau şi nu stăteau, soarele tot ar fi apus până la urmă, şi n-ar mai fi fost chiar atât de cald, şi poate c-ar fi apucat şi zorii zilei următoare. Şi dăduseră peste valea în care se aflau acum cu toţii, văzuseră copacii, apoi şi fântâna.

— Ai fi zis că roata nu se mai învârtise de o sută de ani, îşi aminti ea de momentele acelea, iar el îi simţi emoţia care o cuprindea chiar şi acum. Dar noi ne-am opintit şi am pus-o în mişcare. La început a scos numai mâl, dar apoi şi apă... Am băut din ea. Ne-am scos cămăşile şi eu, şi Orpa şi am încercat să luăm apă în ele, dar ni s-a scurs toată în nisip, între timp, se înnoptase şi nu mai vedeam pe unde erau ai noştri. Ne-am rugat, nu glumă, să-i mai găsim în viaţă a doua zi şi să-i putem aduce aici. Uite-aşa m-am rugat... — şi-şi lăsă capul pe spate, privind cerul într-o postură de lepădare de sine, ca să-i arate lui Apella cum se rugase atunci. ...M-am rugat aşa: „Doamne, mi-ai dat mie o dovadă aşa uimitoare că exişti, rogu-te, dă-le-o acum şi alor mei..." — şi-şi drese glasul: Pe urmă, am dormit. Şi-n zori i-am găsit pe ceilalţi şi i-am adus aici.

— Cum adică, nu ştia nimeni de fântâna asta?

— Nimeni. După ce am băut apă, şi am cules curmale, şi ne-am recăpătat o parte din puteri, a trecut o caravană prin apropiere. Le-am făcut cu mâna, au venit aici, în vale, şi călăreţii de pe cămile au îngenuncheat lângă fântână, au

strigat şi s-au minunat. Mai-marele caravanei era un bătrân arab, pe nume Jibril, care de-atunci e clientul nostru fidel şi care ne-a spus că de patruzeci de ani bătea nisipurile deşertului, dar că nu ştia de fântâna noastră şi nu ştia pe nimeni care să fi ştiut de ea.

— Vrei să spui că Dumnezeu a săpat fântâna şi v-a scos-o în cale, cu tot cu roata şi ulcioarele care arată atât de vechi, de parcă însuşi Moise ar fi scos apă cu ele? — la care ea ridică din umeri:

— M-ai întrebat, ţi-am răspuns.

De sus, de unde erau, ajungea până la ei murmurul blând al vetrelor aprinse de mai jos. Apella se uită în jur, dar nu le mai văzu pe femeile mai în vârstă, care-i supravegheaseră mai devreme — coborâseră la treburile lor. Rămăseseră numai el şi fata pe nume Mariamne. Se apropie de ea.

— Nu vreau banii voştri. Pe tine te vreau, în casa mea din Ierusalim.

Ea se uită drept în ochii lui şi-i întoarse vorba:

— De ce pe mine şi nu vreo altă fată? Şi de ce, mă rog, îi pasă Romei atât de mult de noi aşa, dintr-odată?

— Fiindcă sunt la Roma unii care cred că neamul tău e unul aparte. Evreii sunt ei poporul lui Dumnezeu, dar mai ales... un trib anume, tribul făgăduit... — şi întinse o mână către locul de unde se auzea zvon de oameni care-şi vedeau de-ale lor. S-ar putea să fiţi voi aceia din care se va ridica Mesia...

— Aşa crede regele nostru? întrebă ea şi deveni încordată ca un arc.

— Nu, eu vorbesc de cel care e deasupra regelui vostru, de împăratul meu. Care va avea numai de câştigat dacă vă ia sub protecţia lui — asta numai dacă voi sunteţi, într-adevăr, aceia cărora li s-a făcut o fagăduială dumnezeiască. Vă trageţi dintr-un clan strălucit de preoţi — voi sunteţi adevăraţii preoţi din Nazaret, nu-i aşa?

— Aşa ţi-a spus regele?

— Nu, de fapt eu i-am spus regelui.

— Ai grijă ce faci când spui că vrei să ne ajuţi, zise ea cu o răceală bruscă, dacă nu chiar cu o urmă de ameninţare în glas. Credinţa noastră ne priveşte pe noi şi pe Dumnezeul nostru — numai el o să ne salveze din văgăuna asta, dacă e vorba să ne salveze cineva.

— Dar tu spui că v-a salvat deja o dată, zise Apella şi arătă cu mâna spre fântâna pe care nimeni altcineva n-o găsise înaintea lor. Dumnezeul vostru v-a scos fântâna în cale. Nu crezi că este o dovadă suficientă — şi-şi alese vorbele cu grijă — că s-ar putea să fiţi chiar voi tribul Mesiei?

— Nici vorbă! Dumnezeu face orice vrea el să facă. În fiecare zi vine în ajutorul atâtor nefericiţi — de ce n-ar veni şi-n ajutorul nostru?

Ce facea, oare, îl juca pe degete? Se întrebă în sinea lui: Dacă mă urc uite-acum pe cal şi plec, ea ce face, fuge pe urmele calului şi mă imploră să rămân, mărturisindu-mi că zvonurile despre neamul ei şi fagăduiala făcută neamului ei sunt adevărate? Dar dacă nu fuge după mine, ce fac atunci? Aşa că-şi spuse tot el: Mai bine ia-o încet. Câştigă-i încrederea.

— Probabil că ai dreptate, nu eşti făcută să munceşti la mine ca fată în casă şi ai tăi au mai multă nevoie de tine decât am eu...

— *Todah la El*— Slăvit fie Dumnezeu! exclamă ea şi, de recunoştinţă, i se făcură ochii lucioşi. Văd că eşti un om bun.

Surprins şi el de câtă plăcere îi facea preţuirea ei, bombăni:

— Mă rog... Mai adu-mi nişte apă, să-mi fac puţină cerneală. Vreau să scriu o scrisoare despre tine şi ai tăi.

— Uite-acum! zise ea plină de exaltare, ca şi cum tocmai ar fi scăpat dintr-o mare primejdie. Cui vrei să-i scrii? întrebă de îndată, curioasă, dar într-un fel drăgălaş, punându-şi o mână pe braţul lui.

Atingerea mâinii ei îl surprinse prin lipsa oricărei ispite, prin faptul că nu invita la nimic.

— Împăratului vreau să-i scriu.

— Şi-o să-i spui că suntem oameni buni?

— Dar cum altfel? îi facu el pe plac.

Fata se întoarse şi porni spre scări în paşi de dans, ca să-i aducă apă, iar el rămase cu alte aduceri-aminte din primele zile petrecute la Ierusalim, în care culesese informaţii despre neamul Mariamnei de la ochii şi urechile Romei din acea parte de lume.

*

Printre aceşti ochi şi urechi, se număra şi un grec născut chiar la Ierusalim, pe nume Xilos. Acest Xilos îşi făcuse o reţea de distribuţie de produse ne-cuşer, în sensul că-i aproviziona cu creveţi şi carne de porc pe grecii şi romanii din Ierusalim, cei care construiau drumuri şi maşini de război şi întreţineau apeductul care şerpuia de jur-împrejurul cetăţii ca un balaur cu spinarea sprijinită pe cărămizi. Despre Xilos se ştia că fusese căsătorit, dar nimeni n-ar fi putut spune pe unde-i umbla nevasta. Era trecut de patruzeci de ani şi bea zdravăn, ceea ce-l facea să aibă faţa roşie ca un felinar. Avea zeci de mici derbedei pe care-i plătea ca să bată străzile în lung şi-n lat, să culeagă zvonurile care circulau şi să pună în circulaţie altele noi.

Xilos venise şi se ploconise înaintea lui Apella în a treia dimineaţă de când spionul roman sosise la Ierusalim. Noul tălmaci al regelui tocmai îşi transporta lucrurile de valoare de la fortăreaţa Antonia în apartamentele sale din palatul regal. Xilos îl abordase în mijlocul străzii şi se oferise să-l aprovizioneze cu de-ale gurii. Apella îi răspunsese întrebându-l de ce nu era la el în bucătărie, pregătindu-i prânzul. Xilos îi replicase că numărul grecilor şi cel al romanilor din cetate sporiseră ca niciodată sub domnia lui Irod, aşa încât şi afacerea lui sporise vertiginos şi-şi permitea să aibă o mulţime de angajaţi care să-i facă treaba propriu-zisă. În schimb, el prefera să zburde liber pe străzi. Pentru că aceiaşi greci şi romani plăteau din greu şi pentru bârfe, pe care îşi facea datoria să le culeagă.

— Vrei să ştii ceva despre tine în mod special? îl întrebase grecul, însoţindu-l câţiva paşi.

— Nu, îi răspunsese Apella, râzând.

— Presupun că regele se aştepta să primească de la Roma un spion pe măsura lui, zisese Xilos, la care Apella preferase să meargă mai departe în tăcere. Grecul insistase: După ce regina Mariamne i-a trimis acea scrisoare lui Augustus, la ce altceva putea să se aştepte Irod cel Mare, dacă nu la un spion cu totul special, care să stea cu ochii pe el?

Cărând în braţe un sac în care avea obiectele personale de îmbrăcăminte şi de toaletă, printre care şi briciurile de oţel, Apella se uitase urât la grecul cu faţa rumenă. Trebuia să se prefacă iritat de felul în care-i vorbea, fară perdea, aşa că-i spusese printre dinţi:

— Nu te arăta prea deştept şi-o să-ţi fie mai bine — la care grecul se luminase tot la faţă, luând-o ca pe un compliment:

— Aici suntem cu toţii ca într-un cazan. Şi învăţăm cum să înotăm în el.

— Eu am învăţat să înot la Roma, îi replicase Apella.

— Aici e mai greu. Roma-i ca o hazna. Ierusalimul este ca un râu neîmblânzit, care colcăie de şerpi veninoşi.

La câţiva paşi în faţa lor se formase un grup gălăgios, de copii ai nimănui îmbrăcaţi în zdrenţe. Loveau între ele nişte bucăţi de metal, ca pe chimvale. Fragmente de armură de luptă romană sau chiar pieptare preoţeşti.

— Ceva nou? îi întrebase Xilos, dându-şi importanţă, la care băieţii, râzând, scuturaseră din capete că nu. Era unul, printre ei, care ţinea la subsuoară un instrument muzical primitiv, o cutie de rezonanţă în formă de butoi, din care ieşea o sfoară şi, când smucea de sfoară, se auzea un zgomot ca de barbar chinuit. Xilos le azvârlise băieţilor câteva monede şi le spusese: Mergeţi în valea Ghinom şi-o să găsiţi acolo sânge pe grămezile de gunoaie. Scormoniţi în ele după vreo brăţară de aur şi aflaţi pe cine a mai omorât azi-noapte regele Irod. Şi răspândiţi vestea prin târg. Hai,

plecaţi! — la care băieţii se întorseseră şi o luaseră la picior veseli nevoie mare, de parcă s-ar fi dus la o joacă de copii.

— De ce spui că e sânge în valea Ghinom? îl întrebase Apella.

Valea Ghinom — sau Gheena — era un loc al nimănui, care se întindea la sud de cetate, din ce în ce mai departe, folosit mai demult ca teren de sacrificii de către păgânii iebusiţi. Acolo erau duşi copiii născuţi cu beteşuguri, omorâţi şi arşi în cuptoare de lut construite în forma unor guri gigantice, ca să-i potolească foamea nestăpânită zeului păgân Moloh. Regele David, după ce cucerise Ierusalimul, îi alungase pe iebusiţi. Totuşi, chiar şi după ce cuptoarele oribile fuseseră şterse de pe faţa pământului, focurile nu încetaseră să izbucnească în valea aceea de tristă amintire. Erau întreţinute cu ajutorul gunoaielor adunate din oraş, pe care le scoteau în căruţe pe la „poarta bălegarului“ un neam de cerşetori de care nu se atingea nimeni şi care trăiau în afara zidurilor cetăţii. Datorită focurilor care mistuiau gunoaiele şi care izbucneau parcă fară să fie puse de nimeni, locul cu pricina îşi merita numele de Gheena — era iadul pe pământ.

Grecul îi explică:

— Haşmoneenii, care fac parte din clanul răposatei regine Mariamne, trec pe lângă valea Ghinom, ca să ajungă la palatele lor de vară. Pe drum sunt jefuiţi şi omorâţi, iar slujbele lor de la palat rămân vacante şi le pot fi date unora din clanul noii regine, Malthace.

— Vrei să spui că Irod îi omoară pe haşmoneeni?

— Asta vreau să spun. Sunt ultimii evrei din familia regală. Neamurile Malthacei sunt de origine arabă. Irod nu mai are nici o regină evreică. I-a omorât pe Mariamne şi pe fiii ei şi acum îi omoară pe servitorii care au fost martori la uciderea lor, de aceea plutesc prin aer atâţia demoni şi-atâtea vrăjitoare. Nu simţi mirosul demonilor şi-al vrăjitoarelor? — şi-şi desfăcuse larg braţele, la care Apella se dăduse înapoi, ca să se ferească de duhoarea pielii lui de beţivan bătrân. Xilos băgase o mână în buzunar, scotocise

puţin şi scosese de-acolo un beţigaş de lemn de santal, spunându-i: Să mesteci lemnul ăsta când intri în palat, pentru că mai împrospătează atmosfera, plus că le ţine şi la distanţă pe vrăjitoare! N-ai nevoie de nimic altceva, de sclavi, de câini de pază, de o baie de marmură, de vreo maimuţică pe care s-o ţii pe lângă tine?

— Nu, mulţumesc. Dar te asigur c-o să-mi comand carnea de porc de la tine — şi se jurase în sinea lui: N-o să mă folosesc niciodată de aiuritul ăsta, ca să spioneze pentru mine.

Nu-l mai văzuse pe Xilos multă vreme, de fapt până chiar a doua zi după ce-l convinsese pe rege să ierte tribul rabinului Ioachim, când primise vorbă de la Xilos că-l aştepta în faţa porţilor palatului. Apella ieşise la întâlnirea pe care i-o propunea Xilos, iar acesta îl întrebase:

— Vrei să vezi unde locuiau pe vremea când trăiau aici, la Ierusalim?

— Cine anume?

— Ăsta, cum îi zice?, mai-marele tribului pentru care ai cerut iertarea. Şi nevastă-sa, şi fiică-sa *beto ola.*

Apella chiar se speriase. Xilos aflase ce obţinuse el de la rege, şi asta chiar de a doua zi! Oare în timp ce vorbiseră, el şi regele, trăsese cineva cu urechea de după draperii? Vreun gardian, vreun servitor? Poate chiar grecul însuşi? Îl plătea Irod pe Xilos ca să-l spioneze pe el, pe Apella? Cum îi spusese: „ca un râu neîmblânzit, care colcăie de şerpi veninoşi“? Dar n-avea nimic altceva de făcut, decât să-i zâmbească şi să răspundă:

— Cu siguranţă. Vrei să mă conduci acolo mâine? Ca să ştiu, să vin pregătit — adică să vină cu centura doldora de monede.

Îşi dăduseră întâlnire pentru a doua zi într-un loc public, pe treptele unor scări care duceau din oraşul de jos în cel de sus. Ca în fiecare zi, şuvoaiele de pelerini parcă nu se mai terminau. Nu bătea fir de vânt şi fumul de la diferitele ofrande se ridica deasupra templului ca o coloană zdravănă. Micii copii ai nimănui pe care-i plătea Xilos mergeau pe

urmele stăpânului lor grec, iar acesta îl îndemnase pe tălmaciul roman să le arunce şi el nişte monede. La un moment dat, Xilos îi spusese unuia dintre ei să dea fuga la palat şi să le spună străjilor unde-l văzuse ultima dată pe el, pe Xilos, şi copilul o zbughise din loc mai iute ca o săgeată. Apella sărise la grec şi-l apucase de guler:

— Ce faci? Îl anunţi pe rege unde suntem?

— Bineînţeles că-l anunţ. Aşa se procedează pe-aici, îi rânjise Xilos şi se smulsese din mâinile lui, pornind mai departe în direcţia templului.

Apella se stăpânise şi o luase şi el pe urmele grecului. Începuse şi o ploaie care adusese cu ea la pământ fumul ofrandelor, înnegrindu-le şi mai tare feţele şi veşmintele pelerinilor.

În zilele senine, Ierusalimul te orbea cu albul şi auriul său şi vânturile răcoroase îi curăţau străzile ca nişte mături mânuite de vreun magician, în asemenea zile, Apella cutreiera oraşul, minunându-se de senzaţiile pe care le trezea în el, necredinciosul aflat în vizită. Construit în forma unei săgeţi al cărei vârf era chiar Templul, Ierusalimul părea să fie în mişcare şi să călătorească prin univers. Era, vorba psalmistului, „oraşul Domnului Savaot“. Roma, chiar dacă se întindea pe şapte coline, în comparaţie cu Ierusalimul era urâtă, agresivă şi spurcată de atâta desfrâu şi întreceri brutale. Acolo, în oraşul iudeu, dorinţa de a trăi în preajma Domnului părea ceva tangibil. Ierusalimul gemea de secte şi fiecare se împăuna că nimeni nu înţelegea mai bine decât ea poruncile lui Dumnezeu. Esenienii, de pildă, aveau un cartier întreg numai al lor, la sud de locuinţa marelui preot numit de Irod. Nu-l recunoşteau pe acel mare preot şi refuzau să participe la slujbele din templu. Nu se căsătoreau decât dacă rămâneau atât de puţini, încât existenţa însăşi a tribului lor era pusă în primejdie, motiv pentru care deveniseră subiectul predilect al glumelor obscene cu sfinţii onanişti. Şi totuşi, erau în stare să recite pe dinafară Tora, cuvânt cu cuvânt. Căci, iată, dacă poporul Israel ar fi ţinut *două sabaturi la rând,* aşa cum se cuvine, omenirea

întreagă ar fi fost mântuită. Şi, iată, Mesia urma să se arate şi *oricine l-ar fi recunoscut*; *chiar şi cei ce nu l-au mai văzut niciodată.* Mare minunăţie mai era oraşul acela al lui Dumnezeu pe timp de zi, dar şi mai mare minunăţie noaptea, când mii de lumânări şi opaiţe cu ulei ardeau până şi în casele cele mai modeste, iar flăcăruile lor aduceau cu nişte şoapte mute adresate Domnului, cum se răsuceau ele şi se înălţau în spirale... şoapte în care lucea pasiunea...

Apella simţea la fel — îl simţea pe Dumnezeu la unison cu oraşul.

Şi totuşi, ca şi cum ar fi vrut să-i rănească sentimentele, zid în zid cu templul se înălţa simbolul invaziei romane, fortăreaţa zisă Antonia.

Irod o numise astfel, după cel dintâi protector al său, generalul roman Marc Antoniu, care-l făcuse pe el tetrarh al Galileei. După ce se însurase cu Cleopatra, de care la Roma nu voia nimeni nici măcar s-audă, Marc Antoniu se războise cu Augustus şi pierduse. Irod îşi declarase rapid supunerea faţă de Augustus, care-l aşezase pe tronul lui David, înălţând astfel un ne-evreu — chiar dacă, în teorie, unul care se convertise şi se tăiase împrejur — la calitatea de conducător suprem al poporului ales.

Irod, simţindu-se tare pe poziţii, nu se atinsese de fortăreaţa Antonia, simbolul cel mai detestat al cârdăşiei dintre el şi Roma, în ciuda faptului că, pe măsură ce templul se extindea, locuitorii Ierusalimului se plângeau tot mai tare: „Templul este ajuns acum la doar zece paşi de Antonia! Santinelele romane pot să se pişe din turnul de veghe în curţile femeilor! Regele Irod trebuie neapărat să desfiinţeze cocina asta de porci din faţa ochilor Domnului — neapărat!“ Aşa se ruga toată lumea în Ierusalim, dorindu-şi cu ardoare ca necurăţia de fortăreaţă să fie mutată de-acolo. Dar aceiaşi oameni erau fascinaţi văzând că regele Irod nu mişca un deget Oare Dumnezeu nu-l mai pedepsea odată pe Irod — şi cum? Şi când? Şi, dacă nu-l pedepsea, ce mesaj le transmitea Dumnezeu tuturor? Era el un conducător ticălos, dar era şi cel ce reconstruise templul. De ce?

Tot mergând pe urmele lui Xilos, Apella zărise, în fine, templul.

Ca de obicei, în clipa în care-i cădeau ochii pe el, i se tăia răsuflarea. Noile terase de marmură însumau o suprafaţă de treizeci şi cinci de acri[15]. Regele Irod făgăduise că avea să construiască un edificiu mai mare decât oricare altul din lumea cunoscută. Zona sfântă era de două mai vastă decât Forul imperial roman. Cele mai mari temple de la Roma, dedicate Venerei-Astarte, lui Castor şi Pollux şi lui Saturn, ar fi încăput la un loc numai în noua curte a femeilor. Până şi sectorul de sacrificare a animalelor, cu o zonă de priponire cu cincizeci de stâlpi şi zeci de mese pentru jupuit, avea o fundaţie mai mare decât cea a Senatului roman.

Cu şapte ani mai înainte, *rabbi* Ioachim ben Ahaz ben Mathan, din Nazaretul Galileei, sosise la Ierusalim cu nevasta lui, care se pricepea la vopsit, şi cu singura lor fiică, pe atunci de nouă ani. Ioachim fusese convocat să lucreze la templu, la partea de tâmplărie. Irod refuzase să oprească slujbele pe durata reconstrucţiei, pentru că primea o cotă-parte din toate taxele percepute la slujbe, aşa încât îi convocase pe toţi rabinii din Iudeea şi Galileea, care se pricepeau să lucreze în piatră sau lemn, ca să contribuie la reconstrucţia templului. Potrivit informaţiilor pe care Ascanius i le dăduse lui Apella, Ioachim lucrase la templu mai puţin de un an. Fata lui avea zece ani când regele îl dăduse afară pe tatăl ei şi-i trimisese pe toţi trei înapoi la Nazaret.

Tribul rabinului Ioachim fusese izgonit în deşert după alţi trei ani. Şi, după încă trei ani de când fuseseră izgoniţi oamenii aceia, sosise şi el, Apella, din Italia. Urmând instrucţiunile de mare taină ale lui Ascanius, începuse prin a se pune la dispoziţia regelui, după care îi smulsese iertarea întregului trib. Urma să plece el însuşi să-i caute în deşert, ca să le spună că fuseseră iertaţi de rege. Acum, fata să fi

---

[15]) Unitate de măsură pentru suprafaţă, de aproximativ 4.000 de metri pătraţi. Aşadar, în total 14 hectare.

avut vreo şaptesprezece ani. Deja cam răscoaptă pentru măritat.

Aşa, deci, se gândise Apella, Xilos mă duce să-mi arate unde locuia când avea numai nouă ani şi când tatăl ei, tâmplarul, muncea la reconstrucţia templului, iar maică-sa, vopsitoreasa, le vopsea rochiile nevestelor din Ierusalim.

Nu se gândise niciodată cu atâta ardoare la o fată pe care nici măcar n-o văzuse cu ochii lui, ceea ce i se părea foarte plăcut — nu ştia nici el de ce.

Îşi închipuise ochii fetei. Ochi negri, dar strălucitori, de evreică, poate acoperiţi cu văl, din modestie. Temători de privirile bărbaţilor şi, tocmai de aceea, cu atât mai incitanţi.

Xilos îi arătase lui Apella o rampă de lemn, care pornea chiar de la treptele care duceau la templu şi se îndrepta în jos, de unde se prelungea cu o stradă care cobora pe lângă zidul de apus al templului.

O luaseră pe rampa de lemn în jos. Apella se lăsase condus de grec până la un şir de colibe din cărămizi de pământ arse la soare, care fuseseră înălţate lângă zidul templului, fiecare furând câte o porţiune din zid şi facând-o peretele său din spate.

Erau nişte locuinţe mizere, şi totuşi atât de pline de viaţă. Peste tot fluturau pânzeturi atârnate la uscat. Fiecare pervaz de fereastră avea ghivece cu flori, chiar dacă erau ciobite. Femei îmbrăcate în negru ieşeau pe uşile de lemn şi-şi vărsau lighenele în drum. Mirosul de funduri de lighene fierte şi răsfierte îl izbise în faţă pe Apella de atâtea ori — acru, puternic, sulfuros.

Un alai de nuntă trecuse pe lângă Apella, condus de o fetiţă cu părul răsucit în spirale înnodate fiecare în jurul unui boboc de trandafir — aceea era mireasa. Nu părea să aibă nici zece ani. Părinţii, fraţii şi surorile ei, îmbrăcaţi în cămeşoaie albe, o însoţiseră până în dreptul unei uşi. O femeie care tocmai îşi vărsa ligheanul îi recunoscuse şi le făcuse un semn cu mâna, poftindu-i înăuntru. Fetiţa cu boboci de trandafiri în păr se scuturase toată, de la umerii firavi până la vârfurile picioarelor, când păşise peste pragul

uşii, care se închisese în urma grupului. Grecul strepezise la uşa cu pricina, care avea o ferestruică acoperită cu o piele de capră uzată.

— *Eţba*!— Degetul! strigase Xilos în aramaică, hârşâind cu degetele pe pielea de capră şi facându-i cu ochiul lui Apella, ca un bătrân lubric.

Uşa se deschisese, dând la iveală o femeie a cărei faţă era îngustă ca o secure. Grecul îi şoptise ceva. Femeia încuviinţase din cap şi se trăsese înăuntru, închizând uşa după ea. Cu toate că nu mai vedea pe nimeni, lui Apella i se păruse că simţea prezenţa tensionată a întregului alai de nuntă, adunat în spatele acelei uşi. Parcă o şi vedea pe mireasa de zece ani despuiată şi controlată.

Coliba era construită cu două nivele, între care facea legătura o scară exterioară. Xilos îi făcuse lui Apella semn să-l urmeze la etajul de sus, explicându-i că sus locuise, de fapt, familia rabinului Ioachim. Îl condusese într-un mic spaţiu de locuit, de formă pătrată, fară nici o mobilă şi nici o ustensilă casnică, în afară de o adâncitură înnegrită, în mijlocul podelei, unde fusese vatra.

— Nu vrei să-nchiriezi? îl întrebase în glumă Xilos. Aici, în mijlocul afacerii cu degetul? — după care îi arătase peretele din spate al încăperii cu o mână care-i tremura: Ăsta-i zidul templului, zisese el şi Apella îi simţise mirosul respiraţiei, din care înţelese fară urmă de dubiu că grecul luase câteva păhărele chiar în dimineaţa respectivă.

Apella cercetase încăperea în tăcere. Zidul templului arăta ca un enorm altar domestic: muchiile blocurilor gălbui, de gresie, deschise la culoare de parcă ar fi adunat lumina soarelui în ele, formau linii perfect drepte, iar din crăpăturile formate ici şi colo ieşeau plăntuţe minuscule, în alte crăpături fuseseră vârâţi îngeraşi din cârpe cusute între ele, ale căror aripi atârnau pleoştite. Apella şi le închipuise ca fiind păpuşile fetiţei de nouă ani. Locuise, mâncase, dormise şi se jucase în acel spaţiu.

— Nu s-a atins nimeni de jucăriile fetei, comentase grecul care aştepta, în timp ce el, Apella, se uita lung şi fară să

scoată o vorbă la zidul templului. Parcă l-ar fi hipnotizat zidul acela — avea impresia că nu-şi putea smulge privirile de la el. Xilos îi spusese, rostind repede şi bălmăjit: Oamenii de pe strada asta parcă-s nebuni. Cică fata rabinului era în stare să invoce îngeri.

Apella ridicase ochii spre tavan. Se afla sub un luminator făcut din cioburi de sticlă ţinute laolaltă cu noroi uscat. Cerul Ierusalimului, cel mai senin şi mai albastru cer din lume, îi zâmbea prin cioburile din tavan, pătrundea în odaie şi se răsfrângea pe zidul templului. În timpul zilei, probabil că zidul se colora în auriu, până când apusul soarelui îl transforma în roşu-sângeriu. Roşeaţa precis adăsta pe perete şi în timpul nopţii, de vreme ce gresia înmagazinează lumina. Când se trezea noaptea, fetiţa rabinului vedea licărind altarul acela mistic, niciodată întunecat, niciodată stins — nemuritor. Asta până dimineaţa, când se prefăcea iarăşi auriu.

Simţise în cameră prezenţa fetei — trupul ei fragil, care se frecase de aer în timp ce mergea încolo şi încoace.

De afară, se auzise o răpăială de paşi care plecau. Mireasa fusese cercetată. Cum nu se auzeau femei care să plângă şi bărbaţi care să împrăştie blesteme, Apella trăsese concluzia că fetiţa înspăimântată fusese găsită neîncepută. Cineva bătuse apoi la uşa încăperii de la etaj, oferită spre închiriere, şi înăuntru păşise femeia cu figura ca o lamă de secure. Xilos îi făcuse un semn cu mâna lui Apella, că putea să-i pună întrebări.

— O mai ţii minte pe fata rabinului Ioachim? o întrebase romanul pe femeie.

Ea se uitase la el cu o faţă lipsită de orice expresie, aşa că el scosese şi-i întinsese cinci şekeli de argint.

Femeia luase banii şi abia apoi vorbise. Şi-o amintea pe Mariamne, cea care locuise cu familia ei în camera unde se aflau. Ea însăşi locuia în cealaltă odaie a colibei şi muncea cot la cot cu mama ei, Zohra, care le controla pe fete dacă mai erau virgine, chiar acolo, pe strada aceea, după ce fusese angajată pentru acelaşi lucru, să controleze fetele

mari, tocmai la palatul regelui. Atâta doar, că Zohra murise de inimă în urmă cu două primăveri. Pe-atunci, omul ăla, Ioachim, îşi căuta o locuinţă la Ierusalim şi, cum coliba ei stătea să cadă, Zohra îi oferise camera lui Ioachim, pentru el şi familia lui, fară chirie, cu condiţia să reclădească el coliba, ceea ce Ioachim se apucase să facă în timpul pe care i-l îngăduia munca la templu. Zohra, mama ei, o plătise pe fata rabinului cu un şekel pe lună pentru gătit şi măturat podelele şi treptele. Nevasta lui Ioachim îşi adusese de la Nazaret masa de vopsit şi toată familia trăia din munca ei de vopsitoreasă, pentru că regele nu-i plătea cu nimic pe cei care-i munceau la templu.

— Oamenii ăştia, când vine vorba de Dumnezeul lor, parcă se prostesc, zisese Xilos, râzând. Regele i-a păcălit pe faţă, spunându-le că plata lor tocmai asta era, că ridicau casa Domnului, şi ei s-au mulţumit cu atât.

— Nu s-a plâns nimeni? întrebase Apella.

Femeia se codise, iar Xilos îi aruncase romanului o privire din care el pricepuse că trebuia să se caute în centură de alţi cinci şekeli.

Atunci, femeia îi explicase că Ioachim fusese primul şi, din câte se ştiau, singurul dintre toţi lucrătorii, care-l îndemnase pe rege să le plătească lefuri oamenilor, pentru că, iată, copiii rabinilor constructori erau în fiecare zi înfometaţi şi se apucaseră de cerşit şi de furat.

— Regele-i strâns la pungă, zisese femeia. Până şi slugile de la palat abia şi le plăteşte. Aşa că prin tot Ierusalimul s-a răspândit vestea despre cererea lui Ioachim şi toate muncile de la templu s-au oprit. Până şi esenienii au ieşit din hrubele lor şi au dat fuga la templu, pe care altfel nu-l recunosc drept sfânt, şi s-au apucat să înalţe cântări de pe treptele Porţii lui Nicanor — poartă despre care Apella ştia din povestioarele mentorului său Ascanius că fusese ridicată după nişte planuri desenate de arhitectul Nicanor din Alexandria, care era orb. Şi, după ce au cântat, îi povestise mai departe femeia, au scandat numele lui Ioachim şi i-au strigat regelui să iasă şi să stea de vorbă cu omul lui

Dumnezeu, pe nume Ioachim. Numai că regele s-a închis în palat şi a aşteptat, iar, după trei zile de urlete şi ţipete, Ioachim i-a rugat pe esenieni să plece pe la casele lor, fiindcă era noaptea de sabat, încheiase femeia cu părere de rău în glas.

— Aceea a fost singura înfruntare dintre Ioachim şi rege? o întrebase Apella pe nerăsuflate, dar ea rămăsese tăcută, aşa încât el scosese de la centură şi-i întinsese un *aureus*.

— I-a mai cerut regelui să nu facă mai mare curtea pentru „neamuri“[16].

Apella fusese informat: regele încerca să atragă mai mulţi pelerini dintre neamuri, ca să sporească veniturile templului, din care el personal încasa o cotă-parte însemnată. Ceea ce nu ştiuse romanul era că Ioachim luase poziţie şi în această privinţă. Recunoscuse deja un model: rabinul Ioachim îl înfruntase pe rege de cel puţin două ori. Iar prestigiul regelui era strâns legat de tot ce avea legătură cu templul. Opoziţia la hotărârile lui era un delict şi regele nu se dădea înapoi de la omor — nu-şi omorâse atâţia oameni din anturajul său imediat? Şi totuşi, pe Ioachim şi pe ai lui nu-i omorâse, doar îi alungase din cetate. Oare de ce-i tratase altfel?

— A fost o lapidare aici, cam în aceeaşi perioadă, îi spusese el femeii de astă-dată. O mireasă acuzată că nu mai era fată mare trebuia să fie omorâtă cu pietre şi fata rabinului Ioachim a încercat s-o scape, aşa e sau nu? — şi scosese încă un *aureus* de la centură şi i-l arătase, să-l vadă bine.

— Mireasa aia spurcată a fugit uite pe scările-alea, zisese femeia şi-i arătase cu mâna spre scările exterioare care urcau la coliba de alături. Fetiţa mătura treptele. Dar ce vrăjitoare-a naibii se făcuse de pe-atunci! A chemat îngerii s-o ia şi s-o ducă de-acolo, numai că...

— Numai că...?

— Plouase mai devreme. Şi îngerii au coborât prea încet, pentru că aveau aripile udate de ploaie. Mireasa fugară se

---

[16]) Termenul *neamuri* desemnează, în Biblie, numeroasele populaţii, altele decât evreii, adică pe necredincioşi.

urcase deja pe acoperiş, dar a alunecat şi a căzut în drum, până s-apuce îngerii s-o ia pe sus. Aşa c-a nimerit chiar în mijlocul mulţimii.

— Asta chiar s-a întâmplat? întrebase Apella, iar femeia ridicase din umeri:

— Ei, poate că şi oamenii au mai născocit. Fiindcă li se făcuse ruşine că numai fetiţa aia mică, fata rabinului, avusese curaj să sară în ajutorul nevestei.

— Dar cum a putut s-o ajute fetiţa?

— A luat-o de mână şi-au fugit împreună de pe un acoperiş pe altul. Toată lumea le-a văzut. Dac-o ţineau tot aşa, puteau să scape. Numai că plouase şi pe acoperiş aluneca. Miresei i-a fugit piciorul şi-a căzut — la care Xilos îi şoptise în latineşte:

— Mireasa aia care nu mai era virgină provenea dintr-o familie de haşmoneeni, rudă de sânge de-a reginei Mariamne. Regele se temea de neamul Mariamnei. A plătit-o pe babă, pe mama femeii ăsteia, să declare că mireasa fusese începută. Ştiu că de la Zohra i s-a tras acuzaţia, pentru că pe-atunci aveam spionii mei pe strada asta. Poţi să-i dai punga toată, c-am aflat ce-aveam de aflat.

Dar el, Apella, o întrebase pe femeie în aramaică, în timp ce-i punea o pungă de monede răsunătoare în palma crăpată de-atâta stat cu mâinile în apă fiartă:

— Dar familia miresei vinovate... ei de ce n-au încercat s-o vândă, în loc s-o omoare? De ce să facă vărsare de sânge? — la care femeia cu figură de secure îi spusese de parcă ar fi vrut să-l scuipe:

— Dacă vine un străin şi vrea să spurce sângele poporului Israel, datoria fetei asta e, să se ţină de pieliţa pe care Dumnezeu i-a pus-o în trup — şi nu i-a pus-o degeaba, fiindcă fetele oamenilor nu-s ca pisicile. Dacă-şi pierd ele fecioria, tot poporul Israel îşi pierde curăţia, şi triburile ajung să se-ncaiere, şi tot Israelul slăbeşte! Dacă o fată se lasă violată-n felul ăsta, îi vâri un tăciune pe unde a păcătuit, îi crăpi capul cu o piatră şi le pui pe toate celelalte să ia seama! Fata rabinului nu trebuia s-o ajute pe desfrânata aia,

dar ea pe-atunci n-avea decât nouă ani şi era un copil neştiutor şi milos la inimă! — după care femeia cu faţă de secure se răsucise pe călcâie şi ieşise din odaie, ţinând strâns în mână punga cu bani.

Cei doi bărbaţi, grecul şi romanul, se întorseseră în stradă şi văzuseră cum o altă familie înveşmântată în alb şi mergând pe urmele unei micuţe viitoare mirese împodobite cu flori se îndrepta spre uşa femeii-deget. Apella se întrebase cu voce tare cum îşi deprindeau meşteşugul femeile acelea.

— Ele cic-au fost mai demult moaşe, îi răspunsese râzând Xilos, dar eu cred că multe dintre ele, cele mai multe, au fost curve. Trebuie să ştie, nu?, că le priveşte direct.

— Nu pricep cum poate cineva să-şi lase fata în grija lor.

— Care grijă? — i-o întorsese grecul, tot râzând. Femeile-astea, *eţba*, îşi vârau degetul şi, dacă degetul rămânea mai mult pe-afară, însemna că fata era neîncepută; în schimb, dacă degetul „încăpea“, însemna că fata fusese lărgită bine de-un amant — şi atunci treceau la următoarea etapă a controlului: măsurau cu un capăt de sfoară dinainte pregătit cât de mare era crăpătura dintre picioarele fetei. Dacă era prea mare, gata, îşi pierduse fecioria. Pentru asta li se plătea. Uneori, familia mirelui le plătea să facă un al doilea control. De ce asta? Ca să pună la îndoială cinstea miresei şi să-i determine părinţii să mai lase din preţ. De multe ori, se ştia că mireasa nu mai era cum trebuia să fie, dar femeia-deget o declara neatinsă, pentru că asta fusese plătită să declare. Iar, dacă două familii ţineau neapărat să se înrudească, faptul că mireasa nu mai era fată mare nu stătea niciodată în calea cununiei.

— E şi asta o afacere, ridicase din umeri Xilos. Nu ştii că evreii fac din orişice o afacere?

— Stai puţin, zisese Apella. Dacă este să mă iau după tine, babele astea câştigă o mulţime de bani. Unde sunt banii? — şi făcuse un gest cu braţul, în care cuprinsese tot cartierul care arăta mizer.

— Ce ştiu eu? ridicase din umeri Xilos. Poate că-i lasă în păstrare la preoţii templului. Sunt băgaţi cu toţii în povestea asta — „degetele“, preoţii, chiar şi regele. Îţi doreşti o fată virgină? Că nu te mai îmbolnăveşti de gută sau de dropică, dacă te culci cu fete virgine.

— Şi babele astea pot să le facă pe fete la loc virgine?

— Păi, ba bine că nu! exclamase grecul. Bagă frunze astringente în himenele rupte şi le fac să fie mai înguste decât ar fi ele în mod normal. Adună sânge de pui, îl bagă în stomacul puiului — adică-n pipotă —, pe care-l cos şi-l vâră în găoaza fetei. Dacă pipota se sparge când trebuie, *eţba* capătă şi mai mulţi bani — şi întinse şi el mâna cu palma desfăcută, ameţit şi aţâţat cum era, întrebând: Pe veştile astea cât dai?

Romanul îi aruncase şi lui în palmă o pungă cu bani, spunându-i:

— Piei din calea mea! — după care îl îmbrâncise şi o luase înapoi în sus pe rampa de lemn care ducea către templu.

Grecul venise după el, grăbind paşii.

— Ei, stai aşa! Rabinul Ioachim, ascultă-mă ce-ţi spun, e un vrăjitor puternic de tot!

— Mai taci din gură! îi aruncase peste umăr Apella, iar Xilos, lezat în experienţa lui de om care le ştia pe toate, rămăsese în urmă.

Spionul roman trecuse grăbit pe lângă şuvoiul de pelerini, simţind că străinii aceia nenumăraţi aveau toate motivele să fie acolo, ba chiar aveau toate motivele să fie şi-atât. Ei *credeau.* El, oare, Apella, credea în ceva?

Se îndreptase aproape în fugă spre Antonia, fortăreaţa romană. Ajunsese acolo deodată cu acel *tesserarius* cu care se împrietenise imediat după sosirea la Ierusalim şi care tocmai cobora dintr-o lectică prăfuită. Fusese la Nazaret, unde-l trimisese Apella, ca să se dea drept perceptor şi să facă recunoaştere în târguşorul unde locuise *beto ola,* fiica rabinului.

Tesserarius îi rezumase ce văzuse şi aflase la Nazaret:

— După ce Ioachim şi ai lui au fost alungaţi în deşert, celelalte două clanuri, care-i jefuiseră de case şi turme, s-au război între ele pe pradă.

Au vărsat o mulţime de sânge. Între diversele vecinătăţi au fost săpate şanţuri şi înălţate garduri întărite. Până şi construcţia sinagogii locale a fost oprită. Vrei să vezi cum arată celebra fiică a rabinului? — îl întrebase el pe Apella şi scosese din raniţa militară o bucată de lemn cioplit. Chipul ăsta era fixat pe un stâlp al sinagogii neterminate — mi l-a arătat şi mie unul dintre negustorii greci de acolo. Aşa că l-am scos şi l-am luat cu mine. Era chipul unei femei tinere, sculptat într-un basorelief executat cu stângăcie. *Tesserarius* îl ridicase în sus, ca să poată fi văzut mai bine, şi spusese: Sinagoga este aşezată cu faţa către culmea cea mai înaltă din regiunea Nazaretului, muntele Barak. Asta înseamnă „muntele cu fulgere“. Oamenii spun că pe vârful muntelui cad întotdeauna fulgere când se satură Dumnezeu de păcatele lor. Şi adevărul este că fulgeră întruna pe vârful acelui munte — acolo sus plouă cu găleata, iar jos, la poalele muntelui, se aprind focurile singure de cât de uscat e totul.

Apella se uitase atent la chipul cioplit. Era puţin redus faţă de mărimea naturală şi părea sculptat în grabă. Cuţitul care-l scobise în lemnul acelui stâlp nu zăbovise mult. Forma ovală a feţei, nasul drept, cu o mică adâncitură într-o parte, vreo cicatrice sau un pistrui, păreau abia schiţate. În schimb, ochii larg deschişi, adâncitura din buza de sus şi în general gura erau chiar atent finisate. Chipul părea să fi prins viaţă şi să fi ieşit pe jumătate din lemn.

— Cine a făcut ăsta? Întrebase Apella.

— Un nazaretan oarecare, cu talent la cioplitul în lemn. Mi s-a spus cum îl cheamă, dar am uitat, îi răspunsese *tesserarius*.

Ochii fetei se uitau în afară, şi totuşi păreau să privească şi înăuntrul ei, ca şi cum posesoarea lor ar fi fost atât de conştientă de sine, atât de intim legată de ea însăşi, încât ar fi ştiut exact ce şi cum se petrecea în trupul ei nevăzut.

Apella remarcase că, în ciuda faptului că părea să se fi grăbit, sculptorul îi dăduse lemnului o anumită fineţe catifelată, cu mici imperfecţiuni ici şi colo, ca un lemn care s-ar fi crezut carne, iar acea carne făcută din lemn părea să spună *sunt.* Atât de plin de viaţă şi de prezent era, încât lui Apella i se înfierbântaseră obrajii de la nişte gânduri pe care nu le-ar fi putut exprima în cuvinte.

— Trebuie să mă gândesc. *Vade* — Du-te, îl expediase el pe *tesserarius*.

*

Odată rămas cu gândurile lui, şi le lăsase să zburde, în timp ce stătea şi privea chipul acela cioplit.

Îşi amintise de cum îl învăţase Ascanius despre ce era vorba în Cartea Facerii. Despre cum îi pusese întrebări, pentru a-l ajuta să descopere înţelesurile ascunse.

Despre cum Eva, cea dintâi femeie, îl cunoscuse pe cel dintâi bărbat, Adam. Despre cum se culcase cu el. Partea aceea din trupul femeii, care conţinea în sine viitorul omenirii, nu era pomenită în Cartea Facerii. Grecii îi spuneau himen. Evreii nu-i spuneau nicicum, şi totuşi dădeau atâta importanţă virginităţii viitoarei mirese. Chiar de la începutul cărţii se vorbea despre acea uşiţă de trecere din trupul femeii, care despărţea copilăria de maturitate şi nevinovăţia de experienţa vieţii. Nu i se spunea în vreun fel anume, şi totuşi creaţia toată depindea de ea, pentru că, fară deschiderea ei, omenirea nu putea merge mai departe şi planul imaginat de Dumnezeu nu putea fi dus la îndeplinire.

Cum era? „Şi a zis şarpele către femeie: Chiar dacă Dumnezeu v-a spus că veţi muri, dacă mâncaţi din rodul pomului cunoaşterii, nu veţi muri... Dar Dumnezeu ştie că, în ziua în care veţi mânca din el, vi se vor deschide ochii şi veţi fi ca Dumnezeu, cunoscând binele şi răul.“

După ce-i citise cu voce tare pasajul formulat în cuvinte cum nu se poate mai simple, Ascanius începuse să filozofeze despre dilema Evei: a şti sau a nu şti?

— Totul a fost lăsat în seama ei, a femeii, comentase el. Bărbatului nici nu i-a trecut prin minte că rodul pomului cunoaşterii ar fi putut fi în avantajul copiilor săi. El nu a întins mâna după fructul oprit, chiar dacă mâncase deja din rodul tuturor celorlalţi pomi, şi s-a mulţumit aşa, fară să ştie prin ce era diferit acela. Şi-atunci, i-a revenit femeii sarcina să cerceteze, să-şi asume primejdia şi răspunderea. După cum tot ea a fost şi cea mai aspru pedepsită: „...în dureri vei naşte copiii tăi“ — aşa i-a spus Dumnezeu femeii. Pe bărbat l-a pedepsit osândindu-l să muncească din greu, dar mânia cea mare şi-a vărsat-o pe pântecul femeii. Nu suntem norocoşi noi, că ne-am născut bărbaţi, ce zici*, puer*?

Amintindu-şi de vorbele mentorului său, Apella simţise şi cât de mult îi lipsea prezenţa lui.

— Dar ce părere-ţi faci tu, Pilat — îşi continuase Ascanius cugetările cu voce tare —, despre al treilea personaj care a luat parte la cea dintâi împreunare a oamenilor, şarpele? Nu ţi se pare fascinant că şarpele seamănă cu un mădular bărbătesc? Când şarpele a insistat pe lângă Eva, spunându-i că nu murea dacă mânca din rodul cunoaşterii, nu-i spunea el, de fapt, femeii: Fii fară grijă, că n-ai să mori de răul *meu,* fiindcă eu mă asemăn cu bărbăţia omului de lângă tine, nu te feri de bărbăţie, femeie, nu te înfricoşa la vederea ei, *bucură-te* de ea — oare nu asta-i spunea de fapt? De ce şi de unde ştie şarpele atât de multe? De ce-i îndeamnă el pe oameni cu atâta cutezanţă să *ştie* — nu cumva Dumnezeu însuşi le vorbeşte prin mijlocirea şarpelui? Nu cumva Dumnezeu a lăsat în seama şarpelui ceea ce el însuşi nu s-a priceput să-i înveţe pe copiii lui, ceva ce ei, totuşi, ar fi trebuit să ştie, pentru ca viaţa să poată merge mai departe?

Ce inspirate i se păreau acum vorbele bătrânului său mentor! Şi-i mai spusese Ascanius:

— Să-i lăsăm, *puer*, pe evrei în treaba lor, să se ocupe de-ale trupului, fară să pară nici măcar interesaţi. Şi totuşi, poate că povestea cu Eva care şi-a pierdut fecioria este menită să revină pe tapet în sens invers, ca să se închidă cercul — şi pusese o mână pe sulurile desfăcute, zâmbindu-i

ucenicului care-l privea cu ochii căscaţi. Ia ascultă tu aici: „Căci, iată, Domnul va da un semn, o mamă tânără care n-a cunoscut bărbat — ei, ce zici*, puer,* o fi vorba de-o virgină? — va da naştere unui prunc şi-i va spune lui Immanuel, adică Domnul e cu noi“. Ce-o fi vrând să spună, că Domnul este înăuntrul nostru, poate? Că este şi înăuntrul acelei fecioare, că Domnul e sământa ei? Ce zici tu de asta, Pilat, cel ce înnoieşti clanul Ponţiilor? O virgină care naşte — se poate aşa ceva? Nu se compară, ca ispravă, cu aceea de a-l face zeu pe Cezar?

— O ispravă cu neputinţă, îi replicase tânărul Pilat, la care Ascanius încuviinţase din cap:

— Bineînţeles. Şi totuşi..ca poveste a reînnoirii, ca semnificaţie a minunii, n-ar fi grozavă?

— Poate c-ar fi, *magistre*..., bombănise Apella, care fusese obligat la castitate luni de zile, timp în care deprinsese scrierea evreiască, atât de simplă în aparenţă şi atât de profundă în esenţă, încât *Arta iubirii* a lui Ovidiu i se părea găunoasă şi simplistă prin comparaţie.

În liniştea fortăreţei Antonia, studiind chipul cioplit al fetei, se întrebase ce nu ştia şi ce nu avea să ştie vreodată. Ce simţea cu adevărat o femeie despre faptul că era femeie? Ce suferinţă cumplită putea îndura o femeie fiind fecioară, apoi devenind iubită şi amantă şi, în fine, mamă? Dumnezeu pusese în trupul Evei pavăza virginităţii, dar n-o mai pusese în femelele nici unei alte specii de animal. Fetele oamenilor nu sunt pisici, îi spusese verde în faţă femeia aceea care le căuta pe tinerele mirese dacă mai erau fete mari. Dumnezeu, care fusese şi tată, şi mamă pentru Adam şi Eva, le făcuse amândurora instrumente cu care să se prăsească şi înmulţească, dar le interzisese accesul la cunoaştere, plăcerea faptului în sine — nu cumva Dumnezeu îi împinsese el însuşi, prin chiar această interdicţie, să *afle* ei singuri?

Poate c-ar trebui să-l iau cu mine pe Xilos şi să mergem împreună să-mi cumpăr o fecioară. *Usus cognitio* —

exerciţiul înseamnă cunoaştere, cum zicem noi, romanii, se gândise Apella.

Încercase apoi să-şi facă puţină ordine în gânduri, numai că erau atât de multe, un potop de gânduri în mintea unui singur om neştiutor. Oare avea să iubească vreodată o femeie nu cu mădularul, ci cu inima? Cât de legat de mâini şi de picioare s-ar fi simţit, dacă s-ar fi însurat cu o femeie văzând în ea nu o trambulină spre succes, ci o iubire sinceră şi adevărată? Cum l-ar fi afectat acea primă noapte petrecută alături de ea, pe el care fugise întotdeauna de dragoste, fiindcă-i transforma pe bărbaţi în copii? Şi cine ar fi putut fi acea femeie care să-i îmblânzească firea sălbatică, ţinându-l pentru totdeauna la pântecul Evei?

„Lasă, c-o să pricepi tu“, îi spusese Ascanius. Iar el se întrebase atunci, în mijlocul fortăreţei Antonia, dacă nu cumva începea să priceapă.

*

Se gândi peste măsură de mirat: în ultimul ceas, mi-am adus aminte de Roma, de primele zile pe care le-am petrecut la Ierusalim, mintea mi s-a întors la începuturile omenirii şi m-am trezit apoi din nou în deşertul ăsta. Timpul pare a se învârti mai ceva decât roata fântânii de colo!

Drept care, scoase câteva foi de papirus dintr-o mapă şi le întinse pe cea mai plată bucată de stâncă aflată în preajmă.

Îşi aranjă în dreapta foilor cele două pene de scris din trestie şi o sticluţă cu praf de cerneală. Ceea ce se numea praf de cerneală era de fapt funingine neagră adunată cu o perie fină de pe pereţii unui cuptor special făcut din marmură, care se încingea în fiecare săptămână la fortăreaţa Antonia şi era alimentat cu lemn de pin răşinos adus din Italia tocmai în acest scop. Amestecată cu apă, funinginea pinului răşinos italian se transforma în cea mai fină cerneală romană. Apella se înfăţişase cu o cutie întreagă de funingine de pin, când îl implorase pe rege să-i ierte pe rabinul Ioachim şi pe ai lui. Irod se arătase încântat

de darul său. Irod nu scria niciodată scrisori cu mâna lui, dar îi plăcea tot ce era de la romani.

Fata reapăru la marginea platoului, ducând un ulcior plin-ochi cu apă.

Îi turnă lui Apella apă de băut. El sorbi o gură, picură puţină apă în călimară, după care luă una dintre penele de trestie şi începu să amestece funinginea cu apă. Încet-încet, obţinu cerneala fluidă.

Când îşi ridică privirea, o surprinse pe Mariamne uitându-se fix la el. Fata suspină:

— După ce ne întoarcem, sper că tata o să mă înveţe şi pe mine să scriu.

— Bine ar face, că eşti o fată isteaţă. Aşa, deci, plecaţi înapoi chiar mâine?

— Nu mâine. Trebuie să sosească Jibril cu caravana lui... Aha, se gândi el, Jibril, cel care trecuse patruzeci de ani pe lângă fântână şi n-o văzuse... Le predăm fântâna lui şi oamenilor lui. Pe urmă adunăm oile, vedem ce avem prin corturi, ce luăm cu noi, ce lăsăm aici. O să ne ia vreo trei zile, dacă nu patru.

— Şi-atunci, ne întâlnim la Nazaret peste zece zile? O să-l iau cu mine şi pe oaspetele regelui.

— Cum vrei, zise ea, căreia nu-i păsa de oaspetele regelui. Dar în privinţa lui, a lui Apella, salvatorul neamului ei, era toată însufleţită de speranţă. Făcu semn cu mâna către foile de papirus etalate: Chiar ai de gând să scrii că nu suntem o ameninţare pentru nimeni?

— Aşa voi scrie.

— Poate c-ar trebui să scrii şi...

Ce simpatică era, se gândi el, când încerca să-şi găsească vorbele potrivite — pentru ea, vorbele erau ceva preţios şi personal. Ce mândru m-ar face, dacă s-ar apuca să discute chestiuni legate de credinţă şi de istorie, rezemată într-un cot la stânga mea, la o cină romană... E-he... Mă tem că n-aş reuşi niciodată s-o educ, s-o scot în lume sau s-o mângâi pe

drumul de întoarcere spre casă, în semn de recompensă pentru cum a strălucit mai devreme. Asta e... — se gândi el, aşteptând-o să termine ce avea de spus şi văzând în ochii ei cum îi licărea flăcăruia minţii:

— Oamenii se întreabă de ce noi, evreii, suntem cei aleşi, dintre toate popoarele. Adevărul este că Dumnezeu ne-a ales pe noi, pentru că *noi l-am ales pe el.* Duşmanii noştri ne-au impus prin lege să nu mai credem în el, dar noi credem în continuare, orice s-ar întâmpla. Aşa se face că suntem evrei — şi vorbele astea, *ma'aminim* — „noi credem“, le spuse pe un ton cântat. Noi nu renunţăm. Suntem înspăimântaţi, plătim cu sângele nostru, dar nu renunţăm, îl alegem de fiecare dată pe Dumnezeu şi credem în el.

Pe urmă, îi zâmbi din nou. Acum, că nu se mai temea de el, îi dărui un zâmbet cu adevărat larg, cu buzele desfăcute. O curiozitate voluptuoasă izvorâtă din neştiinţă îi lumină trăsăturile când îşi duse o mână la gât, fiindcă sentimentele de care se însufleţise o făcuseră să se înece. Părul i se lăsă pe spate, în valuri negre. Ţuguindu-şi buzele, suflă un ţânţar nevăzut şi izbucni în râs. Apoi se întoarse şi plecă.

Trimisul roman începu să scrie codificat:

„Lui Cezar, *Augustus Princeps*, *Urbi et Populi Tribunus*, *Dux Imperator*[17]. Cezar, mă aflu în mijlocul acelui trib. Nu există dubiu asupra descendenţei lor. Au fost salvaţi de la moarte miraculos. Apariţia subită a unei fântâni cu apă în calea lor poate trece în sine drept o teofanie. Îi supraveghez pentru a vedea dacă sunt capabili de miracole *manu propria* — cu mâna lor...“

Se opri şi începu să răsucească pana între degete. Ar fi putut şterge ce scrisese până atunci. Dar nu şterse, ci adăugă:

„...Cezar, gândeşte-te la următorul lucru: Virginitatea este o parte vârtoasă (iartă-mi *facetia* — jocul de cuvinte involuntar!) din obiceiurile de nuntă ale acestor oameni. Dar

---

[17]) Augustus întâiul, Tribun al Cetăţii şi al Poporului, Comandant Suprem *(lat).*

nu e vorba numai de orgoliul bărbatului de a fi primul care pătrunde pe o uşă până atunci ferecată. Altfel de ce s-ar fi scris despre ea, cu atâta insistenţă, în legătură cu prima întâlnire dintre bărbat şi femeie? Poate că virginitatea este legată de o anume capacitate de a face lucruri divine sau chiar de *a fi* divin. Voi cerceta în continuare. Sunt...“

Şi se surprinse de unul singur pufnind în râs — de unul singur sub cerul spuzit cu stele indiferente. Simţi cum îi tremura pana de trestie în mână. Se gândi: Poate că totul e o mare nebunie. Poate că eu sunt nebun. Dar îşi încordă mâna şi reluă:

„...foarte aproape de găsirea unui răspuns la toate aceste întrebări. Şi sunt mai sigur ca niciodată, Cezar, că te vei putea înfăţişa ca zeu. Am căpătat o asemenea experienţă în privinţa oamenilor din aceste părţi, încât ţi-aş putea fi de folos dacă m-ai numi următorul procurator al Iudeei. Omagiile mele profunde Octaviei. Iscălesc, de astă-dată, cu numele meu adevărat: Pontius Pilatus.“

Trase aer în piept. Luă foaia de papirus şi începu s-o fluture prin aer, ca să se usuce pe ea cerneala, după care o facu sul şi o puse deoparte, începu să-şi râdă în bărbie când se apucă să scrie o a doua depeşă, pe un ton codificat altfel:

„Salve — Să trăieşti, Ascanius, *carus magister* — maestrul meu iubit. Găsit tribul, tocmai informat împăratul despre el. *Idiota Maximus* — Dobitoc Suprem, parcă mă gâdilă mâna să-i scriu. Lună plină astăzi. La palat, Irod potolit *in sanguine* — în materie de sânge. Aici, unde sunt, agent special calm. Iscălit: Ciolănosul.“

Şi râse din nou, pornind să scrie şi a treia foaie de papirus:

„Cezar, se poate s-o fi găsit pe fata din profeţie. Ce-i drept, pare o zăludă simpatică, dar îşi iubeşte neamul. Chiar şi aici, în văgăuna asta scârboasă, ea se poartă de parcă l-ar avea pe Dumnezeu în ea. Tu ce ai în tine, Cezar, iubirea de tine însuţi? Ce te faci dacă unul şi adevăratul Dumnezeu te dă în vileag drept un impostor — ce-ar mai râde atunci o lume întreagă! Dar, cum trupele tale de *vigiles* vor fi la

pândă, nimeni nu va îndrăzni să râdă în hohote. N-are a face. Planul tău de a te zeifica este şi prostesc, şi caraghios. Iscălit: Cel care ar fi trebuit să te omoare în catacomba Triclia.“

Îşi zâmbi în sinea lui. Apoi, cu de la ele putere, mâinile lui rupseră a treia foaie de papirus în fărâme din ce în ce mai mici şi mai ilizibile.

Celelalte două foi de papirus avea să le expedieze spre Italia cu vasul militar care pleca în fiecare săptămână de la Cezareea. Ar fi ajuns în Italia după opt zile de vâslit chinuitor — poate chiar zece, dacă se isca vreo furtună. Apoi, sulurile sale de papirus i-ar fi fost înmânate în portul Brundisium unui curier special, care urma să rupă calul sub el, ca să le ducă la Roma în cel mult două zile — un mesaj către învăţătorul lui Pilat, iar celălalt mesaj către împărat.

III

Virgo amans — Fecioara îndrăgostită

Oaza din deşert, la trei zile după ce a trecut pe acolo trimisul roman

Aşa, deci, a revenit speranţa. Şi speranţa ştie să-ţi umple tot timpul.

Trimisul roman a venit şi a plecat — sunt trei zile de-atunci. De când se trezesc până merg la culcare, bătrânii noştri se roagă întruna, îngenuncheaţi în praf, izbindu-şi capetele de stânci îndreptate spre Ierusalim. N-au, însă, ce *tephillin* să-şi desfăşoare, pentru că nimeni dintre noi n-a mai avut răgazul de a-şi lua *tephillin* — adică sulurile — în blestemata de noapte în care am fost alungaţi de rege. Aşa că rostesc rugăciunile cum şi le amintesc, iar tatăl meu, dacă-i aude greşind vorbele, îi mustră şi le spune cum e corect.

Băieţii tribului nostru se roagă şi ei. Cei mai mulţi nu ştiu rugăciunile, dar ce pretext mai bun puteau găsi ca să nu mai muncească, în schimb să bolborosească nişte vorbe, acolo, bâţâindu-se[18] ca năucii? Noi, femeile, ne facem treburile mai departe, ca de obicei.

Facem curăţenie, vedem de prunci şi de capre, facem de mâncare şi le punem bărbaţilor alături, pe tăvi acoperite, ce-am pregătit. Muştele şi viermii se reped înspre mâncare şi se adună pe marginile tăvilor. Noi le gonim. Aşezăm căldări cu apă în spatele bărbaţilor care se roagă, pentru spălat. Când le vine să se uşureze, se duc hăt-departe, în spatele unei dune, iar acolo, dacă se întâmplă ca doi dintre ei să se întâlnească, îşi ridică fiecare *tallit*-ul în dreptul feţei, ca să nu se vadă unul pe altul. Pe urmă se întorc, se opresc

---

18) Evreii se leagănă înainte şi înapoi în timpul rugăciunii, pentru a simboliza flacăra vieţii, atât de fragilă, încât se poate stinge în orice moment.

la căldările cu apă de spălat şi încep iar să se roage, ca să-şi păstreze puritatea.

Eu mă învârt de colo-colo, până peste cap de ocupată, spunându-le celor mai mici decât mine ce să facă. Indiferent de ce mă apuc, termin din câteva mişcări şi mă reped să mă apuc de altceva, fiindcă altfel n-aş putea să respir de câtă bucurie mă încearcă: mă întorc la *mine* acasă!

Peste tot în valea noastră, focurile pâlpâie în gropile lor. Le ţinem aprinse zi şi noapte — şi asta încă de pe vremea când un conducător de caravană s-a milostivit de noi şi ne-a dat primul nostru foc din pustietatea asta, o cârpă îmbibată în ulei de in şi aprinsă. Ne-am sfâşiat o parte din veşminte, le-am aprins de la flacăra torţei aceleia şi am început să săpăm gropi de foc printre corturi şi copaci — îmi aduc aminte şi astăzi de cum ne luptam cu nisipul, de cum am sângerat de la firele de nisip care mi-au intrat sub unghii. Voiam neapărat să simt o durere trupească, pentru că numai aşa mi-aş fi putut lua gândul de la cealaltă durere, din suflet: unde era Iosif?

Nu era cu noi, ceilalţi. Nu ajunsese la fântână.

Oare mai trăia? Nu-l omorâseră cumva sirienii regelui?

De multe ori ni s-a stins focul, în prima săptămână de stat aici. Le-am spus fetelor să rupă bucăţi de cârpă şi să le întindă pe stânci, la soare, până când se uscau atât de tare cârpele alea, încât se aprindeau direct de la razele soarelui. Am reuşit să înteţim câte un foc în fiecare gaură săpată. Am adunat gogoloaie de bălegar de cămilă de pe căile caravanelor şi le-am stivuit, uscate, lângă fiecare groapă de foc şi fiecare dintre noi s-a obişnuit să mai răstoarne cu piciorul câte o balegă peste flăcări, când trecea pe lângă o asemenea groapă. În timp ce împingeam la roata de apă, mă uitam întruna peste umăr — dacă fumul se ridica în fuioare groase deasupra unei gropi, dacă se vedea întunecat peste verdele frunzişului şi tufişurilor, dădeam fuga şi mai puneam pe focul acela, ca să-l înteţesc. Le-am învăţat şi pe celelalte fete să facă la fel. Aşa s-a făcut că nu ni s-a mai stins niciodată focul, de trei ani încoace.

La Nazaret, noi, fetele tinere, umblam desculţe. Când munceam la câmp, ca să nu ne rănim picioarele în ţepi şi în miriştea rămasă după cosit, mamele noastre făceau turte de iarbă pe care le puneau la uscat, le tăiau după forma şi mărimea picioarelor noastre şi ni le dădeau să le purtăm legate cu fire de păr din cozile măgarilor — adică aveam sandale din iarbă. În aceste sandale din iarbă urma să mergem încălţate până la prima sângerare, când începeau băieţii să ne ceară de neveste. Dacă părinţii cădeau de acord în privinţa preţului miresei şi cununia rămânea hotărâtă, atunci ne cufundam picioarele în lapte cald de capră timp de câteva zile, ca să ni se înmoaie tălpile. Ca să nu zgâriem podelele în casa cea nouă cu picioarele noastre ca de cremene, să nu se înfricoşeze viitorii noştri soţi de urâciunea bătăturilor şi-a umflăturilor sau de pielea crăpată de pe călcâiele noastre care semănau cu nişte copite! Numai că aici, în deşert, nu are cine să ne ceară în căsătorie şi nu avem lapte de capră de risipit, nici iarbă din care să ne facem sandale. Mie, una, picioarele mi-au devenit atât de nesimţitoare, că pot să mi le bag în foc şi să nu simt nici o durere. Pot să merg pe tăciuni aprinşi.

Iar acum sunt atât de fericită, încât iau la rând gropile de foc şi calc în trei dintre ele, una după alta, direct peste flăcări.

— Mariamne! strigă mama din cortul nostru. Ce faci acolo? Ţi-ai pierdut minţile? — pentru că e atât de rărită pânza din care-i făcut cortul nostru, că mă vede chiar prin ea.

— Da, mamă! strig şi eu spre ea. Mi-am pierdut minţile! O s-ajung înapoi acasă cu minţile duse, da!

*

La capătul unei zile de rugăciune, bătrânii strigă după noi, fetele, să-i spălăm pe faţă, pe braţe şi gât şi pe picioare. Eu îl spăl pe Akam, un beţivan bătrân şi nenorocit, care încearcă să mă ciupească. Dar nu reuşeşte să-mi apuce pielea între degete — aşa de slăbănoagă m-am făcut, că nu

mai am nici piele de ciupit. Îl plesnesc peste mână. Pe urmă, le aducem bărbaţilor mâncarea şi ne retragem. Ei stau şi mănâncă între ei, certându-se în gura mare:

— Ce ne rămâne de făcut? Să meargă numai câţiva dintre noi la întâlnirea cu trimisul roman, ca să fim siguri că ne aduce şi al doilea înscris, ori să mergem înapoi cu toţii?

— Cu toţii, cu toţii! strigă o mulţime de hodorogi laşi. Dacă e vorba să murim, atunci să murim toţi şi gata!

— Ba nu! strigă tatăl Orpei. Ba nu! Dacă romanul nu vine la întâlnire şi nazaretanii văd că ne-am oprit la porţile târgului, or să ne ia ca din oală!

— Mergem înapoi cu toţii! zbiară Akam, cel mai laş dintre noi toţi. Suntem un trib, o familie.

— Şi dacă romanul nu mai vine?

Tatăl meu dă ocol grupului de bărbaţi, atingându-l pe fiecare cu mâinile lui hidoase. Eu mă aţin prin preajmă, ca să-i aud ce vorbesc. Zice:

— Şalafta şi Aaron sunt verii noştri, de-acelaşi sânge cu noi. Dacă ne văd acolo, adunaţi înaintea porţilor, nu pot rămâne cu inimile împietrite.

Vai, Doamne! *El gibbor*— Dumnezeule mare, iartă-mă pentru ce-mi trece prin minte: Şalafta şi Aaron, care ne-au jefuit şi ne-au măcelărit mai ceva decât sirienii regelui, sunt făcuţi din piatră din creştetul capului până-n vârfurile picioarelor! Cheamă-i la tine, Ha-şem, că n-o să fie mare pierdere. Ah, iartă-mă, iartă-mă! — şi îndată mă şi iartă.

Akam strigă împleticit:

— Cine are fete tinere să-şi ia cu toţii fetele şi să se-ntoarcă primii! — oare când o fi avut vreme să bea, că doar abia şi-a încheiat rugăciunea. Uite, alde Ioachim are prospături de dat, să i-o dea el pe Mariamne lui Şalafta, ca să-l înmoaie! — şi se-apucă să-şi facă o băutură din curmale coapte, greţos de groasă, care i se urcă la cap una-două.

O voce tânără se amestecă în tot balamucul:

— Ar trebui să dărâmăm porţile Nazaretului şi să ne luăm casele înapoi! Şi să-i omorâm noi pe cei care au încercat să ne omoare! — este băiatul pe nume Şimon.

Ce să-i faci, n-are decât paisprezece ani.

— Mai bine să ne târguim cu ei, zice tatăl meu. Fără vărsare de sânge. Să ne oferim să lucrăm pentru ei.

— Adică să le fim slugi? îl ia peste picior Şimon.

— Munca este singura noastră monedă de schimb, îi răspunde cu blândeţe tata.

— Ioachim s-a înţeles deja cu trimisul roman, rânjeşte beţivul Akam. I-a promis-o lui pe Mariamne.

— Ba n-am făcut deloc aşa ceva! i-o întoarce tata, dar Akam se răsteşte la el, pus pe harţă:

— M-am furişat eu până la marginea câmpului de grâu şi-am văzut-o pe Mariamne cum îi dădea romanului să mănânce. Şi-şi vorbeau în şoaptă! — scârba naibii de boşorog, Doamne iartă-mă! Aşa-i curgeau balele romanului după ea! — şi Akam scoate limba din gură cât poate de mult.

Îmi vin în minte buzele cărnoase şi dinţii de un alb strălucitor ai romanului. Mă uit pe furiş la fetele de la roata de apă. Vorbele lui Akam au ajuns şi la ele. Se hlizesc, iar Orpa îmi face cu ochiul. Când o fi să împart mâncarea pe drumul de întoarcere, am eu grijă să nu primeşti mai mult decât un şobolan ce eşti, Akam!

Aud paşi pe nisip: sunt celelalte femei, care se trag şi ele mai aproape, să audă ce hotărăsc bărbaţii.

— Am avut un vis, le spune tatăl meu celorlalţi bărbaţi. Se făcea că Dumnezeu l-a făcut pe rege să se răzgândească. Regele intrase în templu şi, din spatele draperiei care ascunde Sfânta Sfintelor, odată l-a învăluit Dumnezeu sub forma unui nor de tămâie. Şi regelui, atunci, i-a trecut prin minte primul gând împăciuitor din toată viaţa lui: destul a pătimit neamul lui Ioachim. Îmi vine să-i şoptesc: tatăl meu, nu minţi, că nu-i demn de tine. Dar el continuă: Atât de aproape de noi este Mesia. Nu ni se poate arăta încă, dar e atât de aproape...

Ah, Doamne, ce dar i-ai dat, de simte până şi-n foşnetul frunzelor, şi-n scrâşnetul nisipului, apropierea Mesiei! A fiinţei aceleia calde şi iubitoare, pe care nimeni dintre noi

n-a văzut-o vreodată şi poate că nici nu va trăi s-o vadă vreodată.

Până atunci, eu mă lupt să nu mă gândesc la romanul cel tânăr — şi nu reuşesc. Atât de bine făcut era, de încrezător, de sănătos! Şi s-a mai dovedit a fi şi un om bun — mare ciudăţenie şi pe tine, Ha-şem, să faci un roman cu suflet bun! Că-mi vine să şi zâmbesc.

Akam se stropşeşte iar:

— Deci a rămas aşa, Ioachim — că i-o dai pe Mariamne lui Şalafta?

— Ba lui Aaron! strigă ceilalţi bătrâni. Ba lui Aaron, că Aaron este şi mai setos de sânge!

— Aaron mi-a omorât nevasta, sare Akam şi zvâcneşte din vintre, înjunghiind aerul cu un pumnal nevăzut. A înjunghiat-o chiar în timp ce-o siluia! Şi nevasta mea încă mai avea lapte, şi laptele i s-a făcut una cu sângele când a murit, şi odată cu ea mi-am pierdut şi eu viaţa. Poate că vi se pare că mai trăiesc, dar pe dinăuntru sunt o vedenie şi-atât! — la care eu mă gândesc: Atunci nu mai zăbovi pe-aici, risipeşte-te, vedenie!

— Vă profeţesc tuturor că Mesia i se va face cunoscut regelui, zice tatăl meu şi ridică un deget. Palmierii prăfuiţi din jur parcă se transformă în stâlpii sinagogii lui. Zice: Aşa-i va spune Mesia regelui: lasă în viaţă tribul lui Ioachim, ca să vestească sosirea mea... — la care Akam îi strigă:

— De-aia ţi-ai pierdut mâinile şi-am avut cu toţii de suferit, fiindcă te-ai apucat să profeţeşti de faţă cu fiul regelui. Tot mai vrei să fii profet?

— Mai taci, îi spune tata, încercând să-i vorbească blând. Fără noi, nu mai există preoţie la Nazaret. Când şi-au venit în fire, după toată nebunia care i-a cuprins când ne-au spoliat şi ne-au schingiuit, crezi că nu s-au mirat: Oare ce-am făcut, ne-am alungat singuri preoţii?

Bătrânii tribului bombăne fiecare pentru sine. Le place să creadă că le-a dus dorul cineva.

— Foarte bine, zice Akam. Dar Şalafta şi Aaron or să ne îngăduie să ne întoarcem dacă le dăm de slugi fetele noastre — la care toţi bătrânii încep să zbiere:

— Aşa, da, să i-o dăm pe Mariamne lui Şalafta! Şi pe Orpa lui Aaron! Ba nu, pe Mariamne lui Aaron şi pe Orpa lui Şalafta! Aşa da!

Ca nişte viermi care trag să moară, tot se mai zvârcolesc. Tatăl Orpei stă chiar acolo, între toţi ceilalţi, şi nu scoate o vorbă că n-ar fi de acord.

Îi arunc o privire Orpei: ce facem, tu şi cu mine, zicem şi noi ceva? Tu şi cu mine, care am văzut fântâna cele dintâi. Tu şi cu mine, care am scormonit în nămol până am dat de apă curată — şi-acuma vor să ne vândă ca pe vite? Dar prietena mea Orpa, care altfel e foarte aprigă şi niciodată nu rămâne fară grai, îmi ghiceşte gândurile şi-mi şopteşte:

— N-avem nici tu, nici eu zestre, Mariamne, şi suntem prea bătrâne, eu am deja şaisprezece ani.

Când mă gândesc şi eu cât de bătrână sunt — că eu sunt şi mai bătrână decât Orpa, sunt cu un an mai mare decât ea —, îmi îngheaţă vorbele pe buze. Dacă nu mă mai vrea nimeni de nevastă şi dacă eu nu vreau să mă bag slugă la nimeni, ce-o să se aleagă de mine — o să cer de pomană la marginea drumului?

— Ei, să nu ne oferim noi fetele, până nu ni le cer ei, le-o întoarce cu dibăcie tatăl meu. Dacă le vor, atunci ne tocmim cu ei — la care mama strigă dinăuntrul cortului nostru:

— Dacă este să-mi dau fata slugă, măcar să capăt înapoi casa, curată şi fară alte pretenţii! — iar mama Orpei strigă şi ea:

— Dacă romanul ăla vine acolo cu înscrisul, noi, femeile, ne luăm casele înapoi şi voi, bărbaţii, puteţi să vă duceţi unde-oţi vedea cu ochii!

Pluteşte în aer supărarea pe care toate mamele şi nevestele tribului nostru au adunat-o în suflet împotriva bărbaţilor. Preoţi-nepreoţi, s-au dovedit slabi. Şi tatăl meu a fost slab.

Akam şi-a pierdut nevasta în măcel, dar aici şi-a găsit o ţiitoare. Era vecina lui la Nazaret, şi mult mai tânără decât el, dar şi soţul ei a fost omorât de sirienii regelui — şi singurătatea face minuni. Femeia are o fetiţă în vârstă de nouă ani, iar la nouă ani poţi deja să te bagi slujnică.

Ţiitoarea lui Akam se apropie de cercul bărbaţilor şi zice:

— Dar ţie, Akam, ţi-a cerut cineva să le hotărăşti altora soarta? Du-te şi te culcă, să-ţi mai treacă beţia! — şi Akam pleacă de-acolo mai mult pe brânci, ştiind foarte bine că, dacă n-o ascultă, îi găseşte ea băutura, pe unde şi-o fi ascuns-o, şi i-o varsă în nisip.

Mă gândesc: mai bine-i dădeam un brânci lui Akam, azi-noapte, în hârdăul cu apă, că era beat criţă. Iartă-mă, Doamne, dar cine i-ar fi simţit lipsa?

*

— De ce i-ai dus cu vorba pe bieţii oameni în felul ăsta? mă răstesc la tatăl meu în cortul nostru, îndată după aceea, străduindu-mă să vorbesc în şoaptă, fiindcă toată lumea este chiar alături, afară, şi toţi ar putea să mă audă.

Orpa îşi vâră şi ea capul înăuntru prin deschizătura pentru câini, care e, de fapt, o gaură în pânza de cort, rânjind cu gura până la urechi şi abia aşteptând să fie de faţă la ceartă.

Mă şi sperie — mă trag înapoi şi mă-mpiedic de mama, care stă pe jos în faţa gropii de foc şi se uită cum se mistuie cârpele. Tata îmi răspunde tot în şoaptă:

— N-avem bărbaţi în putere, Mariamne, care să ne poarte lupta. Şi, dacă este să ne dăm fetele cu simbrie, facem asta numai ca să ne salvăm cu toţii.

— M-ai da să fiu slugă în casa lui Şalafta? Îl întreb eu şi simt cum îmi tremură vocea.

Mama se bagă în vorbă, stând lângă focul ei, care-i aruncă pe faţă pete de lumină curată:

— Ce importanţă are la cine munceşti cu simbrie, dacă tot este să te bagi slujnică? Măcar să fie la cineva bogat. Slujnicele bogătaşilor o duc mai bine decât nevestele săracilor.

— Când sunt tinere şi bune de prăsilă, nu?

— Păi, asta şi eşti! zice mama, căreia-i joacă de zor flăcările pe obraz.

— *Eema*! zic eu, gâtuită de emoţie — Mamă! — pentru că mama mea i-a fost şi ea slujnică nemernicului de Şalafta, cel mai bogat şi mai ticălos dintre nazaretani, o scârbă de curvar, care n-ar putea să lase o femeie tânără şi drăguţă să-i treacă pe dinainte, fară să sară pe ea şi s-o pună la pământ.

Zece ani a muncit-o Şalafta pe mama, după care i-a vândut-o tatii, care a luat-o de nevastă, iar eu am venit pe lume după un an şi două luni. Când s-au căsătorit părinţii mei, mama nu mai era fată mare, de bună seamă, dar sufletul nu şi-l pângărise — *de asta sunt sigură.* Mulţumită lui Ha-şem, nu-i făcuse copii stăpânului ei, care-i luase numai trupul — iar trupul se poate spăla. Chiar şi aşa, îmi pare rău de ce mi-a spus. În ochii ei, nu văd că i-ar fi ruşine, în schimb în ochii tatălui meu, da, pentru că el nu poate îndrepta ce mi-a spus ea.

— Sunt prea bătrân ca să te apăr, Mariamne..., dă să spună el, dar mama îi taie vorba:

— Femeile au cu ce să se tocmească. Iar bărbaţii au nevoie de slugi.

— Adică femeile-s născute să slujească? zic eu, cu toate că vreau să spun, de fapt: Dacă este să mă bag undeva cu simbrie, vreau să-mi aleg eu stăpânul — de pildă, trimisul roman care a fost aici!

Dar în acelaşi moment, îl aud pe Ha-şem cum îmi şopteşte la ureche: Taci, Mariamne. Asta-i tot ce pot face părinţii tăi deocamdată. Nu fi prea de tot aspră cu ei, că nu-ţi e de nici un folos.

Aşa că mă-ntorc să ies, dar mă opresc la intrarea în cort şi mă uit afară, la tabără — parcă pâlpâie toată.

Parcă-i simt prezenţa trimisului roman. Uite-l chiar aici, înapoia mea.

Îmi închipui cum ar fi să mătur podelele în casa lui. Pe una dintre ferestre, se răsfrânge asupra mea cerul Ierusalimului

— cerul acela mai albastru decât orice altceva, cu excepţia mării.

Deodată, romanul mă supune, şi nu numai cu trupul său înfierbântat. Mă supune cu albastrul cerului, cu desăvârşirea casei sale, cu măreţia cetăţii lui David. Eu mă lupt cu el, dar lupta noastră se încheie cu o împreunare. Dumnezeu ne-a lăsat pe lume, pe noi, femeile, ca să fim pătrunse de bărbaţi; ne-a făcut în aşa fel trupurile, încât să nu putem să ne luptăm la nesfârşit ca să nu fim pătrunse, iar când bărbaţii ne pătrund, atunci sângerăm şi ne deşteptăm, şi ne vede lumea, şi ne află. De ce, Ha-şem? De ce în felul ăsta?

Dintr-odată, mă simt aşa de tristă şi parcă simt atingerea mâinii mamei mele, pe care ea, de fapt, şi-o ţine pe genunchi. Atingerea ei mă face să-mi aduc aminte cum eram odată: când eram fetiţă mică, într-o după-masă de demult, mă urcam în patul părinţilor mei, şi mama îmi spunea o poveste, şi pe urmă adormeam şi eu, şi ea. Dacă mă trezeam înaintea ei, stăteam şi mă uitam atent la chipul ei, atât de cunoscut mie şi, totuşi, atât de misterios. Chipul mamei era întreaga mea lume, prezenţa ei — viaţa mea.

Şi-acum... ce-a mai rămas din asta? Chiar dacă n-am fi fost alungaţi, eu aş fi devenit exact ce sunt, o fată fară zestre, deci fără nici o perspectivă. De trei ani tot am sângerări. Ce bărbat mă va mai cere de nevastă când ne întoarcem acasă?

Întorsul acasă mi se pare dintr-odată totuna cu ghinionul meu în viaţă, aşa că mă răţoiesc la tatăl meu:

— Cel puţin, găseşte o cale să mă dai la schimb cu o casă care să fie numai a noastră!

„Ce tot spui acolo?“ — îmi şopteşte vocea de taină pe care o tot aud în mintea mea. „Îl ai pe Iosif, care te-aşteaptă!“ Dar nu poate fi vocea ta, Ha-şem. Este vocea mea şi face promisiuni pe care nu şi le poate ţine.

Ies ca o furtună din cort — aşa de brutal, încât pânza care atârna peste intrarea cortului se rupe.

*

Slăvit să fii, Adonai el-Roi — Dumnezeule-Văzător. Văd, prin urmare trăiesc. Şi văd că sunt atât de mânioasă, încât mă răstesc la Orpa să-i trezească pe toţi, băieţi şi fete deopotrivă, iar ea se răsteşte şi ea la mine că n-au nevoie să fie treziţi — ia să fac bine şi să mă uit în jur, că sunt cu toţii treji.

Atunci îi adun în jurul meu şi le spun că avem atâtea de făcut, aşa că n-ar fi rău să ne apucăm de treabă cu noaptea în cap, cât mai e răcoare. Trebuie să luăm caprele şi să le tăiem, să le punem carnea la uscat la soare, de cum răsare, ca să avem de mâncare pe drumul de întoarcere. Pe urmă să curăţăm pieile de capră, să le frecăm cu sare şi să coasem din ele burdufuri pentru apă. Mă întorc spre băieţi: tu şi tu — luaţi de culegeţi grâul aşa cum e, la lumina lunii, şi aşezaţi-l în snopi pentru mâine dimineaţă, când îl măcinaţi şi faceţi din el faină. Tu şi tu — luaţi stâlpii corturilor şi faceţi din ei brancarde, cu care să ne putem căra lucrurile şi copiii cei mai mici. Iar tu, tu şi tu — adunaţi de la toată lumea veşmintele murdare şi pelincile şi duceţi-vă cu ele la izvorul fierbinte la care mergem să ne curăţăm, spălaţi-le pe toate şi întindeţi-le pe stânci la uscat. Haide, toată lumea, repejor! Şimon, de ce mai pierzi vremea pe-aici? — la care Şimon mă ţintuieşte cu privirile şi zice:

— Eu nu spăl pelinci.

— Atunci spală veşmintele, cu toţii facem câte ceva.

— Dar *tu* ce faci? Împărţi muncile? Cine te crezi, femeie?

Ciudat sentiment îţi dă, când nu eşti încă femeie, să-ţi spună aşa un băiat care încă nu e bărbat — şi-anume Şimon, care săptămâna trecută m-a înghesuit într-o stâncă şi a încercat să mă pipăie pe sub cămeşoaie. Dar şi eu i-am tras un genunchi în boaşe.

Toată lumea se întoarce să vadă ce avem de împărţit, Şimon şi cu mine — toţi băieţii şi fetele cărora dacă le-a mijit părul pe sub cămeşoaie şi nădragi. Parcă pluteşte-n aer ceva scârbos când Şimon se stropşeşte la mine:

— Fiindcă aşa sunt eu, amabil, şi-ţi spun femeie, cu toate că habar n-ai de ce porţi acolo, între picioare.

Asta-i auzită de la Darvuş, un conducător de caravană persan, care s-a certat cu tatăl meu. Tata s-a înţeles cu Darvuş să ne plătească douăzeci de cuţite pentru un adăpat — fiindcă uneltele noastre cele mai de preţ sunt cuţitele. După ce şi-a văzut cămilele cu burţile pline, de abia se mai târau, Darvuş a dat să-şi ia vorba înapoi şi n-a mai vrut să ne plătească decât cu cinci cuţite. Eu m-am răstit la el: „Mincinos ordinar, să nu te mai opreşti aici!“ — la care persanul s-a uitat la tatăl meu cu nişte priviri ca două suliţe şi i-a spus: „Cine-mi vorbeşte în felul ăsta, *rabbi*, vreun fiu al dumitale îmbrăcat în veşminte muiereşti? Ia vezi, că uite-acum ţi-o duc printre nisipuri şi-o despoi cu mâna mea, ca să văd ce fel de fiinţă este, şi, dacă nu ştie ce poartă între picioare, n-ai grijă, c-o învăţ eu“ — după care a strigat: „Voi toţi, evreilor, daţi-vă la o parte din faţa cămilelor mele că, dacă nu, vă dau foc la corturi şi-mi pun oamenii mei să-nvârtă la roata de apă!“

S-a lăsat o tăcere ca de moarte. L-am văzut pe tata albindu-se la faţă.

Şi mi-am auzit propriile buze şuierând: Fffffşşşşşt! Nu mai ştiam de mine de frică, aşa c-am şuierat şi haita de şacali a dat fuga, toţi cu părul ridicat la ceafa, de te lua cu fiori pe şira spinării. Tata, care a prins curaj, i-a răcnit lui Darvuş: „Treizeci de cuţite *acum,* pe loc, sau câinii noştri sar la gâturile cămilelor tale şi-l lăsăm pe Dumnezeu să hotărască, ei, ce zici?“

Darvuş ne-a dat cele treizeci de cuţite, după care s-a întors către mine, a scuipat în nisip şi mi-a spus: „Vrăjitoareo ce eşti, îţi vin eu de hac într-o bună zi!“

Caravana şi-a văzut de drum şi toată lumea din tabără a vuit auzind ce nebunie făcusem. Bătrânii au sărit cu gura pe tata: că niciodată — dar niciodată! — să n-o mai lase pe Mariamne să-nfrunte un bărbat! Scârbe ce sunt! Şi tata... mi-a spus că îndrăzneala mea îi pusese în primejdie pe toţi ceilalţi şi ce voisem să se ştie, că aveam în mine mai multă vână decât un bărbat?

Şimon era şi el acolo. Îşi aduce aminte de toată povestea. Dau să plec, aruncându-i o privire piezişă lui Şimon. Deodată, îmi pune piedică şi mă trânteşte la pământ de faţă cu toţi ceilalţi, lângă mormanul de veşminte murdare. Se pune călare peste mine şi mă loveşte peste obraz, îmi apucă mâna şi mi-o suceşte. Şi unul, şi altul izbim nisipul cu picioarele. Dintre ceilalţi cinci băieţi, nici unul nu mişcă un deget să mă ajute, în schimb fetele — Dalit, care cântă frumos, Yorit, cea cu buză-de-iepure, gemenele Neah şi Nava şi prietena mea Orpa — sar cu toatele şi-l apucă pe Şimon de păr şi-l ridică de pe mine. Orpa îi trage şi ea un genunchi în boaşe — sper că i le-a storcit bine. Pe urmă, fetele iau pietre şi dau cu ele după ceilalţi băieţi, strigând: Laşilor ce sunteţi! Laşilor!

Eu mă ridic de la pământ şi-mi trec degetele prin păr în loc de pieptene, gâfâind.

Şi totuşi... Mulţumescu-ţi, Cel Prea-înalt, că băieţii noştri au crescut şi s-au făcut bărbaţi chiar şi aici, unde sunt mizeri şi înfometaţi. S-au apucat deja să dea iama în fete — şi asta-i bine, Prea-înalte, nu-i aşa că-i bine? Răspund la porunca ta, să creştem şi să ne înmulţim. Bucuroasă că nu i-am scos ochii lui Şimon cu unghiile, apuc un balot de veşminte murdare şi mi-l ridic pe cap. Ajută-mă, Ha-şem!

Şi o iau din loc, urmată de toate fetele care şi-au pus şi ele, fiecare, câte un balot de veşminte murdare pe cap, către peştera unde curge izvorul fierbinte.

La gura peşterii, ne întâmpină un miros de sulf, dar care înseamnă curăţie. Ciudate mai sunt şi căile tale, Ha-şem, încurcate şi în răspăr, fiindcă, iată, n-ai putut să faci izvorul fierbinte bine-mirositor şi înviorător şi nici pe femeie să dea naştere la copii fară dureri şi fară sângerări între picioare şi, mai ales, fară frică de bărbaţi! *Vreau să fiu şi eu ca oricare altă femeie, dar nu vreau să mă bag slugă — nu*! *mai bine mor nemăritată*!

*

Soarele răsare, se înalţă pe cer. Muncile merg înainte. Soarele începe să coboare şi apune.

Muncim până la miezul nopţii, după care Orpa şi cu mine cădem late lângă hârdăul cu apă. Eu, cel puţin, dorm neîntoarsă câteva ceasuri.

Mă trezesc şi o văd pe Orpa deschizând ochii deodată cu mine. Mă întreabă:

— Unde eşti acum? — iar eu ştiu ce vrea să spună cu această întrebare. Îi spun:

— În grădina mea de linişte.

Adică într-un loc din mintea mea, unde-mi aşez amintire bună după amintire bună şi somn odihnitor după somn odihnitor. Acolo nu-i nici urmă de întrebare care să mă muncească, nici strop de sentiment de vinovăţie. Când simt nevoia unui răgaz, păşesc — un pas, şi gata! — în grădina mea de linişte.

— Şi eu la fel, îmi răspunde prietena mea cea mai apropiată, fiindcă are şi ea grădina ei de linişte.

— Şi-n grădina ta e cineva, Orpa?

— Da. Bărbaţi. În grădina ta e cineva, Mariamne?

— Da. Îngeri.

— Mincinoaso! Nu cumva e trimisul roman? mă întreabă şi aşteaptă să-i răspund. Eu tac. Ai văzut cât de mari avea cizmele? insistă Orpa. Ziceai că-şi băgase picioarele în căldări de piele, nu altceva!

Aşa e vorba, că, dacă un bărbat are picioarele mari, înseamnă că are şi mădularul vieţii tot mare şi că e puios şi se înmulţeşte întruna.

Orpa se ridică într-un cot şi mă priveşte cu atenţie, prin întuneric, de la o palmă.

— *Ştiam* eu că minţi! Chiar dacă nu ţi-a plăcut, tot la el te gândeşti! A piele mirosea, chiar şi după cinci zile de mers călare prin deşert — mirosea a piele bună, proaspăt argăsită. Şi era şi aşa de bine făcut şi de zdravăn, că părea şi înalt.

— Ba nu e deloc romanul în grădina mea şi ţi-am spus adevărul.

— Cine este, atunci? Ăla care cioplea îngeri în lemn? Te mai *gândeşti* încă la el? — la care eu o îmbrăţişez, ca să nu trebuiască să-i vorbesc. Ea îmi şopteşte la ureche: *Beto ola*, *beto ola* — şi ne simţim ca două surori, îngrijorate una pentru cealaltă, şi plictisite de cât de îngrijorate suntem, şi iubindu-ne una pe alta la nesfârşit.

— Şi tu eşti *beto ola*, şoptesc şi eu la urechea ei.

— Nu-i alegerea mea, zice ea şi mă face să zâmbesc.

Orpa-i atât de îndrăzneaţă la vorbă, şi totuşi, dac-ar fi acum cu noi şi un bărbat, mă-ntreb dacă şi-ar mai da drumul la gură tot aşa. Îmi vine o idee nebunească:

— Hai să ne scoatem oglinda şi să ne uităm la chipurile noastre!

Orpa râde atât de hohotit, încât îşi muşcă mâneca de la cămeşoaie, ca să nu-i trezească pe cei care dorm chiar în jurul nostru. Auzi, oglinda! Bine că nu ştie nimeni de oglinda noastră!

Oglinda noastră este o foaie mare şi lungă de aramă lustruită, de trei coţi lungime şi un cot[19] lăţime, dar nu e foarte grea, pentru că a fost bătută bine cu ciocanul, până s-a făcut o foaie dreaptă şi subţire. Nu ne-a costat nimic — ne-a dat-o mie şi Orpei arabul conducător de caravană, pe nume Jibril, care o păstra într-o grămadă de tot felul de vechituri pe care nu reuşise să le vândă. Lui Jibril îi place de noi, ne aduce mere. Ne îngăduie să scotocim prin toate nimicurile lui. Când m-am văzut pentru prima oară în bucata aia de aramă prăfuită, care stătea rezemată de nişte rogojini nevândute, m-am strâmbat de parcă m-ar fi pişcat un ţânţar de buză. Adică aia eram chiar eu? Şi fiinţa cealaltă să fi fost Orpa? Şi ne holbam la propriile chipuri într-un metal lustruit şi nu în apă amestecată cu scuipat de cămilă?

— Puteţi să luaţi arama, v-o dau vouă! a zis Jibril.

Şi ce-a mai râs, când Orpa şi cu mine am apucat fiecare bucata de aramă de câte un capăt şi am fugit cu ea printre dune, ca s-o ascundem în nisip de îndată, până nu dădea cu

---

[19]) Unitate de măsură folosită în antichitate, echivalentă cu lungimea braţului unui bărbat de la cot până la vârful degetului mijlociu (aproximativ 45 de centimetri).

ochii de ea vreuna dintre celelalte fete — ce balamuc s-ar fi stârnit atunci! Nici n-am fugit bine cu ea, că ne-am şi întors fară, iar Jibril s-a stricat de râs.

— O să vă cumpăr pe-amândouă de la taţii voştri, ne-a spus. Şi vă dau cu simbrie băieţilor mei cei mari. O să trăiţi fericite şi o să le faceţi băieţilor mei alţi băieţi şi, după câtva timp, o s-ajungeţi să vă iubească pe voi mai tare decât pe nevestele lor.

— Eu nu vreau să iau locul nevestei altcuiva, i-am spus eu. Şi apoi, Jibril, băieţii tăi nu sunt evrei.

— Un bărbat se face orice aşteaptă de la el femeia pe care o iubeşte. Băieţii mei or să se facă şi evrei de dragul tău şi-al Orpei.

— Suntem prea tinere să ne şi gândim la măritiş.

— Mergeţi voi şi-ntrebaţi oglinda cum e cu asta. Unde vă sunt taţii?

Atunci, noi am sărit la el una dintr-o parte şi alta din cealaltă parte şi l-am trântit la pământ. L-am gâdilat bine, pe urmă i-am dat drumul, am adus apă şi i-am spălat picioarele, ceea ce lui Jibril din cale-afară îi plăcea — aşa c-a făcut ce l-am rugat: să vorbească altădată cu taţii noştri.

Oglinda o ascunseserăm aşa de bine, încât mai târziu, când ne-am ascuns de ceilalţi ca să căscăm gura la ea, n-am mai găsit-o. Am căutat pe lângă altă dună şi apoi pe lângă altă dună. Până la urmă, am călcat pe nişte nisip mai tare — dăduserăm peste ea! Am săpat de ne-am întors unghiile pe dos. Era prăfuită, nu se vedea nimic pe ea, dar nisipul deşertului, dacă-l freci amestecat cu scuipat, lustruieşte arama de minune.

— Să n-o zgârii, Orpa! mă tot răsteam la ea şi încercam s-o ţin de mâini, până când am tras foaia de aramă către mine, m-am întins pe ea pe burtă şi am început s-o lustruiesc, din ce în ce mai blând, cu mânecile cămeşoaiei.

Când am terminat, dacă avea o mică zgârietură, două, de la unghiile rupte — în tot cazul, oglinda noastră lucea proptită de dună. Ne-am aşezat amândouă în faţa ei şi eu m-am gândit: „Slăvit să fii tu, Cel ce ai zis: Eu sunt cel ce

sunt, *Adonai el-Hai, Adonai el-Roi*, oare cine să fie asta de-o văd în oglindă? Eu sunt?

Stăteam dreaptă, cât sunt de înaltă, având-o pe Orpa lipită de mine umăr la umăr. Orpa s-a întors într-o parte şi rotunjimile bucilor ei n-au mai încăput în oglindă. M-a împins la o parte şi am împins-o şi eu pe ea. Biata oglindă nu era destul de lată pentru amândouă! Crescuserăm!

Aveam cu trei ani mai mult. Destul de ofilite de viaţa din deşert, dar mie, cel puţin, tot mi se împliniseră şoldurile şi sânii.

— Crezi că fiii lui Jibril s-ar uita la unele ca noi? a întrebat Orpa.

— Cred că el nu prea mai vede bine, am glumit eu.

Dar eram atât de fericită în acel moment — atât de fericită! Şi pentru Orpa, nu numai pentru mine! M-am gândit: binecuvântat să fii Tu, Adonai, Elohim, Şadai, Ha-şem (adică „numele“), care-i numele Tău cel mai tainic, nu e muritor să-l ştie, şi pe care eu îl iubesc mai mult decât orice altceva, tocmai pentru că-i tainic. Spune-mi, rogu-Te, El-Hai — Dumnezeule Cel Viu, El-Roi — Dumnezeule-Văzător, cel care ai spus: Eu sunt Cel ce Sunt..dar eu, fata de-aici, eu... ce sunt?

N-am ştiut ce să răspund — nici Lui, nici mie însămi. Ştiam un singur lucru, şi anume că întrebarea aceea, pe care mi-o puneam într-un cotlon al minţii mele unde nici măcar vorbele nu ajungeau, atât de uimitoare mi se părea, de parcă ar fi fost ea însăşi o minune.

Şi atunci, şi acolo, sub soarele arzător al deşertului, cu faţa plină de praf, ţinând-o pe Orpa cu braţul pe după talia subţire — şi uitându-mă cum i se mai rotunjiseră şoldurile! —, m-am gândit cu bucurie în suflet că-ţi mulţumesc, Ha-şem cel Nenumit, care sigur că eşti nenumit, dacă eşti atât de neobişnuit, încât nici n-ai putea să fii altfel decât nenumit, dă-mi voie să-ţi murmur numele... L-ai auzit? Fiindcă eu l-am spus!

*

Acum, în toiul nopţii, având-o alături pe Orpa, care stă culcată lângă mine, mă întreb: unde-o fi trimisul roman? S-o fi întors la Ierusalim? S-o fi dus deja la rege să-i ceară înapoi casele noastre?

Şi-mi spun în sinea mea: Oare chiar mă duc înapoi în târguşorul meu? Eu, Mariamne bat-Ioachim, care am şaptesprezece ani şi sunt la fel de înaltă ca mama mea? Vai, Doamne, ştiu că nu sunt cine-ştie-ce frumuseţe, dar nu mă tem de muncă, oricât de grea s-ar dovedi. Numai că, Dumnezeule Veşnic, nu mă lăsa dată cu simbrie, o să-nvăţ şi eu să vopsesc la fel ca mama, o să-nvăţ şi tâmplărie de la tata şi mă mulţumesc şi cu cel mai sărac dintre soţi. O să-mi ţin capul plecat şi-o să robotesc şi când mi s-o rotunji pântecul cu cel dintâi copil al meu, o să câştig eu măcar jumătate din traiul nostru zilnic şi-o să spun că soţul meu l-a câştigat pe tot, că el e mântuitorul meu. O să fiu atât de recunoscătoare şi faţă de el, şi faţă de tine, Ha-şem, şi-o să-ţi răsplătesc bunătate, ZĂU că ţi-o răsplătesc! Şi, după aia, poate-mi îngădui să plâng pe săturate?

Orpa şi-a lăsat capul pe umărul meu. Răsuflă egal şi liniştit — şi-a adormit la loc. O împing uşor pe nisip, mă ridic în picioare şi bag mâna înăuntrul veşmântului, dar nu găsesc imediat ce caut — ceva mai mic decât un degetar. *Istomukhvia* mea este prinsă în jurul taliei cu o sfoară pe care de-atâtea ori am legat-o şi dezlegat-o, că s-a deşirat pe toată lungimea. Când sunt noi, veşmintele de in sunt aspre şi te freacă, dar, când sunt vechi, sunt mlădioase şi moi, iar veşmântul meu e cel mai moale dintre toate. Oare să-mi fi căzut lucruşorul acela mic şi să nu-l fi simţit? Fiindcă toată ziua l-am simţit lovindu-se de talia mea.

Duc mâna şi la spate — ah!, iată-l, mi s-a pitit chiar la şale. Ia vino tu încoace! — şi-mi smulg de la brâu o bucăţică de lemn de cedru.

Îmi ridic bucăţica de lemn în faţa ochilor, o răsucesc pe toate părţile, o frec între degete ca să-i scot la iveală parfumul, care păleşte, dispare, apoi revine, parcă e peste tot în jurul meu, nu se poate să nu-l simt. De câte ori n-am

ţinut între degete lucruşorul ăsta, de câte ori nu i-am pipăit fibrele, rotunjimile şi subţirimea! Nu este o cheie, pentru că e prea mic, dar eu mă gândesc la el ca la o cheie a grădinii mele de linişte şi pace. Cum ar fi să intru în grădina mea de linişte nu secătuită şi deznădăjduită, ci plină de speranţă?

IV

Mariamne şi Iosif

În Galileea, cu trei ani mai înainte, în vara în care tribul nostru a fost alungat de Irod

Tata îmi spusese: „Te mai iau la târg şi anul ăsta, Mariamne, dar este ultima oară, că de-acum eşti femeie în toată firea“ — vrând să spună că avusesem deja primele sângerări. Iar târgul era târgul lemnarilor de la Sepphoris, oraşul grecesc aflat la cinci mile[20] înspre apus de Nazaret.

Virginitatea, *ljla* era ca o plantă ciudată, care creştea pe dinăuntrul meu de-atâta amar de vreme, încât şi uitasem de existenţa ei. Apoi, deodată, m-am trezit că planta cu pricina înfloreşte, roşie şi fierbinte. Tatăl meu, care până atunci mă luase cu el peste tot pe unde mergea, a început să se ferească de mine, pentru că şi el trebuia să dea dovadă de *betwlwt*— de modestie, care provine din aceeaşi rădăcină de cuvânt ca şi *beto ola* şi *ljla* — cuvânt construit în jurul aceluiaşi sunet *l* care figurează şi în *lo* — adică „nu“ în limba ebraică. Pentru mine, modestia *betwlwt* pornea de la părinţii care-mi arătau *betwlwt* ani şi ani de zile mă copleşiseră cu îmbrăţişări, iar acum, deodată, deveniseră zgârciţi cu orice formă de atingere. Tata prefera să nu-mi întindă o cană sau altă unealtă, ci să le depună pe jos, de unde eu le culegeam, pentru ca degetele lui să nu se atingă de ale mele — el era bărbat şi fetiţa lui devenise necurată, aşa cum sunt femeile necurate. În timpul sângerărilor mele şi o săptămână întreagă după aceea, până şi uşa o deschidea numai cu cotul ori cu umărul, bombănind o rugăciune de curăţire, dacă eu păşisem cumva în casă înaintea lui.

---

[20]) Expresia completă era *miile passus* („o mie de paşi“); o milă romană echivalentă cu circa 1.480 de metri, în condiţiile în care un *passus*, însemnând un pas dublu, de la aşezarea unui călcâi în mers până la aşezarea următoare a aceluiaşi călcâi, avea o lungime de circa 1, 48 metri.

Şi mama se ferea de mine aproape la fel de mult şi se arăta mereu îngrijorată de noua mea stare. Când mă duceam să umplu căldarea cu apă de la pârâul care curgea prin dosul curţii noastre, ea trăgea cu ochiul peste gard, ca să fie sigură că nu mai era şi altcineva pe-acolo şi nu eram în primejdie să mă prindă vreun bărbat şi să mă trezesc însămânţată. Nu-mi dădea voie să mai dorm pe la celelalte fete şi nici să umblu de una singură, iar când mergeam cu ea la piaţa din Nazaret, mă punea să port o glugă la care prinsese o voaletă de bumbac, aşa că puteam să mi-o trag peste faţă dacă se uita vreun bărbat la mine.

De vreme ce nu se cuvenea să le pun părinţilor mei prea multe întrebări, starea mea cea nouă mă zăpăcea de-a dreptul, deşi mă gândeam la ea ca la ceva normal. Era ca o previziune adeverită, ca o tulpină a unei plante care străpunsese crusta solului — ce mare scofală? La orice animal sau plantă, faptul că dădea în pârg nu era motiv de îngrijorare. Şi-atunci, de ce pentru fiinţele mai simple era ceva normal, iar pentru femei, pe care Dumnezeu le făcuse după chipul şi asemănarea lui, a lui Dumnezeu, trebuia să fie aşa de complicat?

— Sunt atâţia bărbaţi la târgul ăsta la care mergeţi voi, şi atât de mulţi dintre ei nici măcar nu sunt evrei, zisese mama, pe un ton apăsat de nenumăratele primejdii care-mi pândeau mie fecioria.

— Dar eu sunt cel mai bătrân dintre toţi participanţii la târg, îi răspunsese tata. Şi mă mai ajută şi ea, că-mi ţine socoteala vânzărilor.

Eu nu învăţasem să citesc, pentru că sunt fată, iar cititul e o treabă de bărbat; în schimb, tata mă învăţase numerele şi eu îl ajutam, ţinându-i socotelile. Şi mai eram şi iute la măturatul ţarcului cu o mătură făcută din nuiele de chiparos.

— S-o ţii pe lângă tine tot timpul, îi spusese mama tatii.

Aşa încât a doua zi, când s-a crăpat de ziuă, am pus şaua pe asinul nostru, Urechilă — îi spusesem aşa încă de pe vremea când abia îi ajungeam până la genunchi —, ne-am încărcat burduful cu apă, măturile şi mâncarea pe care ne-o

pregătise mama în noaptea dinainte în cotiga trasă de Urechilă. Şi *punda* tatălui meu, traista de piele pe care o purta la cingătoare pe tot timpul târgului. Şi sandalele lui, şi sandalele mele, pe care ni le puneam când ajungeam la Sepphoris. După ce am încărcat toate lucrurile astea, m-am cocoţat şi eu pe capra cotigii şi am aşteptat acolo, fiindcă părinţii mei încă mai dormeau.

Stând pe capră, am aţipit şi am visat Sepphoris-ul, cu străzile lui pietruite, cu statuile din pieţe şi cu mulţimile de femei ne-evreice, care păreau să ducă o viaţă uimitor de liberă. De exemplu, peste tot vedeai, pe străzi, bărbaţi şi femei care stăteau de vorbă unii cu alţii ca prieteni, fară să fie căsătoriţi între ei. Femeile sepphoriene nu-şi acopereau părul, ci şi-l aranjau după modele pline de imaginaţie sau, dacă nu, şi-l purtau revărsat peste umerii dezgoliţi, pentru că ele nu purtau veşminte, ci rochii fară bretele. Trăiau atât de firesc şi de neconstrânse, femeile-alea norocoase. Voiam să le mai văd o dată, pentru ultima dată — era ceva rău în asta?

Pe urmă, am tresărit şi m-am trezit exact când tata ieşea din casă.

Văzându-mă cum stăteam şi-l aşteptam în cotigă, s-a urcat bombănind mai mult pentru el:

— Până la târgul următor, sper să fii deja măritată şi cu un copil în braţe.

Eu am apucat frâiele, l-am plesnit pe asinul Urechilă peste spinare cu ele şi am luat-o din loc.

*

La Sepphoris, târgul se ţinea într-o *insula,* un edificiu în stil roman, în formă de dreptunghi, cu trei etaje şi o curte interioară la mijloc, pe care n-o vedeai din stradă. Clădirea fusese ridicată ca să le fie închiriată romanilor, grecilor şi fenicienilor aflaţi în trecere şi arăta ca un stup de albine cu nişte găuri în loc de ferestre, prin care nici o mâţă n-ar fi putut să respire. Dar cineva tot se îmbogăţise de pe urma ei, până nu arsese pe de-a întregul, mai puţin pereţii din

afară — iar atunci le fusese vândută evreilor din breasla tâmplarilor, care demolaseră tot ce rămăsese calcinat pe dinăuntru şi scoseseră afară căruţe întregi de resturi înnegrite şi parcă mumificate. La primele două etaje de jos, după ce le curăţaseră, făcuseră nişte ţarcuri din scânduri de platan şi spărseseră zidurile, ca să facă intrări pe care să-şi poată căra înăuntru lemnăria şi rampe de intrare şi ieşire pentru slujitori şi sclavi.

Încet-încet, mirosul de cenuşă, acru şi stătut ca pişatul ars, a lăsat loc parfumurilor de lemn curate şi umede, fiindcă lemnul păstrează umezeala. Plutea peste tot aroma de cedri doborâţi, condimentată cu cele de molid, de pin, de chiparos, de stejar — numai copaci din ţara evreilor. Lemnăria de prin alte părţi — de santal, de sicomor, de tamarin — o aduceau caravanele. Aşa am aflat eu pentru prima dată de caravane. Setimul, o specie de salcâm din deşertul Galileei, creştea chiar lângă Nazaret. Când l-a întrebat cineva de ce ne întorseserăm de la Ierusalim, tatăl meu a răspuns că voia să trăiască aproape de locurile unde creştea setimul. Mi-a spus odată: „Setimul este un copac sfânt, Mariamne. Să ştii că din trunchiurile a doi setimi a fost cioplit chivotul legământului nostru.“ Eu l-am crezut, cu toate că mereu născocea tot felul de poveşti.

Ne-am aşezat marfa în ţarcul nostru. Tata s-a uitat strâmb la mine când mi-am dat jos gluga de pe cap, dar îmi pieptănasem părul şi mi-l strânsesem într-un coc la spate. Mi-a spus:

— Mă duc să stau de vorbă cu ceilalţi vânzători de lemne. Mă-ntorc până apuci tu să fierbi terciul de prânz — şi dus a fost.

Într-un colţ din ţarcul nostru, era un mangal în care puneam întruna surcele şi resturi de lemn, dar nu-l scăpăm din ochi nici o clipă, fiindcă aşa izbucnise focul care distrusese *insula* mai demult. Am fiert terciul, am stins focul şi am ieşit din ţarc să mătur culoarul de trecere din faţa lui. Pe lângă mine treceau tâmplarii, ucenicii, slujitorii lor, aşa că eu, singura femeie dintre toţi acei bărbaţi, îmi ţineam ochii

plecaţi spre coada măturii. Când m-am întors în ţarc, am văzut un bărbat care stătea în patru labe şi scormonea printr-o movilă de aşchii şi resturi de lemn. Am strănutat de la praful pe care-l stârnise.

Ţarcul nostru era foarte îngust. Aveam trunchiuri de copaci doborâţi şi lucruri cioplite, de la scăunele pe trei picioare până la coarne de plug, rezemate de pereţii despărţitori şi dintr-o parte, şi din cealaltă. Locul rămas între ele nu era mai lat de câţiva coţi. Când am strănutat, bărbatul a tresărit speriat.

Era cu un cap mai înalt decât mine, dar tot un băieţandru — abia îi dăduseră tuleiele pe gât şi pe bărbie. Probabil că era ucenicul vreunui tâmplar. Eu îi cunoşteam pe toţi ucenicii din preajma ţarcului nostru, iar tata cunoştea pe toată lumea, dar pe băiatul acela nu-l mai văzusem. Ţinea în mâini o mulţime de bucăţele de lemn, pe care le adunase de pe jos.

— *Boker tov* — Bună dimineaţa, mi-a spus el, fară nici o ruşine.

— De ce ne furi lemnul? am întrebat eu, pentru că lemnul se găsea pe sponci în Galileea, iar tâmplarii nu puteau aduna decât din pădurile care nu erau însemnate, adică rezervate pentru folosinţa regelui sau a marinei romane.

— Am luat, uite-aici, doar trei bucăţele. V-a rămas destul, a zis el cu o voce blândă şi profundă — mai groasă decât s-ar fi zis, după cât puf avea pe buze.

— Cine eşti?

— Sunt Iosif, slujitorul lui Şalafta.

Brrr! — m-au trecut fiori pe şira spinării, de parcă aş fi avut o durere de dinţi. Fiindcă mama mea fusese şi ea slujnica lui Şalafta, nu puteam să-l sufăr pe-acest Şalafta şi mai ales nu puteam să sufăr faptul că avea o fată pe care o cunoşteam prea bine, pe nume Lanit, cea mai împopoţonată fată din tot târgul, care avea cu un an mai puţin decât mine şi o slujnică numai a ei. Ridicându-mi nasul pe sus a mândrie, am scăpat mătura, care mi-a căzut pe jos. Apoi am înlemnit — Iosif scosese un cuţit din punga de la brâu.

— Vrei să-ţi cioplesc un înger? a zis el.

— Un ce? am exclamat eu, dar el s-a şi lăsat cu fundul pe podea şi s-a apucat să cioplească o cioată de pin cu cuţitul.

Eu am scos capul din ţarc, m-am aplecat în afară, pe culoarul dintre ţarcuri, şi m-am uitat atent în stânga şi-n dreapta, să fiu sigură că nu venea tata. Nu l-am văzut. Când m-am retras înapoi în ţarc, Iosif se şi ridica.

— Uite-aici, a zis el şi mi-a pus ceva în palmă.

Atât de repede cioplise „îngerul“: îi scobise trupul în lemn din câteva mişcări iuţi, îi făcuse roba să fluture ca în zbor — părea un înger care plonja din cer ca un şoim care s-ar fi aruncat asupra unui iepure. Capul îngerului era, de fapt, un nod al lemnului: Iosif i-a făcut câteva scrijelituri, ca şi cum i-ar fi fluturat părul în vânt. A scobit o gaură care voia să fie gura şi câteva striaţii care-i ţineau loc de nări şi de ochi. Apoi a băgat mâna în punga de la brâu, a scos-o de îndată şi mi-a arătat, în palma desfăcută, două cioburi de sticlă, de un albastru afumat, probabil de la vreun pocal spart. A pus cioburile în găvanele ochilor. Făcătura cu ochi albaştri s-a uitat la mine. Şi toate astea în doi timpi şi trei mişcări.

— Este Arhanghelul Gabriel, mi-a explicat el.

E bine, m-am gândit eu. Despre îngeri pot să stau de vorbă cu băiatul ăsta, fiindcă la îngeri mă pricep. Şi nu cred că e chiar atât de necuvenit, chiar dacă stau de vorbă cu un bărbat tânăr necunoscut, fiindcă vorbim despre îngeri. Aşa că l-am întrebat în bătaie de joc:

— *Ăsta-i* Gabriel?

— Da, l-am cioplit de nenumărate ori, a zis Iosif, care avea nişte ochi negri, dar negri-negri, foarte simpatici. Şi pe Rafael, Mihaiel, Uriel[21] i-am cioplit...

Despre îngeri ştiam o mulţime de lucruri. Tatăl meu mă învăţase că sunt multe-multe ceruri, nu numai două sau trei, aşezate în cercuri puse unele peste altele, din ce în ce mai sus, şi că în fiecare dintre ele sunt cete întregi de îngeri: o

---

[21]) Toate numele de arhangheli prezintă terminaţia *-el,* care înseamnă Dumnezeu. Forma de aici a numelui Arhanghelului Mihail, prezentă în enumerare, scoate în evidenţă tocmai această terminaţie.

ceată condusă de Gabriel — „Puterea lui Dumnezeu“, alta de Mihaiel — „Cel care e ca Dumnezeu“, alta de Rafael — „Leacul lui Dumnezeu“ şi o a patra de Uriel — „Lumina lui Dumnezeu“. Aşa încât, simţindu-mă atotştiutoare în astfel de lucruri, mi-am îngăduit să nu mai stau chiar atât de încordată, mi-am proptit mâna dreaptă în şold, mi-am strâns buzele între ele, ca să mi se roşească puţin şi să-mi lucească — o fată se pricepe la lucruri de-astea! —, şi l-am întrebat înţepată:

— Şi pentru asta vii să furi lemne?

— Da. Fac din ele îngeri şi-i vând copiilor greci, a zis el, mutându-şi greutatea de pe un picior pe celălalt.

Era încălţat cu nişte sandale cu tălpi de lemn, ţinute peste picior de cureluşe din piele argăsită. Era lat în umeri. De obicei, pe slujitori îi recunoşteam după zdrenţele cu care erau îmbrăcaţi, dar Şalafta, nu puteam să nu recunosc, îşi ţinea slujitorii în veşminte curate.

— Zilele trecute am făcut un Gabriel, tot aşa, pentru două surori — *porneioi*, cum se zice. (*Porneioi*? Cuvânt grecesc, de bună seamă. Nu ştiam ce însemna, dar nici nu voiam să par neştiutoare.) Au fost date afară de unde locuiau, pentru că n-au mai putut să-şi plătească obolul. Le-am adus aici — şi a făcut un semn cu mâna în sus. La etajele de sus, care arseseră cu totul, se stabiliseră sepphorieni rămaşi fară adăpost şi dormeau pe scânduri goale furate de la tâmplari, aşezate straturi-straturi. Cu îngerul Gabriel pe care l-am cioplit pentru ele, şi-au plătit şederea timp de o lună. Restul, ce-am mai cioplit în lemn, am pus la păstrare sus, pe acoperiş. Vrei să mergi să-mi vezi lucrările?

Ei, Doamne, ce puteam să-i răspund la o asemenea propunere?

— Nu seamănă deloc îngerul tău cu Gabriel, i-am răspuns. Gabriel se zice c-ar avea o sută şi patruzeci de perechi de aripi şi al tău are numai una — la care Iosif şi-a lăsat capul într-o parte şi s-a uitat la mine cu nişte ochi şi mai simpatici. A dat să spună ceva, dar nu l-am lăsat: Şi pe urmă, de unde ştii că nu e fată, îngerul Gabriel, şi nu băiat? Nu stă el — sau

ea — de-a stânga Domnului?[22] — şi-atunci, el mi-a zâmbit, iar eu m-am simţit ca niciodată, de parcă n-aş fi vrut să fiu acolo, şi totuşi n-aş fi vrut să fiu nicăieri altundeva.

Am aruncat o privire spre gulerul său desfăcut. Iosif avea gâtul neted, fără păr.

Mi-a luat îngerul Gabriel din palmă şi din câteva tăieturi precise i-a făcut partea dintre picioare ca de femeie.

— Acum e mai bine?

— Nu e deloc mai bine, am zis eu. Acum arată de parc-ar fi despuiat! M-am uitat la genele lungi ale lui Iosif, apoi mi-am coborât privirile şi spre ochii lui căprui. Unde ziceai că ţi-ai ascuns ciopliturile?

— Pe acoperiş. Se vede şi marea de acolo, a zis el, apoi a adăugat, ca să mă liniştească: Îl cunosc pe tatăl tău, *rabbi* Ioachim. Şi tatăl meu a fost rabin. Vii des la Sepphoris?

— Numai la târgul lemnarilor, împreună cu tata.

— Eu sunt cu Şalafta, care vine aici tot timpul — şi, fără să se uite la ce făcea, s-a apucat să cioplească altceva, potrivind nişte aşchii de lemn între ele.

Apoi a luat ochii de sticlă fumurie de la înger şi i-a fixat pe arătarea cea nouă, pe care mi-a arătat-o. M-am şi speriat: era o muscă mare cu ochii înceţoşaţi, cu aripile pline de nervuri strânse pe lângă trup, ca şi cum s-ar fi încordat să-şi ia zzzzborrrrul! Iosif a râs şi a fixat musca pe un trunchi de stejar.

— Cine-i tatăl tău? l-am întrebat eu, aproape sigură că minţise, fiindcă-i ştiam pe toţi rabinii din Nazaret. Dar dintr-odată am ghicit adevărul, fiindcă aproape că i se citea în ochi băiatului din faţa mea — tatăl său nu mai trăia. Ce s-a întâmplat cu el? am întrebat apoi.

— A murit fulgerat. Se dusese cu oile noastre tocmai sus, pe muntele Barak. L-a surprins o furtună acolo — şi Iosif a zâmbit, fiindcă durerea lui era veche şi acum parcă nu-l mai chinuia la fel de tare. După ce tata a murit, Şalafta m-a luat la el cu simbrie. Tare bun e Şalafta — şi a întors capul într-o

---

[22]) În antichitate, tot ce ţinea de partea stângă a trupului era considerat de rău augur *(lat. sinister*— „stâng“), iar femeile — inferioare bărbaţilor.

parte, ascultând zgomotele târgului: Uite, vine tatăl tău. Vine cu Şalafta.

Eu am scos iarăşi capul din ţarc şi am văzut, într-adevăr, că tatăl meu se apropia împreună cu Şalafta. Vorbeau tare şi gesticulau de zor. Iosif îi auzise înaintea mea.

— Să vii sus, pe acoperiş. Te-aştept acolo — şi, dintr-odată, s-a făcut nevăzut.

Musca de lemn rămăsese pe trunchiul de stejar când au păşit înăuntru Şalafta şi tatăl meu, dar amândoi erau atât de prinşi în discuţia lor, că nici măcar n-au văzut-o. Când am auzit ce spunea Şalafta, mi-a stat inima-n loc: avea de gând să-l aducă pe Aristobol, fiul cel mare al regelui Irod, chiar în ziua aceea, la ţarcul tatălui meu. Prinţul era în căutarea unui tâmplar care să-i lucreze nişte obiecte de mobilier.

— Îmi dai jumătate din ce-ţi plăteşte, l-am auzit spunând pe Şalafta, ceea ce nu părea deloc strigător la cer, ba chiar suna foarte normal, dacă era vorba că prinţul moştenitor al poporului Israel căuta să-l angajeze tocmai pe tatăl meu!

— Ce zici de asta? s-a întors tata către mine, nemaiîncăpându-şi în piele de bucurie. Nu e minunat felul în care Domnul face lucrurile *khofef* (adică le potriveşte). Astăzi chiar că-mi zâmbeşte norocul!

Aşa este, m-am gândit şi eu. Aşa noroc să tot fie.

Aveam şi eu pe suflet o potriveală, chiar dacă a mea era mai măruntă, de bună seamă. Era vorba să mă sui pe acoperişul clădirii, de unde se vedea marea. Nu mai văzusem niciodată marea până atunci — ar fi fost ceva nou pentru mine. Iar faptul că Iosif m-aştepta chiar acolo, sus... În fine, aşa se potriviseră lucrurile.

*

La scurtă vreme după aceea, prinţul Aristobol a sosit la târgul lemnarilor. Ca de obicei când îşi facea apariţia vreun membru al familiei regale, totul în jur îşi modifica dimensiunile şi înfăţişarea. Lucrurile şi oamenii parcă intraseră la apă şi deveniseră tulburi, şterşi; în schimb, intrarea târgului părea înconjurată de o aură de lumină, iar

tata stătea chiar acolo, aşteptând să-i întâmpine pe prinţ şi suita lui de servitori. Toată lumea ieşise de prin ţarcuri, de nu mai aveai unde face un pas de aglomeraţie. Se auzea şi musca în zbor când tata i-a urat prinţului pace şi bun-venit, la care fiul regelui a răspuns cu o voce tremurată:

— Pace şi dumitale, *rabbi* Ioachim, şi tuturor supuşilor mei şi află, *rabbi* Ioachim, că vreau să-mi faci un cufăr — atât a spus prinţul şi nimic mai mult şi nu i-a luat mai mult decât dacă ar fi spus bună-ziua şi atât.

Apoi alaiul prinţului s-a revărsat înapoi afară. Mi-am lungit eu gâtul până mi-a înţepenit şi m-am înălţat pe vârfuri atât de încordată, de mai aveam puţin şi mi se rupea unul dintre degetele de la picioare, dar tot nu l-am zărit pe fiul regelui, pe care mulţimea îl ascundea ochilor mei aşa cum se ascunde soarele în timpul eclipsei — mulţumescu-ţi, Doamne, c-am avut ocazia s-o văd, la Nazaret, când aveam şase ani!

Aşadar, prinţul venise şi-şi făcuse comanda: un cufăr.

Tatăl meu era într-o asemenea stare de exaltare, încât mi-a fost clar că-i puteam cere aproape orişice. Aşa că i-am spus că nu mai voiam să mătur ţarcul, că putea să-şi pună şi ucenicii să i-l mături, şi că voiam să mă urc pe acoperiş, ca să văd marea pe care n-o văzusem niciodată.

Tata, însă, parcă nici nu m-a auzit. Începuse deja să-şi pună deoparte, în mintea lui, cutare şi cutare pâlc de copaci: oare aveau să-i ajungă scândurile pentru cufăr sau îi mai trebuia încă unul?

Am luat-o în sus pe scări, printr-o pâclă puturoasă, trecând prin faţa unor intrări fară uşi, doar acoperite cu nişte zdrenţe, şi care mai purtau încă urmele focului ce mistuise în calea lui tot ce putea să ardă. Cele mai multe dintre acele cadre ale fostelor uşi aveau prinse de ele inscripţii cu numele celor care locuiau acolo: chiar dacă săraci lipiţi pământului, oamenii aceia erau evrei, de acelaşi neam cu mine. Duhoarea care venea din bortele lor era de nesuportat. O năduşeală rece, ca de frică, mi-a ridicat părul pe ceafă. Am simţit-o scurgându-mi-se pe şira spinării în jos,

fiecare strop ca un sărut îngheţat... Odată ce ajungeam pe acoperiş, după ce rămâneam singură cu Iosif, ce se alegea de modestia mea — de *betwlwt*? Sau poate chiar ea mă împingea să urc mai repede pe acoperiş? Mai că-mi venea să plâng — aş fi vrut să fiu iarăşi copil. Să mă trezesc în toiul nopţii şi s-ascult cum bat îngerii din aripi sau măcar să-i miros — să simt mirosul îmbietor şi suav de aer umed, străbătut de ploaie.

Am reuşit să-mi stăpânesc bătăile inimii şi am urcat mai departe, spre razele de lumină care se strecurau prin găurile făcute de foc în acoperiş. Era o lumină îmbătător de frumoasă. Apoi am dat buzna, gâfâind, pe acoperişul mare şi plin de gunoaie, înconjurat de un parapet.

Şi am văzut marea.

— Aici sunt, m-a strigat Iosif cu o voce blândă.

Stătea rezemat de parapet, care nu era numai spart şi pe alocuri aplecat în afară, ci lipsea cu totul din loc în loc, aşa că trebuia să fiu atentă să nu mă apropii de margine prea mult. Cioplea de zor la ceva ce ţinea în palmă.

Dincolo de el, am zărit acea linie dreaptă fară cusur, care despărţea un albastru de altul şi care se întindea de la colţul stâng la ochiului meu stâng, peste întreg orizontul, până la colţul drept al ochiului meu drept. Dumnezeule, cum ai făcut marea, şi încă despărţind apele de ape? Şi de unde ai luat azuriul şi albastrul cu care le-ai colorat? Simţeam inima bubuindu-mi în piept. Cu mare grijă m-am aplecat peste parapet şi m-am uitat în jos.

În faţa ochilor mi s-a ivit oraşul Sepphoris, murdar, scoţând fum de peste tot, răsunând de strigăte gâjâite. Străzile colcăiau de bărbaţi şi femei — şi chiar de acolo, de sus, vedeam limpede că femeile erau îmbrăcate elegant, mergeau încrezătoare în ele însele, cu părul aranjat în feluri la care eu nici nu mă gândisem vreodată. Era tocmai refugiul păcătoşilor, unde un evreu tânăr şi zăpăcit ca Iosif îşi putea vinde chipurile cioplite unora de alte neamuri. În schimb, dincolo de Sepphoris, chiar pe malul mării — şi Iosif, care cioplea în continuare, a văzut uimirea de pe chipul meu

şi a zâmbit — era un port roman care-ţi lua ochii cu pereţii lui albi! Ah, Doamne — fiecare casă era un templu! Şi mai era şi un apeduct care prelungea linia orizontului cu arcadele lui generoase, ca tot atâtea curcubeie aurii.

Portul era înţesat de corăbii cu câte două şi trei rânduri de vâsle. Iosif mi-a explicat că se numeau bireme sau trireme, după cum aveau două sau trei rânduri de vâsle unele peste altele. Şi-atâtea docuri, atâtea cheiuri, atâţia greci şi romani, ca într-un paradis aglomerat... De ce, Doamne, i-ai făcut pe duşmanii noştri atât de bogaţi şi de puternici, oare şi-aici s-au potrivit lucrurile şi cu asta, basta?

— Acolo-i Ptolemais? am întrebat eu, spunând un nume care-mi venise în minte.

— Acolo-i Cezareea, mi-a spus Iosif. Ptolemais e mai sus, încolo — şi a făcut semn cu mâna înspre miazănoapte.

— Aha, am zis eu şi mi-am ţuguiat buzele. Să piară toţi duşmanii poporului Israel, c-au venit peste noi ca lăcustele şi s-au făcut stăpâni peste locurile noastre, pe care le aveam din vremuri străvechi, şi le-au denumit altfel, după tiranii lor, cu nume urâte, pe care nu mi-am bătut capul niciodată să le învăţ — la ce bun?

Mă uitam la cheiurile portului, care musteau de viaţă. Am văzut o turmă de porci care tocmai atunci erau coborâţi de pe o corabie — aşa, de la distanţă, păreau chiar simpatici. Într-un colţ al acelui tablou atât de frumos, erau nişte cruci ridicate în picioare, ca nişte coloane, care-şi aşteptau rândul următor de ocupanţi. La un moment dat, nişte romani, care arătau şi se mişcau ca furnicile, au adus — mai degrabă târându-l după ei — un nelegiuit la fel de mărunt, pe care l-au bătut în cuie pe una dintre cruci. Izbiturile de ciocane şi urletele de durere au străpuns aerul străveziu, ajungând până la urechile mele parcă întârziate cu o clipă. Am înţeles atunci, am înţeles dintr-odată ce înseamnă tortura: iei o fiinţă omenească şi o faci una cu un stâlp de lemn, căruia-i mai pui şi o bârnă de-a curmezişul în partea de sus, ca să vezi care se frânge mai întâi, omul sau stâlpul? Iosif a făcut

un pas înspre stânga şi s-a postat între mine şi parapet, ca să nu mai văd spectacolul cu pricina.

— Uite, a zis el, te-am cioplit şi pe tine — şi mi-a ridicat în faţa ochilor o altă bucăţică de lemn.

După miros, era cedru. Am izbucnit în râs. *Aia* eram eu?

Cioplise o fată cu chipul îndreptat în sus, cu părul strâns bine la spate, cum îl aveam eu, cu ochii ţintă spre cer şi cu nasul mic şi drept. Gură nu-mi făcuse încă. Apoi, ca şi cum ar fi recunoscut că nu mă terminase — uituc mai era băiatul ăsta! —, a scuturat din cap şi a împuns cu vârful cuţitului în partea stângă a nasului, făcând un pistrui minuscul. După care mi-a întins portretul meu, am râs din toată inima şi unul, şi altul, iar pe mine m-a părăsit orice urmă de frică.

— Îmi place, i-am spus şi m-am simţit foarte stingherită.

El, în schimb, s-a bucurat şi mi-a făcut semn cu degetul să-l urmez.

În mijlocul acoperişului, parcă ieşea din el ca o scoarţă de copac... O scenă curioasă era scobită în lemn, ca un fel de scorbură sau, poate, o peşteră. Înăuntru, era culcat un bebeluş cu ochii larg deschişi, cu chipul trist şi grav.

Era o sculptură de mari dimensiuni, îmi ajungea mie până la nivelul feţei, iar bebeluşul era la fel de mare cum ar fi fost viu. Slobozit de mama lui ca într-o bortă în pământ, se uita în sus, la pământul care îl ţinea închis în el. Deasupra lui, la suprafaţă, erau nişte îngeri, toţi mai mici decât bebeluşul, care se ţineau cu amândouă mâinile de marginile scorburii şi se agitau de mama focului, încercând să elibereze acea fiinţă din pământ.

— Şi spui că Şalafta îşi primeşte partea lui din toate astea? l-am întrebat pe Iosif.

— Da, dar tot el mă şi ajută să le vând şi ce câştig îmi răscumpără din simbrie.

Atunci am auzit zgomot de încălţări. Am văzut nişte femei, care se fâţâiau de colo-colo pe acoperiş, în grupuri de câte două-trei. Purtau încălţări cu tălpi groase şi-şi legănau şoldurile, ţinându-se două câte două pe după talie. Aveau feţele vopsite din gros, iar părul negru ca tăciunele şi ţeapăn

de câtă vopsea de henna[23] îşi puseseră pe el. Acolo sus, în plin soare, te topeai de căldură, aşa că vopseaua de henna li se topise şi ea şi le curgea pe obraji. Am rămas cu gura căscată: unele erau nişte fetişcane, altele de-a dreptul babe, dar toate erau atât de sulemenite, încât arătau de aceeaşi vârstă. La capătul celălalt al acoperişului, am văzut nişte corturi făcute din zdrenţe şi nişte veşminte în culori ţipătoare, atârnate la uscat. Două dintre femei, care arătau ciudat de asemănător, s-au apropiat de Iosif, unduindu-şi corpurile la unison. Deci ele erau surorile cărora le asigurase un loc de dormit.

Zâmbeau amândouă, de parcă s-ar fi bucurat că Iosif nu era singur. M-am uitat la zâmbetele lor, cât de forţate erau; m-am uitat la ele, cum nu aveau de ales, decât să zâmbească. Oare puteam să mă supăr? Am încercat să le zâmbesc şi eu, având grijă să-mi ţin buzele strâns lipite. Cele două femei vopsite i-au făcut plecăciuni lui Iosif, ai cărui ochi parcă împrumutaseră ceva din auriul apeductului şi al portului.

După care, s-au întors şi au plecat spre corturile lor, călcând apăsat, fiindcă nu aveau altă treabă în preajma noastră.

Iosif m-a întrebat cu jumătate de glas:

— Te măriţi anul ăsta?

— Da..., poate, am zis eu, căutându-mi vorbele şi neştiind cum trebuia să mă simt, insultată sau altfel.

Iosif era slujitorul lui Şalafta, iar slujitorii nu erau liberi să se căsătorească aşa, când le venea lor cheful. Abia trecuseră câteva zile de când Ieraş, fiul banditului de Aaron şi spaima fetelor din Nazaret, mă izbise de un gard, după care mă ridicase în braţe şi mă întrebase, stropindu-mă cu scuipat pe faţă, dacă nu-mi dăduseră odată sângerările? Adică eram sau nu eram bună de măritat? Pentru că el era interesat, vezi Doamne, iar eu s-ar fi cuvenit să fiu mândră, că doar era fiul lui Aaron. Se aştepta de la mine să dau fuga

[23]) Plantă din care se extrage un pigment de culoare roşie, folosit la fabricarea vopselelor.

într-un suflet, chiar atunci, la părinţii mei şi să le spun că mă „ceruse“! Mă smulsesem din braţele lui şi-o luasem la fugă, iar el se ţinuse după mine, strigându-mi batjocoritor: *„Beto-ola*! *Beto-ola*!*“* Eu reuşisem să mă refugiez în curtea noastră şi-i strigasem peste gard lui Ieraş că nici nu mă gândeam s-ajung vreodată în patul lui.

Dar cu Iosif era altă poveste. Iosif era dat cu simbrie şi nu se putea însura decât cu învoirea lui Şalafta. Dacă Şalafta se învoia să ne căsătorim, unde am fi locuit, în casa lui, a lui Şalafta, care avea mereu la el o cravaşă de piele, cu care-şi plesnea servitorii? Ştiam de la mama despre cravaşa de piele a lui Şalafta.

— Nu te-am văzut niciodată la Nazaret, am zis eu, să schimb vorba.

— Locuiesc la teascul de ulei al lui Şalafta.

Aşa, deci, iată de ce nu-l mai văzusem niciodată. Teascul de ulei al lui Şalafta era în afara Nazaretului, pe drumul spre Sepphoris. Aveau grijă de el cele două surori mai mari ale lui Şalafta, care erau văduve amândouă. Însemna că Iosif era, de fapt, slujitorul văduvelor.

Despre cele două văduve se vorbea mai tot timpul. Soţul văduvei celei mari fusese muşcat de un şarpe care i se strecurase pe sub veşminte. Murise după trei zile şi-i lăsase văduvei lui douăzeci de măslini. Ea intrase în combinaţie cu Şalafta şi cu soră-sa mai mică, tot văduvă, şi, cu multă muncă şi bună organizare, teascul de ulei de măsline al familiei lor devenise cel mai căutat din toată Galileea. Şalafta, bineînţeles, îşi primea partea lui. Nici nu-mi trecuse prin minte, până atunci, să le bag prea mult în seamă pe cele două văduve, dar iată că-mi apăreau dintr-odată în faţa ochilor cu atâta uşurinţă! îşi faceau cumpărăturile de la cele două prăvălii greceşti de pe strada mare din Nazaret. Mi-am adus aminte şi de felul cum se mişcau pe drumul spre cele două prăvălii: bine hrănite, fară grabă, arătoase.

Iosif! m-am gândit brusc şi am intrat în panică. Văduvele! Văduvele!

Erau mult mai primejdioase decât ţiitoarele de pe acoperiş. Erau cele care-l întreţineau pe Iosif, şi trecerea altor bărbaţi prin viaţa lor nu lăsase nici măcar o urmă, şi cum să nu fi observat amândouă cât de arătos era Iosif, slujitorul care le trepăda prin curte?

El, însă, fără să bage de seamă cât de tulburată eram eu, mi-a spus:

— Peste un an, o să am douăzeci de ani — adică era deja bătrân. Cum se putea să-mi placă de el? Şi, după ce împlinesc douăzeci de ani, Şalafta o să mă adopte.

Şalafta nu avea decât o fată şi atât. Aşa că Iosif putea foarte bine să-l moştenească pe cel mai bogat dintre toţi nazaretanii.

Ca să fiu sinceră, am răsuflat uşurată. Pentru că o asemenea potriveală — adică să ne căsătorim, Iosif şi cu mine — ar fi fost cu neputinţă, atâta vreme cât Iosif era slugă, chiar dacă se spune că săracii sunt bogaţi în virtuţi şi că un slujitor bun e ca un înger în ochii Domnului nostru Adonai! De ce mă temeam cel mai tare, dacă nu-mi găseam un soţ chiar la Nazaret, era că tatăl meu ar fi încălecat pe asinul Urechilă, ar fi cutreierat şi zece sate de jur-împrejurul Nazaretului şi nu s-ar fi lăsat până nu mi-ar fi găsit el un mut, un şchiop, un ciung — vreunul cu o familie *avută.* Unii care să caute o fată fară zestre ca mine. Şi, cum tata mă iubeşte din tot sufletul, îl cred în stare să mă declare pe mine sănătoasă cât pentru amândoi — că de-aia ni s-a dus buhul, tuturor galileenilor, că suntem corcituri! Ia-o ca pe o poruncă, Mariamne, mi-ar fi spus, şi copiii tăi n-or să fie muţi, nici măcar cu limbile împleticite, dacă duci o viaţă cum-se-cuvine — sigur că da, în patul mutului! Şi, cum eu nu m-aş fi măritat nici în ruptul capului cu-alde Ieraş — mai bine m-aruncam în fântână! —, Iosif mi se părea deja un pretendent minunat la însurătoare.

Un an şi-atât... Prin minte mi se învârteau deja gânduri măreţe: un an era destul de mult, dar Iosif cioplea bine, iar tatăl meu era tâmplar şi nu i-ar fi stricat un ajutor!

— Un an doar? am întrebat eu şi i-am zâmbit, răsucind în mâini micul meu portret de lemn, ca şi cum ar fi fost vorba numai de o săptămână.

Ce se putea întâmpla rău între mine şi Iosif într-un an, care să nu se poată repara? Nimic!

*

Şi totuşi, ceva tot s-a întâmplat rău, ba chiar imediat după aceea: tata, care pornise în căutarea mea, s-a ivit pe acoperiş. Le-a văzut pe femeile sulemenite şi s-a stropşit la mine:

— Mariamne, ce cauţi tu aici, în preajma unor asemenea *zonot*? — la care eu am ghicit: pe greceşte, *porneioi* însemna ce însemna *zonot* în aramaică, anume curve.

Ca nişte câini mult prea înfometaţi ca să se mai teamă de băţ, femeile sulemenite i-au aruncat priviri lascive tatălui meu, în timp ce potrivelile Domnului îşi urmau cursul — ce dovadă mai bună putea fi decât apariţia pe acoperiş a lui Şalafta însuşi, cu ţeasta lui lătăreaţă şi cheală? Mirat să dea cu ochii de atâta lume, a zâmbit ca o păpuşă pe care o tragi de aţa potrivită şi a zis:

— *Rabbi* Ioachim, credeam c-ai şi plecat de la târg. Îl căutam pe Iosif, slujitorul meu, îl mai ţii minte?

— Nu l-am văzut de mult, a zis tatăl meu, aruncând o privire înspre Iosif.

Şalafta, Iosif şi tata au înclinat cu toţii din cap în acelaşi timp, după care Iosif şi-a lăsat ochii în jos, ca un copil care încearcă să treacă nebăgat în seamă.

Tata m-a luat de braţ şi m-a tras înspre scări. S-a împiedicat de o bucată de mobilă arsă şi a bombănit:

— Când o avea de gând Aaron să cureţe toată mizeria de-aici?

Îl auzisem spunându-i mamei că el şi alţi tâmplari îi plătiseră pe Aaron şi şleahta lui să elibereze *insula* de toţi cei aciuaţi prin toate cotloanele clădirii.

— Când o să-i plătim şi mai mult, a zis Şalafta ca un neruşinat, fiindcă el nu-i plătise nimic lui Aaron.

— Hai să mergem, s-a răstit la mine tata.

În timp ce ucenicii noştri faceau curăţenie în ţarc, eu am aruncat oala cu terci care se răcise, am adunat lucrurile tatii, abaca lui, punga lui, măturile mele.

— Câinele de Şalafta! zicea tata întruna. Îi jecmăneşte pe toţi, după care se duce cu banii la *zonot* şi păcătuieşte cu ele. Şi are o fată de vârsta măritişului. Ce crezi, ea o fi ştiind ce fel de tată are?

M-am gândit: şi dac-ar şti, nu prea cred eu că viaţa ei de fetiţă răsfăţată s-ar schimba câtuşi de puţin. Pentru că n-o văzusem niciodată pe Lanit aducând şi ea măcar un ulcior de apă de la pârâu. În schimb, eu căram de patru ori pe zi apă cu căldările, ca să aibă şi mama destulă apă la vopsitul ei, s-avem cu toţii de băut, s-avem să ne spălăm înaintea rugăciunilor, înaintea meselor şi de fiecare dată când ne uşuram. Şi mâinile îmi păliseră de-atâta spălat, cu numai trei suflete sub acelaşi acoperiş. Iar dacă aveam noroc să mă mărit, aş fi avut de spălat pentru o ciurdă întreagă de copii! O fi drept aşa, ce zici, Adonai?

*

Mânând cotiga spre ieşirea din Sepphoris către Nazaret, ca s-o luăm înapoi spre casă, tata l-a lovit cu nuiaua pe Urechilă, ceea ce nu-i stătea în fire. Asinul i-a răspuns alergând la trap mai repede ca niciodată. Eu, ca de obicei, mi-am ridicat mâneca în faţa ochilor când am trecut pe lângă statuile greceşti despuiate de la răspântii.

Am ajuns pe drumul care ne ducea spre casă şi acolo, printre colinele rotunjite şi crângurile de măslini, tata nu l-a mai lovit pe bietul asin. Ţăranii prin faţa cărora treceam ne salutau cu *şalom* — toţi îl cunoşteau pe tatăl meu. Înainte se vedea muntele Barak, îmbrăcat în arbori verzi de jur-împrejur şi cu vârful, ca întotdeauna, învăluit de nori. Pentru noi, nazaretanii, Barak era deopotrivă muntele nostru şi zeul ploii.

Am zis în şoaptă, încercând să nu par deloc interesată:

— Şi ce-i cu băiatul ăsta, cu Iosif?

— El şi cu taică-său îşi duceau turmele sus, pe munte — şi tata mi-a arătat cu mâna pajiştile care urcau până pe creastă. Şi dintr-odată s-a iscat furtuna şi i-a lovit fulgerul pe amândoi. Tatăl a rămas mort pe loc, dar Iosif încă mai respira. Ceilalţi păstori l-au adus jos, iar eu am săpat o groapă în plin câmp şi l-am vârât în ea până la gât. Ca să i se scurgă fulgerul din trup în pământ.

— De unde ai ştiut că trebuie să faci aşa? am exclamat eu, cu vocea sugrumată — parcă şi vedeam fulgerul scurgându-se din trupul lui Iosif, strecurându-i-se din mâini şi din degete.

— N-am ştiut. Dar mi-am spus în sinea mea: dacă Adonai l-a lăsat în viaţă, precis că-l ajută să se facă bine.

Îmi venea să-l strâng în braţe pe tata.

— Şi? S-a făcut bine?

— S-a făcut el, dar i-a luat ceva timp. O vreme, nici n-a mai vorbit. Maică-sa şi-a găsit un alt bărbat şi a părăsit Nazaretul, aşa încât pe Iosif l-a luat Şalafta cu simbrie.

Aşadar, Iosif îi rămăsese dator lui Şalafta. Cum putea să vorbească despre ticăloşia lui Şalafta? Dar Iosif îi rămăsese dator şi tatălui meu, chiar mai mult decât lui Şalafta.

— Câţi ani avea Iosif când s-a întâmplat? Cincisprezece? — la care tata a dat din cap că da. Deci, s-a întâmplat chiar înainte să mergem noi la Ierusalim?

— Chiar atunci. Se apucase deja de cioplit. Şi e mai bun decât eram eu la vârsta lui, a zis tata pe un ton sec, în care se simţea invidia.

— Ar fi lucrat şi pentru tine, dacă-l rugai, am zis eu, iar tata s-a uitat la mine, clipind a mirare: nu era proastă, fetiţa asta a lui! Acuma, dacă tot ai de făcut lucrarea pentru prinţ şi dacă tot îi plăteşti lui Şalafta jumătate din ce-ţi plăteşte ţie prinţul, măcar cere-i lui Şalafta să ţi-l împrumute pe Iosif.

În felul ăsta, l-aş fi văzut pe Iosif în fiecare zi, câtă vreme tatăl meu ar fi lucrat la cufăr! M-a surprins şi pe mine propria isteţime, dar apoi tot eu m-am întrebat: cât ar putea să dureze, câteva săptămâni?

Şopronul de lucru al tatii era chiar în spatele casei noastre. Ar fi însemnat să le duc în şopron apă de băut şi mâncarea de la miezul zilei, pe care tot eu aş fi pregătit-o şi le-aş fi dus-o până acolo, în şopron, având grijă să mă plâng întruna de cât de grele erau şi aşa corvezile mele obişnuite, darmite acum, când tata îşi mai luase şi un ajutor, că se făcuseră un chin — strălucit plan! Dar apoi am citit pe chipul tatii că planul meu cel strălucit nu avea sorţi de izbândă.

— N-am cum să las pe nimeni să vadă cufărul prinţului. Dac-ai şti ce vrea... — şi tata s-a uitat în jur, ca să se asigure că nu ne auzea nimeni. Mi-e şi frică să vorbesc. Vrea un cufăr din salcâm de Galileea, de trei coţi lungime, un cot şi jumătate lăţime şi un cot şi jumătate înălţime, cu două prăjini pe lungime, ca să poată fi cărat, iar prăjinile astea îmbrăcate în aur. Şi pe capac vrea doi heruvimi cu aripile desfăşurate, aşezaţi faţă-n faţă. Păi, adică vrea să-i refac eu chivotul legământului! Ce fel de evreu mai este şi prinţul ăsta — a răbufnit tata —, care vrea să ţină chivotul în casă, ca pe oricare altă mobilă?

Eu atunci am ridicat din umeri, ca s-o fac pe isteaţa faţă de tatăl meu: aşa sunt fiii de regi! El a dat să plesnească iarăşi asinul cu nuiaua, dar nu l-a mai lovit, ci mi-a făcut mie semn cu ea spre un drum care pornea din drumul nostru şi se ducea într-o parte:

— Pe acolo se ajunge la teascul de ulei al lui Şalafta.

Eu mai văzusem drumul acela şi în alte dăţi, dar nu mă întrebasem niciodată încotro ducea. Era îngust, dar pavat cu dale de piatră netede, iar spaţiile dintre ele umplute cu pietriş. Tufişurile de pe margini erau dese şi bine udate. Nu se vedeau măslinii, care probabil că erau mai departe, dar priveliştea era una de avuţie obţinută cu multă muncă şi grijă.

— Iosif ar face bine să plece de la Şalafta, fiindcă Şalafta e mai rău ca o viperă — până şi aerul pe care-l scoate pe gură este otrăvit, a zis tata.

Ştiam că nu la Iosif se gândea el în momentul acela. Trecuse atât timp şi tatăl meu încă nu putea să se împace

cu gândul că mama fusese slujnica lui Şalafta. Eu m-am găsit să-i dau o replică nesuferită:

— Ţie văd că-ţi prieşte din plin aerul pe care-l scoate pe gură Şalafta.

— Mariamne! Dacă nu era Şalafta, nu faceam cunoştinţă cu prinţul.

— Asta voiam şi eu să-ţi amintesc.

Mi-ar fi plăcut să-l gâdil pe scumpul meu tătic şi, după aceea, să-i spun ce-mi trecea mie prin cap, fiindcă era ceva din cale-afară de obraznic: îmi părea rău că nu trăsesem cu ochiul la statuile greceşti de la Sepphoris, ca să pot să-mi fac o idee, după goliciunile lor, de cum ar fi trebuit să arate un bărbat de vârsta lui Iosif! După mintea nazaretanilor, Iosif era deja bătrân. Şi mai era şi *încet* la minte. Asta ce însemna — că-n acele părţi ale trupului, despre care eu habar n-aveam cum trebuia să arate, crescuse mai încet decât în rest?

M-am rugat în tăcere: creşti mai încet, Iosif, că nici eu nu-s pregătită deocamdată!

L-am luat de gât pe tatăl meu cu amândouă braţele. Era năduşit. La vârsta lui, trupul i se înmuiase şi-i mirosea ca şi cum ar fi fost un om bătrân. Dar mie nu-mi păsa — îl iubeam.

Rămâi aşa, tăticule. Să nu mai îmbătrâneşti. Şi nu cumva să mori vreodată.

V

Făgăduiala

Vara, dacă nu ploua, dormeam sus, pe acoperiş. Vorba unui proverb galilean: după lăsarea întunericului ajungi să-ţi cunoşti vecinii.

De la mijlocul primăverii şi pe tot parcursul verii, nazaretanii dormeau pe acoperişuri, de parcă ar fi avut nişte paturi de dimensiuni extraordinare. Casele noastre, ale tuturor, erau atât de înghesuite unele într-altele pentru că fuseseră construite pe post de anexe ale altor case, mai vechi, pe măsură ce tinerii s-au căsătorit. Aşa că toate casele păreau rezemate unele de altele, iar acoperişurile se atingeau între ele, ca şi cum ar fi dormit mai mulţi oameni în acelaşi pat aglomerat.

Aşa că-i ştiam pe toţi vecinii noştri după zgomotele pe care le faceau noaptea. Ştiam cine tuşea, cine sforăia, cine se băşea. Îi auzeam şi pe somnambuli cum se ridicau la lumina sticloasă a lunii şi o luau din loc — norocul lor că se împiedicau de propriile rubedenii până să apuce să cadă de pe acoperişuri şi să-şi rupă gâturile. Bărbaţi şi femei deopotrivă se trezeau ca să se uşureze: bărbaţii şi băieţii lor se duceau clătinându-se până la marginea acoperişurilor şi se pişau în curţile din spate, ştiind că roua din zori avea să le spele udul. Femeile îşi luau cu ele pe acoperiş oale de noapte pentru ele însele şi pentru fetele lor. Afurisiţii de băieţi le furau oliţele de noapte fetiţelor, cărora le era frică să-şi trezească părinţii, ca să n-o încaseze de la taţii lor cu nuiaua la poponeţe — aşa că băieţii le aruncau oliţele de noapte în curte, iar fetele se bosumflau şi plecau să şi le caute.

Înainte să-mi vină mult-aşteptatele sângerări, pentru care trebuia, pasămite, să fiu mai mult decât recunoscătoare, aveam voie să dorm noaptea la cele câteva prietene pe care le aveam. Dormeam pe acoperişul ticsit al părinţilor Orpei

care, deşi n-o aveau decât pe ea, le găzduiau şi pe cele trei surori ale maică-sii, măritate şi cu copii — şi toţi împărţeau acelaşi acoperiş. Mie şi Orpei ni se întâmpla uneori să dormim acasă la părinţii Lanitei, al căror acoperiş ni se părea grozav, pentru că urcaseră pe el un pat adevărat — pentru Lanit; noi, musafirele ei, dormeam pe culcuşuri de fân. Mie-mi plăcea mai mult la Orpa, fiindcă mama ei ne spunea poveşti înainte de culcare, iar noi două ne hlizeam şi vorbeam în şoaptă despre *de toate*, de la viitorul nostru măritiş până la Dumnezeul cel unic şi adevărat. Eu am învăţat-o pe Orpa să-şi închidă ochii, să-i ţină o vreme strânşi, apoi să şi-i deschidă brusc — şi avea să vadă îngeri. Am asigurat-o că o fată putea să-i vadă pe îngeri, dacă se ruga suficient de mult. Numai că Orpa, din păcate, nu era genul de fată care să vadă îngeri. Şi-atunci, stăteam ţinându-ne în braţe şi vorbeam una cu alta până în zori, iar ea îmi spunea iar şi iar:

— Mi-ar plăcea să fim surori, la care eu îi răspundeam:

— Dar suntem, Orpa. Tu eşti sora pe care mi-am dorit-o dintotdeauna.

Orpa nu avea nici ea fraţi sau surori (altă potriveală a lucrurilor). De atunci înainte, aveam să ne simţim ca două surori mereu — asta, de bună seamă, până când s-ar fi ivit în viaţa uneia dintre noi un bărbat care ne-ar fi făcut să ne trădăm felul de a fi ca nişte surori, cu toate că era în ordinea firească a vieţii trupului.

*

La lucruri de-acestea mă gândeam după ce ne-am întors de la târgul lemnarilor. Mama era morocănoasă şi m-a chemat s-o ajut să frigă nişte peşti tilapia, ca să mâncăm cu toţii. La fiecare mişcare pe care o faceam, cioplitura lui Iosif mi se mişca şi ea pe mânecă în sus, hârşâindu-mi braţul sau înţepându-mă în cot, dar nu cât să mă doară, ci numai cât să-mi reamintească de ochii lui aurii.

Mama se tot uita la mine, întrebându-se ce aveam de păream atât de emoţionată în timp ce spălam blidele şi

întindeam aşternutul pe acoperiş. Pe urmă, i s-a părut şi ei că aşa se cuvenea să fiu, după ce tata i-a povestit cum fusese angajat de însuşi prinţul. Ne-am întins cu toţii să ne culcăm, iar eu mi-am îndoit braţul sub cap, ca să simt mai îndeaproape izul ciopliturii ascunse pe mânecă.

Părinţii dormeau duşi lângă mine. Mama stătea cu faţa în sus, cu picioarele drepte şi lipite unul de altul şi cu braţele în lungul corpului. Ocupa exact atât cât îi trebuia din acoperiş, nici un deget în plus. Tata dormea întors cu faţa către mama şi cu o mână atingându-i creştetul capului, ca şi cum ar fi tânjit după apropierea ei. În rest, nu mai era nimeni pe acoperiş, în afară de noi.

M-a trezit căţeaua noastră, Lintra, care lătra de după poarta curţii din spatele casei. Îi cunoşteam lătrătura. Ieşise în fugă pe sub poartă, printre tufişurile sălbatice care înconjurau salcâmii setim.

M-am ridicat în picioare pe acoperiş. Deasupra mea, numai luna, căreia îi mai lipsea doar o fărâmă ca să fie plină.

Din partea cealaltă, de pe câmp, se apropia cineva de poarta noastră din spate, cu un pas lung şi apăsat — un bărbat, pesemne. Venea din afara târgului nostru, dinspre tufărişurile deşertului.

În timp ce eu socoteam în sinea mea dacă era cazul să-l trezesc pe tata, Lintra s-a repezit la străin. El s-a lăsat brusc în genunchi, a prins-o de ceafă şi a început să-i frece blana de sub bot şi de pe gât. Când s-a ridicat înapoi în picioare, căţeaua şi-a bătut coada de genunchii lui. Era Iosif — chiar el era! L-am văzut rezemându-se de poarta din bare de fier încrucişate, pe unde-mi scoteam eu caprele în fiecare dimineaţă şi le duceam la păscut.

M-am apucat de creanga unui salcâm, care ajungea până la noi pe acoperiş. Puteam foarte bine să cobor pe scara pe care şi urcasem, dar mă căţărasem pe salcâmul acela de atâtea ori, când eram copil, încât îi lustruisem crengile cu palmele mele.

M-am lăsat să atârn de creangă, am sărit jos, am alergat spre poartă şi mai întâi de toate i-am simţit mirosul. Ştiam

cum trebuia să miroasă un băiat care devenea bărbat: năduşit şi înţepător.

Am deschis poarta şi i-am spus în şoaptă:

— Ştii să te porţi cu câinii de pază.

El a dat din cap că da şi parcă toată faţa o avea numai ochi.

Îşi pusese un veşmânt curat — se vedea după gulerul care-i fusese scrobit cu foi de nap fierte în apă. Ştiam şi eu să fac scrobeală dintr-aia. Probabil că una dintre văduve o făcuse pentru Iosif.

Nu l-am întrebat cum de ştia unde locuiam noi. Eram preocupată mai degrabă de luna care ne scălda în lumina ei pe amândoi. Lună, femeie, bărbat.

— Voiai să-mi spui ceva, Iosif? l-am întrebat.

— Da, mi-a răspuns el şi amândoi ne-am ţinut răsuflarea în acelaşi timp. După care, el mi-a atins mâna, iar eu am tresărit. Mi-a spus: Eşti atât de înfricoşată.

Ei bine, da, eram înfricoşată. De toţi bărbaţii şi de bărbatul acela de lângă mine, pe nume Iosif.

Aşa încât i-am zâmbit şi m-am rugat să fi venit să-mi spună: „Mi-a fost cu neputinţă să mai aştept, Mariamne, a trebuit să vin pân-aici în toiul nopţii, ca să-ţi spun că plec de îndată din simbria lui Şalafta, şi c-o să-mi deschid o prăvălie numai a mea de cioplituri în lemn, şi că vreau să ne căsătorim fară întârziere — de ce să mai aşteptăm un an?“ Dacă-mi spunea ceva de felul ăsta, chiar că mi-i trezeam pe părinţi, ca să le cer binecuvântarea. El, în schimb, a zis:

— Prinţul doarme la noi, la teascul de ulei, în noaptea asta.

— Ă?

— A vrut să vadă şi alte lucrări de-ale tatălui tău, aşa că el şi cu doi servitori de-ai lui au pornit spre Nazaret. Numai că s-a întunecat, aşa că s-a oprit la noi, la teasc, şi văduvele l-au primit pe timpul nopţii. Adineauri i-am servit cina. De-acuma doarme, dar mâine dimineaţă vine aici.

— Şi tu ai dat fuga să-mi spui mie?

— Da. Şi mai era ceva... — şi mi-a vorbit cu o înflăcărare pe care eu am găsit-o foarte simpatică şi care i se citea în priviri, deşi nu era decât luna care se răsfrângea în apele ochilor săi. ...Tatăl tău are cele mai bune ferăstraie, şi rindele, şi cleşti... şi aş putea să-l ajut şi eu să-i construiască prinţului cufărul ăla.

Aşa, deci. Oare ce voia să spună cu asta? Voia, pur şi simplu, să-şi pună la lucru talentele de tâmplar? Şi-atunci, de ce mă mai întrebase „te măriţi anul ăsta?“ — fiindcă eram fata meşterului lemnar? Dar nu puteam să-i pun toate întrebările astea; tot ce puteam face eu era să comentez, pe un ton cât mai calm şi mai stăpânit cu putinţă:

— Şi, zi, îţi place atât de mult să cioplești în lemn?

— Da, vreau să ridic şi eu statui mari din lemn, din piatră, cum le fac grecii — şi mi-a zâmbit cu toată gura, fericit că-mi spusese ce-şi dorea el cel mai mult pe lume. Aşa că m-am străduit şi eu să-i zâmbesc:

— Dar văduvele n-or să-ţi dea drumul de la teasc!

— Ba bine că nu! Văduvele fac tot ce le spun eu. A, da... — iar şi-a adus aminte de ceva important: Prinţul vrea să-i ridice tatăl tău o *sukka*[24]*.* Vine să doarmă la voi acasă, dar într-o *sukka.*

— Dar nu-i încă de *sukkot*, am zis eu, ştiind că *sukkot*-ul, care celebrează recolta, este una dintre cele mai importante sărbători ale noastre şi se referă la pământul fecundat de ape, drept care, timp de şapte zile, băutul de apă devine o datorie religioasă, de ajungi să vezi copiii mergând cu burţile umflate de câtă apă au băut — apă cu trestie de zahăr în ea, ca să-i determine să bea în continuare.

Am întins un deget şi l-am atins pe Iosif pe braţ. Veşmântul îi stătea ţeapăn pe el. Mi-am tras degetul înapoi. Iosif mi-a spus, tot în şoaptă:

---

[24]) Adăpost temporar acoperit cu crengi înfrunzite, paie, stuf etc. (în general cu un material organic desprins de pământ, fiindcă numai aşa acoperişul e *cuşer),* înălţat cu ocazia Sărbătorii Tabernacolelor (adică a corturilor), *sukkot*, care comemorează cei patruzeci de ani de rătăciri ale evreilor prin deşert, descrise în cartea *Exodului.*

— Văduva Irit l-a întrebat pe prinţ dacă n-a avut *sukka* în copilărie. Iar el i-a răspuns că nu, niciodată.

— Irit care este, cea mai tânără?

— Nu, cealaltă, cea mai în vârstă.

Bineînţeles că eu ştiam care dintre ele era. Irit avea cel mult treizeci de ani. Şi Iosif îi rostea numele cu atâta uşurinţă, atât de familiar! Dar dacă facea cu ea... *lucrul acela*? — m-am gândit eu brusc şi mi-a stat inima în loc numai la gândul ăsta. Poate că numai se spunea despre el c-ar fi fost mai încet la minte, poate că-l ajutau amândouă văduvele, în fiecare zi, să se facă bărbat! Mi-am lăsat ochii în jos şi i-am şoptit:

— Foarte bine, o să-i spun tatii despre tine. Du-te acum.

— Nu pot să dorm aici? a zis el şi a făcut semn spre iarba uscată pe care călca.

Căţeaua noastră, Lintra, s-a ivit iarăşi de sub aripa nopţii. Dădea din coadă. Mie-mi venea să dau cu piciorul în ea, dar m-am aplecat şi-am mângâiat-o între urechi. Am întrebat:

— Iosif... cum e prinţul?

— O să vezi. Noapte bună — şi a luat-o din loc înspre cel mai apropiat crâng de salcâmi setim.

— Stai! — şi m-am gândit: „Ce urât din partea lui! când o să dau ochii cu prinţul, poate c-o să-i placă de mine... Iosif, nici atunci n-o să-ţi pese?“ Cu voce puţin mai tare, l-am strigat: Iosif!!, temându-mă să nu m-audă părinţii, la care Iosif s-a întors dintre copaci. Am respirat adânc şi i-am dat drumul: Din partea tatii, mă trag din Matat, care se trăgea din Levi, care se trăgea din Melhi, şi din Ianai, din Esli..., din Simeon, Ioseh, Ioda... — şi, cum Iosif se oprise chiar în faţa mea, am început să-ncurc numele şi să mă bâlbâi: ... din Zorba... Zorobabel, Şala... Salatiel, Adi, Cosam, Elmadam... Simeon, Iuda, Eliachim, Melea, Natan... — fiindcă tata mă-nvăţase să spun tot şirul strămoşilor mei de sânge de la cap la coadă şi de la coadă la cap — ... şi toţi se trag din... — şi am încheiat cu un sentiment de mândrie: ... David!

— Din David... David?

Am dat din cap că da — regele peste toţi regii, din sângele lui se trăgea sângele meu. Aceştia toţi erau strămoşii mei pe partea tatălui. Pe partea mamei... cine-şi mai bătea capul să-i înşire? Nişte bieţi oameni, acolo, nişte anonimi care o vânduseră cu simbrie. Biata mama, numai ce-mi cususe un rând aparte de veşminte, *levuş dameem* — veşmintele mele „de sânge“, toate albe. Pentru când aveam să mă arăt pe strada mare în haine noi şi albe, având-o alături pe mama, îmbrăcată şi ea tot în alb: Priveşte, Nazaretule, această fată bună de măritat! Şi-ncă o fată coborâtoare din însuşi David! Care acum stăteam acolo şi mă *milogeam* — în fine, aproape — de băiatul ăsta să mă bage în seamă, când oricine din Nazaret ar fi zis, văzându-mă îmbrăcată în alb: „Fata lui Ioachim? Ei, da. N-o fi având ea zestre, dar *neam* bun sigur are!“ Iar a doua zi îl aveam oaspete în casa noastră pe prinţul moştenitor! începând chiar din ziua aceea, chiar c-avea să se vorbească despre mine: „Care Mariamne? A, da, Mariamne *aceea*!“ M-am simţit brusc atât de mândră, c-aş fi putut eu însămi să mă-ndrăgostesc de mine!

În schimb, Iosif, uitându-se atent la chipul meu, m-a întrebat:

— Ce faci tu acum? Îţi sporeşti preţul?

— Eu? m-am arătat uimită. Am crezut că vroiai să ştii cine sunt — şi i-am dat cu pumnul în pieptul robust, dar nici măcar nu l-am clintit.

El s-a întors şi s-a dus după un salcâm setim. Eu m-am repezit după el şi m-am ciocnit de el pe întuneric. M-am oprit cu faţa lângă faţa lui, cu buzele lângă buzele lui. Ca să mă ţină să nu cad, m-a luat în braţe, iar pe mine strânsoarea braţelor lui m-a înfiorat, aşa nişte braţe musculoase avea şi, totuşi, atât de protectoare, care te linişteau şi te tulburau deopotrivă. I-am şoptit chiar în obraz:

— Eşti mai încet la minte, cum se spune? — la care el s-a uitat lung la mine şi mi-a şoptit şi el:

— Îi las pe ceilalţi să creadă că sunt.

— De ce?

El, în schimb, mi-a dat drumul, iar pe mine m-au trecut alţi fiori. M-a întrebat:

— Dar ţie de ce-ţi este atât de frică de bărbaţi?

Mi-am dat la o parte părul care-mi venise pe frunte, mi-am înghiţit nodul care mi se urcase în gât şi m-am întrebat: Oare chiar mă temeam de ei? Şi chiar aşa de limpede se vedea?

M-am trezit răspunzându-i că da, mi-era frică de bărbaţi. Eram chiar îngrozită de bărbaţi încă de pe vremea când aveam nouă ani şi când am asistat la chinurile unei mirese care nu fusese găsită neîncepută înainte de căsătorie. Am văzut-o cum era târâtă de păr de-a lungul acelei străzi a ruşinii, pe care locuiserăm şi noi timp de un an la Ierusalim — târâtă până în locul unde a fost ucisă cu pietre de propriul tată şi de o mulţime înrăită, în timp ce mirele stătea deoparte şi striga: „Kesef! Kesef!“ — adică le cerea bani celor din tribul miresei, ca să-şi spele el onoarea.

Apoi am tăcut. Mi-era şi atunci atât de frică, încât am simţit cum îmi clănţăneau dinţii.

Iosif m-a luat de mână. Îmi tremura mâna în palma lui.

Nu ştiu când m-am mişcat din loc — poate că Iosif, printre alte haruri misterioase pe care le avea, putea face în aşa fel, încât să ne mişcăm amândoi, fară ca eu să-mi dau seama —, dar, în tot cazul, m-am trezit aşezată pe iarbă lângă el, cu mâna în palma lui.

Dacă aş fi vrut să-mi eliberez mâna, probabil c-aş fi putut, dar eu nici măcar n-am încercat.

Cum stăteam amândoi aşa, cu faţa spre casa tatălui meu, pe întuneric şi în linişte, i-am povestit partea cea mai urâtă a ceea ce trăisem atunci, la cei nouă ani pe care-i aveam:

— Toată lumea de pe strada noastră cea nenorocită a ieşit din case în ziua aia şi s-a luat în mare grabă după acea mulţime, încercând să ghicească în ce fel avea să se încheie tărăşenia. Unde-o duceau pe mireasa cea spurcată, în Curtea Femeilor de la Templu, ca s-o pedepsească? La intrarea în Curtea Femeilor, se aţineau nişte nomazi, cărora li se spunea *tsoaneem* — adică ţigani — şi care vindeau

pietre direct din căruţe. Pietre mărunţite, suficient de uşoare ca să poată fi aruncate, suficient de grele ca să omoare. Mă rugam, în timp ce fugeam şi eu pe urmele mulţimii: „Doamne, rogu-te, Doamne, fa-i s-o biciuiască pe mireasa care s-a spurcat, dar să n-o ucidă cu pietre! Fă-i s-o pună să bea din apa aia împuţită care li se dă nevestelor acuzate că nu sunt credincioase!“ Sub al treilea rând de lespezi de marmură din curtea următoare, prima Curte a Bărbaţilor, era un puţ cu mâl. Nevestele acuzate că-şi înşelaseră soţii erau obligate să bea din mâlul ăla, care le dădea nişte dureri de burtă oribile, dar puţine dintre ele mureau. Aşa disperată eram, că m-am împiedicat, am căzut şi m-am ridicat năucită.

Când m-am ridicat, am zărit un bărbat, pe jumătate ascuns de stâlpii unei galerii, care urmărea şi el cu privirile cum o târa mulţimea prin faţa lui pe acea mireasă. Era tânăr şi chipeş. Părea foarte amărât şi contrariat, poate sfâşiat de milă, poate bun la suflet de felul său, dar, în tot cazul, n-a mişcat un deget ca să-i oprească pe cei care o acuzau. Tatăl i-a dat drumul de păr nefericitei mirese şi s-a lăsat să cadă în genunchi în mijlocul străzii. Cineva i-a dat o azimă. El a frecat azima de mâzga de pe pietrele pavajului, după care a muşcat din ea, zicând: „Uitaţi-vă la mine, voi, rudele mele, şi voi, străinilor, uitaţi-vă cum înghit eu pâinea ruşinii *lechem buşah*, din cauza ruşinii pe care mi-a facut-o fata mea!“ Străinul acela stătea şi se uita şi soarele amiezii îi strălucea din părul negru şi din cerceii pe care-i purta în urechi. După veşminte, era bogat, dar, după podoabe, nu era evreu. Am bănuit că facea parte din Curtea regelui, după cum arăta, ca un grec la îmbrăcăminte şi obiceiuri. Tatăl i-a dat drumul pe jos azimei jegoşite şi iar şi-a apucat fata de păr, în timp ce străinul a pornit-o în altă direcţie, muşcându-şi buzele, după cum am observat. Toţi acei gură-cască de-acolo i-au făcut loc să treacă.

Nu mai vedeam aproape nimic de lacrimi, aşa că mi-am închis ochii. Dar acei trei bărbaţi parcă mi-au rămas în spatele pleoapelor — n-am să-i uit niciodată pe tatăl care a

mâncat pâinea ruşinii şi s-a bătut cu pumnul în piept pentru asta, pe mirele fară pic de milă, care pretindea bani când mireasa lui mai avea mai puţin de un ceas de trăit — şi ştiam ce înseamnă un ceas, pentru că romanii băteau scurt şi tare într-o tobă, de pe acoperişul fortăreţei Antonia, o dată la fiecare ceas — şi pe bărbatul acela străin. Ce căuta el acolo? Ce legătură avea el cu felul în care era strigată ruşinea fetei aceleia?

Am luat-o înapoi pe stradă în sus, clătinându-mă pe picioare, printre mult mai puţini oameni de-acum, şi m-am întors la camera noastră luată cu chirie. Nici tata, nici mama nu erau acasă. Tata era la muncă — supraveghea o echipă de constructori la Templu. Mama plecase cu noaptea în cap, cu două coşuri pline de pânzeturi vopsite de-ale ei, ca să le vândă în partea de sus a oraşului, din casă-n casă.

M-am aşezat pe podeaua de scânduri a camerei şi am rămas cu ochii pironiţi la peretele din spate, care era, de fapt, o porţiune din zidul Templului.

Nu mă puteam gândi la nimic altceva, decât că-n faţa ochilor mei era Templul unde locuia sufletul Dumnezeului nostru Adonai cel unic. Şi Dumnezeul nostru Adonai îngăduise să se întâmple aşa ceva.

De ce, Adonai? Cum ai putut, Adonai?

În timp ce fata cu pricina era târâtă chiar prin faţa mea, n-am putut să nu observ cât de drăguţă era. Dar avea un mic defect, o cicatrice măruntă deasupra buzei de sus. Am avut senzaţia că trăsăturile ei se mutaseră pe faţa mea. Am dus o mână la buza mea de sus şi am dat peste faţa pe care mi-o cunoşteam. Dar sufletul mi se transformase pentru totdeauna în acea dimineaţă.

Am plâns în tăcere. De ce, Adonai? Răspunde-mi, spune-mi ceva! Dai tu vreodată socoteală, Adonai, pentru suferinţele la care-i supui pe oameni? Şi mai ales pentru suferinţele *femeilor*, pe care le-ai croit ca pe propriile potire ale vieţii? Spune ceva, fă ceva! Tatăl meu a crezut în tine de când se ştie, şi-a propovăduit Tora cu o credinţă de neclintit, şi-a crezut în mulţimile tale cereşti, cu toate că ştiu sigur că

nu i-ai arătat niciodată nici măcar vârful unei aripi de înger — fiindcă ştiu că mi-ar fi spus! Aşa că, pentru toate acele dăţi în care lui nu i-ai arătat nimic, arată-mi ceva *mie*, uite-acum!

Şi, ce să vezi!, o fiinţă măruntă, uimitor de strălucitoare, de forma unui copil, dar având aripi verzui şi transparente, ca un greiere uriaş, a coborât ţopăind pe peretele Templului.

Un înger, m-am gândit eu. Cea mai bună dovadă cu putinţă c-o luasem razna cu minţile. I-am spus: „Ştiu. E moartă, nu-i aşa?“ — „Da, dar nu mai suferă, nu e nici singură, nici tristă.“ — „Îţi rămân recunoscătoare că mi-ai spus asta. Cum te cheamă?“ — „Armisaiel şi sunt îngerul naşterilor şi-al sarcinilor. Mă bucur că te simţi mai bine. Mai vorbeşte-mi.“ — „Mireasa cea vinovată era însărcinată?“ — „Nu“ — la care m-am gândit: Ce bine! Gândul unei a doua vieţi retezate înainte de vreme ar fi fost de nesuportat pentru mine. Îngerul mi-a mai spus: „N-a fost pedepsită. Moartea nu-i o pedeapsă.“ — „Şi-atunci, de ce se tem oamenii atât de tare de moarte?“ — „Se tem că, dacă mor, îi vor uita pe cei pe care-i iubesc.“

— „Adică... ei vor fi uitaţi de cei pe care i-au iubit.“ — „Da, dar temerea lor cea mai mare asta este că *şi ei* vor uita. Că vor uita iubirea, de asta se tem mai tare decât de orice altceva. Sigur că eu, fiind înger, n-am avut parte niciodată de moarte şi de iubire, aşa încât nu vorbesc din proprie experienţă.“ — „Am o întrebare: de ce a pus Dumnezeu atâta suferinţă şi atâta stingherealǎ în iubirea dintre bărbat şi femeie?“ — la care el s-a gândit puţin şi mi-a răspuns: „Ceea ce mă întrebi ţine de voinţa supremă a lui Dumnezeu. Şi asta numai el ştie“ — şi s-a aşezat pe podea, iar scândurile podelei s-au luminat de la funduleţul său, pentru că avea trupul făcut din lumină. Mi-a mai spus: „Mariamne — şi pe mine m-a luat un tremurici, pentru că mi-a rostit numele cu atâta blândeţe —, întreabă-l chiar *tu* pe Dumnezeu.“ Eu am icnit şi mi-am înfipt un deget în piept: „Eu? Şi-o să-mi răspundă el mie, dacă-l întreb?“ — iar îngerul a ridicat din umeri zâmbindu-mi, de parcă ar fi vrut

să spună: Poate. De ce nu? L-am întrebat: „Oare am înnebunit?“ — la care el a râs: „De ce, pentru că mă vezi pe mine şi m-auzi? N-ai, oare, mii de gânduri în fiecare zi? Şi nu ţi le vezi niciodată, gândurile-alea, dar ştii că le ai.“ — „Nu-i acelaşi lucru“, am zis eu, cu toate că exemplul pe care mi-l dăduse mi s-a părut şi simplu, şi isteţ. El mi-a răspuns: „Ba este. Iată o dovadă a existenţei mele. Ascultă-mă cum râd“ — şi a început să râdă cu triluri, cu nişte triluri minunate şi melodioase. „Trebuie să râzi, Mariamne. Trebuie să râzi chiar şi când plângi, pentru că nimic altceva nu-ţi este dat. Şi râsul este cel care-ţi face inima să răsufle liberă. Ţine minte asta.“

După care s-a făcut nevăzut ca o flacără de lumânare pe care o storceşti cu degetul mare, iar eu m-am întrebat ce să fac, să-l iert pe Ha-şem, să nu-l iert? — asta până când părinţii mei s-au întors acasă.

Am alergat în braţele mamei, de parc-aş fi fost urmărită de fantome, şi numai tata, cu mâinile lui puternice, a reuşit s-o desfacă pe mama din strânsoarea mea.

Auziseră şi ei, pe drumul spre casă, despre moartea miresei vinovate. Prin căsătoria respectivă, s-ar fi unit între ele două clanuri haşmoneene, ceea ce regelui i se păruse a fi o ameninţare adresată lui. Ca să le strice nunta, regele hotărâse că mireasa trebuia sedusă şi apoi expusă furiei mulţimii. Şi aşa se şi procedase.

N-a mai trecut mult şi, dat fiind conflictul ivit între el şi rege, tatăl meu a fost alungat şi din Templu, şi din oraşul sfânt.

*

La ce se gândea Iosif în timp ce eu îi debitam toate astea, n-am de unde să ştiu. I-am vorbit deschis, i-am vorbit din adâncul sufletului, i-am vorbit cu un soi de patimă răzbunătoare — că şi tu, Iosif, faci parte din tagma bărbaţilor! Asta le fac bărbaţii femeilor! Şi totuşi, i-am vorbit ţinându-mi o mână în mâna lui, patima şi durerea mea facându-i ochii când să se lumineze, când se se întunece. El

era foarte atent la mine, ba chiar îşi ţinea respiraţia, ca să nu-i scape o vorbă.

La un moment dat, m-am oprit, iar el mi-a spus în şoaptă:

— Le spun oamenilor că sunt mai greu de cap şi-mi fac mie viaţa mai uşoară. Ceilalţi mă muncesc mai puţin şi n-au nimic împotrivă dacă mă văd prin preajma nevestelor şi-a fetelor lor...

Eu am râs, dar am râs nervos. De ce mi-a spus asta? Numai ca să mă înveselească? El şi-a desfăcut mâna şi a scos la iveală mâna mea, cuibărită

În căuşul palmei lui, ca o păsărică. Poţi să zbori de-acum, eşti liberă. Eu mi-am tras mâna şi mi-am simţit-o apărată şi protejată.

— Toate poveştile-astea dă-le uitării, mi-a spus Iosif cu chipul scăldat în lumina lunii. Gândeşte-te că nici măcar nu s-au întâmplat.

— Ba da, s-au întâmplat.

— Dar tu nu mai eşti acum aceeaşi care erai pe-atunci. Ce-ar fi să-mi aduci un cearşaf pe care să dorm?

M-am ridicat în picioare. El a rămas pe jos, unde stătea. M-am întors şi am intrat în casă. Am bâjbâit pe întuneric, până am dat peste capacul cufărului cu pânzeturi şi l-am ridicat. Mi-am vârât mâinile în teancul de rufarie parfumată cu flori de levănţică pe care mama le băgase printre straturi. Am scos din teanc un cearşaf de pat şi am ieşit înapoi afară. M-am îndreptat spre salcâmii setim, dar nu l-am zărit pe Iosif.

Ce-a făcut, a plecat înapoi la teascul de ulei?

În dosul unui arbore, l-am găsit adormit, cu spatele rezemat de trunchiul cu scoarţa colţuroasă, sforăind de zor: *ppfff-brrr, ppfff-brrr*... Dar ce bărbat nu sforăie? Tatăl meu horcăia mult mai rău decât Iosif.

Am întins cearşaful pe jos. Ei, cum aş fi putut să-l aşez pe Iosif pe cearşaf, dar să nu-l trezesc? Cumva trebuia să-l mişc.

Dintre toate părţile trupului de care l-aş fi putut apuca, m-am hotărât să-l iau de cap. Mare şi greu. Şi cât de cald

putea fi! Vai, ce jucărie bună ar putea fi un bărbat, dac-ar sta uite-aşa, lipsit de orice putere, la cheremul unei femei! Aoleu, Doamne, i-am scăpat capul din mâini!

El a mormăit puţin, dar, de trezit, nu s-a trezit.

L-am tras pe cearşaf pe bucăţi, ca să zic aşa, opintindu-mă când cu un capăt al lui, când cu celălalt. Şi-mi era şi frică, atât mi se părea de mare şi de voinic. Nu mă face să mă gândesc la aşa ceva, te rog mult, Adonai!

Aşa, deci. De dimineaţă, Iosif avea să fie deja prezent, iar eu eram hotărâtă să-l pisălogesc pe tata să şi-l angajeze ajutor, chiar dacă l-aş fi scos din răbdări atât de tare, încât m-ar fi bătut cu cravaşa până la urmă. Iar, dacă Iosif muncea cu tragere de inimă, aş fi susţinut în faţa mamei şi a tatii că, iată, cu ajutorul lui, puteam câştiga bani mai mulţi. Mai mult decât atât, pe durata uceniciei sale, Iosif ar fi locuit la noi în curte — unde altundeva, bietul de el, de vreme ce era orfan de amândoi părinţii? —, trebuia să locuiască la noi şi i-am fi făcut un culcuş în şopronul de lucru.

Şi, cum Iosif era cam încet la minte — că doar toată lumea ştia —, nu era nici o primejdie pentru fecioria mea să ne pricopsim aşa, dintr-odată, pe lângă casă cu tânărul acesta bine făcut... şi-apoi... poate că Dumnezeu se milostivea de încetineala bietului om şi se dovedea că Iosif *nu era chiar atât de încet* la minte? Pe scurt, poate că până la urmă ajungeam să ne căsătorim, cine ştie? Să fi fost chiar cu neputinţă? Nu, bineînţeles că nu!

Râzând în sinea mea, m-am întors în curtea casei, m-am căţărat înapoi pe acoperiş tot pe unde coborâsem şi m-am întins pe culcuşul meu, strângând în pumn cioplitura primită de la Iosif. Dar apoi am aşezat-o lângă mine pe acoperiş. Aveam o dorinţă ciudată de a nu amesteca nici o altă senzaţie cu cea pe care mi-o lăsase pe mână atingerea mâinii lui.

Dumnezeule Veşnic, ai vreun gând cu mine, de mă faci să trăiesc toate lucrurile-astea? Mâinile noastre erau... mă rog, erau... Nici nu ştiu să pun în cuvinte cum erau...

Şi-am tot stat acolo, întinsă pe acoperiş, neputând să adorm şi gândindu-mă la copilul acela ciudat pe care-l cioplise Iosif, aşezat într-o scobitură a pământului ca într-un pântec.

M-am chircit toată... Doamne, nu mă pedepsi pentru asta! Nu mă mai gândesc niciodată la asta, jur!, numai că... pruncul acela pomenit de Isaia[25], simt eu că e vorba de unul şi acelaşi copil şi că-şi întinde mânuţele către mine din străfundurile oarbe ale pământului.

De undeva de sub mine, de sub acoperişul casei noastre făcut din bârne de lemn acoperite cu lut uscat, de sub temelia casei noastre, ba chiar de mult mai jos, mai din adânc, oare aud cu adevărat o fagăduială?

Ştiu, Adonai, ştiu. N-am trăit destul, n-am iubit destul, n-am destulă înţelepciune, n-am tot ce-mi trebuie şi nu sunt pregătită încă. Dar vreau să fiu *eu* aceea care-i va da naştere celui ce ne va mântui pe toţi. Celui ce va veni într-o bună zi şi ne va lua suferinţele asupra lui! Eu! Nu mă pedepsi, Adonai! Nu numai pentru că mi-e frică de bărbaţi — chiar îmi este —, nu numai pentru că mi-e frică să simt în trupul meu mădularul unui bărbat — fiindcă-mi este —, nu numai de asta îmi doresc şi tânjesc, tânjesc şi-mi doresc...

De groaza ce mă cuprinsese, mi-am pus gândurile în vorbe: Păcat că n-ai întrebat-o pe Eva... ea ce simţea, ea ce-şi dorea — nu mă trăzni! —, ca să le poţi da femeilor o soartă puţin-puţin mai bună, Doamne, bunul meu Dumnezeu! Ai creat-o pe Eva în mintea ta mai întâi şi abia pe urmă ai facut-o din coasta lui Adam! Ai gândit-o, şi apoi ai facut-o, şi-ai văzut că era bună. Dar nu puteai s-o întrebi şi pe ea: tu cum ţi-ai dori să trăieşti, femeie? Cum crezi tu că ţi-ar fi cel mai bine şi ţi-ar prii cel mai bine să trăieşti şi să iubeşti? Te-ai supărat, Ha-şem? Te-am supărat? Vorbeşte-mi, Ha-şem, nu m-arunca în focurile Gheenei, fiindcă n-am vrut să te insult, Ha-şem, ci numai să fiu de folos!

---

[25]) *Cf Isaia*, cap. 7 şi 11.

Dar nu mi-a spus nimic. Şi totuşi, simţeam eu că nu era mânios.

Atât de tăcut era, de atent. Lumi întregi dăduse la o parte şi despicase cerurile numai ca să m-audă pe mine, ce-i spuneam.

M-au podidit lacrimile... Eram o fiinţă neînsemnată şi, totuşi, el mă asculta. Aşa că, pentru o clipă, am fost *aleasa* numai şi numai pentru că-mi dorisem să fiu aleasă. Nu m-a preschimbat în stâlp de sare, nici nu m-a certat măcar. Mi-a dat de înţeles că eram aleasa.

Aşa c-am zâmbit şi-adormit.

*

Când m-am trezit, parcă aş fi plutit pe suprafaţa caldă a unui iaz însorit. Cu greu mi-am desprins o pleoapă. Când am auzit, însă, hărmălaia unei mulţimi întregi de oameni, mi-am desprins-o şi pe cealaltă.

Am auzit vocea lui Şalafta, pe urmă vocea lui Aaron. Amândoi păreau atât de insistenţi:

Hod ma'alah, hod ma'alah! — înălţimea-ta, înălţimea-ta!

Sosise prinţul!

S-a trezit devreme, m-am gândit eu morocănoasă, în timp ce mă ridicam în picioare. Am aruncat o privire la poarta noastră cea din faţă. O mulţime de oameni, parcă tot târgul, se îndrepta spre curtea noastră. Mama şi tata stăteau lângă stâlpul porţii, pe care însemnaseră ca pe răboj, de-a lungul anilor, cât mai crescusem eu. M-am dus în partea cealaltă a acoperişului şi m-am uitat la poarta din spate: Iosif tocmai dădea s-o deschidă, ca să intre în grădină. I-am făcut semne disperate să nu cumva să intre, ci să se strecoare pe cărarea caprelor până în uliţă şi de-acolo să-şi facă apariţia, ca şi cum atunci ar fi sosit. El a făcut exact aşa cum i-am cerut eu.

M-am dus înapoi să mă uit la poarta din faţă. Aaron, căpetenia bandiţilor, care era şi fierarul Nazaretului — adică el facea tocmai pumnalele de care se foloseau oamenii lui la omoruri şi jafuri —, păşea cot la cot cu un tânăr cu părul

negru şi lucios tuns scurt, după moda romană. Şalafta mergea tot lângă prinţ, dar de partea cealaltă. Şi el, şi Aaron behăiau întruna:

— Vino să stai la mine, Înălţimea-ta!

— Ba nu, ba nu, la *mine*!

Doi slujitori tineri şi încălţaţi cu cizme, păşeau chiar în spatele prinţului Aristobol, care a făcut un semn cu mâna plină de inele, ca să-i reducă la tăcere şi pe Şalafta, şi pe Aaron:

— Vă mulţumesc amândurora, dar mă voi simţi foarte bine în casa slugii mele Ioachim!

Mama şi-a întors capul de acolo, de lângă poartă, unde stătea, şi a aruncat o privire care vroia să spună: Unde-i puturoasa de fii-mea? — la care eu m-am repezit să cobor de pe acoperiş, de parcă mi-ar fi tras una la fund cu bătătorul de covoare. Trebuia să scot afară vaca, pe care o legam înăuntru peste noapte, şi să fac repede curăţenie în urma ei, adică să frec bine podelele cu apă fiartă, să le usuc, şi asta cât număram până la trei! Când să dau năvală-n casă...

Am înlemnit. Prinţul...

În ajun, din cauza îmbulzelii de la târgul lemnarilor, abia apucasem să-i zăresc faţa. Acum, îl vedeam foarte bine. Purta cercei care-i sclipeau la urechi. Îl mai văzusem la Ierusalim, ascunzându-se după un stâlp şi uitându-se la mireasa condamnată la moarte.

VI

Şarpele

Mi-am opărit mâinile cu apa fiartă cu care am frecat podeaua. Am frecat cu atâta putere, încât am rupt coada de mătură pe care înfaşurasem cârpa şi-a trebuit să mă pun în patru labe şi să frec cu mâinile goale.

Poate că n-avea el treabă cu fata aceea.

M-am trezit cu mama dând buzna în cameră şi spunându-mi să fac rost de nişte fructe. Rodii. Oare-şi pierduse minţile? Rodiile erau mult prea scumpe pentru punga tatălui meu, mai bine luam nişte mere. Dar am răspuns că da, iar mama a vărsat apa fierbinte din găleata mea de şters pe jos în ligheanul de spălat, şi-a dat cu ea pe faţă şi pe braţe, apoi şi-a pieptănat părul, şi l-a strâns la spate şi s-a îmbrăcat cu haine curate — toate astea mişcându-se precum argintul viu. La fel mă mişcăm şi eu.

Prinţul îi spusese tatii că vroia să-şi ia cufărul la Roma — într-acolo se îndrepta, după ce pleca de la noi! —, aşa că trebuia să fie gata în două zile. Iosif a fost angajat pe post de ajutor pe loc. Tata s-a îndreptat grăbit spre şopronul său de lucru; i se vedea mândria din felul cum se mişca. Iosif, în schimb, înarmat cu cel mai bun topor al tatălui meu, a plecat în grabă să doboare salcâmi setim.

Cei mai mulţi vecini ai noştri încă mai stăteau gură-cască în faţa porţii noastre, încercând să-l zărească pe prinţ măcar pentru o clipă. Aaron trăgea cu ochiul în curtea noastră printre ostreţele gardului. Avea o mutră de-a dreptul uimită: de câte ori ajungea un bandit ca el să-l vadă pe însuşi fiul regelui poposit în curtea vecinului său? Când mulţimea s-a mai rărit, eu apucasem deja să frec scândurile podelei, să lustruiesc plăcuţele *mezuza*[26] de la fiecare uşă, să şterg de praf tocurile uşilor, şi cercevelele ferestrelor, şi treptele de la

[26]) Tăbliţe (sau porţiuni de pergament băgate în casete de lemn) fixate la uşile caselor, aşa cum este recomandat în *Deuteronomul,* 6, 9 şi 11, 20.

intrare. Mezuzele, făcute din lemn, fuseseră cioplite chiar de tatăl meu. Tot ce era de lemn în casă fusese cioplit de tata şi frecat ori de mama, ori de mine, de nenumărate ori.

Atunci s-a deschis uşa.

Prinţul Aristobol a intrat şi a păşit pe scândurile podelei care încă mai scoteau aburi, m-a măsurat din cap până-n picioare, iar mie mi s-a părut că-i sclipeau cerceii din urechi exact la fel ca în urmă cu cinci ani — sau, poate, îmi pierdeam eu minţile?

— Tu eşti Mariamne, da? Şi pe mama mea o chema la fel, mi-a spus el, iar eu rămăsesem cu cârpa de frecat în mână. I-am dat drumul pe jos. El a continuat: Tatăl meu, regele, i-a luat viaţa mamei când ei nu-i venise încă vremea. A sufocat-o cu o pernă, până când ea şi-a dat duhul. Oare se ştie lucrul acesta la Nazaret?

A spus toate astea fară să i se clintească un muşchi pe faţă, uitându-se lung la mine prin aburul care se înălţa din podea. Eu aveam veşmântul ud leoarcă şi părul îmi atârna pleoştit pe umeri.

Apoi a întors capul într-o parte, ca şi cum ar fi aruncat o privire peste umăr, ca un om obişnuit să-şi păzească spatele. Era mai scund decât Iosif, poate cu un deget mai înalt decât mine, dar zvelt şi atletic. Şi şarpele, când îl stârneşti, se ridică pe propria coadă şi se pregăteşte să atace. Oare de ce mă gândeam la un şarpe?

— Vă ţineţi vitele în casă? a întrebat el, văzând belciugele de priponire din pereţi.

— Da, pe timpul nopţii, că altfel ni se fură.

— De ce-ţi acoperi gura? Oare ţi-a căzut vreun dinte? m-a întrebat, văzând că-mi ţineam o mână peste buza de sus, aşa c-am lăsat-o în jos. Senatorii Vedius şi Asinius Pollio vor fi oaspeţii noştri la Roma — adică ai mei şi-ai fratelui meu Alexandru. Vedius a citit cartea evreilor — şi a rânjit: Cartea noastră, adică, a ta şi a mea, care-i destul de bine cunoscută la Roma.

— Ca lectură de plăcere, Înălţimea-ta?

— Nu eşti deloc proastă, a zâmbit prinţul. Da, pentru romani, cartea noastră e ca o poveste ruşinoasă: cine a născut, pe cine a născut şi cine a cunoscut pe a cui slugă. Fratelui meu Alexandru puţin îi pasă de carte, dar eu o citesc întruna cu frică şi uimire. Sunt evreu, de vreme ce mama i-a fost regelui, tatălui meu, singura nevastă evreică. Te ţin minte, oare, de la Sepphoris?

— Nu ştiu... Eram şi eu pe-acolo... Ăăă, şi cum sunt romanii?

— Nu pun preţ deloc pe căpăcelul care-o face virgină pe-o femeie, în timp ce noi, evreii, suntem în stare s-o şi omorâm dacă aflăm că-i lipseşte, a zis el, apoi s-a aplecat înainte, ca să fie ceva mai aproape de mine: La Roma, este o modă, să fie cusute fetele la loc, aşa cum erau înainte de măritiş, adică fete mari. O fi din cauza cărţii noastre, pe care o citesc? Arată-mi un loc liniştit, unde putem sta de vorbă, tu şi cu mine.

— Ce avem de vorbit? am întrebat eu, la care el a râs.

Atunci a intrat mama cu o tavă cu pepene verde tăiat în felii. Prinţul s-a uitat la feliile de pepene şi i-a spus mamei că el niciodată nu mâncase până atunci aşa ceva — tatăl său îi spusese că se dă de mâncare la cămile.

— Dar astăzi o să-l încerc, a mai zis, a luat o bucată şi a dus-o la gură.

Mama mi-a întins mie tava, să i-o ţin, şi a zis:

— Cu îngăduinţa înălţimii-tale — pe urmă a fugit înapoi la bucătărie.

Prinţul a dat să scuipe gura de pepene pe care o muşcase — l-am văzut eu —, dar s-a stăpânit şi a înghiţit-o. Apoi a zis:

— Clanul tău se trage din David, nu-i aşa? David a luat-o pe Batşeba, nevasta lui Urie hititul, şi a pus ca Urie să fie omorât.[27] Dar ea, Batşeba, ce căuta să facă baie despuiată, acolo unde regele ar fi putut s-o vadă? Nu cumva îl ispitea pe rege? Dar, şşşt... Putem noi să ne întrebăm asupra căilor

---

[27]) *Cf. II Regi,* cap. 11.

Domnului? Uite că Domnul a presărat întreg neamul tău cu *khet*— cu păcat, adică —, Mariamne, şi, totuşi, cică Mesia urmează să provină tot din neamul tău, în ciuda nenumăratelor cazuri de *khet.* Dumnezeu nu l-a pedepsit pe David. Nu l-a pedepsit nici pe tatăl meu, pentru c-a omorât-o pe maică-mea. Am atât de multe să-ţi spun, Mariamne. Arată-mi un loc unde putem fi singuri.

Chiar atunci, pe fereastra deschisă, a pătruns în casă o umbră: Iosif, care ţinea în mână o sfoară cu noduri, pentru măsuratul trunchiurilor de arbori setim.

S-a aplecat înăuntru şi mi-a spus mie:

— Tatăl tău desenează chiar acum heruvimii. Vrei să vezi desenele?

— Vreau — şi Iosif s-a uitat la prinţ, apoi la mine, apoi mi-a zâmbit, ca şi cum ar fi vrut să-mi spună: stăpân aici e tatăl tău, iar omul acesta e doar musafir. Atunci, eu am întărit: Vreau. Vin imediat — drept care Iosif s-a înclinat politicos şi s-a retras.

Prinţul îşi bâţâia un cercel cu degetul mare.

— Îţi place de el? Ia uite cum te-ai înroşit! a exclamat prinţul ca un băietan pus pe şotii. Ne-a servit aseară, la masă. Văduva cea mai bătrână s-a îmbătat şi mi-a spus că Iosif nu-i bun de nimic la pat. Aşa că nu te păstra pentru el, Mariamne. Nu vrei să intri în slujba mea la Ierusalim? Ai duce o viaţă de huzur.

Eu m-am şi văzut, într-un pat de huzur, cu o moaşă care-mi ridica un copilaş drăguţ la înălţimea ochilor — copilul prinţului. Aşa că i-am răspuns înainte s-apuc să-mi muşc limba:

— Înseamnă să trăim alături de cel ce a ucis-o pe mama înălţimii-tale?

Undeva, în spatele ochilor săi, parcă s-a tulburat ceva, într-un suflet chinuit. A întins o mână plină de inele către mine, cu care a străpuns un norişor de abur, şi mi-a pus-o pe umăr. Apoi mi-a spus, cu o jumătate de glas:

— Ori eu îl omor pe tatăl meu, ori el mă omoară pe mine — simplu. Dar tu ai putea să m-ajuţi, ce zici? Eşti din neamul

care trebuie şi porţi acelaşi nume ca şi maică-mea. Nu ţi se pare că-i un semn? Ai putea să dai naştere unui copil cum nu mai este altul. De ce să nu-i dai naştere la mine-n palat?

— Ce bună poveste ar fi, de spus la Roma... — am reuşit să bâigui, la care el a râs:

— Chiar aşa. Ce-ar fi să spui, Mariamne, c-ai început deja să primeşti semne? Că vei da naştere unui copil sfânt. Şi că tu şi toţi ai tăi sunteţi de partea mea, care merit să fiu rege. Când a fost omorâtă maică-mea, eu aveam zece ani şi am dormit cu groaza în suflet în fiecare noapte care a urmat. Am învăţat să ucid, a trebuit să-nvăţ, să nu mă ucidă tatăl meu pe mine. Am făcut ce-am făcut ca să fie ucişi alţi oameni, Mariamne, oameni nevinovaţi, ca să-mi câştig eu încă un an din viaţă, şi-ncă unul... Atât de aproape de mine stătea, încât auzeam cum îi zornăiau cerceii.

M-a întrebat: Cum ar fi dacă tatăl tău ar începe să spună că tu eşti cea prezisă? Şi că el, şi tu, şi toţi ai tăi mă vreţi pe mine urcat pe tron cât mai curând? Dacă ajung rege, îl fac pe tatăl tău preotul numărul unu din Ierusalim — şi, cu mâna pe care şi-o ţinea pe umărul meu, mă tot pipăia prin veşmântul ud.

— Treaba asta cu prezicerea... S-ar putea să mai treacă mulţi ani până atunci, am bălmăjit eu. Şi cine poate şti dacă se va întâmpla vreodată?

— N-ar putea spune tatăl tău, Mariamne, că se va întâmpla sub domnia mea?

Eu m-am întors şi am ieşit în fugă afară, în curte. Peste poarta din spate, l-am văzut pe Iosif doborând un salcâm setim.

Aristobol a ieşit şi el în urma mea şi s-a ţinut după mine:

— Ce zici, Mariamne? Fiul lui David, Absalom, s-a ridicat împotriva tatălui său, şi David l-a omorât pe Absalom, apoi l-a bocit: „Absalom, Absalom, fiul meu neascultător, de ce te-ai ridicat împotriva mea?“[28] Şi, cu toate că şi-a omorât propriul fiu, David n-a fost blestemat în ochii Domnului! Să

---

[28]) *Cf II Regi,* cap. 18-19.

fie, oare, sângele lui David fară prihană în ochii Domnului? Tu eşti de-un sânge cu el, Mariamne. Ar trebui să fim un singur trup, tu şi cu mine, ca să fiu şi eu fară prihană!

Oare chiar era nebun?

Am fugit până dincolo de poartă şi numai de-acolo am întors capul să-l privesc pe Aristobol, care se oprise-n loc. Deşi era foarte frumos, avea ceva de fiară în el, cu părul tuns atât de scurt, care-i stătea vâlvoi pe cap, de parcă ar fi fost părul unui animal speriat.

Iosif îşi dăduse veşmântul jos de pe umeri şi-şi pusese o plasă peste faţă, ca să nu-i sară vreo aşchie în ochi. Şi-a ridicat amândouă braţele, securea i-a sclipit la soare, şi-a încordat muşchii...

Şi eu, brusc, am auzit copacul care se lamenta, exact la fel ca omul: Nu vreau să mor, nu vreau să mor! Poate la primăvara viitoare să mă răstoarne vreo furtună grozavă, când se topesc zăpezile pe muntele Barak şi se pornesc la vale în torenţi, transformând în mlaştină ierburile din jurul Nazaretului! O să mor atunci! Vreau să mai trăiesc un an, chiar şi aşa, rănit cum sunt! Nu m-aşteptam la secure într-o dimineaţă atât de frumoasă! Dar Iosif i-a dat o ultimă lovitură, şi i-a dat-o cu atâta putere, c-am auzit cum a pârâit mânerul toporului şi trunchiul muşcat din ce în ce mai adânc, zdrobit, a cedat. Eu am scos un ţipăt; Iosif a sărit să mă smulgă din calea copacului care se prăbuşea.

Am căzut amândoi la pământ. Copacul a căzut lângă noi şi-a murit.

Iosif mi-a întins o mână, ca să mă ridic. M-a ţinut de braţ până am ajuns înapoi în curte, mai mult clătinându-mă.

Prinţul plecase, cu tot cu servitorii după el.

*

Aristobol a pornit să bată străzile târgului. La umbra noii noastre sinagogi, neterminate încă, s-a întâlnit cu toţi rabinii noştri şi le-a spus că el ar fi cel mai bun rege al nostru, că ne-ar coborî dările — da! —, că le-ar da pământ pe degeaba evreilor celor mai săraci — da! da! — şi că i-ar cere Romei

să-şi retragă armatele — da! da! da! Şi că el, dac-ar fi să vină cu adevărat Mesia, l-ar întâmpina cu dragă inimă pe Mesia la Ierusalim şi i-ar oferi cea mai înaltă slujbă preoţească — amin! amin! —, ba chiar preoţia pe care o ştiam noi ar desfiinţa-o şi l-ar lăsa pe Mesia să-şi întemeieze o preoţie nouă, cum o vrea el.

Ei, la vorbele astea, rabinii noştri au încetat să-l mai ovaţioneze, temându-se ca nu cumva şi ei să fie desfiinţaţi. Au început să-i strige că n-avea prinţul treabă cu Mesia, problema asta s-o lase pe seama lor, a rabinilor; el, prinţul, nu trebuia să facă nimic altceva, decât să trăiască aşa cum trebuie să trăiască un evreu adevărat. Chiar atunci, Iosif şi cu mine am trecut pe acolo, trăgând doi catâri către sinagoga neterminată, ca să-i încărcăm cu scânduri gata tăiate. Rezerva de lemn a tatii scăzuse deja destul de mult. Am trecut chiar pe lângă prinţ şi pe lângă rabinii care de-acum se răsteau la el. Aristobol arăta ca un motan pe care-l pleoşteşti aruncând în el cu apa de la spălatul vaselor. Aşa că nu m-am putut abţine şi i-am şoptit:

— Lasă-i pe bătrâni şi câştigă-le de partea înălţimii-tale pe femei şi pe fete. Cumpără-le zorzoane şi aruncă-le bănuţi copiilor — şi i-am arătat cea mai apropiată prăvălie grecească, iar el s-a şi repezit într-acolo.

— Ce-a fost asta? m-a întrebat Iosif, uitându-se urât la mine.

Eu am plecat de lângă el. Am încercat să apuc o scândură, dar m-am ales cu o aşchie înfiptă în deget. Iosif şi-a tras pe mâini o pereche de mănuşi luate de la tata şi i-a împovărat pe bieţii catari cu scânduri, până le-a îndoit spinările.

Pe urmă, iar s-a uitat urât la mine:

— Spui atâtea poveşti despre ce şarpe e omul ăsta şi tot tu îl ajuţi? — asta în timp ce-mi scotea din deget aşchia. Şi, la urma urmei, ce vrea de la tine?

— Dar *tu* ce vrei de la mine? am zis eu, la care el n-a mai zis nimic.

Ia-mă în braţe, mă gândeam eu. Vezi ce se întâmplă, nătărăule. Poate că eşti, într-adevăr, un nătărău.

El s-a uitat la mine cu aceiaşi ochi albaştri pe care-i avusese şi pe acoperişul de la Sepphoris. Eu am întins o mână şi l-am atins pe obraz. Iosif şi-a închis ochii. Asta-i bine, m-am gândit eu, şi dintr-odată m-am simţit mai încrezătoare ca niciodată. Las', că te trezesc eu din letargie, Iosif, chiar dac-o să trebuiască să mă folosesc de şarpele ăsta cu cercei! Cu voce tare, l-am întrebat:

— Ce facem, plecăm?

El mi-a întins mie mănuşile şi a apucat cu mâinile goale frâiele celor doi catâri şi a început să-i tragă după el. Ce mai vroia şi cu asta, să-mi arate mie cât de bărbat era?

Cu catârii încărcaţi, am ajuns iarăşi pe uliţa mare. Prinţul cumpărase cercei şi coliere ieftine din prăvălia grecului şi ieşise afară cu ele, cu colierele atârnate pe braţ, iar fetele şi femeile tăbărâseră pe el din toate părţile şi se lăsau vrăjite din vorbe. Iosif bombănea:

— Unde le sunt soţii? De ce le îngăduie să stea de vorbă cu el?

— Ce treabă ai tu cu ele, Iosif? i-am întors-o eu, jubilând în sinea mea şi gândindu-mă: învaţă de la prinţ, Iosif. Învaţă de la şarpele ăsta.

Aristobol nu mai contenea să le facă promisiuni femeilor. Că avea de gând să dea bani pentru un fond de ajutorare a evreicelor rămase văduve şi a mamelor cu mai mult de cinci copii. Că intenţiona să le îngăduie femeilor israelite să depună mărturie în faţa judecătorilor... dacă şi taţii şi soţii lor îşi dădeau acordul. După legea noastră, o femeie israelită nu poate să depună mărturie în faţa judecătorilor — nici vorbă de aşa ceva. Orpa şi toate celelalte prietene ale mele uitaseră de treburile lor de-acasă şi stăteau ciorchine în stradă, sorbind vorbele de pe buzele prinţului, care le spunea nevestelor să se plângă tribunalelor regelui, dacă erau bătute acasă..., dar numai dacă taţii lor, sau alţi bărbaţi înrudiţi, depuneau mărturie odată cu ele că erau bătute *fară motiv*! Orpa s-a uitat la mine şi amândouă ne-am dat ochii

peste cap. Orpa avea două surori mai mari, pe care soţii lor le ciomăgeau cu regularitate, iar tatăl Orpei nu se băga niciodată, pentru că femeile, susţinea el, au limbile ascuţite, în timp ce bărbaţii nu le au, şi-atunci bărbaţii trebuie să dea cu pumnul sau cu băţul, ca să se apere de limbile ascuţite ale femeilor.

Până atunci, bărbaţii din Nazaret se aţinuseră prin curţile lor. Ce dacă fiul regelui încerca să se dea bine pe lângă nevestele lor? Lasă-l în pace, că tot pleacă el până la urmă şi nevestele tot acolo rămân — păi, da! Asta, însă, până când a venit vorba despre bătutul femeilor, când bărbaţii au ieşit în stradă şi şi-au chemat femeile înapoi: copiii le plângeau, cu scutecele neschimbate, şi mâncarea li se strica, negătită, şi, la urma urmei, care bărbat îşi bătea nevasta *fără motiv* în sfântul nostru Nazaret? Nu veni să ne-nveţi tu pe noi cum să ne ducem vieţile pe-aici, iubite prinţ! Nevestele s-au întors fiecare spre casa ei, aruncându-i priviri înlăcrimate prinţului Aristobol. A încercat şi el.

Iosif, care trăgea de frâiele catârilor, mi-a spus în şoaptă:

— Eu nu te-aş bate niciodată, Mariamne. Nici cu motiv, nici fară motiv! — iar eu atât de mişcată am fost, încât l-am răsplătit pe Iosif cu cel mai dulce zâmbet de care eram în stare.

Aşa că ne-am văzut mai departe de drum către curtea tatălui meu şi ne-am reluat fiecare corvezile — Iosif în şopronul de lucru, eu la bucătărie. Mai târziu, ducându-le un ulcior de apă, m-am apropiat de şopronul de lucru şi am aruncat o privire înăuntru: chiar şi aşa, neterminat, cufărul era o minune! Leoarcă de năduşeală amândoi, tata şi cu Iosif stăteau aplecaţi peste el, ca la rugăciune, iar Iosif îi reproşa tatii:

— Heruvimii de pe capac sunt prea mici, *rabbi,* sunt prea mici!

— De unde ştii tu ce dimensiuni au heruvimii? i-a întors-o tata.

Cum stăteam în cadrul uşii, ţinând în mână ulciorul, Iosif şi-a ridicat privirile şi mi s-a părut că era peste măsură de

fericit, Iosif al meu, că mă vedea! Nu se putea, chiar nu se putea să fie neputincios în privinţa femeilor — doar lucra cu atâta zel, cum ar fi putut să nu-mi arate şi *mie* acelaşi zel? Eşti pregătit, Iosif, numai că nu ştii. Zâmbeşte-mi, hai, acum!

Şi mi-a zâmbit, ca la un semn. Eu am lăsat ulciorul cu apă lângă el şi m-am întors la bucătărie. Parcă zburam — în tot cazul, nu mai simţeam pământul sub picioare.

*

Mama a făcut de mâncare pentru jumătate din târg, ajutată de văduvele Ava şi Irit, care au venit în vizită înţolite cu tot ce aveau mai bun şi au rugat-o pe mama să le dea voie s-o ajute, ca unele care ştiau încă de cu o seară înainte ce-i plăcea prinţului şi ce nu-i plăcea.

Şalafta urma să stea cu noi la masă — cine ar fi putut scăpa de el? Măcinat de pizmă că nu era el gazda prinţului, s-a oferit să taie patru oi pentru cină, dar eu i-am spus Orpei să-l pună pe taică-său să sacrifice patru oi şi cinci miei de trei luni, ale căror măruntaie nu miros a pişat, cum le miros oilor adulte. Pe urmă, i-am spus lui Şalafta că mulţumim frumos, dar nu-i nevoie.

— Aduc eu vinul, a zis el, dacă ne pui, pe mine şi pe Lanit, la masa prinţului — drept care eu am tras aer în piept şi i-am spus:

— *Rabbi* Şalafta, precis glumeşti! Pe fata dumitale nemăritată vrei s-o pui la masa bărbaţilor? Nu era vorba să-l ajutăm pe fiul regelui să deprindă obiceiurile adevăraţilor evrei? Nici măcar mama n-o să stea la masa bărbaţilor, ci o să alerge încolo şi-ncoace ca să-i servească, la fel ca şi mine. Dar nu ne-ar prinde rău, dacă am avea o pereche de braţe în plus. Oare Lanit a învăţat de-acum să facă treabă în bucătărie?

Merita văzută, mutra lui Şalafta!

L-am lăsat în plata Domnului şi am intrat în bucătărie, unde văduva Irit trebăluia cot la cot cu mama. Era o femeie care îmbătrânea frumos, care se ţinea bine pe picioare, nu

cine-ştie-ce pieptoasă şi cu faţa rotundă, ceea ce e bine când vine vremea ridurilor. Fusese o fată cu vino-ncoace, la vremea ei. Şi acum trudea, nu glumă — avea mama mea grijă de asta! Şalafta, fumegând de furie, s-a strecurat în bucătărie şi-a bombănit suficient de tare, cât să audă mama: Oare nu era *khet* — nu era un păcat ca prinţul să se laude la Roma cu acel cufăr în formă de chivot al legământului? Şi, dacă se-ntâmpla să afle regele despre aşa ceva, nu l-ar fi făcut răspunzător şi pe tatăl meu? Vai, tu, şopârlă ticăloasă şi perfidă! Cine i-a făcut rost de această lucrare tatălui meu? Şi cine va încasa jumătate din banii primiţi de el? Dar, o dată în plus, m-am înfipt în el şi i-am spus că prinţul *bine face* că le-arată romanilor chiar la ei acasă, la Roma, că este evreu, iar, dacă pentru asta îi trebuie un cufăr în formă de chivot al legământului, atunci asta-i voia lui Dumnezeu! Nici tata nu i-ar fi spus mai bine.

Văduva Irit a încercat să intre în vorbă cu mine. Eu m-am întors şi am ieşit din bucătărie.

Şi ce-a mai fost?

A, da. Aaron, căpetenia tuturor hoţilor, şi fiu-său Ieraş, s-au înfiinţat amândoi în veşminte curate şi cu nişte mutre, de parc-ar fi fost înfometaţi. Aaron m-a întrebat discret dacă mai era loc la masa tatălui meu — care avea să fie, de fapt, masa prinţului — pentru el şi fiul său. Ah, dacă i-aş fi putut răspunde: câte capre de-ale noastre n-ai furat pân-acum, *rabbi* Aaron, de-am ajuns să ne priponim animalele în casă pe timpul nopţii? Şi bani — câţi nu i-ai stors de la tata pân-acum, pe motiv că-i aperi negoţul, vezi-Doamne, şi el tot s-a trezit jefuit şi ameninţat cu pumnalul? Din ochi, da, i le-am spus pe toate, iar el parcă m-ar fi auzit, fiindcă a bălmăjit ceva de genul că vai, ce ospăţ bogat pregătea mama, se simţea după miros, şi ce frumos era împodobită masa, şi, de vreme ce prinţul nu-şi adusese cu el decât doi servitori şi nici o gardă-de-corp, oamenii lui, ai lui Aaron, se ofereau atunci să ne asigure tuturor liniştea la masă... — la care eu i-am tăiat avântul:

— Aoleu, *rabbi* Aaron, dar ce om cu teamă de lege te-ai făcut aşa, deodată... Să văd cât loc mai avem.

Şi am intrat în bucătărie, unde văduva Irit iarăşi mi-a căutat de vorbă, aşa c-am ieşit înapoi afară, lăsând-o să vorbească de una singură.

— Mai avem loc, *rabbi* Aaron. Sunteţi foarte bineveniţi, dumneata şi fiul dumitale.

Ieraş, încălţat cu sandale care-l băteau — se vedea după cum îşi târşâia picioarele —, se uita la mine de parcă nu m-ar mai fi văzut niciodată. Să fi arătat eu altfel, Adonai? Ieraş mă sorbea din ochi, şi nu ca mai demult, când mă înghesuise în gardul ăla, ci aşa cum te uiţi când admiri cu adevărat ceva. Minunat.

Ce altceva mai aveam de făcut? A, da!

M-am dus şi am luat-o pe mama de mână şi am scos-o din bucătărie, ca să-şi mai frângă spinările şi femeile celelalte.

Am dus-o în casă, am adus un lighean, i-am spălat eu mâinile, apoi braţele, după care, fiindcă mai mirosea încă a mâncare gătită, am convins-o să se dezbrace şi să se bage în lighean, iar eu am adus apă şi am turnat peste ea, pe urmă am frecat-o cu ulei şi iar am spălat-o cu apă, iar la urmă am frecat-o bine cu un prosop. I-am apăsat şi i-am frecat pielea obrajilor şi pe cea din jurul ochilor obosiţi.

— Mâine, mi-a spus mama, dacă ne rămâne puţin timp să ne tragem sufletul, să-ţi pui veşmântul de mireasă şi să ieşim la plimbare.

Mi s-a urcat un nod în gât. Mama şi cu mine să ne plimbăm de la prăvăliile greceşti până la sinagoga neterminată, şi de la sinagogă la fierăria lui Aaron, şi înapoi. Mama îmbrăcată în alb de sus până jos şi încălţată cu sandale şi eu tot aşa, toată în alb şi purtând sandale, semn că mama era pregătită să asculte cereri în căsătorie, de care ea urma să-l înştiinţeze pe tata, stăpânul casei noastre şi, deci, stăpânul mamei şi al meu. Fetele bogate ar fi purtat bijuterii şi sandale parfumate cu această ocazie, dar eu şi mama mea, dacă ne îmbrăcam în alb şi ne încălţam cu

sandale, tot am fi arătat sărbătoreşte. De când aşteptam eu ziua asta! În sfârşit avea să vină, şi anume, chiar a doua zi!

— Şi mai e ceva, Mariamne. Văduvele vor să cumpere din rochiile mele vopsite.

— Asta-i bine.

— Dacă reuşesc să câştig mai mulţi bani... — dar s-a oprit, pentru că nu se cuvenea să vorbească despre ea însăşi ca fiind cea care aducea mai mulţi bani în casă, chiar dacă lucrurile chiar aşa stăteau. Dacă tatăl tău şi cu mine suntem binecuvântaţi cu mai mulţi bani, Mariamne... tu o să ai parte de ei în ziua nunţii tale, *dar numai înainte să păşeşti sub baldachin*, da?

— De ce? Cum adică?

— Grecul Tassos are o oglindă care-i ciobită foarte puţin. O să ţi-o cumpăr numai pentru tine.

— *Ee-mah*! — Ma-amă! — la care mama şi-a închis ochii, asurzită de zbierătul meu.

I-am sărutat pleoapele. Simţeam că mă înecam. Am apucat-o de gât cu amândouă braţele. M-a îmbrăţişat şi ea, dar stând foarte dreaptă, ca un stâlp, temându-se de prea multă bucurie.

— Mamă, am zis eu, este un... un băiat... care o să vină să stea de vorbă cu tine despre mine — la care mama a încercat să-mi dea drumul din braţe, în schimb eu am strâns-o şi mai tare.

— Este un slujitor, Mariamne, atât, a zis mama, încercând să-mi desfacă braţele, dar eu am strâns-o cât am putut de tare. Ajută-mă, Adonai! — şi uite, că mi-a sărit în ajutor. Mama m-a sărutat pe obraz şi mi-a spus: *De vorbit*, poate să-mi vorbească. Dar în privinţa lui o să te răzgândeşti tu, după ce-o să primeşti câteva propuneri mai bune.

Niciodată! m-am gândit eu, şi cât de bucuroasă m-am simţit!

Aproape că-l iertasem pe prinţul Aristobol — poate că, la urma urmei, nu el o întinase pe acea mireasă —, pentru că, dacă nu era el care să-i comande tatii cufărul, Iosif n-ar fi fost acum la noi şi potrivelile Domnului ar fi luat sfârşit. Dar

aşa nu s-au sfârşit, au continuat, ca o minune chiar că dumnezeiască!

*

Bărbaţii s-au aşezat la masă în curte — la o masă lungă, întinsă pe sub un baldachin de viţă sălbatică, o bolta de frunze foşnitoare, foarte blânde şi liniştitoare.

Pe tata l-am pus la locul cel mai de cinste, avându-l pe prinţ la dreapta lui şi pe tatăl Orpei la stânga, iar de la ei în continuare, spre capetele mesei, şi într-o parte, şi în cealaltă, i-am aşezat pe bătrânii clanului, în ordinea inversă a importanţei. Pe Şalafta l-am aşezat chiar la capătul mesei şi pe Aaron la celălalt capăt. Pe Ieraş, fiul lui Aaron, l-am aşezat la cealaltă masă a bărbaţilor, cu vecinii şi rudele mai îndepărtate. Femeile au mâncat la o masă numai a lor în spatele mesei bărbaţilor, ca să le fie la îndemână când era cazul să-i servească.

Slujitorii şi sclavii ar fi trebuit să aibă şi ei o masă a lor, dar nu mai aveam loc în curte şi pentru a patra masă, plus că şi ei trebuia să ajute la servit. Aşa că puteau să mănânce după ce terminau stăpânii lor — le dădusem tăvi de lemn, cu care se aşezaseră dincolo de poarta din spate şi mâncau o sumedenie de rămăşiţe sub cerul liber spuzit cu stele.

Chiar şi aşa, ocupată cum eram, până peste cap, ca să meargă totul fară cusur, tot mi-am găsit timp ca să pun deoparte ceva şi pentru Iosif o tavă şi am plecat în căutarea lui, ducând în braţe tava din care ieşeau aburi. Nu l-am găsit.

Mi-am întrebat ajutoarele: pe Orpa, pe Neah şi pe Nava, pe Avigai, pe Iorit, pe Dalit şi pe-o verişoară de-al doilea, Elşeva, care se făcuse o nesimţită de când se măritase cu un preot al Templului din Ierusalim. Ea şi soţul ei, Zaharia, veniseră la Nazaret în vizită la mama Elşevei, aşa că, bineînţeles, i-am invitat şi pe ei. Pe preot l-am aşezat la cea de-a doua masă a bărbaţilor, lângă Ieraş, fiul lui Aaron. Ei, şi Elşeva le-a spus tuturor femeilor din jur cum se muncea Zaharia s-o lase pe ea borţoasă: rugându-se la Templu în

fiecare zi şi, după aceea, întorcându-se acasă şi repetând aceleaşi rugăciuni asupra trupului ei.

— Numai să nu uite partea cea mai importantă, i-a spus, chicotind, văduva Irit.

— Partea cea mai importantă a rugăciunilor? a întrebat Elşeva.

— Păi, da... Tu la ce te gândeai? i-a întors-o văduva.

Toate femeile acestea erau într-un continuu du-te-vino, verificând focurile, punând bine oalele şi tăvile murdare, spălând platourile pentru felurile care urmau — în tot cazul, se fâţâiau de colo-colo prin curte şi nimeni dintre ele nu-l zărise pe Iosif.

Mi-am ciulit urechile, să verific dacă se mai auzeau lovituri de secure. Dar nimic nu întrecea hărmălaia din curtea noastră.

Evreilor săraci li se întâmplă foarte rar să bea în voie; când beau, totuşi, se cherchelesc una-două. Bărbaţii de la masa lui Aristobol s-au îmbătat, iar prinţul s-a îmbătat şi el odată cu ei. Şalafta răcnea: „Ce deştept e regele nostru, pe care l-au pus romanii să administreze minele de aramă din Cipru!“ „Aşa este, a râgâit Aristobol, tata e brici când vine vorba de afaceri, dar eu o să fiu şi mai bogat.“ „Regele-i lacom, a strigat Aaron. Îşi ia câte o parte a lui din orice lamă de cuţit pe care o fac eu din fier. Dar sunt gata să-ţi dau aceeaşi parte înălţimii-tale, dacă te-arăţi milos faţă de oamenii mei — vrând să spună: de haidamacii mei —, care menţin pacea prin părţile noastre mai bine decât romanii!“ Aristobol a râgâit şi către el: „O să-mi aduc aminte şi de tine, Aaron, după ce ajung rege.“ Akam s-a găsit să strige că regele Irod e spaima femeilor, până şi cu Cleopatra şi-a făcut mendrele, brazde a tras cu ea pe jos, e-he! Aristobol îşi turna vin pe gât şi se îndopa cu miel înăbuşit cu măsline şi mărar, peşte tilapia la grătar şi prepeliţe fripte pe jar. Orpa şi cu mine căram de pe masă platourile golite. Nu era minunată adunarea aceea din curtea noastră, nu era ca la o nuntă, când evreii se bucurau că urma să „fie rodnici“ şi să

se înmulţească, asigurând viitorul evreimii? Stând cu ochii la prinţ, Orpa s-a împiedicat şi s-a sprijinit de mine.

— L-ai văzut pe Iosif, Orpa?

— Nu. Pe unde-o fi?

Slujitorii lui Aristobol stăteau la jumătatea distanţei dintre masă şi stiva de scânduri pe care Iosif şi cu mine la aduseserăm de la sinagogă. L-am auzit pe unul şoptindu-i celuilalt:

— Cu un cal bun, dacă-l mân zdravăn, aş putea fi la Ierusalim în două zile.

— Ţi-ar lua trei zile. Şi pe-aici nu găseşti un cal bun.

— Aş putea să dau o fugă până la Sepphoris şi să fac rost de-acolo de un cal bun. N-o să-şi dea seama, că e turtă de beat. Tu ce faci, te culci lângă el în coteţul ăla şi aştepţi izbitura de ciocan?

Coteţul era o *sukka* de dormit, făcută din scânduri de lemn alăturate. Prinţul ţinuse morţiş să-i fie aşternută cu cearşafuri şi perne chiar la poarta din faţă şi să doarmă în ea în noaptea aceea. Dar despre care ciocan vorbea servitorul acela? Servitor care, de altfel, şi-a dat seama că-l ascultam şi mi-a spus:

— A, iartă-ne, vorbeam greceşte.

— Nu mi-a sunat greceşte, am bombănit eu.

— Ba da, între noi aşa vorbim. Iartă-ne dacă te-am făcut să te miri.

M-am îndepărtat de ei chiar că mirată. Iar la masa principală se lăsase o tăcere stranie. Prinţul stătea încruntat şi foarte palid la faţă. Mama mi-a făcut semn să dau fuga la bucătărie după alte platouri curate.

Când m-am întors cu platourile, prinţul parcă era şi mai palid. Vorbind bolovănos, îi spunea tatii:

— Am tot ce-mi trebuie ca să urc pe tronul poporului Israel. Sunt întreg la minte, vorbesc patru limbi şi arunc suliţa la fel ca romanii. Când o să cuceresc Ierusalimul, sămânţa tatălui meu o s-o trec prin sabie — nu mai las nici picior de edomit viu la Curte!

Ce-i drept, regele Irod este edomit, ceea ce rareori se spune cu voce tare. Edomiţii, înfrânţi de evrei la un moment dat, erau nişte arabi săraci lipiţi pământului şi dispreţuiţi de toată lumea. Adonai, m-am rugat, adu pace în mintea prinţului şi pe Iosif adu-l odată aici! Unde poate fi?

Tata i-a răspuns prinţului:

— Şi înălţimea-ta eşti din sămânţa regelui şi nu poţi îndrepta un rău, că ţi-a fost omorâtă mama, omorându-ţi tatăl — la care toţi ceilalţi de la masă şi-au ţinut răsuflarea. Tata i-a mai spus: Dumnezeu nu ţi-e dator, înălţimea-ta, fiindcă ai suferit. Şi, dacă ridici mâna să te răzbuni, tot de răzbunare vei pieri, de mâna vreunuia dintre fraţii înălţimii-tale... sau a cui mai râvneşte la tron. Dumnezeu nu ne e dator nouă, înălţimea-ta, ci noi îi suntem datori lui Dumnezeu.

Aristobol s-a ridicat, şi-a trântit scaunul şi a plecat ca o furtună de sub baldachinul de frunze. Tata a tresărit şi mi-a făcut mie semn cu mâna:

— Mariamne! Fugi după prinţ şi adu-l înapoi la masă!

— Dar cum?

— Roagă-l frumos. Pe tine o să te-asculte.

Am luat-o la fugă după el. Era beat-criţă şi se îndrepta clătinându-se către şopronul de lucru. Mi-a auzit paşii, s-a întors şi s-a răstit la mine:

— Dumnezeu nu mi-e dator, auzi ce mi-a spus taică-tu! Ce ştie el despre durerea mea? Şi tălpile încălţărilor, şi perna de sub cap îmi sunt făcute din durere!

L-am văzut cum tremura. Mă tot frământam, în mintea mea, că doar vorbeam cu cel care avea să fie rege mai târziu, ce-aş fi putut să-i spun, care să fie şi liniştitor pentru el, dar şi plin de adevăr.

— Poate că Dumnezeu s-a şi arătat binevoitor către înălţimea-ta..., am zis eu, alegându-mi vorbele cu grijă. Poate şi înălţimea-ta le-ai făcut rău altora..., când ai fi putut să-i salvezi şi n-ai mişcat un deget.

El şi-a dus mâna la cercel, iar eu, dintr-odată, am fost sigură: îl aveam în faţa mea pe cel care-şi bătuse joc de biata mireasă. A mai şi bălmăjit:

— Regele ştia că-i plăcea de mine. Iar eu ştiam că el nu era de acord cu nunta aia. Am fost...

— Slab? am şoptit eu, crezând că-l ajutam, la care el m-a apucat atât de brusc, de n-am avut timp să spun nici pâs.

Cu un braţ m-a luat pe după gat, iar mâna plină de inele mi-a pus-o peste gură.

— Aşa crezi tu, că sunt slab?

M-a împins în spatele stivei de scânduri de lângă şopronul de lucru, care avea uşa deschisă şi dinăuntru se zărea licărul unui fitil de la o lampă cu ulei — ce prost o fi lăsat un fitil aprins între atâtea lemne? Prinţul mă strângea cu mâna plină de inele atât de tare, că nu puteam nici să gem. Am încercat să-i zgârii degetele, dar el m-a strâns de gât şi mai tare, în timp ce, cu mâna cealaltă, îmi ridica veşmântul de pe mine. Aveam picioarele desfăcute, putea să mă siluiască şi eu n-aş fi putut scoate nici un sunet măcar! Tot căuta să-mi ajungă între coapse... Luptându-mă cu el, când era cât pe ce să-mi pierd cunoştinţa, l-am zărit prin uşa deschisă a şopronului pe Iosif, cu cuţitul de cioplit în mână şi cu o felie de pâine pe care şi-o ţinea între buze. Molfăia şi cioplea... Iar eu nu puteam zbiera din gură, dar am zbierat în mintea mea şi m-am lăsat să cad, trăgându-l după mine şi pe prinţ şi lovindu-mă cu obrazul de pragul şopronului.

Aristobol m-a răsturnat pe spate. M-am rugat ca faţa mea să semene cu faţa miresei moarte, care avusese o cicatrice deasupra buzei de sus. Chiar atunci, însă, Iosif a năvălit afară din şopron şi l-a trântit pe Aristobol la pământ. I-a tras şi un genunchi în burtă prinţului, care a încercat să-i râdă în faţă:

— Ia-ţi labele de pe mine, că eşti un nimeni... — dar Iosif şi-a îndreptat cuţitul de cioplit către vintrele lui Aristobol şi a zis:

— Te fac eu pe tine să fii nimeni... Fără moştenitori, n-ai să fii niciodată rege...

Eu am urlat. Imediat am auzit paşi care se apropiau tropăind. Tata s-a repezit la mine, iar eu m-am răstit la prinţ:

— Ai omorât-o! Tu ai omorât-o! Ea te-a iubit şi tu ai omorât-o!

De-acum, toată lumea dădea fuga, iar Şalafta, cel puţin, la cât era de pântecos, alerga de-a dreptul uimitor.

În curtea noastră s-a iscat o întreagă nebunie. Şalafta s-a răstit:

— Iosif, ce i-ai făcut fetei lui Ioachim? dar, pentru o dată, renumele prost a fost de bun augur pentru cei nevinovaţi: toată lumea s-a uitat la prinţ, fiindcă toată lumea bănuia că el era vinovatul, şi nu Iosif.

Aristobol s-a ridicat, mormăind că el era beat, că se împiedicase, şi se sprijinise de mine, şi aşa căzuserăm amândoi. Că eram aşa o bucăţică bună şi mă ciupise, de, ce să facă şi el. Bătrânii au început să rânjească, dar femeile... am văzut pe chipurile lor cât de întoarse pe dos erau. Pe fruntea tatii, care se uita la umflătura de pe chipul meu, am văzut o brazdă adâncă. I-a spus prinţului că s-ar cuveni să-şi petreacă noaptea în altă parte, aşa că fiul regelui s-a întors către Şalafta, căruia nu-i venea să creadă ce noroc îi picase pe cap, să-i fie gazdă prinţului moştenitor!

Mie, mama mi-a presărat peste buza însângerată nişte faină pe care a trimis-o pe Orpa să i-o aducă. Mi-a presat-o pe tăietura de pe buză. M-a podidit plânsul. Îi şi stricasem tatii momentul de mare cinste şi chiar eu însămi, cum era să mai merg pe străzi în veşmânt de mireasă a doua zi, când aveam buzele umflate ca de vacă?

Prinţul a bombănit ceva de genul că el oricum îşi aştepta cufărul. Tatăl meu a încuviinţat politicos din cap şi Aristobol a ieşit din curte, strigând după slujitorii săi. Nu i-am auzit răspunzându-i. Iosif a rămas lângă mine. Peste umărul lui, am văzut uşa şopronului sărită din ţâţâni. Aşa de brutal sărise Iosif, când m-a văzut ţintuită la pământ sub greutatea lui Aristobol.

— Ce căutai de unul singur în şopron? am îngăimat eu, iar el mi-a răspuns că tata cioplise greşit heruvimii, iar el îi refăcea.

Rudele şi vecinii trăgeau cu ochiul în curte printre ostreţele gardului.

Eu nu îndrăzneam să mă uit ochi în ochi cu Iosif, de teamă să nu mă găsească hidoasă, aşa că stăteam cu capul întors într-o parte, privind pierdută printre aceleaşi ostreţe ale gardului. Aşa am zărit-o pe văduva Irit, care se holba la noi. Când m-a văzut uitându-mă la ea, s-a întors şi s-a făcut nevăzută pe strada întunecată.

M-am aşezat pe pragul uşii. Părinţii mei s-au întors dinspre poarta din faţa, cu chipurile încruntate. Iosif i-a spus tatii:

— *Rabbi* Ioachim, dacă ai încredere în mine şi pentru binele fetei dumitale, dă-mi voie s-o scot pe Mariamne din Nazaret. Dacă eşti de acord, ne socotim logodiţi unul cu altul. Lasă-mă s-o duc la Sepphoris şi, dacă nu se-ntâmplă nimic rău la Nazaret, o aduc înapoi nevătămată. De-acum ştii destule despre mine, ca să ai încredere-n mine — după care, s-a uitat înspre mama.

Cu toate că era năucită, mama i-a făcut semn să stea jos. Iosif a şezut şi el pe pragul uşii, chiar lângă mine.

— Ce vrei tu să spui de fapt, Iosif? l-a întrebat mama.

— Vreau să spun că fata dumneavoastră nu mai e-n siguranţă aici — de fapt, nimeni nu e-n siguranţă aici. Fiul regelui a pus în mişcare soarta.

Va să zică, primisem şi eu prima mea cerere în căsătorie din partea unui bărbat, iar mama n-a găsit altceva să-i răspundă, până la urmă, decât;

— Ne gândeam la un altfel de soţ pentru Mariamne.

— Ştiu, dar se poate foarte bine să nu i-l găsiţi chiar atât de repede. Şi poate c-o întrebaţi şi pe ea ce fel de soţ îşi doreşte.

— Ea nu ştie ce vrea de la viaţă. Iar tu eşti slujitor cu simbrie.

Iosif s-a înroşit la faţă şi s-a văzut clar că se simţea insultat:

— O să-l părăsesc pe Şalafta şi-o să-mi câştig existenţa din cioplitul lemnului. N-o să răbdăm de foame. Gândiţi-vă la ce e mai bine pentru fiica dumneavoastră. Iar dacă sunteţi de părere cumva că-mi fac griji fară motiv, spuneţi-mi.

— Mă rog să fie chiar aşa, că-ţi faci griji fară motiv, a zis mama.

— Foarte bine. Atunci mă duc să mai dobor un copac. Să terminăm cufărul acela mai repede, ca să plece fiul regelui dintre noi. Cu cât mai repede, cu atât mai bine.

Apoi s-a ridicat şi s-a îndreptat spre poarta din spate, iar părinţii mei au rămas nemişcaţi, umăr la umăr, de parc-ar fi aruncat Iosif o vrajă asupra lor.

*

Fiindcă iarăşi am legat vaca înăuntru, de parcă adunarea paşnică de la cină, de mai devreme, nici nu avusese loc, mama ne-a pregătit să dormim cu toţii în adăpostul improvizat sub acoperiş, unde mirosea îmbătător de la florile uscate presărate de mama pe podea. Aşa de tare simţeam nevoia să fiu aproape de trupul mamei mele, încât am aşteptat-o să se întindă şi m-am cuibărit lângă ea ca un copil.

Neputând să adorm, am stat şi m-am gândit la vecinii noştri, care se întindeau în paturi cu burţile pline şi trupurile ostenite, dar cu limbile mai vii ca niciodată. Tot târgul vuia de ce se întâmplase în curtea noastră.

Mi-a trecut prin minte un gând sinistru: după ce doboară copacul ăla, Iosif o se întoarcă la văduva Irit, în curtea lui Şalafta. Şi de ce nu? Părinţii mei îl refuzaseră, iar eu păstrasem tăcerea — de ce să nu-şi caute alinarea la ea? Mi-am adus aminte de mersul ei, de chipul ei, de cum rămăsese în stradă, trăgând cu ochiul la mine şi la Iosif.

Am auzit şi toporul. Parc-ar fi tunat, când dădea cu el în trunchiul copacului.

Dar mama s-a ridicat în capul oaselor şi a zis:

— Cine o fi bătând? Ia vezi, Ioachim, că bate cineva la uşă.

— E zăludul ăla care doboară copaci noaptea.

— Ba nu, e cineva la uşă, s-a încăpăţânat mama.

M-am dat eu jos din pat şi am lipăit în picioarele goale până la uşă. Cine să fi fost, dacă nu Iosif?

Am deschis uşa. M-am trezit faţă în faţă cu un chip ars de focurile de la fierărie.

— *Rabbi* Aaron este.

— Ce s-a-ntâmplat, Aaron? a întrebat tata, apropiindu-se şi el de uşă.

— Vino afară să vorbeşti cu mine.

— De ce?

Aaron a şovăit o clipă.

— Atunci, pot să intru eu? Trimite-o pe fată de-aici. Nevastă-ta poate să audă, că oricum îi spui mai târziu.

Mama mi-a făcut semn să plec. Eu m-am prefăcut că mă duc la bucătărie, dar n-am ajuns până acolo, fiindcă m-am ascuns după o baniţă de grâne. L-am auzit pe Aaron zicând:

— Chiar acum a venit un păstor şi mi-a spus că sirienii regelui sunt sus, pe muntele Barak. Şi că stau şi se uită la târgul nostru.

Sirienii erau trupele neregulate ale regelui. Ori de câte ori îi trimitea pe undeva, ca să sugrume în faşă câte o revoltă sau să adune dările, lăsau în urma lor case pârjolite şi orfani fară adăpost şi zdrenţăroşi.

— Şi-ai venit să-mi spui mie asta?

— Da. N-am nici un dubiu că sirienii pândesc la porţile Nazaretului ca să-l omoare pe fiul atât de plin de sine al regelui. *Rabbi* Ioachim, vorbeşte cu cei din clanul dumitale şi-ţi dau eu pumnale pentru toţi oamenii pe care-i aduci cu dumneata. Ca să-l atacăm noi pe prinţ, noi cu toţii...

Şi pe Şalafta, a mai zis Aaron, incitat nevoie-mare. Sirienii or să ne fie recunoscători dacă le dăm noi ce-au venit ei să-şi ia, şi-ncă ceva pe deasupra. A, da, şi mai era ceva, *rabbi* Ioachim. Băiatul meu... Îi place de fata dumitale. Cu ce

luăm de la Şalafta, o să le facem copiilor noştri o nuntă chiar ca-n poveşti.

A urmat un moment de tăcere. Din bezna de afară, am auzit securea lui Iosif răpunând copacul.

— Nu, a răspuns tata.

— De ce?

— Pentru că, lăsând la o parte faptul că vrei să comiţi un păcat, s-ar putea să te înşeli în privinţa motivelor care i-au adus aici pe sirienii regelui.

— Hă! a exclamat Aaron, apoi a continuat în şoaptă, dar înverşunat: Nu s-a lăudat prinţul pe faţă despre cum are să-l omoare el pe taică-său, regele? Dar nu-i limpede că tatăl şi-a pus fiul sub urmărire, de vreme ce sirienii sunt în preajmă? Şi slujitorii prinţului... unde au dispărut ei, când s-a-ntâmplat în curtea dumitale tărăşenia de la urmă? Că n-au apărut nici când au fost chemaţi, când a pornit prinţul împleticindu-se pe picioare spre casa lui Şalafta — după care, Aaron cel plin de idei s-a întors către mama: Băiatul meu o vrea pe fata voastră atât de tare, că nu mai poate dormi de dorul ei. Gândiţi-vă cât de bogaţi am putea să fim împreună — la care eu m-am îngrozit: dar dacă părinţii mei mă promiteau lui Ieraş? *Rabbi*, a continuat Aaron, dacă-l omor eu pe Şalafta de unul singur, n-o să mai trebuiască să-mpart cu dumneata ce iau de la el, dar vreau să-l văd pe Ieraş însurat cu fata dumitale — nu era vorba că din sângele ei se va ivi Mesia?

Ce mai om plin de credinţă se ascundea în cel mai mare nelegiuit din Galileea!

— Aaron, opreşte-te! — l-am auzit pe tata ridicând vocea la el. Mă duc să-l previn pe prinţ, el o să plece chiar în această noapte şi Nazaretul scapă de necazuri.

— Adică regele să-l omoare oricum şi noi să nu ne alegem cu nimic?

— Îmi ceri să mă asociez cu tine la omor şi jaf? Doar ai stat la masa mea cu el!

— Pe-atunci nu ştiam că sirienii se aflau deja pe munte. Nu mă refuza, n-am propus nimănui aşa ceva până acum, a

zis Aaron pe un ton care nu era ameninţător, dar nici rugător nu era. Apoi a repetat: Nu mă refuza — şi în glasul său se ghiceau prevestiri sumbre.

— Iar tu nu mă ameninţa, i-a răspuns tata, deşi nu părea chiar atât de convins de ce spunea.

— Mai gândeşte-te până la cântatul cocoşului. Noapte bună — şi-am auzit uşa închizându-se.

Am ieşit de după baniţa de grâne şi am bâiguit către tata:

— Du-te şi anunţă-l pe prinţ — şi, dintr-odată, pojghiţa de faină de pe buză mi-a crăpat şi-am simţit gustul sângelui pe buza de jos. Du-te, *abba*, du-te acum, tată.

Tata s-a întins după veşmânt, dar mama i l-a luat din mână.

— Lasă-i să-şi facă unii altora ce vor şi tu stai şi apără-ţi propria casă. Eşti sigur că sunt sirienii cu adevărat pe munte?

Am ascultat cu atenţie, încercând să-i aud pe câinii care ne păzeau curtea, dacă nu cumva lătrau. Nu mi s-a părut c-ar fi lătrat.

— Ai dreptate, i-a spus tata mamei. Poate că Aaron a născocit totul, ca să-i facă felul lui Şalafta.

Şi, cu o mână şovăitoare, a deschis un sertar din care şi-a scos legătura de cap cu *tefillin*[29], pe care a dat să şi-o pună, ca să se roage. Apoi, brusc, şi-a smuls-o de pe cap.

— De ce se-ntâmplă toate astea? Fiul regelui a venit la mine — de ce la mine, dintre toţi cioplitorii în lemn din ţara asta? Şi ce-i cu toată vorbăria asta despre sângele din sângele nostru?

Eu m-am întrebat, în sinea mea, dacă era cazul să-i povestesc tot ce-mi spusese prinţul de dimineaţă. Dar poate că-mi vorbise aşa, ca să se afle-n treabă, şi-atunci de ce să-l mai amărăsc şi eu pe tata mai mult decât era?

— Ai vrea tu ca urmaşii tai de sânge să conteze chiar atât de mult, i-a spus mama, luându-l peste picior.

---

[29]) Denumire dată unor cutii din piele, care se prind ori de braţ, ori de cap în timpul rugăciunii şi care conţin porţiuni de pergament inscripţionate cu versete biblice.

— Ia mai taci! a bombănit tata, cu toate că s-a simţit uşurat: răspunsul răutăcios al mamei avusese darul să-l mai liniştească. S-a retras în colţul lui de rugăciune şi şi-a pus *tefillin*-ul pe frunte.

Eu m-am întins înapoi lângă mama şi am început să-i vorbesc în şoaptă:

— Când l-a lovit fulgerul pe Iosif, l-a lovit chiar în părţile ruşinoase bărbăteşti. Se mai întâmplă, dar s-o fi făcut bine de-atunci, am zis eu, simţindu-mi obrajii înfierbântaţi. Bine că era întuneric. L-ai auzit şi tu că m-a cerut de nevastă.

— Un bărbat e-n stare să spună şi să facă toate nebuniile de pe lume, ca s-o facă pe-o femeie să ţină la el.

— Şi-asta înseamnă că mă iubeşte?

— Haide, culcă-te, m-a rugat mama cu blândeţe. Ca să pot să dorm şi eu.

— După ce adormi tu, adorm şi eu, i-am spus. Iar mâine, chiar dacă o fi să-mi dau pe toată faţa cu faină, mergem pe uliţe împreună, da?

Am văzut-o pe mama clătinând din cap. Nu ştia ce se putea face cu mine.

— Dormi, fata mea...

Dar cum să fi dormit? Auzeam zgomotele pe care le facea Iosif în şopron. Lucra de zor, încercând să termine cufărul. Tot ascultându-l, am adormit.

Până când uşa s-a prăvălit cu un zgomot asurzitor.

Sirienii au dat buzna în casă cu făclii aprinse. Pe urmă, regele însuşi a păşit înăuntru. Avea mâinile vârâte în mănuşi ţintuite cu fier şi picioarele încălţate cu cizme tot aşa, ţintuite cu fier.

Îl zărisem şi la Ierusalim, dar întotdeauna doar de la mare depărtare. Acum îl vedeam din apropiere. Atât de scund, aproape ca un pitic, dar atât de lat în umeri — cred că era de două ori mai lat în umeri decât tatăl meu. Falca de jos, acoperită de barbă, semăna cu prova unei corăbii, iar gura o avea de un roşu stacojiu, care spărgea cenuşiul bărbii cârlionţate. Tot ce era frumos şi elegant la prinţul Aristobol era grosolan, pătrăţos şi urât la tatăl său, regele. L-a trântit

pe tata la pământ şi a sărit cu cizmele ţintuite peste mâinile lui, răcnind „Mesia!“ cu atâta furie, de parcă ar fi zbierat un blestem. Ioachim-cioplitorul în lemn o terminase cu cioplitul în lemn pentru tot restul vieţii.

Pe urmă, sirienii săi ne-au târât afară pe toţi trei, pe tata cu mâinile zdrobite ţinute în sus, ca să dea un exemplu hidos, iar pe mama şi pe mine în urma lui, cărându-ne picioare la fiecare pas, oriunde nimereau. Eu l-am strigat pe Iosif.

Chiar atunci l-am văzut pe Iosif. Alerga spre catârii legaţi la noi în curte încă de dimineaţă. A sărit direct în spinarea unuia dintre ei şi l-a muşcat de ureche. Animalul şi-a smuls legătura şi Iosif l-a mânat către sirieni. Catârul i-a doborât pe sirienii care ne ţineau şi care ne-au dat drumul ca să se apere de fiara înnebunită. L-am tras pe tata către poarta din spate, gândindu-mă că ne puteam ascunde printre salcâmii setim. Dar sirienii regelui ne-au prins din urmă şi ne-au gonit înapoi către uliţă. Iosif a încercat din nou să-i alunge el pe sirieni. Unul dintre ei l-a lovit cu suliţa în cap şi, de-atunci înainte, nu l-am mai văzut.

Pe uliţă, în schimb, am văzut urme de sânge. Odată cu noi erau mânate cu bicele şi rudele noastre. Unul dintre sirieni a trecut călare pe lângă mine, strigând ca un crainic:

— Eu, regele vostru, stăpânul tuturor evreilor — se auzeau alte şi alte urlete... ce faceau, îl omorau pe Iosif? —, eu, regele, care construiesc Templul... voi stârpi trădarea chiar dacă vine din propriul trup. Fiul meu a complotat să mă înlăture. Eu îl condamn la moarte. Pe gazda fiului meu, care este şi complicele fiului meu, Ioachim — la care mi-am ţinut respiraţia... ce drăcesc de isteţ a fost regele —, pe Ioachim îl voi cruţa de dragul sângelui din care se trage, gândindu-mă că i-ar putea fi de folos poporului Israel... Dar îl izgonesc pentru tot restul vieţii, pe el şi pe toţi ai lui.

Tata nu se înşelase: toată povestea era legată de moştenirea noastră de sânge, dar într-un fel oribil.

L-am auzit strigând pe Aristobol. Fugea despuiat, urmărit de sirienii care-i smulseseră veşmintele de pe el. Oameni

din banda lui Aaron participau şi ei la fugărirea prinţului. L-am văzut pe Aaron însuşi cum s-a repezit la prinţ şi i-a smuls cerceii din urechi, însângerându-i amândoi obrajii. Crainicul striga mai departe:

— Toţi cei ce rămân credincioşi regelui... să jure că nu vor îngădui nimănui din tribul lui Ioachim să se întoarcă... ce-a fost al lor de-acum e al vostru...

Sirienii au înfipt doi ţăruşi zdraveni de lemn în pământ şi i-au aplecat unul peste altul, obţinând acea unealtă oribilă de tortură, *tselav* — crucea.

Aristobol a văzut ce i se pregătea şi a izbucnit în lacrimi. Eu l-am văzut pe rege apropiindu-se de el. Ca şi cum tocmai lacrimile fiului său l-ar fi stârnit, regele a scos un pumnal şi l-a înjunghiat în inimă. Eu m-am trezit rugându-mă: Fă-l să moară, Adonai, de la lovitura de pumnal, te rog, Adonai, scuteşte-l pe prinţ de alte suferinţe! — în timp ce sirienii îl săltau de la pământ şi-l băteau în cuie pe cruce.

VII

Străfulgerările Mariamnei

Trei ani mai tânţiu, la fântâna din deşert, cu trei săptămâni înaintea sosirii trimisului roman

Aveam nouă ani, de trei ori câte trei, când tatăl meu a fost chemat să lucreze la templul din Ierusalim.

Aveam aproape zece ani când ne-am întors în Galileea.

Şi aveam treisprezece ani, zece şi încă trei, când l-am întâlnit pe Iosif.

Aşezată cu picioarele încrucişate şi rezemându-mă cu spatele de hârdăul cu apă, am ridicat trei degete de la mâna dreaptă şi m-am uitat la ele. Pe urmă, toate degetele mi le-am ţinut răsfirate. Zece degete.

Minunat număr şi zece, minunat număr şi trei. Trei şi încă trei fac şase. Dacă mai pui încă zece — adică toate degetele mele —, fac şaisprezece. Dacă mai pui încă unu, care e numărul tău, Unul-Dumnezeule, fac şaptesprezece.

Eu tocmai împlinisem şaptesprezece ani şi ne aflam cu toţii la fântână de trei ani şi ceva.

Stând la umbra curmalilor, mi-am ridicat degetul arătător de la mâna dreaptă şi pe cel de la mâna stângă. Degetul arătător de la mâna dreaptă mi-am închipuit c-aş fi eu şi degetul arătător de la mâna stânga mi-am închipuit c-ar fi Iosif. Mi-am atins cele două degete.

*

La trei luni după ce ajunseserăm la fântână, am aflat că Iosif scăpase cu viaţă. Am aflat de la Jibril, care-şi adăpa cămilele la fântâna noastră. Multe caravane veneau să cumpere apă de la noi şi apoi răspândeau vestea despre acel rabin coborât din însuşi regele David, pe care-l mutilase regele Irod şi-l alungase cu toţi ai lui.

Spuneau că rabinul acela avea o fată încă nemăritată, în schimb dăruită cu calităţi uimitoare. Cum ar fi, să găsească apă în plin deşert, să domesticească şacali, să vorbească în numele tribului din care face parte, ca şi cum ea l-ar conduce, şi să nu dea înapoi niciodată în faţa unui bărbat. Pe scurt, mai mult ca sigur că era vrăjitoare.

Dar Jibril nu se temea de tânăra vrăjitoare. Îi plăcea de ea şi ştia ce durere purta ea în suflet. Aşa încât, a treia oară când s-a oprit la fântână, s-a apropiat pe furiş de ea şi i-a spus că dăduse peste Iosif la Sepphoris. Iosif părăsise Nazaretul încă din noaptea cu atacul sirienilor. Ştiindu-l pe Jibril conducător de caravană, îl întrebase pe ce drumuri îşi făcea negoţul, iar el, Jibril, îi răspunsese că trecea prin deşertul Ieşmon[30], aşa că Iosif îl întrebase dacă ştia ceva de tribul nostru.

Eu îmi legasem, în ziua aceea, în jurul mijlocului o centură nouă, pe care mi-o făcusem dintr-o bucată de frâu pentru cămile. Mi-o strânsesem până când centura îmi sugrumase talia de tot şi abia mai puteam să respir. Auzindu-l pe Jibril, mi-am desfăcut centura, ca să pot să respir, şi m-am apucat cu amândouă mâinile de marginea hârdăului, până când mi s-au albit degetele de strânsoare. I-am spus lui Jibril că Iosif fusese ucenicul tatălui meu şi că-mi sărise mie în ajutor în noaptea când sirienii regelui dăduseră buzna peste noi.

Jibril mi-a răspuns că Iosif îi povestise deja lucrurile-astea. Ştia şi că Iosif locuia într-o clădire pe al cărei acoperiş trăiau mai multe ţiitoare.

L-am întrebat pe Jibril când mai trecea prin Sepphoris, iar el mi-a spus că mai întâi trebuia să ajungă la Marea Roşie, ca să stea de vorbă cu nişte evrei care se obişnuiseră să bea apă de mare, dar tot ţineau legile noastre, şi care învăţau Tora la fel ca toţi ceilalţi. Abia peste trei luni urma să ajungă din nou la Sepphoris şi mi-a promis că atunci avea să-l caute pe Iosif. Ce minunat e numărul trei!

*

---

30) Textual: „pustietate“, aşa încât nu se referă la un deşert anume.

Şi au mai trecut încă trei luni, parcă târându-se.

Când a revenit cu caravana, Jibril mi-a făcut semn cu mâna să vin mai aproape, s-a dat jos de pe cămilă, a apucat-o de un picior din faţă şi i l-a ridicat îndoit spre spate, ca să se uite la copita crăpată. Eu m-am apropiat şi l-am aşteptat să termine. I-a dat drumul copitei, bombănind că trebuia neapărat s-o acopere cu gudron şi s-o învelească în piele, altfel risca să-i rămână şchioapă cămila. Pe urmă, şi-a vârât o mână pe sub veşminte şi a scos de-acolo o bucăţică de lemn.

— Băiatul ăla, Iosif, mi-a dat să-ţi dau asta din partea lui. Era o figurină cioplită în lemn — o muscă. Oare când s-a mai întâmplat ca o fată să strângă mai tandru la piept o muscă scârboasă? Jibril a izbucnit în râs: A facut-o până s-apucăm să ne spunem unul altuia bună-ziua. Foarte înzestrat cioplitor. E ceva între voi? Ce faci, te păstrezi pentru el?

Vorbele astea le-am simţit ca pe o împunsătură în inimă. La fel îmi spusese şi Aristobol: nu te păstra pentru Iosif, că nu-i bun de nimic la pat.

— A mai zis ceva Iosif, când ţi-a dat asta ca să mi-o dai mie?

Cum ar fi: în curând o să iau deşertul la pas, Mariamne, ca să te văd!

Fiindcă îmi vine să mor fară tine! Viaţa fară tine e ca respiratul fară aer!

— Mi-a spus că te ţine minte.

— Şi nimic altceva?

— Nimic.

I-am dat şi eu lui Jibril un mesaj pentru Iosif: că şi eu îl ţineam minte pe el.

*

Jibril se mai întâlnise cu Iosif tot la Sepphoris, dar abia la următorul târg al caravanelor. Iosif îl poftise atunci pe Jibril să mănânce împreună pe acoperişul acelei clădiri, unde locuia el. Îi serviseră la masă femeile acelea păcătoase, care se purtau de parcă ar fi fost slujitoarele lui Iosif: faceau

curăţenie pe acoperiş în locul lui, mergeau la cumpărături în locul lui. Dar Jibril nu le băgase în seamă prea mult, fiindcă Iosif îi pusese tot felul de întrebări despre tatăl meu, despre mine, de exemplu cât de greu o duceam noi — şi eu, mai ales — în refugiul nostru din deşert.

Pe urmă, îi spusese lui Jibril cât de multe lucruri avea el pe cap, să muncească şi tot felul de altele, aşa că-i transmisese Mariamnei: nu sunt încă pregătit.

Eu m-am simţit de parcă m-ar fi pălit o cămilă cu copitele în ceafa.

— Cum adică... „nu este încă pregătit“?

— Ce-ar fi să-mi spui tu mie ce vrei să ştii cu adevărat? mi-o întorsese Jibril, care era destul de prost dispus. Sau, dacă nu, să-mi spui, vorbă cu vorbă, ce vrei să-i spun când îl mai văd?

Ah, Doamne! Ce să-i spun eu lui Jibril? Poate să se ducă înapoi la Sepphoris şi să le plătească pe ţiitoarele lui Iosif, ca să-l îmbete şi să sară pe el în pat. Şi pe urmă să le întrebe mai bine pe ele dacă Iosif e-n stare să facă... ştii-tu-ce! Până la urmă, tot el m-a întrebat:

— Mai vrei să-ţi aduc veşti de la el?

— Sigur că vreau. De ce nu?

*

Jibril şi cu mine aveam un sistem al nostru de semne, prin care el mă anunţa dacă îmi adusese veşti despre Iosif sau nu. Când sosea cu caravana, Jibril pătrundea în oază călare pe cămila fruntaşă, strigând:

— Ah, Ilu, Ilu, că mare e mila ta! Ia-Uu, Ia-Ilu, Ilu-hu!, iar eu, când îi auzeam vocea spartă şi gâjâită, mă uitam atent peste parii de la roata de apă şi, dacă-l vedeam ridicându-şi mâna dreaptă, însemna că-mi adusese veşti. Aşa că ne căutam un loc liniştit în care să putem sta de vorbă, de pildă în dosul unei căruţe ticsite cu beţe mari de tămâie, pe care Jibril mergea să le vândă până hăt-departe, la ţărmul mării.

La ultima lui venire, însă, Jibril mi-a spus că nu-l mai găsise pe Iosif la Sepphoris. Eu am început să tremur toată.

— Da’ mai stai locului odată! s-a răstit la mine Jibril, căruia i s-a părut că eram gata-gata să sar cu capul înainte în hârdăul de apă. M-am întâlnit cu el la Nazaret. Când am trecut eu pe dinaintea zidurilor, el a ieşit pe poartă şi mi-a spus că Nazaretul este atât de răvăşit de războiul dintre Şalafta şi Aaron, încât au fost înălţate baricade pe străzi, iar locuitorii s-au împărţit în două tabere. Şalafta l-a rugat pe Iosif să se întoarcă la Nazaret şi s-a oferit să-l adopte ca fiu, aşa cum i-a promis mai demult.

Iosif s-a întors la Nazaret, dar a refuzat să se lase adoptat. Ciopleşte statui mari de-acum şi lucrează şi în piatră, precum grecii.

Mi-a sărit inima din loc de bucurie: deci era liber şi nu mai era sărac!

— A apucat să se-nsoare cu cineva?

— Nu.

— De mine a întrebat?

— A întrebat cum arăţi, dacă te-ar mai recunoaşte — la care mie mi-a venit să urlu: Sări pe-o cămilă şi vino pân-aici, ca să te convingi de unul singur! Jibril mi-a explicat: A primit comenzi de statui de la o mulţime de greci şi de romani. Câştigă mulţi bani.

Iarăşi mi-a sărit inima: un bărbat liber, care câştigă bani şi trăieşte printre atâtea fete nemăritate!

— Despre mine a întrebat dacă sunt măritată? I-ai spus că nu sunt?

— Nu şi nu, mi-a spus Jibril, căruia s-ar fi zis că-i părea rău de mine. Să ştii tu, Mariamne, că nu e pregătit încă.

Mi-a venit să pun mâna pe un băţ şi să-l bat pe Jibril: ia de-aici, pentru că nu i-ai spus lui Iosif că fata aia parcă străluceşte când se opreşte, cât e de înaltă, pe vârful unei dune! Şi că mulţi negustori bogaţi o peţesc *în fiecare zi*! M-aş fi dus eu într-o goană până la Nazaret, ca să-l găsesc pe Iosif, să-l bat pe el cu băţul ăla — câte un băţ pentru fiecare pas pe care-l făcusem prin deşert — şi să-i spun aşa: „Dacă tot nu eşti pregătit, dă-i drumul, atunci, inimii mele!“

După acea trecere a lui Jibril, am aruncat musca de lemn în deşert.

Dar n-am găsit suficiente puteri ca să arunc şi chipul meu. Nu mai avea braţe şi nu mai semăna cu nimic, dar i se mai vedea încă, unde ar fi fost nasul, o împunsătură mică de cuţit, care semăna cu un pistrui de-al meu atât de bine, încât mi-a venit să plâng. Dar nu mai plânsesem de atât timp, încât mă gândesc: poate că n-o să mai plâng niciodată.

*

Jibril ne dăduse, mie şi Orpei, oglinda lui de aramă şi ne tot urmărea trupurile cum se rotunjeau. Avea patru băieţi, drept care avea şi planurile lui în privinţa noastră. Nişte fete care-şi duceau traiul din ce le oferea deşertul puteau fi adevărate comori la casa omului.

— Băieţii mei cred c-ai fi o nevastă numai bună, mi-a spus el când a mai trecut pe-acolo.

— Mulţumeşte-le din partea mea, i-am răspuns eu, căutând să ocolesc subiectul.

— Mariamne..., mi-a spus bătrânul arab, uitându-se la mine cu atâta amărăciune în priviri, încât se vedea limpede cât de mult îi plăcea de mine. Fiul lui Aaron, Ieraş, nu s-a însurat nici el încă. Nu mai arată ca un mormoloc şi m-a întrebat ce mai ştiu de fata rabinului Ioachim, tot aşa de drăguţă? I-am răspuns că e mai drăguţă decât un inel de aur.

— Mai bine-i spuneai asta lui Iosif despre mine. El cum este, Iosif, e frumos?

— Este, a oftat Jibril. S-a mai împlinit, şi-a tuns barba. Se îmbracă numai cu haine curate...

Atât de abătută eram de ce-mi rezerva soarta în privinţa iubirii, încât mi se facea silă când mă uitam la propriul chip în hârdăul cu apă.

*

— Numai o toantă ca tine mai poate să spere, mi-a spus Orpa, după ce i-am povestit. Să spere că Iosif ar putea

şi-acum să vină uite-aici, la cortul tatălui tău, şi să zică: „Să vedeţi mare minune de la Dumnezeu, că ştiţi-voi-ce al meu din budigăi e numai bun şi gata să treacă la fapte“ — fiindcă precis că Iosif, ca un băiat bogat ce se făcuse, precis purta nişte izmene de-astea făcute din pânză de in, strânse şi mulate pe partea dintre picioare, în timp ce băieţii săraci nu purtau nimic altceva pe dedesubt, decât pieile încreţite şi pişcate de purici.

— Şi dacă Iosif chiar vine, până la urmă? i-am întors-o eu, scrâşnind din dinţi.

— Nu eşti zdravănă la cap! E clar de ce eşti singura care vede îngeri!

*

Îmi tot veneau sângerările, nepăsătoare şi inutile. Ştiam când se apropia luna nouă, fară să-mi ridic privirile spre cerul nopţii — ştiam după felul în care trupul meu devenea febril şi mă durea peste tot. Când luna îşi completa rotunjimea la perfecţie, gata — iar dădeam pe dinafară de puioasă ce eram, dar degeaba.

Şi iar mă duceam să mă purific. Mă duceam să mă îmbăiez în izvorul fierbinte şi ieşeam de-acolo cu pielea înroşită de apa clocotită şi cu mintea năucită: ce tot aşteptam?... să se-ntâmple ce anume?

Unele dintre fetele noastre nemăritate răspunseseră la propunerile făcute de călăreţii de cămile. Unele rămăseseră însărcinate, apoi născuseră copii. Akam îi tăiase împrejur pe băieţei, dar numai dimineaţa devreme, ca să nu le pună în primejdie beţişoarele purtătoare de viaţă cu mâinile care mai târziu, după ce se îmbăta, i-ar fi tremurat. Le cresta prepuţurile aşa cum scria la lege, cu o aşchie de cremene, la fel cum fuseseră tăiaţi împrejur şi Avraam, şi Moise! Apoi, bietele beţişoare, moi şi umflate, le erau frecate cu ulei de măsline de mămicile iubitoare, învelite în prişniţe de in îmbibate în acelaşi ulei şi legate cu aţă roşie. Săracii de ei! Ca să nu-i doară, li se dădeau să molfăie ghemotoace de bumbac înmuiate în vin — mai căpătăm de la Jibril, din când

în când, câte puţin vin! Ne-ai dăruit viaţă, Adonai, şi noi îţi înapoiem viaţa! Aşa cum e, mică, umflată şi legată cu aţă roşie. Dar cu viaţa *mea* cum rămâne?

După următoarea oprire pentru adăpatul cămilelor, Jibril a venit în vizită la cortul părinţilor mei şi mama l-a servit cu o fiertură caldă făcută din răşină parfumată, care era bună la durerile trupului. Şi la Nazaret, mama păstra în casă răşină uscată, pe care o fierbea şi-mi dădea mie în primele luni după ce-mi veniseră sângerările. Jibril avea dureri pentru că îmbătrânea, aşa că mama îi dădea să bea din fiertura ei ori de câte ori venea pe la noi, iar Jibril îi mulţumea:

— Ai făcut fiertura asta şi mai bună decât ultima dată, stăpână a casei!

Numai întâmplarea a făcut să mă strecor şi eu în cort, prin deschizătura pentru potăi, şi să-l aud pe Jibril spunând, după ce a mai sorbit o dată din fiertura de răşină (făcută din răşina gălbuie pe care o storsesem cu mâinile mele din câteva crengi şi o amestecasem cu apă):

— Şalafta şi Aaron vor să facă pace. Iar Şalafta l-a rugat pe Iosif să se însoare cu fiică-sa Lanit...

Am avut impresia că o turmă întreagă de cămile treceau peste mine şi mă luau în picioare. Dar Jibril mai avea şi altceva de spus:

— Şi Aaron l-a rugat pe Iosif să se însoare cu fiică-sa Rona.

Şi ce credeţi? Iosif a fost de acord cu amândouă propunerile, aşa că vor fi două nunţi deodată. Dacă două neveste, fiecare din câte un clan, ajung să trăiască sub acelaşi acoperiş, va scăpa Nazaretul de războaie.

— Dacă fac pace, i-a răspuns tatăl meu, cu o bucurie măsurată, poate ar trebui să-i scriem şi noi regelui, să ne acorde amnistia, ca să ne putem întoarce la Nazaret.

— Aşa e, *rabbi,* a încuviinţat Jibril. Poate că regelui, care face umbră pământului degeaba, i-a venit mintea la cap şi se căieşte că s-a găsit să v-alunge tocmai pe voi, tribul făgăduielii.

Tata a dat din cap că aşa era. În ultimii ani, pe măsură ce tot mai mulţi care treceau pe la noi se arătau convinşi de povestea cu fagăduiala, tata se arăta mereu de acord cu ei, dând uşor şi înţelept din cap. Văzându-mă că trăgeam cu urechea, mi-a spus:

— Or să facă pace la Nazaret, Mariamne. Te bucuri, nu-i aşa?

— Mă bucur.

— Două nunţi într-una singură. Ce idee bună! Dumnezeu are grijă de poporul său.

— Ar putea fi şi trei nunţi într-una, i-a spus Jibril, aruncând spre mine o privire fugară. Nu ţi-a cerut-o Iosif deja pe Mariamne de nevastă? Dacă eşti de acord, *rabbi,* mă duc eu acum la Nazaret şi-i spun lui Iosif: Du-te şi mai cere-o pe Mariamne încă o dată, ca să-ţi fie cea de-a treia nevastă — şi-n felul ăsta se va putea întoarce şi tribul ei cu totul.

Eu am tăcut. Mama, în schimb, a zis:

— Mă bucur foarte tare pentru bietul Iosif. Chiar merită să dea un asemenea noroc peste el — apoi şi-a întors privirile către mine: Tu vrei în continuare să te măriţi cu Iosif, nu-i aşa?

Ce-am citit eu în ochii ei: Fata mea iubită, nu-i foarte drept ce ţi se întâmplă, dar ai, totuşi, ocazia să te măriţi cu cel pe care-l iubeşti şi care mai este acum şi un om avut!

Ce i-am răspuns tot numai din priviri: În fine, scumpa mea mamă... Oare ai uitat ce i-ai spus chiar tu, anume că vrem un altfel de soţ pentru Mariamne?

Deocamdată, însă, tot mama l-a întrebat pe Jibril, cu o voce plină de speranţă:

— Şi ce le-a răspuns Iosif Lanitei şi Ronei?

— A fost de acord, absolut de acord. Un om atât de *generos.* Vrea neapărat să scape Nazaretul de necazuri, cu toate că oamenii de-acolo şi-au bătut joc de el. Îşi doreşte la fel de mult cum îşi doreşte şi fiica voastră să vă scoată din văgăuna asta.

Dragul şi scumpul de vulpoi bătrân Jibril! Cum încerca el să-mi atribuie mie sentimentele lui Iosif! M-am uitat urât la el şi l-am întrebat:

— Şi dumneata, Jibril, ce câştigi din toată povestea asta?

— Eu, ce câştig? Nimic. Mai degrabă pierd. Eu te voiam pentru unul dintre fiii mei!

— Dar n-a stabilit, oare, Dumnezeu că nici un bărbat nu trebuie să-şi ia mai mult de o singură nevastă? am întrebat eu, ridicând şi vocea, şi braţele în sus. Mi-am înălţat şi privirile, dar n-am văzut cerul înalt deasupra capului, ci numai pânza rărită a cortului nostru şi stâlpul din centrul său, pe care-şi atârna mama cârpele la uscat. Totul în jurul meu era vechi, murdar şi jerpelit. Am zis şi mai tare: Oare n-a spus Ha-şem că nu e bine să fie omul singur pe lume, şi-atunci i-a făcut o pereche — *una singură*? Şi nu este scris în legea lui Moise că n-ai voie să tânjeşti la nevasta vecinului tău — la *singura* lui nevastă? După care am strigat spre vârful cortului, atât de rărit, încât semăna cu o pânză de păianjen: Adonai, Dumnezeul meu, de ce să fiu eu nevasta cea de-a treia?

Mama iarăşi mi-a vorbit numai din priviri: Fata mea iubită, ce mult te preţuiesc eu pentru felul îndrăzneţ în care gândeşti! Dar viaţa-i viaţă, nu trebuie să uiţi asta, scumpa mea fată căpoasă!

Tata, în schimb, a venit şi s-a aşezat lângă mine:

— Mariamne, dacă tu vei fi nevasta lui cea de-a treia, Iosif îl va putea convinge pe Aaron să ne îngăduie să ne întoarcem.

— Cu Aaron o să vă fie cel mai greu, *rabbi,* a încuviinţat Jibril. Nu ştiu ce i-ai făcut, dar îţi poartă pică rău de tot, de câtva timp — la care eu m-am uitat la Jibril şi n-am văzut în ochii lui nimic altceva decât iubire pentru mine, ca şi cum aş fi fost fata lui. Îşi dorea să mă vadă măritată cu bărbatul pe care-l iubeam şi nu găsise nici o altă soluţie mai bună. Iosif este atât de generos, a repetat el.

— Când o să aibă loc nunta? l-am întrebat eu, cu vocea sugrumată.

— Peste câteva săptămâni, a ridicat din umeri Jibril. Şalafta şi Aaron or să-şi ceară garanţii unul de la celălalt, probabil în bunuri şi animale.

O să le ia ceva timp să se tocmească.

— Foarte bine, am zis eu. Şi mie o să-mi ia ceva timp să mă gândesc la ce vreau să fac.

— Mariamne, mi-a spus mama, noi cu toţii depindem de tine atât de mult — nici nu ştii cât de mult.

— Ba ştiu, mamă. Ai tu grijă să nu mă laşi să uit niciodată.

Eram atât de nefericită. Dar în aceeaşi zi, ceva mai târziu, Jibril s-a strecurat până lângă mine, care stăteam lângă hârdăul cu apă, şi mi-a spus:

— Mariamne, să ştii că nu eu am născocit povestea asta, ca tu să te măriţi cu Iosif. Eu sunt numai purtătorul de veste — şi, pentru o clipă, i-au lucit ochii în aşa hal, de parcă altcineva, nu el, ar fi vorbit dinăuntrul său. Sunt purtătorul de veste, a repetat. Iosif însuşi mi-a spus să te întreb dacă vrei să te măriţi cu el, dar cum altfel te-ai putea mărita cu el, chiar dacă Nazaretul este locul tău de baştină, dacă nu se face mai întâi pace? Dacă părţile nu cad mai repede la înţelegere, ca să facă pace, nu mai rămâne nimic din târgul vostru, al Nazaretului.

— Am nevoie de câtva timp de gândire, i-am răspuns eu încăpăţânată.

— Vorbeşte cu cineva care să aibă mai multă minte, cu vreo femeie, mi-a spus Jibril. Vorbeşte cu mama ta, m-auzi tu? Vorbeşte cu maică-ta.

— O să vorbesc, l-am asigurat eu.

*

Am vorbit cu Orpa.

— De ce m-ar vrea, chiar şi pe locul trei în patul lui, dacă nu m-ar iubi? am exclamat eu, încercând s-o conving pe Orpa sau, mai degrabă, să mă conving pe mine însămi. Nu l-a obligat nimeni să mă bage şi pe mine la socoteala asta.

Orpa mi-a răspuns, ca întotdeauna, spunându-le lucrurilor pe nume, oricât de dureroase ar fi fost:

— Crezi că-i pasă cuiva c-o să stai şi tu prin pat, pe-acolo, cu Lanit de-o parte şi Rona de partea cealaltă, aşteptând să-ţi vină rândul cândva la petrecut noaptea cu Iosif? Ar trebui să te consideri norocoasă dacă e-n stare să vă mulţumească pe toate trei!

Îmi venea s-o omor pentru felul cum mă băga la grămadă în *toate trei*!

— Dar dacă tot nu e pregătit, am zis eu, scrâşnind din dinţi, şi toată nunta nu-i decât o făcătură pentru linişte şi pace şi pentru bani? Atunci poţi foarte bine să fii şi desfrânată, cine ar avea dreptul să te judece? — ba chiar poate fi o plăcere! Am putea să fim desfrânate amândouă, cu cine vrem noi! — la care Orpa, nebună de legat cum e, cu ochii sticlindu-i numai la gândul ăsta şi cu părul vâlvoi umflat de vânt, a exclamat:

— Doamne, osândeşte-mă la plăcere veşnică! M-auzi tu, Mariamne?

— Te-aud.

— Mireasa aia tânără, ucisă cu pietre, pentru care ai plâns de ţi-au ieşit ochii din cap... cine ştie ce desfrânată o fi fost

— Te-aud.

— Zău? Atunci de ce faci mutra asta pleoştită? — şi a izbucnit într-un râs atât de fericit, încât am uitat şi eu de mine, am luat-o în braţe şi-am început să ţopăim amândouă aşa, îmbrăţişate, ca nişte fetiţe mici.

Avea dreptate Orpa: mai bine desfrânată, decât s-aştepţi să te usuci ca o lămâie pe un raft!

*

Aşa încât, la o săptămână după ultima oprire a lui Jibril la fântână, am luat pielea unui miel pe care-l tăiaserăm şi am cusut din ea un burduf de apă, pe care l-am umplut. Am şterpelit câteva bucăţi de carne friptă şi mi-am făcut nişte azime.

Am împachetat merindele şi mi le-am atârnat de gât pe sub veşmânt — îmi ajungeau până mai jos de sâni —, unde purtam şi bucăţica de lemn cioplită de Iosif. Am rămas lângă

hârdăul de apă în noaptea aceea, am aşteptat să adoarmă cu toţii, după care m-am ridicat şi am ieşit din oază, luând-o pe drumul caravanelor către muntele Barak — de fapt, pe drumul de întoarcere spre Nazaret.

Am tot mers până la răsăritul soarelui. Am continuat să merg şi sub arşiţa ca de cuptor încins din toiul zilei. Nu-mi trecuse prin minte să-mi iau cu mine şi sandalele, fiindcă nisipul este atât de moale, când calci pe el, aşa că n-am avut ce face şi am mers până mi s-au copt picioarele, dar, după o vreme, am ajuns de nici nu mi le mai simţeam, aşa c-am continuat să merg.

Îmi pusesem pe cap o pălărie pe care mi-o împletisem eu singură din paie de grâu. Nu-mi era de prea mare folos.

Dar deşertul era de o frumuseţe ucigătoare.

Am luat înghiţituri cât am putut de mici din burduful cu apă. Spre sfârşitul zilei, m-am aşezat la umbra unei dune. Am ronţăit două dintre bucăţelele de carne de miel, am sorbit iarăşi puţină apă, apoi mi-am udat degetele şi mi le-am frecat de tălpile picioarelor, care m-au gâdilat, aşa c-am izbucnit în râs. Am adormit râzând şi m-am trezit cu soarele pârlindu-mi faţa.

Am pornit la drum din nou, cu capul parcă înfipt într-o uriaşă materie fierbinte.

Mi-am terminat apa.

Îi auzisem pe conducătorii caravanelor spunând că, dacă-şi terminau proviziile de apă, adunau la un loc pişatul lor şi-al cămilelor pe care le călăreau şi-l vărsau pe nisip, care se mai răcorea, după care stăteau întinşi pe umezeala aceea, până când îşi mai recăpătau puterile şi se simţeau în stare să meargă mai departe. Îşi îmbibau şi acoperitorile de cap în umezeala pişatului, ca să le mai răcorească şi pe ele puţin, pentru când aveau să-şi continue drumul.

M-am gândit să fac şi eu la fel şi m-am aşezat pe vine, încercând să scot afară udul. Dar abia dacă am reuşit să storc din mine câţiva stropi, din care nici vorbă să fac vreo băltuţă măcar în nisip.

Aşa că m-am târât mai departe. Ca să-mi fac puţin curaj, m-am gândit la Iosif, la cum a încercat el să mă scape din mâinile sirienilor. Ce bărbat ai fost în noaptea aceea, Iosif! în noaptea aceea, chiar dacă n-am răspuns la propunerea ta, ne-am arătat încredere unul altuia, de parcă am fi fost cu adevărat căsătoriţi.

Atât de înfierbântat era cerul, încât se vedea alb — era un cer de un alb încins. Apoi, când soarele a coborât după dune, cerul a redevenit albastru şi deşertul s-a făcut iarăşi atât de frumos, încât îţi lua minţile. Târându-mi picioarele după mine şi clătinându-mă la fiecare pas, am văzut o înălţime undeva în faţă, la o depărtare pe care n-o puteam ghici, fiindcă părea o vedenie, părea să fie linia orizontului deformată. Totuşi, era chiar muntele Barak.

Am înţeles, într-un târziu, de ce făcusem tot drumul acela. Ca să iau la rost muntele şi să-l întreb: Ce i-ai făcut atunci lui Iosif al meu? Cum i-ai năucit nu doar trupul, dar şi mintea, încât se teme în halul ăsta să-mi spună mie direct ce are de spus şi-mi trimite vorbă prin alţii?

*

Am urcat pe plaiurile de la poale, unde am văzut stâncile colorate în nuanţe parcă de pe altă lume, după cum le loviseră fulgerele: vineţii şi albastre precum cerul, stropite cu puncte de negru.

Am urcat până când aerul s-a făcut umed şi rece. Am descoperit o adâncitură într-o stâncă, unde se adunase apă de la ploaie. Am sorbit-o lacomă, cu zgomot, cum sorb animalele, oftând şi gemând în timp ce sorb. Apoi am urcat până am dat de pajişti de munte şi am călcat pe iarbă.

Am dat de o stână de oi care fusese lovită de fulger cu mulţi ani mai înainte şi arsese până în temelii. Din acoperişul de paie şi crengi nu mai rămăsese nimic. Din ţarcul mare de ţinut oile, câteva lemne calcinate. Din fostul şopron de lucru, am recunoscut formele unor putineie de ales untul. Peste tot am văzut oasele unor oameni pe care

fulgerul îi lovise poate în somn, oase de toate culorile: rozalii, albăstrui, vineţii.

Am avut sentimentul că ştiam: acolo fusese trăznit tatăl lui Iosif. Dacă i-aş fi recunoscut rămăşiţele — m-am uitat de jur-împrejur după vreo centură, nişte *tefillin,* vreun alt obiect personal —, m-aş fi străduit să i le îngrop. Tot aici fusese lovit şi Iosif, numai că el rămăsese în viaţa şi chiar tatăl meu îl găsise. M-am gândit: nu ştiu mai nimic despre Iosif. Dar ştiam ce voiam *eu* să-i fiu: voiam să-i fiu de folos, voiam să-i fiu o soaţa iubitoare. Pentru asta, însă, trebuia să iubesc şi să fiu iubită.

Am urcat şi mai sus, unde culorile au devenit de-a dreptul nebuneşti.

La un moment dat... am zărit un păstor. Se îndepărta de mine şi se îndrepta spre Nazaret Nu mi-am dat seama, de la depărtarea la care eram, dacă mâna capre sau oi. Avea cu el un câine, dar câinele nu şi-a ridicat botul în aer, ca să adulmece. Erau prea departe şi el, şi păstorul.

Să fi fost Iosif? Am dat să alerg, dar am căzut după câţiva paşi — aveam tălpile mult prea coapte. Omul şi animalele lui au trecut dincolo de creastă şi s-au făcut nevăzuţi. Mai bine aşa, m-am gândit eu.

În felul ăsta, nu l-aş mai fi auzit pe Iosif spunându-mi: „Mariamne, ce mult te-ai schimbat! Eşti atât de diferită acum de cea pe care mi-o amintesc. Iar eu mă căsătoresc în curând, Mariamne, cu alte două fete. Tu şi cu mine, din păcate, n-am fost făcuţi unul pentru celălalt. Când te-am cerut de nevasta, m-am gândit că aşa se cuvenea să procedez, după ce tatăl tău mi-a salvat viaţa."

Aceste gânduri m-au făcut să vorbesc de una singură, chinuindu-mi buzele şi aşa crăpate: Ce-mi faci tu mie, Adonai? Îţi baţi joc de mine? Tu eşti de vină, Adonai, dac-ai scos luna plină să lumineze farmecul unei fetişcane care nu se împlinise pe de-a întregul. Ce fericită eram în noaptea aceea, când am stat, Iosif şi cu mine, rezemaţi de salcâmul setim! Când am stat mână-n mână, de parcă mâinile noastre ar fi fost căsătorite! Câtă încredere mi-am pus în

tine, Adonai, şi cum te mai iertasem atunci, după ce te urâsem — nu mă trăzni, că oricum sunt aproape stoarsă de viaţă — pentru mireasa cea tânără ucisă cu pietre! Ce crud ai fost cu mine, Adonai! Ce crud ai fost cu noi, femeile, de ne-ai făcut aşa lipsite de apărare şi de neputincioase, chiar dacă ne-ai dat putere prin frumuseţea noastră, fiindcă uite că bărbaţii ne pot învinge fără nici un efort, numai trântindu-ne la pământ. Şi încă pe spate, ca nişte animale pregătite pentru tăiere; cu picioarele în sus, ca să nu putem fugi. Bărbatul n-are nimic altceva de făcut, decât să ne ţină bine sub el, să ne prindă buzele în capcana buzelor lui, pe când tu, Adonai, ne vrăjeşti minţile cu bucuria care trece dincolo de toate sentimentele, că vom ajunge să dăm naştere unei fiinţe. Ah, ce putere ai tu, Adonai, asupra femeilor — şi asupra mea! Pentru că şi-n clipa asta, când mă plâng de tine, mă simt atât de vinovată că mă plâng! Aşa că spune-mi, Adonai, mă rog de tine cu buzele-astea uscate la soare, să-mi spui: Ce simt acum, Adonai, ce simt cu adevărat?

„Iubire simţi, Mariamne."

— Ă? am exclamat

*

M-am înălţat pe vârfuri şi am privit de jur-împrejur cu ochii care-mi picau de oboseală. Mi-am roti mâinile şi am dat de un tufiş.

Era o plantă de mir, cu frunze mici, ovale, şi ţepi ascuţiţi — de felul celor din care storceam răşina ca să-i facă mama lui Jibril fiertura pentru durerile de spate.

Poate că nu visasem. Mi-am ridicat ochii spre cer. Soarele apusese, dar stelele nu se vedeau încă. Mi-a vorbit din nou:

„Iubirea este singura cale de a cunoaşte o altă fiinţă până în străfundurile ei. În trup şi în spirit deopotrivă"

Am ridicat din umeri: Ce, eu îl cunoşteam atât de bine pe Iosif? Nici pe departe. Dar l-am revăzut în minte pe Iosif adormit sub salcâmul setim şi m-am revăzut pe mine uitându-mă la trupul său musculos de bărbat şi mi-am adus

aminte că nu-mi era deloc frică de el, nici o clipă, nu de Iosif, în tot cazul. Oare şi asta însemna iubire, să nu-ţi fie frică de cineva? L-am auzit iar vorbindu-mi, pe ton de împăciuire: „îhhmm — gutural şi, totuşi, blând, aşa cum vorbea tata după ce încuviinţa dregându-şi gjasul —, chiar aşa, pentru că nu poţi iubi pe cineva de care te temi“.

Am strâns în palmă tufa de mir. Ce mai conta că mi-a zgâriat palma, durerea înţepăturilor era un fleac faţă de faptul că-l auzeam vorbindu-mi: „Uite cum i-ai oferit lui Iosif totul. I-ai dat visele tale, speranţele tale, nu ţi-a fost ruşine să recunoşti că el înseamnă totul pentru tine. Nu te-ai tocmit, nu ţi-ai spus punctul de vedere, nimic, nu-i aşa?“

Am dat din cap că aşa era şi mi-a venit să plâng. Vorbele lui mi s-au părut atât de blânde, când mi-a spus că nu-mi ascunsesem iubirea, de parcă m-ar fi mângâiat pe sufletul dezgolit. Daca atunci ar fi fost ceasul meu din urmă, cum zic evreii bătrâni, *acharon haviv* — mai blând nu se putea. Drept care — ce mai conta că tufişurile, şi iarba, şi stâncile poate mă luau de nebună? — am zis în gura mare:

— Arată-mi într-un fel oarecare că eşti în preajma mea în momentul ăsta, şi numai atunci o să cred că n-am luat-o razna cu minţile. „Întoarce-te.“

Am tras cu degetele de creanga tufei de mir şi câţiva ţepi s-au rupt şi au rămas înfipţi în degetele mele. Până la urmă, creanga mi s-a rupt cu totul în palmă, chiar în clipa când...

Am văzut un bărbat aşezat pe un vârf de stâncă, la nici zece paşi de mine. Se uita pe versantul muntelui în jos. După cum arăta, ziceai că era un om care se odihnea după o muncă grea: îşi ţinea mâinile pe genunchi şi umerii lăsaţi sub greutatea trupului masiv. Apoi, şi-a lăsat capul pe spate şi l-am văzut cum a dat aerul afară din gură, dar nu aer, ci lumină. A scuipat afară o gură întreagă de stele care s-au risipit şi-au acoperit bolta cerului.

Când l-am văzut ridicându-se în picioare, parcă mi-am auzit şi mie părul zburlindu-mi-se în cap. Părea să fie un oarecare, un simplu bărbat care-şi mâna oile pe munte-n sus — un păstor.

„Ce faci, vii?“ m-a întrebat, când a trecut pe lângă mine. Mi-a vorbit ţinându-şi bărbia în piept şi privirile coborâte.

Mie-mi vuia mintea: chipul lui, îmi spuneam, chipul lui! Nimeni nu-i zărea chipul fară să fie transformat în cenuşă — cel puţin aşa zicea Cartea! Dar uite că mie-mi arătase cum se nasc stelele!

M-am urnit de pe loc şi l-am urmat, călcând exact pe urmele lăsate de el. A dispărut la fel de brusc precum apăruse.

Nu, însă, şi urmele lui. Mai în faţă, urmele paşilor lui se făcuseră potecă şi mi-am închipuit că, dacă se plimba pe-acolo atât de des, era normal că făcuse cărare pe versantul muntelui. Îşi lăsase urmele paşilor pe iarba roasă de oi, printre pietrele risipite în iarbă. M-am gândit: eu sunt această iarbă, sunt aceste pietre. Sunt o fată de la ţară, neputincioasă în faţa trecerii timpului, neînsemnată în dorinţa mea de-a trăi şi de a nu însemna nimic pentru nimeni altcineva decât cei pe care-i iubeam, dar în felul ăsta...

„Sunt asemenea ţie“, mi-a spus de undeva din faţă.

Nu, zău!

„Ba, chiar aşa sunt“ — şi a făcut să foşnească snopurile de iarbă, ca şi cum l-ar fi părăsit curajul.

Era cu neputinţă aşa ceva, pur şi simplu era cu neputinţă... Păşeam pe sub stele şi mă gândeam, uitându-mă la ele: uite că sunt bune.

„Nu eram sigur că sunt bune.“

Mi-a venit să râd: cum adică... *nu* ştiai? Că doar nu uitasem de când îmi citea tata din Carte: Şi Domnul Dumnezeu a făcut lumina. Şi a văzut că era bună lumina. Şi a făcut cerurile şi stelele de pe ceruri. Şi a văzut că erau toate bune.

„N-am ştiut. Am aşteptat să mă lămuresc dacă funcţionau bine şi s-au dovedit bune.“

Ai aşteptat mult?

„Nu. Au funcţionat bine de la bun început. Aşa, deci, Mariamne. Ce cauţi aici? Ce vrei?“

Vreau să-l văd pe Iosif, i-am spus eu cu lacrimile cât pe-aci să mi se reverse din ochi. Dacă ai de gând să-mi iei viaţa fiindcă mi te-ai arătat, vreau doar atât: să-l mai văd pe Iosif o dată. Nu luna, stelele şi tot ce-ai creat fară seamăn pe lume — sunt lucruri prea mari şi înfricoşătoare, iar eu sunt mică, nu vreau să mă-nfricoşez.

„Şşşt. Încă nu m-am arătat ţie."

Nu încă? Îmi simţeam lacrimile atât de aproape... speram să-mi îngăduie să trag un plâns în hohote, sănătos, înainte să mor.

„N-o să mori, Mariamne. Şi-ai să naşti un copil. Nu-i asta grija ta cea mai de taină?"

I se schimbase vocea, nu mai era chiar atât de cerească, ba chiar aducea mai mult cu vocea mea. De îndată m-am gândit la prietena mea Orpa: ea, numai ea — nimeni altcineva — şi-ar fi luat inima în dinţi şi i-ar fi cerut ceva, dacă tot ar fi ajuns până aici. Aşa că mi-am ţuguiat şi eu buzele şi l-am întrebat: Cu cine să fac un copil? N-am cu cine!

O să-ţi alegi singură cu cine.

Am simţit sudoarea şiroind pe fruntea mea. *Eu, să-mi aleg*... ?

Îi dau fiecăruia posibilitatea să aleagă. Asta-i voinţa mea.

Ah, Doamne, Dumnezeule scump şi drag! Dacă rămân în viaţă acum, îi povestesc şi Orpei! Înfricoşată cum eram, tot am tras cu ochiul pe sub pleoape! îşi ţinea ochii închişi. Ia uite câtă grijă are de mine! — mi-am spus cu glasul cel mai blând pe care-l poate avea o fiică. Îmi dai voie să-i spun şi Orpei despre asta, Şadai — Dumnezeule de pe munte? I-am spus aşa, Dumnezeu de pe munte, ca să-i arăt cât de mult îl cinsteam.

„Numai să n-o sperii, Mariamne."

A, n-o ştii pe Orpa! — la care pe amândoi ne-a pufnit râsul. Dar când el a dat să mai spună ceva, l-am întrerupt nerăbdătoare: Spune c-o ştiu mai bine decât tine, lasă de la tine măcar atât, fă-mi pe plac, vrei?

„Bine, a cedat el, dacă vrei tu aşa, o ştii mai bine decât mine. Acum... să revenim la Iosif: nu-l vrei decât pe el, pe nimeni altcineva?“ — şi s-a întors către mine şi-am ajuns faţă-n faţă. Şi-a dus mâna la frunte. „Nu-l vrei decât pe Iosif, pe nimeni altcineva?“

Am strigat din toate puterile: Numai pe el îl vreau! Şadai, facă-se voia ta, dar nu-mi zădărnici speranţa şi fie ca voia ta să fie voia mea — e bine aşa? Tu însuţi ai lăsat lucrurile aşa când ai făcut perechea dintâi — doar ai făcut o pereche, nu un grup de trei, nici de patru! Lasă-mi-l pe Iosif numai mie, bine? Şi, în cele din urmă, m-am răstit la el: Şi mireasa aia mică n-a fost desfrânată!

„Era fată bună, a încuviinţat el“, surprins de câtă patimă aveam în suflet.

Şi-atunci, de ce?

Dintr-odată, i-am simţit inima bătând atât de aproape de-a mea: cât de greu îi fusese, cât era el de Dumnezeu, să-i decidă soarta! Îi simţeam tristeţea, ba chiar nedumerirea. Şi mirarea că una ca mine ghicise ce era în inima lui!

S-a întors iarăşi spre înălţimi.

„Vino“, mi-a spus cu jumătate de glas, luptându-se cu propriile emoţii dumnezeieşti.

Ca şi mai înainte, el s-a făcut nevăzut, dar nu şi urmele paşilor săi. Ele mi-au deschis drumul în sus.

Foarte bine, Doamne, du-mă acolo unde era vorba s-ajung de când am dat cu ochii pentru prima dată de lumea asta, către iubirea — către iubirea *mea*! Îngăduie-mi s-o mai văd numai o dată, să-i mai simt mirosul o dată, numai o clipă, dacă asta-i şi voia ta (dar vezi să fie o clipă lungă!). Şi am adăugat, ca să-l sâcâi: Fiindcă tu nu ştii ce-am simţit eu.

„Ba ştiu, Mariamne“, mi-a întors-o el imediat. „Îţi ştiu dorul, îţi ştiu teama. Nimic din ce e legat de tine nu-mi e străin, altfel cum ar fi ajuns înăuntrul tău toate sentimentele? Durere, teamă, iubire... singurătate, rătăcire, nesiguranţă, ruşine — le cunosc pe toate.“

Am rămas fară grai, căscând gura la urmele paşilor săi. Adică... nu numai trupurile noastre sunt făcute după chipul şi asemănarea ta, ci şi inimile noastre sunt făcute după asemănarea inimii tale! — şi i-am simţit inima lângă a mea. Cât de însingurată!

I-am simţit şi oboseala. Oboseala ocupa o parte atât de mare a sufletului său, încât nu mai scăpa de ea niciodată.

Timpul — el îl obosise pe Dumnezeu, de câte avusese de făcut.

*

Urcuşul a devenit mai abrupt. Gâfâiam şi mă dureau toate oasele.

„Închide-ţi ochii“, mi-a spus.

Şi-atunci, cum o să mai pot merge?

„Încearcă să simţi urmele paşilor mei pe pământ.“

Mi-ai spus că mi-l arăţi pe Iosif.

„Ţi-l arăt.“

Trăisem atâtea minunăţii în ultima vreme, c-ar fi trebuit să fiu deja mută de uimire. Dar, auzindu-i îndemnul, mi-am găsit, nici eu nu ştiu de unde, o putere pe care nici n-o bănuisem înăuntrul meu şi am urcat mai departe, ca trasă pe aţă.

Ierburile se făcuseră înalte — îmi ajungeau aproape până la bărbie. Undeva mai sus, chiar în faţă, am zărit un smochin sicomor, ale cărui smochine coapte căzuseră la pământ şi făcuseră un covor întreg. Dacă mă-ntorc tot pe-aici, m-am gândit eu, o să culeg o poală întreagă de smochine şi-o să i le duc mamei. O să coacem din ele turte cu smochine uscate. Simţeam copacii după miros: plopi şi sălcii, stejari cu frunzele ca nişte bănuţi verzi. Cum ai născocit formele tuturor lucrurilor, Ha-şem? Sau ce-ai făcut, ţi-ai lăsat mâinile libere şi ele s-au apucat să lucreze?

„Întreabă-le singură“, mi-a răspuns el zâmbind. „Mai lucrează şi-acum“.

Am icnit de durere, fiindcă m-am ciocnit de un trunchi de copac — un terebint. M-am dat înapoi şi i le-am văzut...

Avea mâinile lătăreţe, cu degetele mari turtite, cu pielea forfecată de cicatrici, bătătorite de muncă, destul de urâte. Cu ele modela trunchiuri de copaci pe care le ciupea ca să le dea crengile, apoi îşi freca mâinile între ele, ca să dea frunzişul. I se revărsau frunze printre degete, fiecare cu forma ei, fiecare cu mărimea ei. Nu-şi plănuia lucrurile dinainte şi, în orice caz, nu de la început, atât era de încântat să creeze, atât de nerăbdător să umple spaţiile rămase goale. Mereu alte şi alte trunchiuri, alte frunze cu vine, cu pliuri, cu vârfuri ascuţite. Îşi scărpina palmele pe scoarţa copacilor. Peste tot în aer plutea sentimentul pe care-l ai când îţi priveşti obosit rezultatul muncii: E bun!

Gata cu singurătatea! Părea să sară în sus de bucurie. Avem treabă de-acum! Şi toate lucrurile păreau să clipească din ochi. Apoi şi-a clătit mâinile în apele de pe întinderea cerului, iar, când şi le-a tras înapoi, le avea curate şi ostenite. Şi-a încrucişat braţele şi a rămas aşa, în aşteptare.

Zâmbindu-mi în sinea mea de cât de isteaţă eram, i-am spus: Nu mă păcăleşti. Poate că mâinile tale arată acum ca mâinile tatălui meu, dar mâinile lui sunt bătrâne. Ale tale sunt tinere — şi ştii de unde ştiu asta? Fiindcă ştiu că i-ai făcut pe oameni, şi bărbatul, şi femeia, după chipul şi asemănarea ta. Şi i-ai făcut tineri, aşa că şi *tu* eşti tânăr! Şi-am aşteptat, încântată de mine însumi, să mă laude.

Dar el mi-a spus, de parcă s-ar fi rugat de mine: „Du-te înapoi acum. O să-ţi fie mult prea greu să-l vezi pe Iosif."

Nu-mi pasă. De la o vreme, numai de greutăţi am parte.

„Le eşti mult prea scumpă atâtor oameni... şi mie la fel."

Am simţit o emoţie dincolo de firea omenească. L-am simţit atât de aproape de mine, încât nu mi-am putut reţine un sentiment de triumf. Ce mai femeie sunt, ce bine mă pricep să atrag lângă mine un alt suflet, mai ales un suflet de bărbat, iar tu, Adonai, eşti bărbat înainte de orice altceva — păcat de bietele femei, dar asta simt eu din orice-mi spui şi orice faci. Oare greşesc? Când ai dat naştere tuturor lucrurilor, ai avut vreo pereche? Nu prea cred, am văzut eu cum potriveşti frunzişul pe trunchi şi cum îţi doreşti să le

împerechezi pe toate. Când ai făcut bărbatul şi femeia, ce-ai făcut? Ai luat de la *el* şi ai pus la *ea.* Se poate spune că de la bun început ne-ai făcut împreunaţi. Simt bărbatul în jurul meu, peste tot. Cum aş putea eu să nu-l cunosc mai bine decât se cunoaşte el pe el însuşi? El a rămas în deplină tăcere, în schimb eu — îndrăzneaţa de mine! — l-am îmboldit mai departe: Vrei să mă faci să te-nţeleg? Ce zici, am început să te-nţeleg?

„Opreşte-te“, mi-a spus el. „Am ajuns.“

M-am uitat în jur. Jur-împrejurul meu, se întindea cea dintâi grădină, grădina *aceea,* sălbatică şi năpădită de verdeaţă. Ierburile îmi ajungeau până la bărbie.

Iosif era întins pe jos, cu faţa în sus, şi respira sacadat, ca în somn. La colţurile gurii, avea câţiva stropi de scuipat.

M-am uitat la el atentă, simţindu-mi inima ca pe un nod în gât. De ce vrei să mi-l arăţi pe Iosif ca pe cel dintâi bărbat, Adonai?

„Priveşte.“

Numai cu degetele i-a desfăcut coşul pieptului, roşu ca un miez de fruct copt, în care zvâcnea inima. Acolo se afla viitorul!

Am înghiţit în sec, de durerea lui Iosif, dar el m-a îndemnat din nou: „Priveşte!“ — ca şi cum i-ar fi plăcut să-mi arate ce ştia el să facă. I-a smuls o coastă, a îndreptat-o, i-a subţiat roşul sângeriu până s-a făcut rozalie ca pielea unui bebeluş, a facut-o să pară bronzată, pielea aceea, pe urmă a întins-o cât să acopere umerii, braţele şi picioarele. Cu degetul mic i-a dat forma feţei, rotunjindu-i-o în obraji, iar obrajii tot cu degetul i-a apăsat şi le-a făcut gropiţe! Apoi a pipăit găvanele ochilor şi le-a făcut pleoape şi sprâncene! La urmă de tot, a mângâiat capul femeii tot cu degetul cel mic şi i-a făcut părul bogat şi castaniu, ca să aibă ce pieptăna, ce lăsa liber în bătaia vântului, ce răsuci în bucle! (Oare o fi prevăzut în câte feluri ştiu eu să-mi răsucesc părul?)

Mă gândeam că la început am fost o coastă şi atât, o bucată de carne. Totuşi, eu sunt din carne şi sânge, iar

bărbatul e făcut din ţărână. Are aşa o piele aspră, încât se vede că-i făcută din ţărână. Pielea mea e mătăsoasă. El are păr peste tot şi miroase întruna a năduşeală amestecată cu praf şi uscată. Trupul meu miroase plăcut. Şi trăsăturile mele sunt delicate, discrete şi unduioase ca frunzele şi ca bobocii de flori.

I-a închis coşul pieptului. Şi-a trecut mâna peste locul rănii şi i-a vindecat-o. Pe urmă, *pfffuu*! — i-a suflat peste faţă.

Iosif a clipit, s-a trezit, s-a ridicat în capul oaselor, apoi a sărit brusc în picioare. Ochii lui au privit în ochii mei — spuzeală de aur într-ai lui, spuzeală de aur într-ai mei.

Între noi, s-a simţit un fel de vibraţie. Aerul părea mai încărcat, de parcă ar fi împrăştiat cineva în el o mirodenie fară nume. Se aprinsese o scânteie, se făcuse o trecere.

Eu şi el. Poate că-n clipa aceea, tot aşa, mai luau naştere şi alte lumi, dar nouă nu ne păsa decât de-a noastră.

Călăuza mea mi-a şoptit la ureche: „Dacă-l iubeşti chiar atât de mult, vă iau pe-amândoi aici sus, la mine. Rămâneţi împreună în grădină pentru veşnicie...“

Dar eu am sărit brusc: Şi cu mama, cu tata, cu ei cum rămâne? Sunt părinţii mei şi-i iubesc, n-aş putea sta departe de ei!

„Îi aduc şi pe ei la mine-aici...“

Am crezut că nu auzeam bine şi m-a cuprins groaza: adică eu şi cu Iosif, şi iubiţii mei părinţi, s-ajungem toţi patru înlemniţi în veşnicie?

Unde nu se mişcă nimic, unde nu e viaţă? Undeva unde n-aş mai avea pentru ce urmaşi, ce durere, ce sacrificii să-mi fac griji? Am aruncat o privire peste umăr: copacul ăla, unde l-ai pus? Şi şarpele — pe el nu l-ai mai făcut, de data asta? Mă tem prea tare să locuiesc în ceruri, sunt prea obişnuită cu viaţa mea măruntă şi prăfuită, dar care e plină de speranţe şi aşteptări. Aici sus, la tine, la ce bun aş mai avea speranţe?

„Atunci, vino să-l vezi pe Iosif,“ mi-a spus.

Şi, fară să mă atingă, mi-a făcut vânt peste nişte tufişuri înţepătoare şi l-am văzut... Iar am înghiţit în sec. L-am văzut despuiat, orbecăind şi împleticindu-se prin pădurea de spini. Avea răni şi înţepături în părţile ruşinoase ale trupului, cu care ar fi trebuit să se mândrească, avea pete de sânge întărit, de mi s-a rupt sufletul de mila lui. Iosif! Iosif! Aş fi în stare să suport orice, numai să fim împreună. Te-aş vindeca de orice suferinţă — încearcă-mă numai, Cel Preaînalt! Aş fi în stare să te primesc şi să te ocrotesc la pieptul meu slab şi înfricoşat, chiar şi aşa cum eşti, amorţit de fulger! M-am plâns de tine, Iosif, şi de tine, Adonai, dar gata, nu mă mai plâng niciodată! O să te-ncălzesc, Iosif, o să te răcoresc, o să trudesc pentru tine, o să-ţi clătesc faţa cu lacrimile mele, o să te hrănesc din trupul meu, iubitul meu!

Între timp, Iosif orbecăia printre spini. Avea o privire de om nebun. Se înfigea de bunăvoie în spini, se lăsa ciuruit de ei, gemând şi plângând: *„Lama ze* Adonai, *lama ze*? — de ce toate acestea? — şi parcă-şi dorea să sângereze şi mai mult, sperând că durerea i-ar fi amorţit trupul...

Am zbierat cât am putut şi viziunea cu Iosif a încetat.

Am căzut în genunchi în iarbă, gemând şi eu: De ce? Nu-mi păsa că l-aş fi putut înfuria pe Ha-şem. La ce bun să-i laşi viaţa în trup lui Iosif, dacă-i omori sămânţa din el? Ce-ai vrut s-arăţi, la ce ţi-a folosit? Ai dat dovadă de un egoism oribil! Şi nu mai poţi să spui că ştii cum se simte Iosif!

Dar el mi-a răspuns şi parcă mi-a şoptit la ureche, atât de aproape mi s-a părut că era, încât mi-a îngheţat vorba pe buze: „Ba ştiu! Am fost şi eu ca Iosif al tău! Am fost Iosif. Am rătăcit prin singurătatea moartă şi fară noimă... Nu eram în stare să iau o decizie, nu eram în stare să dau viaţă la nimic şi mă simţeam atât de singur... Nu vreau să mai fiu atât de singur niciodată...“

Mi s-a părut că-i ghicisem, fie şi în parte, marea necunoscută, dar era şi mai tulburătoare decât îmi închipuisem eu. Ce se întâmplase, de fapt, între el şi noi? Ne făcuse, în primul rând, ca să scape el de însingurare. Dar,

dacă noi l-am dezamăgit, de ce nu termina odată cu noi? — fiindcă era limpede că nu termina!

M-am smuls din tufele cu spinişi am luat-o la goană în jos, îngăimând: Tu, care le-ai făcut pe toate din nimic, tu m-ai provocat să greşesc în grădină. Tu i-ai dat şarpelui darul vorbirii. Tu m-ai făcut să-mi doresc fructul oprit. Dacă mi-ai fi arătat orice altă cale de a da naştere unui prunc, aş fi ales acea cale. Dacă sunt aşa cum sunt, sunt pentru că tu m-ai făcut aşa, Ha-şem. În schimb, tu te-ai ascuns de mine. Mi-ai arătat cum ai potrivit stelele cu cerul, frunzele cu copacii, colţii cu fiarele — cum se potriveşte partea cu întregul. Şi cum se potriveşte femeia cu bărbatul, ca partea cu întregul. Tu le-ai potrivit pe toate unele cu altele, şi-atunci cum ai putut să mă pedepseşti?

Alergam din ce în ce mai repede la vale, iar, când se ivea din ierburi câte o piatră şi călcam pe ea, parcă-mi săreau gândurile în cap. Eram atât de mânioasă, dar şi atât de amărâtă! Ne-ai lăsat în voia noastră, după ce le-ai potrivit pe toate în jurul nostru şi pe urmă te-ai întors şi l-ai pus pe bărbatul meu să mă reclame la tine! După care, m-ai condamnat: de-acum înainte, în durere-ţi vei naşte copiii şi bărbatul tău va fi stăpân peste tine! Şi totuşi, chiar dac-ai fost atât de crud cu mine atunci, demult, de mă mai doare şi acum cruzimea ta, eu tot te iubesc, să ştii, tot te iubesc, dar te iubesc aşa, cu mintea pe care mi-ai dat-o şi care-şi doreşte atât de mult să te înţeleagă. Şi-atunci, te întreb: Poate sunt unele lucruri la care nu te-ai gândit? Pe care nu le-ai prezis ori poate nu le-ai înţeles?

Atentă mai mult la cât eram de revoltată şi alergând cât mă ţineau picioarele prin bezna care se mai rărise în preajma zorilor, m-am împiedicat şi am căzut.

Am rămas la pământ, îngrozită.

Pe cer, spre răsărit, se iviseră zorii.

Faptul că nu-mi răspundea l-am luat ca pe o formă de răspuns. Ceva îi scăpase, într-adevăr, ceva ieşise altfel decât ar fi trebuit. Dar, poate că şi el suferea de lucrul acela

neaşteptat, poate că era întristat, dezorientat, stingher — asta ştiam, că doar îmi spusese.

Am rămas în aşteptare.

O nouă zi dădea să înceapă.

A venit iarăşi lângă mine, cu pas uşor. L-am simţit lăsându-se pe vine lângă mine. Răsuflarea lui a vânturat firele de iarbă. M-a întrebat, prin tăcerea lui, dacă putea să facă pentru mine ceva.

Da, i-am spus eu. Redă-i puterea de a fi tată.

„Prea bine, Mariamne. Într-o bună zi, Iosif al tău va fi tată. Altceva?“

Am dat să-l mai întreb: Şi o să fie... tatăl copiilor *mei*? — dar m-am temut să nu i se pară că sunt lacomă, să nu se înfurie şi să-şi ia vorba înapoi. Fără prea multă tragere de inimă, pentru că nu-mi trecuse nici aşa supărarea pe el, am întrebat: Dar eu, Ha-şem... pot să fac pentru tine ceva? — la care el a zâmbit mai mult pentru sine:

„Poţi, Mariamne, poţi. Aşa să fie, atunci.“

Aşa să fie... ce anume? Dar am tăcut, de teamă să nu-şi ia înapoi promisiunea legată de Iosif.

„Acuma, du-te, fiica omului şi mergi cu bine. Du-te înapoi. Calcă pe urmele paşilor mei, ca să nu te rătăceşti.“

S-a făcut ziuă, i-am spus eu. Nu mă rătăcesc.

„Atunci, mergi pe calea pe care vrei tu“, a zis el, ca şi cum s-ar fi arătat învins de încăpăţânarea mea.

Am pornit în jos. Dar nu m-am putut abţine şi am întors capul. Mă urmărea din fiecare frunză şi fir de iarbă.

*

Am dat de drumul caravanelor şi l-am urmat în direcţia fântânii. Am mers un timp îndelungat, chiar dacă mi se părea că nu mai sunt în timp. La urmă de tot, m-am prăbuşit.

*

Aşa am fost găsită, zăcând la marginea drumului de caravane. Nişte braţe voinice m-au ridicat de la pământ — braţele fiilor lui Jibril. Mie mi s-au părut a fi braţele lui Iosif.

M-au cocoţat pe o cămilă, mi-au acoperit faţa cu câteva cămăşi bărbăteşti şi m-au dus înapoi spre oază ca pe regina din Saba, zgâlţâindu-mă în şa.

Când m-am trezit, eram în cortul nostru, iar mama stătea lângă mine şi plângea:

— Să nu mai fugi aşa, Mariamne, că nu există nici un bărbat care să merite să-ţi pui tu viaţa în primejdie pentru el în felul ăsta. Şi, fară tine, inima mea s-ar frânge.

Apoi a venit şi tata, s-a aşezat lângă mine şi mi-a spus:

— Jibril a venit înapoi cu vestea că Iosif se căsătoreşte cu Lanit şi Rona peste două săptămâni. Mariamne, tu ai vreo veste pentru Iosif? — la care eu m-am chinuit să-mi înghit hohotele de plâns care-mi stăteau în gât, dar am reuşit până la urmă. Este un om de cuvânt Iosif. Dacă a zis el că te vrea pe tine ca soţie de-a treia, înseamnă că se simte obligat, de-aceea l-a trimis pe Jibril să-ţi spună că vorba lui e de-acum vorba ta.

L-am văzut pe arabul cel bătrân la intrarea în cort. A făcut câţiva paşi, când m-a văzut uitându-mă la el, şi s-a aşezat şi el lângă mine, peste măsură de bucuros că mă vedea revenită la viaţă.

— Nu, Gabriel, i-am şoptit eu, care-mi adusesem aminte că numele arab Jibril e totuna cu numele nostru Gabriel. Dar el s-a aplecat în faţă, ca şi cum n-ar fi auzit bine. Dumnezeu i-a făcut lui Adam o singură soaţă, nu două, nu trei.

Am tăcut. Mi se rupea inima, bucăţică cu bucăţică.

Şi totuşi, El Olam îmi făgăduise că Iosif avea să fie tată. Oare în privinţa asta, Gabriel, crezi c-o să fiu fericită?

Dar Gabriel, sub chipul bătrânului arab, rămăsese cu privirile aţintite asupra mea.

— Oricine va fi acela care-mi va dărui un copil, am zis, eu îmi voi face datoria. O să mă străduiesc să-i fiu de folos şi voia Domnului se va face, să fii sigur de asta. Aşa că te rog să nu te mai joci cu inima mea, cum a făcut Iosif crezând c-o face pe generosul.

— Care să-i spun, atunci, lui Iosif că este răspunsul tău? a întrebat Jibril.

— Că nu, Gabriel, ăsta-i răspunsul meu, am zis eu, scuturând din cap. Pentru că şi eu vreau să dăruiesc, dar cu bucurie vreau să dăruiesc şi-n momentul ăsta nu găsesc nici strop de bucurie în a dărui.

Mă aşteptasem ca bărbatul proţăpit la intrarea în cortul nostru să fie Iosif, nu Jibril. Dacă Iosif mi-ar fi spus: Asta sunt, Mariamne, şi sunt al tău cu totul, chiar dacă o parte din mine e chircită, l-aş fi urmat oriunde în lume! Aş fi căutat eu în locul lui calea prin care mi-ar fi putut dărui un copil, oricât de anevoioasă ori de respingătoare. Dar el nu venise la mine. Şi-atunci, eu ce era să fac? Nu voiam să fiu nevasta lui cea de-a treia.

Jibril a plecat. A plecat să-i spună lui Iosif orice i-ar fi spus, ori să nu-i mai spună nimic. Pentru mine, nu mai conta.

Încetul cu încetul, m-am vindecat de uscăciune şi epuizare. Uimitor e trupul unei femei tinere. După numai o săptămână, mă plimbam deja pe sub curmali, iar după încă o săptămână, mi-am reluat locul în echipa de fete de la roata de apă.

La scurt timp după aceea, a sosit acel trimis roman, cu înscrisul prin care eram iertaţi.

*

Oricât de greu de crezut ar părea, toată ziua aceea în care i-am spus nu lui Jibril, nu i-am spus Orpei o vorbă despre ce mi se întâmplase pe munte!

Apoi, dacă tot lâncezeam în pat, i-am povestit în şoaptă cuvânt cu cuvânt. Pe ea o preocupau mai mult părţile bărbăteşti ale lui Iosif care fuseseră prăjite de fulger. Chiar şi aşa, o fi fost Iosif? Poate că văzusem vreun vagabond oarecare mutilat, că doar aveam vedenii de la nemâncat şi nebăut nimic, şi tot restul născocise mintea mea.

I-am spus că nu născocisem nimic. Am întrebat-o:

— Nu te sperie deloc povestea asta, Orpa?

— De ce să mă sperie? Te-ai întors de pe munte la fel cum ai plecat, neîncepută, ba chiar şi mai întristată. Băieţii lui Jibril ar fi putut să-şi facă mendrele cu tine în deşert,

când spui că-ţi pierduseşi cunoştinţa, dar uite că nu ţi-au făcut nimic. Chiar că-mi pare rău că nu ţi-au făcut, măcar ai fi scăpat şi tu de-o grijă. Aşa că nu ştiu: ce e de speriat în ce mi-ai spus?

Am luat-o în braţe.

Ah, Orpa, Orpa! Eşti prietena mea cea mai bună şi eşti înfiptă ca un sâmbure de migdală. Nici nu-i de mirare că ţi-au spus Orpa. Tatăl tău mi-a povestit odată că de la bun început ai fost o fată ca nimeni alta, când o muşcai pe mama ta de ţâţa cu care ea căuta să te aline, în schimb tot tu căutai aceeaşi ţâţă cu guriţa ta ştirbă, dar numai când o voiai *tu*! Şi că voiseră să-ţi pună numele Rut, dar tatăl tău zisese: Nu-i deloc Rut, fata asta, nu e genul de slugă supusă. N-o să urmeze niciodată pe nimeni.

Aşa că ţi-au pus numele Orpa, după cealaltă noră a Noeminei, care n-a vrut să rămână cu ea, cu Noemina, cum a rămas Rut, când s-au trezit văduve amândouă. Ci văduva Orpa şi-a luat rămas-bun de la Rut şi a plecat de una singură înapoi în Moab, ţara ei de baştină, ca să-şi ia viaţa de la capăt acolo, de capul ei!

Cât de mult te iubesc, Orpa, migdala mea tare din deşert!

*

Şi-aşa. După o vreme, Jibril s-a întors cu caravana lui şi toţi evreii deşertului îl aşteptau aliniaţi la buza oazei, de s-a întrebat arabul dacă nu cumva murise cineva. Tatăl meu i-a strigat aşa cum îl învăţasem eu:

— Ne întoarcem acasă, regele ne-a iertat! Iar fântâna e de vânzare!

— Mărire lui Ilu, dar fântâna nu-i a voastră, ca s-o vindeţi, este a oricui trece pe lângă ea! — la care tata i-a spus tot aşa cum îl învăţasem eu:

— Atunci o să-i propunem lui Darvuş, persanului, să ia el în primire fântâna. Crezi c-o să mai fie a tuturor? Ai ocazia să faci o afacere, Jibril, şi preţul nostru este opt căruţe şi opt catâri — un chilipir.

Cei patru fii solizi ai lui Jibril au plesnit din limbi, ca să-şi aducă mai aproape cămilele. Au înclinat din capete către tatăl meu, dar cu privirile aţintite spre mine şi spre celelalte fete. Ca fierul încins călit în apă — aşa se uitau la noi.

— Vinde-le pe fete, Ioachim, a zis Jibril, şi-ţi dau câte căruţe şi catâri pofteşti.

Eu m-am apropiat de tata la fel ca un lăstar de chiparos care creşte alături de un chiparos bătrân. Cei patru fii solizi ai lui Jibril şi-au mutat privirile către mine şi parcă vântul a încremenit când i-am spus arabului:

— Noi ne-am chinuit să scoatem apă curată din fântâna asta care era plină de mâl. Aşa că putem s-o vindem, dacă vrem. Pentru tine nu înseamnă mare lucru ce-ţi cerem să ne dai pentru ea, în schimb te alegi şi cu fântâna, şi cu chipul unui om bun în ochii Domnului. Nu-ţi place sentimentul ăsta?

Jibril şi-a zâmbit în barbă şi l-a întrebat pe tata:

— Acuma e de acord să se mărite cu Iosif?

— Nu ştiu. Nu s-a hotărât încă.

— Atunci, n-o lăsa nici acum, nici altă dată să se mărite, niciodată n-o lăsa! Ţi-a dat-o Ilu ca pe-o amuletă aducătoare de noroc şi pe oricine s-ar afla în preajma ei îl farmecă. Dă-mi-o mie cu simbrie. O duc la mine-acasă, la Eţion, lângă Marea Roşie, ca să mă spele pe picioare, altă corvoadă n-o să aibă de făcut. Şi ţi-o aduc peste un an tot neîncepută, jur pe Ilu! Şi-ţi cumpăr fântâna chiar acum, la orice preţ vrei tu!

— Nu pot s-o vând, a zis tata. Cine o să aibă grijă de bătrâneţele mele?

S-a lăsat tăcerea.

Apoi, cel mai mare dintre fii a început să-i vorbească lui Jibril în arăbeşte, dar eu tot am priceput ce-şi spuneau, fiindcă araba şi aramaica nu sunt chiar atât de diferite:

— Tată, eşti ca un câine bătrân şi bolnav! Ţi se aprind călcâiele după orice căţea cu coada pe sus, care-ţi miroase bine! Mai bine renunţăm noi la toate fetele-astea, decât s-o iei tu pe această *beto ola* şi s-o duci acasă. Nu-ţi dai seama că de la ea o să ţi se tragă sfârşitul? Ascultă-mă, alde

Ioachim, îţi cumpărăm fântâna la preţul dumitale! — şi toţi cei patru fii ai lui Jibril au luat-o din loc, biciuindu-şi cămilele ca să plece în căutarea unor căruţe pe care să ni le dea. Pentru că ei au simţit ce voisem să spun. Dă, pentru că iubirea înseamnă să dai. Să dai fară teamă.

Aşa cred eu, *beto ola* — vai, ce-mi bate inima!

Apoi, m-am uitat în jur. Era o zi neobişnuit de limpede. Spre apus, în depărtare, dacă te uitai bine, se zărea conturul muntelui, doar cu o nuanţă mai întunecat decât linia orizontului.

Iubire înseamnă să cunoşti pe cineva până-n străfundul sufletului său, Adonai, nu-i aşa?

Şi iubire înseamnă să ştii fară să te temi.

Într-o bună zi, o să te cunosc şi pe tine fară frică până-n străfundul sufletului tău, Adonai, nu-i aşa?

Lasă, nu mai spune nimic. Mergi pe mâna mea măcar o dată, fii de acord cu mine, tăcând.

Iar el n-a spus nimic.

VIII

Pilat

Pe coasta Galileii, la o săptămână după descinderea lui Apella în oaza evreilor

Ar fi putut cere un vizitiu de la fortăreaţa Antonia, dar el hotărî să-şi conducă singur carul roman de cursă *cisium*, cu doi cai, ştiind că puţină mişcare l-ar fi ajutat să-şi pună ordine în gânduri.

În timp ce-şi mâna caii pe drumul de coastă către Cezareea, la un moment dat, Apella îşi întoarse capul şi azvârli o privire peste umăr. Escorta care-i fusese atribuită, formată din patru legionari călare, venea tare pe urmele lui, la galop, dar abia se putea ţine după el, care-şi îndemna cu biciul atelajul.

Fiind în avans faţă de programul pe care şi-l făcuse, avea timp să se bucure de o zi întreagă la Cezareea — o zi pe care şi-o putea petrece la bordelul armatei de acolo sau într-o vizită prelungită la familia Vellenus, nişte colonişti romani al căror cap de familie lucra la oficiul de colectare a dărilor. Vellenii erau întotdeauna bucuroşi să le calce pragul ca oaspete. Locuiau în spatele unor ziduri groase, iar cu localnicii nu intrau deloc în contact, fiindcă servitorii lor erau greci, şi, la fel ca toţi străinii din regiune, se delectau cu bârfele de la curtea regelui Irod.

Dintr-odată, Apella se văzu nevoit să tragă de frâie. Înaintea lui, pe drum, se afla călare un centurion *primipilus*[31] — un prim-suliţaş, care-i făcea semne să oprească. Îşi struni armăsarii, care se opriră tropăind şi fornăind. Soldatul salută cu braţul întins oblic în sus şi-i dădu raportul: corabia *Tyrenia* sosise de la Brundisium, din Italia, mânată de

---

[31]) Cel mai înalt în grad la care putea aspira un centurion: să comande prima centurie din primul manipul al primei cohorte.

vânturi prielnice, şi ancorase cu două zile mai înainte la Cezareea. Printre călătorii pe care-i adusese cu ea se număra şi un distins medic de la Roma, pe nume Aulus Celsus.

— Tocmai spre port mă-ndreptam, ca să-i urez bun-venit medicului Celsus şi să-l conduc la Ierusalim, îi răspunse Apella.

— Medicul a fost chemat la infirmeria trupelor, îl informă centurionul. L-au rugat medicii militari să le vină în ajutor, ca să-i facă la loc oameni pe câţiva dintre soldaţii noştri pe care ni i-au trimis înapoi parţii în cadrul unui schimb de prizonieri.

— Am înţeles, îi răspunse Apella, reţinându-şi o grimasă — ştia ce însemna să fie făcuţi la loc oameni cei care avuseseră ghinion să le cadă prizonieri părţilor. Îl mai întrebă pe *primipilus*: Cufărul meu de poştă a sosit şi el cu aceeaşi corabie?

„Cufărul“ era, de fapt, un tub din piele ca o bucată de trunchi de copac, în care i se trimiteau scrisori din Italia şi care constituia legătura lui personală cu Cezar. Pe el scria întotdeauna *magni momenti* — de maximă urgenţă — şi pe circumferinţă, şi pe capac.

— A sosit. M-am gândit să vi-l aduc aici, dar medicul a preferat să-l păstreze şi să-l ia cu el la infirmerie. Aşa că eu m-am grăbit să vă informez, m-am gândit că trebuie să fie o corespondenţă importantă.

— Foarte bine ai procedat. Acum, du-mă la infirmerie.

Soldatul sări din şa direct în *cisium*, lângă Apella, şi-i luă acestuia frâiele din mână.

Chiar atunci îi ajunseră din urmă şi cei patru legionari. Unul dintre ei se aplecă în şa, ca să apuce frâiele calului pe care-l călărise până atunci *primipilus.* Apella se întoarse către cel mai bătrân dintre călăreţi şi-i spuse:

— Du-te chiar acum în piaţa din Cezareea şi întreabă de un anume Xilos! — pe care tot el îl trimisese înainte cu o căruţă de aprovizionare, să cumpere peşte proaspăt, pâine şi fructe, ca să-l poată întâmpina pe medicul Celsus cu un *prandium frigidulum* — un prânz frugal. Apoi adăugă: Şi

spune-i acelui Xilos că venim pe la poarta de răsărit a cetăţii — să ne aştepte acolo.

Legionarul încuviinţă din cap, îşi răsuci calul către port şi o luă din loc în tropăit de copite.

Cisium-ul şi ceilalţi trei legionari porniră mai departe pe drum, îndreptându-se către infirmeria trupelor romane.

*

De medicul Celsus, Apella auzise încă de pe când lucra la şcoala de călărie a lui Marcias. Celsus era cel care le reda vigoarea sexuală pierdută aristocraţilor de la Roma. Cartea lui, intitulată *De Medicina*, era un tratat despre cum puteau fi mărite şi remodelate organele genitale bărbăteşti, iar Celsus îşi dedicase lucrarea cui altcuiva decât împăratului Augustus.

Apella nu ştia pe cine anume venise medicul să trateze la Ierusalim — se zvonea că pacientul vizat ar fi fost comandantul gărzii personale a regelui Irod —, dar se aştepta ca beneficiarul să fie însuşi Irod. Era tipic pentru el să încerce tratamentul mai întâi pe altcineva. Irod avea în plan să se recăsătorească, iar viitoarea sa mireasă era o prinţesă de la Petra.

Ar putea fi folositor să te împrieteneşti cu Celsus, îşi spuse Apella. Dar, mai întâi, trebuia să-şi citească scrisorile.

Iarăşi simţi pe şira spinării ceva ca nişte frunze umede şi reci care se frecau de el, insuflându-i frică. Ce se petrecea la Roma? Oare mai era în graţiile împăratului?

Apella părăsise palatul regal fără să i se mai înfăţişeze regelui, ca să-i ceară ca membrii familiei lui Ioachim să-şi recapete casele. Nu vroia să-i ofere lui Irod nici cea mai mică ocazie de a-şi lua înapoi vorba din primul înscris şi de a-i alunga din nou în deşert pe oamenii aceia, care de-acum probabil că porniseră deja pe drumul de întoarcere. Se gândea să-l convingă pe medic să se îndrepte spre Ierusalim făcând un ocol pe la Nazaret — o aşezare străveche şi interesantă —, sperând să ajungă în acel târg odată cu tribul ioachimiţilor.

Şi apoi... Inima lui porni să bată mai repede: ...apoi avea s-o revadă.

Mare figură mai era şi fata aceea.

Chiar înainte de a pleca din Ierusalim, Apella îi scrisese lui Ascanius:

„Carus magister— Iubite învăţător,

Nu mai reuşesc să-mi scot din cap noţiunea de virginitate, după ce m-am cufundat atât de adânc în vechile scrieri ale evreilor. Ce-o fi având virginitatea de ne fascinează într-o asemenea măsură pe noi, bărbaţii?

Oare din respect pentru puritatea mamelor noastre ne pare nouă rău că ne-au adus pe lume *inter faeces atque urinam* — odată cu rahatul şi pişatul? Dumneata înţelegi, învăţătorul meu? Fiindcă eu nu înţeleg. Dar îmi doresc atât de tare să pot rămâne mai mult timp aici! Care mai e starea de sănătate a împăratului? Cât de afectat este programul nostru de comploturile lui Tiberius?

Îmi doresc să existe un singur zeu, da, unul singur. Aş putea să mă întorc spre el cu toate nedumeririle mele, aşa cum procedează evreii, să mă rog şi să mă umilesc înaintea lui. Când, oare, ne simţim noi, romanii, umili în timp ce ne rugăm — nici măcar atunci când stăm înaintea lui Iupiter Maximus Purtătorul-de-Fulger, cu cele patruzeci de picioare[32] înălţime ale lui de marmură acoperită cu aur. Şi totuşi, cine poate şti cum e corect să-ţi arăţi credinţa — evreii, poate?

Plin de speranţă, al dumitale devotat ucenic,

Pilat“

*

Infirmeria militară şi bordelul armatei se aflau alături pe ţărm, despărţite doar de un gard.

Pilat nu mai fusese niciodată la infirmerie. La bordel mai fusese, ba chiar adeseori, şi-şi făcuse un obicei din a plăti cu generozitate şi a le da calificative femeilor, într-un registru

---

[32]) *Picior* — unitate romană de măsură a lungimii, echivalentă cu 0, 296 metri. Aşadar, statuia măsura circa 12 metri pe înălţime.

ţinut în vestibul: Atria din Damasc, 16 ani, spune poveşti lubrice — *mediocris*[33] — modestă; Carmen de la Ibiza, 17 ani, dansează despuiată — *saluber*; *commoda*— sănătoasă, plăcută; Hypatia de la Roma, 26 de ani, a luat parte la petrecerile sexuale organizate de Cezar, până când a făcut o iritaţie urâtă pe piele — *optima* — perfectă.

Stabilimentul acela îl facea să se simtă ca şi cum ar fi fost la Roma. Dacă-şi închidea ochii, parcă se şi vedea pe o stradă romană, printre bărbaţi cu sângele înfierbântat, care beau, bârfeau, faceau curse de câini, pariau, se uşurau alături în latrinele publice şi puneau la cale viitorul Romei. Solidaritatea luptătorilor obişnuiţi — nu asta era principala calitate morală a romanilor? Ei, şi mai bine ar fi fost dacă stabilimentul avea şi câteva fete din Galileea, de preferinţă cu pistrui simpatici, bronzate şi cu ochii lucioşi...

Se uită la clădirile infirmeriei, din cărămizi de lut uscate la soare. În faţa lor, chiar pe ţărm, se înălţa o movilă de lemn de foc. Soldaţii care mureau acolo şi care nu lăsau nici o indicaţie despre unde şi cum vroiau să fie îngropaţi erau arşi pe acel rug. Apella zări şi curvele care se îngrămădeau la gard şi se holbau în curtea infirmeriei. Le auzi strigând: *Surgite*! *Sanescite*! — Ridicaţi-vă! Însănătoşiţi-vă! Curios, ai fi zis că întregul bordel era cocoţat pe gardul ăla.

Mirat, Apella îşi dădu seama că femeile se uitau la bărbaţii care stăteau aliniaţi dinaintea unui individ cu pântecul cât un butoi, pe care Apella nu-l mai văzuse niciodată — medicul venit în vizită, pesemne.

Medicul Celsus avea obrajii supţi, în contrast cu trupul său rotofei. Avea ochii înfundaţi adânc în orbite, căprui şi pătrunzători. În timp ce stătea de vorbă cu soldaţii, îşi muşca buzele, de parcă i-ar fi compătimit, pentru că toţi acei bărbaţi îşi aveau vintrele înfăşurate în bandaje: parţii fie le tăiaseră, fie le zdrobiseră părţile ruşinoase. Celsus îşi

---

[33]) Termenul *mediocris*, *-e* nu avea în latina clasică sensul peiorativ pe care-l are în prezent atributul *mediocru*, de unde şi expresia horaţiană *aurea mediocritas,* care s-ar traduce, aproximativ, prin „strălucita cale de mijloc“ între două extreme.

înălţă privirile către chipul unui soldat care-şi desfăcuse bandajele şi scosese la iveală o bărbăţie înjumătăţită. Curvele strânse la gard se dădură înapoi toate, amuţite de groază. Apella scrâşni din dinţi.

Exact atunci, zări cufărul său de poştă la picioarele unei ordonanţe. Pe circumferinţa cutiei se citeau clar iniţialele MM — *magni momenti.*

Cineva îi deschise poarta zăbrelită şi el păşi înăuntru. Ordonanţa care păstra cufărul de poştă îl recunoscu şi veni către el în pas alergător. Celsus văzu mişcarea, se întoarse şi ghici, de bună seamă, cine era Apella. Îi spuse:

— *Salve, eques* — Să trăieşti, cavalere! Am auzit o mulţime de lucruri despre dumneata.

— *Salve.* Mai au vreo speranţă nefericiţii aceştia?

— Nu, zise Celsus, coborându-şi vocea. Parţii nu mi-au prea lăsat material cu care să lucrez. Încerc să-i mai încurajez puţin... şi să le arvunesc trupurile de pe acum. Cei mai mulţi dintre ei mor în cel mult o săptămână, din cauza sângerărilor şi-a infecţiilor. Dar pielea pot să le-o folosesc la grefe — şi medicul se întoarse cu faţa către bărbatul mutilat: Cum te cheamă?

— Lodus, îi răspunse militarul, care era tânăr şi unul dintre puţinii cu un corp musculos şi bine făcut.

Un altul îi scrise numele pe o tăbliţă. Apella îşi spuse, în sinea lui: O s-ajungi grefa de piele pentru cine-ştie-ce roman bogat, Lodus.

— Văd că ţi-au lăsat suficient material ca să te fac la loc, tinere Lodus. Te operez după ce mă întorc de la Ierusalim. Îţi iau piele de pe burtă şi vene de pe picioare. Poţi să te retragi. Următorul!

— Îţi mulţumesc, învăţat medic, şi-ţi doresc să fii cel mai fericit om din lume! zise Lodus şi se îndepărtă, clătinându-se pe picioare şi aruncând o privire către gardul unde se înghesuiau femeile.

Care dintre curve se smiorcăia mai tare pentru Lodus? Oare matroana aceea mai în vârstă? Sau prospătura cealaltă, sfioasă? Toate plângeau. Purificate prin

compasiune. *Ite me dei* — Pe toţi zeii mei!, cine-mi bagă-n cap asemenea gânduri? Îşi spuse Apella.

Celsus li se adresă celorlalţi soldaţi, câţi mai rămăseseră:

— Pe voi, cei rămaşi, vă consult când mă întorc de la Ierusalim — la care se auzi un oftat profund, ca un val de dezamăgire, pe care Celsus îl întâmpină cu un gest din mână care se vroia liniştitor: Sunt înapoi peste o săptămână. Voi face tot ce pot pentru fiecare dintre voi. Să mergem, *eques.*

Şi se îndepărtară împreună. Medicul îi spuse lui Apella pe un ton degajat:

— Aşa, deci, aud că eşti o legendă vie prin cercurile înalte. Ascanius te-a numit „un agent al istoriei". Cum e cu vânătoarea de virgine care fac obiectul profeţiilor?

— Greu, mormăi Apella, gândindu-se: de ce i-ar fi făcut Ascanius confidenţe lui Celsus? Întrebă şi el: Ce mai e nou la Roma?

— Tiberius a venit pe furiş din Germania şi a încercat să-l omoare pe Augustus. Care Augustus l-a prins şi a dat să-l omoare el pe Tiberius, dar a intervenit nevastă-sa, Drusilla, şi Tiberius a fost expediat înapoi în Germania într-un fel de exil perpetuu.

— *Dei boni*! — Pe zeii cei buni! Când s-a-ntâmplat asta?

— Chiar înainte să plec eu. Numai o mână de oameni ştiu.

Apella trase aer adânc în piept. La Roma, prin urmare, mai era puţin şi puterea trecea în mâinile altora. Zise cu glas măsurat, alegându-şi cu grijă cuvintele:

— Împăratul a dovedit înţelepciune abţinându-se să-l omoare pe Tiberius. Dacă se arată reţinut, nu va avea decât de câştigat.

— Corect. Însă la Roma e mare criză. Valoarea proprietăţilor este în cădere liberă, revoltele sclavilor se ţin lanţ, iar bogătaşii parcă nu mai ştiu de nimic altceva, decât de magie şi de sex. Pentru mine, nu e rău. Percep cinci mii de *aurei* pentru o mărire şi două mii cinci sute pentru o remodelare de capăt. Vrei şi dumneata un *acroposthion* remodelat?

— Un acro... ce? bombăni Apella, căutând să nu pară chiar prost.

— La fel ca în *acropolis.* Vârful sculei dumitale bărbăteşti. S-ar putea să-ţi fie de folos, când o fi să te însori cu Octavia — nu era vorba să vă căsătoriţi în curând?

— Ba da, însă ea nu s-a plâns niciodată de ce i-am oferit eu.

Acestea spuse, Apella preluă iniţiativa şi-l conduse pe medic afară din curtea infirmeriei militare, iar de acolo în drum, invitându-l să urce în *cisium.* Făcu semn cu mâna în direcţia porţii de răsărit a Cezareei şi *primipilus* le dădu bice cailor.

Celsus aruncă priviri pe ambele părţi ale drumului, la proprietăţile romane atât de bine întreţinute, şi întrebă:

— Dar unde-s evreii, *eques*? Toţi cei cu care mă-ntâlnesc, oficialităţi, soldaţi, medici, sunt greci, romani, fenicieni, arabi... Evreii unde sunt?

— Ceva mai departe spre interiorul ţarii. I-am împins noi spre coline şi deşert.

— Cât să nu se vadă în propria ţară, da?

— Exact. Am transformat această mare, din Spania până în Palestina, într-un lac roman.

— Ăla de colo-i evreu? întrebă medicul, arătând cu degetul.

Căruţa de aprovizionare, trasă tot de doi cai, tocmai ieşea pe poarta de răsărit a oraşului. Un tânăr cu perciunii lungi, care stătea drept şi demn pe capră, îmbrăcat cu un veşmânt cenuşiu şi având pe cap o acoperitoare neagră, cârmi căruţa în direcţia carului lor. În spatele vizitiului, se afla Xilos, roşu la faţă şi agitat.

— Da, iată unul, confirmă Apella.

— Specia în habitatul ei natural. Spune-mi, cam cât crezi c-o să-i mai vedem pe-aici pe evrei?

Despre ce naiba tot bate ăsta câmpii? se miră Apella şi-i răspunse îndreptându-i atenţia într-o altă direcţie:

— Nu-i aşa că şi dumitale ţi-e foame? — şi facu semn cu mâna spre căruţă.

Xilos îl recunoscu. Le dădu nişte porunci pe un ton răstit celor doi tineri greci, ajutoare de bucătari, care-şi faceau de treabă cu nişte oale şi coşuri cu mâncare stivuite unele peste altele în căruţă. Vizitiul trase căruţa pe marginea drumului şi sări jos de pe capră. Se numea Hillel şi Apella îl mai văzuse lucrând în slujba lui Xilos. Hillel scoase pentru el însuşi, din mâneca veşmântului său, o azimă, nişte măsline uscate şi un măr, se aşeză pe marginea drumului, cu spatele spre căruţă, şi se puse pe mâncat.

În câteva clipe, cei doi greci pregătiră o masă prea puţin *cuşer* din creveţi la grătar şi crabi bătuţi în propria cochilie şi fierţi înăbuşit cu mărar şi usturoi. Xilos dădu la iveală o oală de vin alb, încălzit şi înspumat de cât fusese hurducat în căruţă. În timp ce el întindea masa pe o pânză la rândul ei întinsă pe iarbă, medicul se apropie de Apella şi-i spuse cu jumătate de glas:

— N-o face pe isteţul cu mine, *eques.* Ştiu tot ce mişcă la Roma. Ca să nu mai spun cine-mi este adevăratul pacient la Ierusalim.

— Aha, deci regele este, până la urmă.

— Dacă tratamentul meu va fi încununat de succes, regele va trage, mai mult ca sigur, foloase de pe urma lui.

— Trebuie să ajung la Nazaret, îi spuse Apella. Mi-am luat misiunea de a repune în posesie un trib întreg. Pe dumneata, grecul acesta care ne-a pregătit masa te poate conduce la Ierusalim — şi se îndreptă spre *cisium*, luă cufărul de poştă şi se apucă să-i desfacă încheietorile cu vârful unui *pugio* pe care şi-l scoase de la brâu.

Celsus veni şi el mai aproape de *cisium* şi zise:

— Merg şi eu la Nazaret, dacă e în drum.

— Adevărul este că nu prea e. De ce mi-ai luat corespondenţa de pe corabie? Ai încercat cumva s-o deschizi?

— Bineînţeles că nu. Mi s-a părut că era mai normal să iau şi această cutie împreună cu bagajele mele. Ascanius vrea să ne ştie prieteni.

— Pot să hotărăsc şi singur cu cine mă împrietenesc. Nu încerca să mă-mpingi de la spate, chiar dacă eşti medicul împăratului, zise Apella când blestematele de încheietori cedară, în fine, sub vârful pumnalului, apoi adăugă: Dacă stau şi mă gândesc bine, i-am salvat viaţa împăratului — ceea ce, în ultimă instanţă, era adevărat.

*

În cufărul de poştă, erau trei scrisori. La primele două, recunoscu sigiliul: erau din partea lui Ascanius.

La cea de-a treia, nici n-ar fi avut cum să recunoască sigiliul, care era de ceară simplă, fară nici un scris şi fară nici un simbol. Îngrijorat, o desfăcu pe aceasta prima. Era foarte concisă:

„Pilat, nepoata mea Sabina Octavia Minima îţi acceptă cererea în căsătorie.

Cezar“

Aşa, deci, până la urmă, tot a rămas borţoasă pramatia.

Observă şi câteva cuvinte mâzgălite în josul foii, cu un alt scris, mărunt şi simpatic: *Quidnam venatio virg.* — Cum îţi merge vânătoarea de virgine? Bănui cine scrisese rândul acela: Octavia, cu mâna ei. Poate că-l distrase pe Cezar, adăugând acele cuvinte. Apella îşi aminti de mirosul de mosc al blănii de lup a Octaviei.

Se simţi cuprins de emoţie. Instrucţiunile de a se îmbarca de urgenţă înapoi spre Italia probabil că se aflau într-una dintre scrisorile lui Ascanius. Era nevoie de el să joace rolul mirelui!

Deschise prima dintre scrisori.

Ascanius îi povestea în ea despre tentativa lui Tiberius de a pune mâna pe putere. Cu douăsprezece zile mai înainte, în toiul nopţii, Tiberius venise el însuşi, în fruntea unei forţe armate, şi luase cu asalt reşedinţa lui Cezar de la Colii Albani, cu intenţia să-l omoare pe împărat. Dar Drusilla, mama lui Tiberius, dormea chiar în pat cu Cezar. Ea se aruncase în faţa săbiei fiului ei şi-l implorase să nu-i ucidă soţul. Apoi se întorsese către Cezar, care avea un chip

înspăimântat şi răvăşit, şi-l implorase de astă-dată pe el să-i recunoască fiul, pe Tiberius, ca succesor al său, dacă Tiberius jura că nu mai punea piciorul pe pământ italian, până când Cezar nu murea de moarte bună. Iar Cezar o ţinea ostatică pe ea, pe Drusilla, ca să fie sigur că Tiberius nu l-ar mai fi atacat niciodată, atât timp cât ar mai fi trăit ori unul, ori celălalt.

Dar, când Cezar se pregătea să se declare de acord cu această înţelegere, el, Ascanius, îi înconjurase reşedinţa de vară cu o întreagă armată de *vigiles.* Oamenii lui Tiberius îşi aruncaseră armele şi se milogiseră să fie lăsaţi în viaţă. Cezar îl strânsese cu uşa pe Tiberius, ca să afle cine îi fuseseră sprijinitorii. Tiberius divulgase numele celor care-l ajutaseră, cel mai important dintre ei dovedindu-se a fi senatorul Textor, şeful serviciului de impozite şi taxe al Romei.

„Chiar acum — se încheia scrisoarea lui Ascanius —, plec să-l arestez pe Textor. Va fi fost implicată şi Drusilla în conspiraţie? Nu-mi vine să cred că voi afla vreodată. *Sic transit infamia* — Astfel trece infamia. Felicitări pentru căsătoria cu Octavia! A.“

*

Apella rămase cu privirile aţintite la ultimul rând. Căsătoria cu Octavia l-ar fi legat pentru totdeauna de Cezar.

Oare să mă îmbarc pe prima corabie care pleacă spre Italia — se întreba el —, ca să-i fac puţină curte Drusillei, pentru orice eventualitate? Dacă lui Tiberius i s-a dat voie să se întoarcă în Germania, înseamnă că nu i s-a sfârşit, deocamdată, cariera politică. Oare cum o fi mama lui? O mai fi încă tânără, o mai fi deschisă la avansurile unuia mai tânăr decât ea? Mă pricepeam la jocul ăsta mai demult... Poate că n-ar fi rău să-l rog pe Celsus, medicul, să-mi facă şi mie un *acroposthion* mai frumos... Creveţii de care abia se atinsese îi veneau înapoi pe gât.

Se linişti, respirând concentrat. Cezar n-a murit, iar căsătoria cu Octavia n-are ce rău să-mi facă.

Aruncă o privire pe deasupra foilor de papirus. Celsus facea câţiva paşi alături de Xilos. Doi milogi cu perciuni lungi se apropiară de ei. Xilos îi alungă, răstindu-se la ei. Vizitiul căruţei, Hillel, încercă să-l împăciuiască pe Xilos, dar grecul se răsti şi la el. Atunci, Hillel facu o mutră scârbită şi-i întoarse spatele. Apella deschise şi cea de-a doua scrisoare:

„*Carus amicus atque discipulus* — Iubite prieten şi discipol,

A naibii norocoasă, Drusilla! Cezar a declarat-o *mater patriae* — mama naţiunii şi vrea să-i dedice un templu.

L-am prins pe Textor. Îl ţinem în arest la domiciliu şi-i otrăvim zilnic mâncarea, puţin câte puţin, până când se va usca pe picioare. Pe ceilalţi îi azvârlim de pe Stâncă.

Acuma, povestea e alta: Cezar a fost zdruncinat de toată întâmplarea. Tiberius a crescut în palat, lângă el. M-a chemat pe mine şi mi-a plâns pe umăr, întrebându-mă: În cine mai pot avea încredere? Nu m-a lăsat inima să-i răspund: Nu poţi avea încredere în nimeni, fiindcă puterea şi încrederea se exclud reciproc.

Cezar a chemat trei medici care să-i evalueze starea de sănătate: unul pentru oase şi încheieturi, unul pentru respiraţie şi digestie şi unul pentru micţiune şi apetit sexual. Acesta din urmă, după cum sper că-ţi închipui, a fost Celsus, care i-a spus lui Cezar că are băşica şi testiculele unui tânăr de douăzeci de ani! Cezar i-a povestit despre teofanie şi despre viitorul regişor născut de o fecioară. S-a îmbătat şi el, cum ne-am îmbătat şi noi, Celsus şi cu mine, şi a început să delireze: oare n-am putea noi s-o aducem pe fata cu pricina la Roma, să nască la Circus Maximus, de faţă cu toată lumea? Ceea ce vreau să zic*, puer*, este să fii atent, fiindcă medicul Celsus este la curent.

O descoperire bizară la conacul lui Textor. El şi Tiberius au întocmit un plan care ar urma să fie pus în practică numai dacă Tiberius ajunge împărat, şi anume ca evreii trăitori la Roma să fie alungaţi din cetate. Prea influenţi, prea numeroşi în opinia celor doi.

Aşa încât l-am întrebat pe Textor ce anume le reproşează evreilor?

Mi-a răspuns că felul în care înţeleg ei noţiunea de divinitate. Zeităţile de pe muntele Olimp au fost dintotdeauna depravate şi copilăroase, n-au formulat niciodată legi, vorbele lor n-au fost niciodată strânse într-o carte. Dumnezeul evreilor, în schimb, este atât de posac şi de isteţ, atât de încrâncenat şi de criptic. Dintotdeauna îi pune pe oameni la încercare, dintotdeauna îi momeşte cu câte o promisiune. Cum să nu te temi de aşa ceva? Şi-apoi, Ascanius — mi-a spus Textor şi s-a uitat fix în ochii mei —, şi dumneata eşti evreu şi parcă l-ai vrăjit pe Augustus. Eşti evreul care conduce, de fapt, Roma. Asta nu se poate. Roma le aparţine romanilor adevăraţi.

I-am spus că strămoşii mei au venit aici pe o corabie feniciană — şi asta cu două secole înaintea strămoşilor săi. L-am întrebat: De ce ai fi dumneata mai roman decât mine, Textor?

Roma presupune să fii roman, mi-a repetat el. Iar a fi roman înseamnă roman şi atât, nu roman *şi* evreu. Asta-i diferenţa.

Îţi imaginezi, *puer*, aşa ceva? Trăiesc aici de-atât timp, evreu fiind şi simţind că aici este casa mea. Şi că romanii n-ar încerca în vecii vecilor să-i şteargă de pe faţa pământului pe evrei, aşa cum au încercat asirienii şi egiptenii înaintea lor. Dar acum stau şi mă-ntreb. Poţi să-ţi închipui, oare, *puer*, cât de amărât mă simt?

Celsus i-a spus lui Cezar că pleacă în Iudeea, ca să-l maseze pe Irod până obţine o ultimă şi zdravănă erecţie. Cezar s-a distrat şi a comentat: A, da, Irod, bunul meu rege-client. Când luptam cu Marc-Antoniu, Irod era tetrarh al Galileii şi aliat al lui Antoniu. I-am spus că, dacă-l trăda pe Antoniu, îl faceam rege. L-a trădat. Întotdeauna poţi să te bazezi pe un trădător. Mă rog, o s-o trimit pe Octavia în Iudeea, când va începe să i se vadă sarcina, ca să se mărite cu Pilat acolo, *ceea ce nu-l scuteşte pe el de sarcina de a-mi face rost de o teofanie* — şi-ar face bine să-mi aducă o

teofanie pe care eu s-o pot reconstitui la Roma, că altfel Stânca-l paşte pe pupilul ăsta al tău! Doar le-am promis romanilor cel mai bun spectacol din toate câte sunt!

Aşa că depinde numai şi numai de tine, *puer.*

În tot cazul, să rupi această scrisoare după ce o citeşti. Ai putea chiar să-i urmezi la tron lui Augustus, pentru că eu, unul, şi trupele mele de *vigiles* nici nu se pune problema să-l sprijinim pe Tiberius. Prefer să plătesc din buzunarul meu plebea, ca să înceapă să scandeze: Pi-lat...! Pilat...! Gândeşte-te: în For, pe Câmpul lui Marte, în temple, pe treptele Altarului Păcii[34], peste tot: Pi-lat...! Pi-lat...! Fă tot ce poţi, Pilat. Şi scrie-mi cât de curând.

Mentorul tău iubitor, Ascanius.

Post scriptum. Dacă salvezi Roma de haos *şi* pe evreii Romei de exil — ce glumă bună din partea Domnului, ciolănosule! Tu, cel mai ne-evreu cu putinţă! Mult noroc.“

*

Împăturind scrisorile, Apella se uită lung înainte, la căruţa cu care se îndepărtau Celsus şi Xilos.

Diseară, îşi spuse el, fară să mă vadă băgăreţii ăştia doi, o să distrug aceste scrisori.

Sau poate că-i mai bine să nu le distrug?

Hurducăit în toate direcţiile de *cisium*-ul în care se afla, îşi facu socoteala raţională: aş putea fi următorul Cezar. Bineînţeles, ar trebui să smulg Roma din mâinile sprijinitorilor lui Tiberius, dar aş putea fi cu adevărat următorul Cezar.

Dar cum ar trebui să procedez ca să pun la cale o teofanie la Roma? Teofania *mea*...

Ia să vedem... Stadionul înfiinţat de Iuliu Cezar posedă un mecanism prin care poate fi inundat, pentru punerea în scenă a bătăliilor navale în faţa miilor de spectatori. Geniştii

---

[34]) *Ara Pacis*, altar dedicat Păcii văzute ca o divinitate a panteonului roman, a fost ridicat pe cheltuiala Senatului roman în anul 13 î.Hr. şi consacrat în anul 9 î.Hr., pentru a celebra *Pax Augusta,* pacea instaurată în tot imperiul în urma victoriilor militare ale împăratului Augustus.

militari l-ar putea inunda, în timp ce eu m-aş ridica deasupra apelor, tras în sus de frânghii, şi i-aş porunci potopului să se oprească. Apele s-ar scurge prin ţevile de canalizare. Sau, tot aşa, folosindu-mă de sistemul de canalizare al Romei, aş putea despărţi în două fluviul Tibru. Sau, dacă nu, aş putea face noapte în toiul zilei, acoperind cerul Romei cu fum din maşinăriile de afumare, băgând panica în populaţie până când eu însumi, suspendat deasupra haosului, i-aş striga fumului să se împrăştie. Aş salva Roma întreagă, aducând înapoi lumina zilei — da, eu, Cezarul-zeu!

Iar trupele de *vigiles,* amplasate strategic în punctele-cheie, ar scanda: Pi-lat! Pi-lat! — şi Apella se simţi gâtuit de teamă şi de emoţie.

Îşi muşcă buzele şi se înălţă cât putu de drept, uitându-se ţintă la Xilos şi la medicul care mergeau cu căruţa înaintea lui pe drum. Se strădui să revină la realitate, se întoarse către *primipilus* şi-i ordonă:

— Prinde căruţa din urmă şi mergi în rând cu ea.

Centurionul aduse *cisium*-ul în rând cu căruţa.

Xilos i se plângea lui Celsus că se născuse cu aşa-numita *lipodermos*, adică situaţia în care prepuţul e foarte scurt. Oare Celsus, celebrul medic, ar fi putut să-l mai „lungească“ pe Xilos?

— Foarte uşor, îi răspunse Celsus. Două mii de *aurei.* Însă ar trebui să renunţi la băutură. Vinul inflamează vasele de sânge şi tractul urinar.

— Aş putea plăti o mie..., suspină Xilos. Dar ce este viaţa fară vin?

De pe capra căruţei, vizitiul Hillel era tot numai urechi şi căscase ochii mari, minunându-se de ce auzea.

— Omul acela chiar întinde prepuţuri? întrebă el nedumerit, văzând că Apella privea toată scena din vehiculul de alături.

— Da. Lumea e plină de tot felul de ciudaţi.

— Xilos i-a spus medicului că toţi evreii se ocupă ori cu vrăjitoria, ori cu jaful, zise Hillel şi scuipă în ţărână a dezgust.

— Nu mai lucra pentru dobitocul ăsta. De unde eşti, Hillel?

— Din Nazaret. Dar la noi, la Nazaret, nu se mai termina războiul între clanuri. Nu mai era de lucru, recoltele se iroseau pe câmpuri... Acuma, în fine, un nazaretan urmează să se însoare cu câte o fată din fiecare clan, ca să restabilească pacea. În pat se împacă toate, cum se zice.

— Cine, cel care ciopleşte îngeri?

— El este, zâmbi Hillel, căruia romanul acela îi plăcea şi-i dădea un sentiment de încredere. Iosif, care nu-i bun deloc la pat, dar tot are parte de fetele cele mai bune — şi arătă cu biciul: Nazaretul e în partea aceea. Până spre căderea serii ajungem.

Drumul era pavat după modelul roman, cu dale de piatră aşezate într-un strat neted peste un pat de pietriş de calcar, fiecare având o uşoară curbură în sus, pentru ca ploaia să se scurgă pe lângă margini — cea mai bună metodă inginerească romană.

— Asta le-am dăruit evreilor, bombăni Xilos. Cele mai bune drumuri! Şi ei — să se arate recunoscători? Nici vorbă!

Cisium-ul şi căruţa mergeau în continuare umăr la umăr, în pas de trap grăbit.

Ceva mai departe, o coloană de prizonieri evrei reparau drumul, păziţi cu străşnicie şi cu bice de supraveghetori sirieni. Era pentru prima oară când Celsus vedea evrei în număr mare — să fi fost cel puţin o sută. Toţi munceau despuiaţi şi toţi aveau bărbi şi perciuni lungi.

— Barbarii naibii, se stropşi Xilos. Oare când or să-nveţe să se bărbierească?

— De ce se fac vinovaţi? îl întrebă Apella pe Hillel.

— *Ha-kol* — De orişice, îi răspunse vizitiul în batjocură.

Într-o clipită, se iscă o revoltă. Prizonierii îl înşfacară pe unul dintre cei care-i păzeau, îl trântiră la pământ, îl izbiră peste faţă cu un mai de tasat pavelele, până-l umplură de sânge. Apoi o luară la fugă spre coline. Nu erau înlănţuiţi, observă Apella. Sirienii porniră în goană pe urmele lor, pe câţiva doborându-i cu suliţele şi pe doi dintre ei prinzându-i vii. Îndată ridicară la marginea drumului doi stâlpi cu câte un

par aşezat de-a curmezişul şi-i bătură pe răzvrătiţi în cuie de stâlpii aceia...

Şi cu asta, basta — circulaţia pe drum putea fi reluată.

*

Ostenit de toate câte le văzuse, îşi închise ochii, dând din cap în ritmul trapului de cai.

O simţea pe Mariamne lângă el. Vie, vibrantă şi atât de aproape, încât ar fi putut s-o atingă.

Vrei să m-ajuţi — se gândi el cu căldură umană şi onestitate — şi te voi ajuta şi eu, din toate puterile mele?

Ea dădu din cap că da şi părea de o inocenţă atât de firească...

Apoi deschise ochii şi-i ordonă centurionului:

— Mână caii mai uşor.

Scormoni în traista lui de călătorie, din care scoase un condei, o tăbliţă de scris şi o călimară cu nişte cerneală lichidă în ea. Căută o foaie curată de papirus, dar nu găsi. Atunci, trase din cufărul de poştă prima foaie din scrisoarea lui Ascanius şi înmuie peniţa condeiului în cerneală.

Cu litere latineşti mari, scrise pe dosul mesajului primit din partea lui Ascanius hotărârea de restituire a caselor: „Eu, regele Irod, stăpânitorul tuturor evreilor, prin acest înscris le înapoiez celor din neamul lui Ioachim ben Ahaz ben Mathan casele pe care le-au stăpânit, la întoarcerea tuturor acelora la Nazaret. Astfel voiesc şi iscălesc" — şi Apella scrise două litere îngroşate zdravăn: H M, adică iniţialele numelui Herodes Magnus — Irod cel Mare, apoi zise:

— Ţi-am făgăduit un înscris cu care vă veţi lua casele înapoi. Vezi? Eu mă ţin de ce promit.

Ea îi mulţumi cu zâmbetul cel mai feciorelnic de pe lume.

*

Drumul străbătea câmpuri întregi de grâu. Din loc în loc, peisajul era însufleţit de crânguri de stejari. Două femei, care se vedeau minuscule de la distanţă, roboteau de zor la un teasc de ulei. Dincolo de teasc, se vedeau zidurile şi străzile calcinate de soare ale Nazaretului.

Târguşorul viermuia de lume. Bărbaţii îşi reparau acoperişurile caselor. Copiii se fugăreau pe dinăuntrul şi pe dinafara zidurilor.

— Se pregătesc de nuntă, explică Hillel. Aşa de mult îşi doresc pacea, că s-ar zice că se căsătoresc toţi cu toţi.

— Ale cui sunt alea de colo? vru să ştie Apella, făcând semn cu mâna către două turnuri de grâne, construite din cărămizi de pământ, care se zăreau înălţându-se în partea dinăuntru a zidurilor.

— Cel mai mic este al lui Aaron, căpetenia bandiţilor. Cel mai mare îi aparţine lui Şalafta, cel care a făcut presiuni pentru ca oamenii aceia să se întoarcă la casele lor.

— De ce? N-ar însemna să piardă chiar el avuţia pe care a spoliat-o?

— Nu-i duc eu grija lui. Şi-apoi, ce-i pasă Romei de ce se petrece aici?

Apella se apucă să-i explice că romanii se interesau, de la o vreme, de credinţa evreilor. Se aşteptase ca Hillel să se simtă flatat. În schimb, acela îşi dădu ochii peste cap şi zise:

— Vai şi amar de evrei, dac-au ajuns neamurile să-şi aplece urechea spre credinţa lor! Domnia-ta de-aceea te afli aici?

— Da. Căutăm să fim pregătiţi — pentru cazul în care soseşte acel Mesia pe care-l aşteptaţi voi.

— Dar sunteţi pregătiţi. Aveţi legiuni întregi, catapulte, aveţi cruci...

— Nu te-ngriji, Hillel. Evreii n-au a se teme de nimic din partea mea.

Bine zis — ca un viitor Cezar, îşi spuse în sinea lui, apoi scrâşni din dinţi: Stapâneşte-te, *puer*!

Hillel întoarse capul şi le dădu bice cailor.

*

Muntele cu fulgere se vedea în toată măreţia lui.

Dintr-odată, muntele acela părea mai mare şi mai verde. Chiar deasupra vârfului său, adăsta un nor, unul singur, din care ţâşneau fulgerele ca dintr-un ochi care clipea.

Iar apoi, din acel unic nor se porni să plouă şi ploaia se transformă în grindină, care se opri la fel cum începuse — brusc. Bărbaţi şi femei se grăbiră să se întoarcă pe câmpurile lor mizere, unde, cu hamuri prinse în jurul umerilor, se apucară din nou să adune bolovanii.

— Voi, ăştia, n-aveţi boi cu care să curăţaţi câmpurile de bolovani? îl întrebă Celsus pe Hillel.

— Noi, ăştia, ne vindem boii, ca să putem plăti taxele impuse de voi, romanii, îi răspunse Hillel într-o latină acceptabilă.

În curtea unei case de ţară, nişte vrăbii care se încurcaseră în plase fâlfâiau disperate din aripi. O femeie le aduna şi vâra stafide uscate în ochiurile plasei, ca să atragă alte vrăbii.

— Astea-s pentru ciorba familiei, lămuri Hillel. Găinile i le dăm lui Aaron, ca să ne apere de romani.

— Şi vă apără? îl întrebă Celsus, care de-acum se arăta interesat.

— Cum te apără gălăgia de durerile de cap, i-o întoarse Hillel.

Cisium-ul şi căruţa trecură de un zid făcut din bolovani, care înconjura tot târgul. Hillel nu ştia sigur cât de vechi erau, dar Apella îşi făcuse temele: bolovanii aceia fuseseră întăritura Nazaretului împotriva grecilor conduşi de regele Antioh, care încercaseră să-i determine pe evrei să renunţe la tăierea-împrejur. Evreii îi respinseseră pe greci cu furcile şi coasele, iar atunci când grecii năvăliseră, totuşi, în târgul Nazaretului, evreii luptaseră chiar şi cu cosoarele pentru tăierea-împrejur. Grecii îi învinseseră pe evrei şi dăduseră foc Nazaretului, cruţând numai o mână de supravieţuitori.

Pe urmă, romanii îi alungaseră pe grecii lui Antioh şi cuceriseră ei Nazaretul şi apoi întregul pământ al poporului Israel, mai aprigi decât orice alţi cotropitori dinaintea lor. Aduseseră cu ei pacea romană şi progresul: drumuri, impozite, răstigniri.

Ambele vehicule se opriră în faţa porţii de răsărit a Nazaretului.

— Aşteptaţi-mă cu toţii aici, ordonă Apella. Hillel, tu vino cu mine.

*

Porni în pas grăbit către poartă, cu vizitiul abia ţinându-se după el. La doi paşi în faţa porţii, scoase din traista de călătorie falsul înscris şi i-l întinse lui Hillel.

— Acesta-i ordinul prin care oamenii tribului lui Ioachim vor fi repuşi în drepturi în casele lor, nevătămaţi. Tu i-l duci lui Aaron. Eu voi fi lângă tine. Îi spui lui Aaron că, dacă se atinge măcar de un fir de păr de pe capetele lor, îl răstignesc şi-l ţin bătut în cuie pe cruce până-i ciugulesc păsările toată carnea de pe picioare şi-i lasă oasele albe şi lucioase — dar Hillel, cu toate că romanul îi vorbise pe un ton măsurat, parcă nici nu îndrăznea să se atingă de sulul de papirus şi-şi târşâia picioarele pe loc. Haide, Hillel, dă-i drumul, adăugă Apella.

— Domnia-ta nu-l cunoşti pe Aaron, îngăimă vizitiul evreu. Asta nu va face decât să-l întărâte... O să-i măcelărească tocmai *fiindcă*-i spui să nu se atingă de ei.

— Ascult-aici, îi spuse Apella, de astă-dată mai răbdător. Eu voi fi protectorul acestui pământ al vostru. Voi fi procuratorul întregii Sirii şi al Palestinei. O să curăţ aceste locuri de bande şi o să-i scutesc pe evrei de taxele pe care oricum nu sunt în stare să le plătească.

În spatele lor, Xilos, oamenii săi, medicul coborâseră din vehicule şi porniseră şi ei înspre poartă. Apella se întoarse şi se răsti la ei:

— Am spus să staţi acolo, feriţi, şi să m-aşteptaţi!

— Dar unde mergi? îl întrebă Xilos. Evreii or să sară pe tine şi-or să te omoare.

— Faceţi cum vă spun.

Aceia se dădură înapoi, nemaiştiind ce să creadă. Chipuri acoperite cu păr se iviseră deja pe zidurile târgului — chipuri de bărbaţi, majoritatea bătrâni, unii dintre ei înarmaţi cu suliţe şi furci.

— Ăsta nu-i scrisul regelui, şopti Hillel, mototolind porunca măsluită. Domnia-ta l-ai scris.

— Atunci, dă-mi-l mie — şi Apella smulse sulul de papirus din mâinile vizitiului.

Poarta de răsărit a târgului era în reparaţii; din ea lipseau câţiva drugi şi câteva scânduri. Oamenii care băteau cuie în scânduri, ca să acopere golurile, rămăseseră cu gurile căscate, uitându-se la trimisul roman. Unii păreau să-l recunoască pe Hillel, dar nimeni nu scotea o vorbă.

Apella împinse poarta şi intră. La centură purta un *pugio*, pe care şi-l trase mai în faţă, mai la îndemână, apoi se uită în lungul uliţii. Aaron îi fusese descris în detaliu: scund, cu picioarele crăcănate, cu pielea înroşită de la foc.

Zări o colibă afumată ceva mai înainte, cu două coşuri de fum — o fierărie, deci. Porni către ea.

Târgul Nazaretului arăta ca un câmp de bătălie: bariere cu ţepuşe ascuţite instalate de jur-împrejurul caselor; baricade din lut ridicate în faţa uşilor de la intrarea în case; băieţi înarmaţi cu suliţe, care stăteau de pază; şi, peste tot, câini care mârâiau.

Pe măsură ce Apella înainta, ferestrele se umpleau de chipuri, iar curţile şi drumurile lăturalnice — de bărbaţi şi femei.

Hillel îl ajunse din urmă. Când se opriră amândoi în faţa fierăriei, întinse mâna şi smulse porunca măsluită din mâna lui Apella.

Un bărbat scund, încins cu un şorţ de piele înnegrit de funingine, ieşi din colibă. Se uită surprins la Hillel, apoi la romanul de lângă el. Avea faţa roşie ca de metal topit în cuptor.

Hillel îi întinse lui Aaron porunca regească falsă. Alţi bărbaţi încinşi, tot aşa, cu şorţuri înnegrite de fum — ajutoare şi ucenici, de bună seamă — ieşiră din colibă şi se desfaşurară în spatele lui Aaron care desfăcuse sulul de papirus şi se prefăcea că-l citea. Era clar că nu ştia să citească latineşte şi mai mult ca sigur că nu ştia să citească deloc.

Apella îşi încrucişă braţele peste piepţii de piele ai platoşei, gândindu-se că Aaron semăna cu Irod: aceleaşi trăsături dure, aceeaşi mânie în priviri, de demult, stătută şi golită de orice semnificaţie. Un om care uitase că putea fi şi blând sau răbdător. Urechea învăţată a lui Apella dibui sunetul unui arc de-acum încordat. N-or să mă atace, se gândi el. N-or să îndrăznească să mă atace.

Aaron întrebă ceva. Hillel îi răspunse ceva.

Unul dintre oamenii lui Aaron ţinea în mâini o pereche de cleşti. La un moment dat, apucă între fălcile uneltei o bucată lungă de fier înroşit în foc.

— Pune aia jos! îi porunci Apella în aramaică şi, cu viteza fulgerului, azvârli pumnalul pe care-l avea la brâu spre faţa individului.

Acesta scăpă cleştii din mână. Lama de sabie înroşită în foc se prăvăli cu un pleoscăit în găleata de călire. Şuieratul pe care-l scoase metalul când se înfundă în apa rece avu darul să spargă tensiunea periculoasă.

Aaron împături foaia de papirus şi şi-o vâri sub şorţ, fâcându-i un semn cu capul lui Hillel.

— Ce răspuns îmi dă? întrebă Apella, iar Hillel îi tălmăci răspunsul tăcut al fierarului:

— Poţi să pleci, romanule. M-ai înştiinţat.

Aaron se întoarse în prăvălia lui plină de fum. Apella se întoarse şi el şi plecă, urmat de Hillel. Ieşiră înapoi dincolo de ziduri şi se îndreptară către vehiculele oprite nu departe.

— Unde se... poate petrece... noaptea pe-aici? întrebă Apella sacadat, la care Hillel îi arătă cu degetul:

— Uite colo, în spatele teascului văduvelor, este un han.

Apella îl chemă la sine pe *primipilus.* Centurionul se apropie de el cu paşi repezi, ca să-şi primească instrucţiunile:

— Urcă-te pe cal şi du-te înapoi la Sepphoris în galop. Până diseară, vrau să te întorci cu toţi legionarii de care poţi face rost — cel puţin două *manipuli* — două plutoane — cu cai şi cu tot ce le trebuie pentru o săptămână. Din ordinul

împăratului. Un manipul îşi va face tabăra chiar aici, în faţa porţii acesteia, iar celălalt în faţa hanului.

Apoi se întoarse către Hillel:

— Iar tu du-te înapoi în târg. Stai de vorbă cu oamenii şi întoarce-te la han la ora cinei, ca să-mi spui ce cred ei. Ai priceput?

— Nu m-ai angajat domnia-ta, îi răspunse Hillel în aramaică. Dar o să fac aşa cum ţi-e voia.

— Atunci, hai, întoarce-te şi du-te. Ne găseşti la han.

*

— Am la mine, într-o cutie, şapte măsuri diferite ale aşa-numitului *pondus iudaeus* — greutatea evreiască, zise medicul Celsus. Eu însumi am inventat această metodă şi i-am dat o denumire oficială. I-am spus „evreiască“ pentru că, de la bun început, aşa cum explic în cartea mea *De medicina,* greutăţile au fost *plerumque ad usum iudaicae Romae nobilitatis* — cel mai adesea folosite de aristocraţia evreiască a Romei — şi, împingând la o parte platourile cu ce mai rămăsese din mâncare, cupele şi ulcioarele de vin aspru galilean, el aşeză în mijlocul mesei o cutie de lemn.

Apella se uită peste umăr, la draperia care despărţea sala de mese a hanului de încăperea comună. O mână de copil o ridica din partea de jos şi mai mulţi băieţei — ajutoare de la bucătărie — trăgeau cu ochiul înăuntru. Bieţi orfani milogi. Medicul deschise cutia, ridicându-i capacul cu ambele mâini. Cinci greutăţi de bronz în formă de pară, de diferite mărimi, stăteau aşezate în cuiburi îmbrăcate în velur. Celsus le scoase pe cea mai mare şi pe cea mai mică.

— Sunt noi-nouţe, zise el, şi n-au fost atinse pân-acum de ouţe — şi chicoti ca un beţiv, în timp ce scotea din cutie şi două lănţişoare, având la fiecare capăt câte o clemă în formă de gheară. Lănţişoarele erau subţiri ca firul de păr de cal. Ghearele-astea de la capetele libere, zise medicul, se agaţă de piele şi greutăţile atârnă de scula pacientului, trăgându-i pielea prepuţului şi lungind-o.

— Aoleu! icni unul dintre copiii care trăgeau cu ochiul de după draperie.

— Durerea e suportabilă. Ia încearc-o pe-asta — şi băieţelul de la bucătărie luă în mână greutatea cea mai mică. N-are decât o jumătate de *mina*[35].

— Şi cât timp trebuie să poarte pacientul jumătatea de *mina* după el? vru să ştie Xilos.

— Păi, dacă o poartă câte un ceas în fiecare seară, poate să treacă mai departe, la o *mina* întreagă, după o săptămână. Numai că nu oricine rezistă până la sfârşitul unui tratament întreg — şi luă greutatea cea mai mare, pe care i-o întinse lui Apella.

Romanul o cântări în palmă şi gemu:

— Două *librae*[36]?

— Poate chiar câteva fracţiuni în plus, zâmbi Celsus, mândru de sine. Procedura practicată de mine a devenit atât de cunoscută, încât s-a găsit şi o denumire pentru pacienţii mei: *recutiti* pe latineşte, adică „împieliţaţi din nou". Pe greceşte, adăugă el, rânjind către cei câţiva greci din jurul mesei, se numesc *epispastikoi*, adică „oameni alungiţi".

— *Epispastikoi*! *Epispastikoi*! scandară pramatiile care trăgeau cu ochiul de după draperie.

Xilos azvârli către ei o cupă goală, apoi întrebă:

— Şi cine trebuie alungit la palat?

— Ştiu şi eu, poate fiii lui Irod şi-ai reginei Malthace? Sunt ei atleţi, dar cum ar putea lua parte la Jocurile Olimpice, dacă sunt circumcişi?

Atleţii de la Olimpiadă sunt căutaţi de mutilări şi nu sunt acceptaţi în competiţie.

---

35) Unitate de măsură pentru greutate, folosită în Antichitate în Grecia, Egipt şi alte locuri, echivalentă cu a 60-a parte dintr-un talant, adică în jur de 440 de grame.

36) *Libra* („livră") este o unitate de măsură pentru greutate, echivalentă cu 453 de grame.

— Nu cred eu să pot suporta tratamentul dumitale, doctore, se înfiora Xilos.

— Mai gândeşte-te, rânji Celsus, uitându-se la cele două ajutoare de bucătari. Poate voi, ăştia mai tineri? Nu v-aţi dori să fiţi remodelaţi?

Cei doi tineri greci îşi întoarseră capetele în altă parte. Celsus ridică din umeri. Ce lipsă deplorabilă de rafinament la bărbaţii din acea colonie!

— Mă duc să mă culc, le spuse Apella tuturor, apoi se ridică de la masă, dădu la o parte draperiile şi ieşi.

Pivniţa cu aspect de peşteră îi umplu nările cu miros de carne de oaie friptă.

Hillel îşi facu apariţia chiar atunci la intrarea pivniţei. Arăta obosit şi hăituit, de parcă ar fi alergat în sus şi-n jos prin tot târgul.

Îl zări pe Apella şi se îndreptă spre el, trecând pe dinaintea unui şir de prostituate.

— Legionarii domniei-tale au sosit chiar acum, zise el cu un glas atât de firav, încât romanul mai curând îi citi pe buze. Dar să nu dai fuga la ei, fiindcă nu sunt decât trei. A fost o răzmeriţă pe coastă şi toate trupele disponibile au fost trimise acolo s-o înăbuşe. Prefă-te că-ţi alegi o prostituată. Apella îşi întoarse privirile către fete, care stăteau întinse în poziţii leneşe, dar, văzându-se cercetate, se ridicară în coate, ciupindu-se unele pe altele de obraji, ca să arate mai puţin palide. Hillel îi dădea înainte cu şoptitul: Nu vorbi, că bărbaţii din pivniţa asta fac parte din banda lui Aaron şi sunt aici ca să te urmărească şi să asculte ce spui. Asta, de pildă, cu gropiţe în obraji? Dă-mi doi *aurei.*

Apella îi întinse doi *aurei*, pe care Hillel îi luă şi-i întinse fetei.

— Du-te şi ne cumpără două cupe cu vin şi adu-ni-le afară, îi spuse el cu voce tare, apoi se întoarse şi se îndreptă spre ieşire, cu Apella ţinându-se după el.

Legionarii îşi legaseră caii lângă un pâlc de sălcii. Platoşele lor întărite cu foi de bronz sclipeau la lumina ferestrelor hanului.

Hillel dădu să plece, dar Apella îl smuci de braţ:

— Unde pleci?

— Vreau să mă asigur că nu s-a luat nimeni după mine pân-aici, zise el şi se duse în mare grabă spre o terasă de stâncă înălţată, se căţără pe ea şi privi înapoi spre Nazaretul de unde venise.

Apella, în schimb, se repezi spre crângul de sălcii. Cel mai bătrân dintre legionari, un veteran cărunt, îşi mângâia calul pe bot, ca să nu-i necheze.

— Toate-s bune aici? îl întrebă el pe Apella.

— Sunt. Dar unde e *primipilus* pe care l-am trimis după voi?

— S-a dus mai departe la Ptolemais. M-a însărcinat să vă spun că vrea să adune o forţă mai mare şi că ne roagă să rezistăm noi aici atâţia câţi suntem, iar el ni se alătură până mâine la apusul soarelui.

— Nu avem la ce să rezistăm. V-am chemat aici numai aşa, ca măsură de precauţie, pentru că însoţesc un oaspete al regelui.

Veteranul îşi dădu jos coiful, îşi trecu degetele prin părul turtit şi zise:

— Slăviţi fie zeii! Aşadar, sunteţi cavalerul roman care-l slujeşte pe rege? — la care Apella încuviinţă din cap. Eu am fost încartiruit la Ierusalim în urmă cu cinci ani. Am ajutat la înăbuşirea marşului cu oale şi tigăi.

Apella auzise câte ceva despre acea răzmeriţă. În timpul unei teribile secete, gospodinele muritoare de foame luaseră cu asalt palatul regelui Irod, lovindu-şi unele de altele oalele şi tigăile goale.

— Le-am culcat la pământ pe femeile acelea cu caii. De astă-dată, dacă mai izbucneşte vreo răzvrătire, n-o să ne mai fie atât de uşor. Or să se ridice *cu toţii* împotriva noastră. Mă gândeam că despre asta era vorba, când am fost chemat aici.

— Dimpotrivă, eu cred că putem instaura o pace durabilă.

— Să vă audă zeii. Unde să ne facem tabăra?

— Ieşiţi dintre copacii ăştia. Nu e cazul să vă ascundeţi. Aşezaţi-vă cortul exact lângă intrarea hanului. O să pun eu să vi se aducă fân şi apă şi de mâncare şi băutură dinăuntru.

Acestea fiind zise, Apella se grăbi să-l întâmpine pe Hillel, care cobora de pe terasa de piatră.

— N-am văzut pe nimeni furişându-se, îi şopti vizitiul evreu, care o zări, în schimb, chiar în timp ce vorbea, pe fata cu gropiţe în obraji ieşind pe uşa hanului cu câte o cupă de vin în fiecare mână. Ai grijă să nu verşi vinul ăla! îi strigă el, iar fata dădu din cap că înţelesese, cu toate că nu păşea deloc în siguranţă cu sandalele cu tălpi groase, vopsite în roşu, care-i anunţau de la distanţă meseria. Eşti nouă în meseria asta, nu-i aşa? o întrebă Hillel, iar ea se înroşi în obrajii daţi şi aşa cu mult roşu, părând foarte tânără — una dintre multele victime ale păcii romane. Hillel îi luă din mână o cupă, dădu vinul peste cap şi-i spuse lui Apella, revenind la tonul şoptit: Toată lumea stă ca pe ghimpi, de când s-a aflat despre întoarcerea lui Ioachim. Toată lumea-i trează. Şalafta s-a încuiat în propria casă şi se preface bolnav. Dar nu e bolnav, aşteaptă să vadă cum bate vântul.

— Şi Aaron?

— Se fâţâie de colo-colo, spunând că Ioachim şi fata lui se ocupă cu vrăjitoria, altminteri n-ar fi putut supravieţui în deşert.

— Şi ceilalţi?

— Ceilalţi nu ştiu ce să creadă. Dar domnia-ta — ce ai de gând să faci?

— Nu ştiu, recunoscu Apella.

— Vrei să crezi că toate astea sunt de la Dumnezeu? Atunci, *crede*! — la care Apella dădu să-i răspundă că exact aşa se gândea să facă, dar îi şopti altceva:

— O să încerc să-l mituiesc pe Aaron. O să-i ofer o mită zdravănă, cu condiţia să-i lase pe cei din tribul lui Ioachim să se întoarcă liniştiţi la casele lor.

Ştia şi de unde avea să facă rost de bani. Orice roman care ar fi aflat că el era pe punctul de a se căsători cu

Octavia n-ar mai fi stat pe gânduri şi i-ar fi dat bani cu împrumut — bani pe care nu s-ar mai fi aşteptat să-i primească vreodată înapoi.

— Numai să ia bani de la domnia-ta. Mă tem să nu-i omoare Aaron şi pe Ioachim şi pe Şalafta. E în stare să-i omoare chiar la nuntă şi s-o facă văduvă pe fata lui Ioachim înainte să apuce să fie nevastă. Pe urmă, ar jefui casele şi turmele tuturor, după care *el* — şi Hillel întinse un deget către Apella — e în stare să te mituiască pe domnia-ta.

— N-aş primi niciodată nimic de la el, îi răspunse Apella scârbit.

— Chiar aşa de curat eşti? se miră Hillel. Aaron îi are de partea lui şi pe *tsoaneem*, pe nomazii aduşi de Alexandru cel Mare tocmai din India. Aaron stă mai bine acum decât domnia-ta. Eu îţi urez noroc, cu cei trei legionari pe care-i ai.

— Mai taci din gură. Când are loc nunta?

— Peste patru zile. Am întrebat printre oameni.

Prostituata rămăsese în picioare dinaintea lor, întinzându-le şi cealaltă cupă cu vin. Apella îi luă cupa din mână. Hillel îi întinse fetei cupa lui, ca să bea şi ea. Fata îşi înmuie doar buzele în vin.

— Mă duc să mă întind cu ea în spatele stâncii de colo, zise Hillel în latineşte, dar o să-i spun c-am băut prea mult şi că mi-a trecut pofta de ea. Ca să nu se întrebe cumva ce se întâmplă — şi o mângâie pe femeie pe braţ, iar ea îi zâmbi, bucuroasă de orice gest prietenos. Gândeşte-te cum e mai bine, romanule.

Apoi o luă cu el pe fată, târşâindu-şi picioarele, ca să sperie şerpii care ar fi putut pândi în iarbă.

— Aşa, zise Celsus. Acum putem vorbi în linişte.

Doctorul ieşise din han fară să facă nici un strop de zgomot. Apella tresări atât de brutal, încât fu cât pe ce să scape din mână cupa cu vin.

— Ce s-a întâmplat? exclamă el.

— Grecul e-n lumea viselor. Băieţii lui l-au cărat pe braţe până într-o cameră de la etaj.

— Nu de el am întrebat.

— Încerc să te înţeleg, *eques.* Am eu impresia, sau mizezi pe evrei...

În momentul acela, din spatele stâncii se auziră glasuri înfundate: fata părea speriată, iar Hillel încerca s-o liniştească.

Apoi, oamenii lui Aaron ieşiră şi ei pe uşa hanului, dar se opriră înlemniţi, văzându-i pe soldaţii romani care-şi ridicau cortul chiar acolo. Se întoarseră şi se făcură nevăzuţi, parcă dintr-o singură mişcare. Apella răsuflă uşurat şi se uită la medic:

— Despre ce vorbeam?

— Vorbeam că, dacă dumneata îl ajuţi pe Cezar, înseamnă alţi douăzeci de ani de domnie a lui Cezar, pentru că e foarte sănătos — l-am consultat eu la Roma, chiar înainte să mă-mbarc. Adică alţi douăzeci de ani fară Tiberius, ceea ce înseamnă că evreii nu vor fi alungaţi din Roma. Asta ne duce istoria pe un anumit drum, şi nu pe altul.

— Şi drumul dumitale, doctore, care este?

— Eu sunt roman, sunt un om pragmatic Dar te întreb, *eques.* N-ar fi mai bine să ne folosim de ce putem învăţa de la evrei, dar...

— Dar fară evrei?

— Cirus cel Mare i-a învins şi i-a cotropit pe evrei, pe urmă le-a reconstruit templul. Dac-ar fi prevăzut mersul istoriei, ar fi putut să scape de toţi evreii şi să le păstreze templul.

— Adică noi ar trebui să-i omorâm pe toţi evreii şi să le păstrăm cărţile?

— Dumneata crezi în divinitate? întrebă medicul. Apoi se lăsă la pământ, pe iarba uscată. Nimic din glasul său nu mai dădea de înţeles c-ar fi fost beat. Cu secole în urmă, adăugă el, filozofi precum Epicur şi Democrit afirmau că nu există zei, că toate divinităţile sunt născociri ale noastre, ale oamenilor. De ce să ne supunem o dată în plus unor lucruri care nu sunt credibile?

— Poate că-n străfundurile sufletelor noastre ne dorim să fie.

— Eu sunt un superficial, *eques.* Mă cunosc prea bine. Nu mă văd având vreodată o credinţa mistică.

— Aşa este. Oamenii superficiali se cunosc prea bine, îşi dau de fund imediat, zise Apella, luându-l de mână pe medic şi trăgându-l, ca să se ridice în picioare. Du-te la culcare. Nu mă face să te duc eu pe sus în pat. Du-te de bunăvoie.

— *Pilatus.* Înarmat cu *pila* — cu suliţă, adică. Misterul dumitale care-i, *Pilatus*? bombăni medicul, intrând înapoi în han cu paşi împiedicaţi.

*

După câteva momente, Hillel ieşi de după stânca unde stătuse cu prostituata, conducând-o de braţ. La intrarea în han, o mângâie pe braţ şi o împinse înăuntru, iar el se uită împrejur.

Romanul stătea lângă intrare, uitându-se cu priviri intense în noapte şi ascultând nişte behăituri surde. Cu clincăit de tălăngi, o mică turmă se apropia de han, dinspre teascul de ulei — cel mult şase, şapte capete, mânate de un singur câine şi de un singur păstor înalt, înfăşurat într-un veşmânt amplu.

Ca şi cum şi-ar fi ştiut singure destinaţia, oile au pornit printre tufişuri, către muntele Barak.

Hillel stătea umăr la umăr cu Apella, uitându-se după ciobanul care îşi mâna oile către munte.

— Ce vede el de-acolo, din vârful muntelui? întrebă Apella, care ghicise cine ar fi putut fi păstorul cu pricina.

— Vede tribul care se întoarce din deşert, fiindcă drumul caravanelor trece chiar pe la poalele muntelui.

Apella se repezi spre cortul soldaţilor. Veteranul cu părul cărunt facea primul de veghe. Stătea jos, în afara cortului, cu suliţa în mână, dar sări în picioare când Apella se apucă să dezlege unul dintre cai.

— Omul acesta, îi spuse Apella, făcând semn către vizitiul evreu, este omul meu de încredere aici. Îl fac uite-acum *vigil Asiae* — veghetor al Asiei. Îl ajutaţi în orice fel puteţi. Hillel, du-te înapoi în târg mâine dimineaţă şi spune-le tuturor că

sunt scutiţi de la plata dărilor timp de cinci ani, pe cuvântul de onoare al Romei, dacă-i primesc aşa cum se cuvine pe Ioachim şi ai lui. Medicul şi Xilos nu se mişcă de-aici până nu mă-ntorc eu cu trupe şi cu bani — şi se înălţă în şa, îndemnându-şi calul cu blândeţe: Haide, băiatule, haide!

Calul porni la pas obosit, cu burdihanul atârnându-i, fiindcă abia fusese adăpat şi hrănit cu o măsură mare de fân.

Dar tot era bun de-un trap, măcar pentru câteva ceasuri. În zori, Apella se gândi c-ar fi putut ajunge la Iezreel, unde romanii ţineau cai. Şi-ar fi luat de acolo un cal odihnit şi ar fi pornit mai departe în galop spre Ierusalim.

IX

Muntele lui Dumnezeu — I

Pe muntele Barak, ceva mai târziu în aceeaşi noapte

Păşeşte uşor, îşi spuse Iosif lui însuşi, în şoaptă, aşa cum facea ori de câte ori se urca pe muntele Barak. Te îndrepţi spre locul de unde tatăl ţi-a fost luat de lângă tine. Păşeşte uşor.

Pe măsură ce urcau printre stâncile golaşe, oile adulmecau iarba proaspătă şi grasă dinaintea lor şi grăbeau pasul prin noaptea luminată de lună. Iosif călca şi el apăsat pe urmele oilor sale. De câte ori nu-şi spusese: data viitoare, urc în vârful muntelui de unul singur.

Dar, de fiecare altă dată, îşi luase şi oile cu el. Zgomotele lor, mirosurile lor îi mai luau gândurile de la durerea din suflet.

Când se mai întâmpla ca vreo oaie să-şi prindă copita în câte o crăpătură de-a stâncilor, clincănitul tălăngii de la gâtul ei îl avertiza pe Iosif, care dădea fuga s-o elibereze. Când se apropia ora prânzului, câinele, căruia îi curgeau deja balele, îl îmbrâncea cu nasul, cerându-i să-şi împartă prânzul cu el. Dar Iosif era în stare să se roage chiar şi în timp ce se îngrijea de turmă. Păşeşte uşor — vorbele acestea deveniseră un fel de rugăciune pentru el.

De multe ori, se oprise pe înălţimi şi se uitase în hăul care se căsca la picioarele lui, gândindu-se: Un pas, aluneci, te-ai dus... Despici vântul care geme... Te zdrobeşti de pământ. Şi cu asta... scapi de-o viaţă fară iubire?

Dar apoi făcuse câte un pas înapoi de pe marginea prăpastiei. Simţea că figurinele cioplite de el îl strigau şi că, văzându-l că se dădea înapoi dinaintea morţii, îi zâmbeau, calde şi grijulii: „Trăieşte, Iosif! Lasă-ne să luăm parte la viaţa ta, Iosif! Cu noi eşti în siguranţă!“

Foarte adevărate toate, cu excepţia fetei aceleia neobişnuite: ea nu se transformase într-o statuie în inima lui. Era vie în inima lui, nu era o statuie.

Păşeşte uşor, îşi spuse în sinea lui, conştient că vorbele acelea nu mai erau, de-acum, pentru tatăl său. Erau pentru fata pe care o cunoscuse mai demult.

Iosif împlinise douăzeci şi trei de ani. Fata din deşert să fi avut vreo şaptesprezece.

Păşeşte uşor.

*

Oile se duceau încotro creştea iarba, şi iarba creştea unde cădea ploaia, şi, de plouat, nu ploua decât acolo unde cădea fulgerul. „Până şi mintea unei femei trebuie să se împace cu asta“, zicea tatăl lui Iosif ori de câte ori el şi Iosif se pregăteau să-şi ducă turmele sus, pe munte. Vorbele astea le spunea ca să se îmbărbăteze pe el însuşi în primul rând; auzindu-le, însă, mama lui Iosif înnebunea de frică şi zbiera la tatăl său: „O să-ţi pun coarne, să ştii! O să fac alţi copii, şi nu-mi pasă cu cine, atâta vreme cât nu-mi pune-n primejdie copiii pe blestematul ăla de munte!“

Cum poate să se teamă-n halul ăsta, ca o nebună? se mira Iosif. Doar e măritată cu un rabin, care cunoaşte căile Domnului — plus că Dumnezeu veghează asupra oamenilor buni.

În viziunea lui Iosif, muntele Barak era însuşi paradisul.

Oamenii din Nazaret abia dacă aveau ce mânca, pe când acolo sus, pe munte, oile şi caprele fătau în neştire, iar laptele, untul şi carnea erau într-o abundenţă de-a dreptul ruşinoasă.

Alte mâncăruri vii umpleau apa, arborii şi aerul: păstrăvii săreau din pâraie, albinele sălbatice îşi instalaseră stupii în copaci, iar păsările dădeau leneş din aripi, parcă aşteptând să fie săgetate de păstori.

Şi tufişurile gemeau de fructe, care roşii, care galbene, care negre — Doamne, ce bune erau!

Şi mai erau şi alte lucruri minunate cu care se putea juca un băieţaş: biciuri cu care se mânau animalele, funii cu care se legau corturile, foarfeci cu care se tundea lâna, cuţite cu care se cioplea lemnul.

Iar tatăl său îi dăduse cel mai bun sfat în privinţa siguranţei: spune-ţi rugăciunile.

Ploile se stârneau brusc pe muntele Barak, şi toate cădeau numai din acel unic nor care plutea zi şi noapte, fară încetare, deasupra vârfului muntelui. Se revărsau din pântecul norului şi aduceau cu ele fulgere orbitoare.

Iosif se uita siderat la fulgerele acelea, cu sentimentul de siguranţă pe care-l au bărbaţii în tinereţe, când se consideră indestructibili: alţii pot să piară trăzniţi, dar nu eu.

*

În primăvara aceea, norul de deasupra muntelui se comportase uimitor: se împărţise într-o sumedenie de nori mai mici, ca un fel de turmă de nori, şi cu toţii înconjuraseră vârfurile şi platourile pe care se aflau presărate stânele şi ţarcurile unde-şi ţineau păstorii noaptea oile.

Toţi păstorii aveau mare grijă cu felul în care-şi organizau stânele, cu colibele de înnoptat construite piatră peste piatră, fară mortar. Înfigeau suliţe pe înălţimi, cu vârfurile îndreptate în sus, ca să atragă fulgerele în vârfurile suliţelor, şi nu pe mesele de sacrificiu, nu în putineiele în care alegeau untul, nu în cântare, în vasele de smântânit, în uneltele de tuns oile, nu în culcuşurile pe care dormeau ei înşişi. Pentru că, slavă Domnului, la stânele acelea se găseau de toate; păstorii aveau acolo sus tot ce şi-ar fi dorit, afară de femei.

Iosif nu cunoscuse încă nici o femeie.

În loc să păşească uşor, începu să alerge. Aducându-şi aminte pentru ce venise, îşi mână şi-şi goni turma, cu care ajunse la păşune, dar nu-şi lăsă oile să pască. În loc de asta, îşi asmuţi câinele pe ele — mai sus, şi mai sus, mai repede! Oile îi behăiau flămânde, însă lui nici că-i păsa. Alerga, zdrelindu-şi picioarele de bolovani.

Atât de frumos fusese fulgerul care-l lovise.

Orice fulger avea ca un fel de şfichi de bici: o flacără scurtă şi dreaptă, care ţintea prima spre pământ, în timp ce restul fulgerului venea pe urmele ei în zigzag, de parcă ar fi coborât pe nişte trepte.

Când atingea solul, capul de foc stârnea focul din pământ, de la nenumăratele capete de foc la fel ca el însuşi, care loviseră pământul mai înainte. Contra-lovitura ţâşnea în sus şi se facea una cu el, cum seminţele nimeresc locul potrivit în pământ. Din miezul astfel format, fulgerul se ramifica într-un arbore fantastic de lumină, cu nenumărate ramuri.

Cu şapte ani mai înainte, ploaia începuse să cadă în zori. Iosif şi alţi băietani tocmai scoteau putineiele pline cu unt ales din pivniţa stânei. Într-o zi, în fiecare lună, femeile urcau din târg însoţite de catâri, ca să le aducă soţilor şi fiilor făină, ulei de măsline şi azime proaspete, care se întăreau până ajungeau ele în vârful muntelui. Luau cu ele de acolo untul şi brânza, pe care le vindeau. Aceea era ziua în care urmau să sosească.

Bărbaţii ale căror femei urcau pe munte se duceau cu ele în spatele stâncilor mai mari sau al tufişurilor. Când ieşeau de acolo, îşi dezmorţeau umerii şi călcau apăsat. Mai târziu, după ce femeile plecau, ei se apucau să soarbă vin din cel aspru şi să-şi râdă pe seama bărbaţilor pe care nu venea nimeni să-i viziteze. Oare ce faceau în vremea asta femeile lor — oare nu erau ocupate să le pună coarne?

Despre mai-marele stânei se vorbea că nevastă-sa i-ar fi pus coarne.

Tatăl lui Iosif o aştepta pe mama lui Iosif să vină pe munte. Le ceruse altor doi păstori să coboare cu el o parte din drum, cu rogojini de palmier şi cu nişte pături, ca să le scutească pe femei măcar de o jumătate din drum şi de ploaia rece, care te pătrundea până la piele. Ovad îi spusese tatălui lui Iosif să rămână mai bine la stână şi să muncească, fiindcă nu se îmbolnăveau ele, femeile, de la o biată ploaie. Doar femeile aveau în ele coasta diavolului, cea pe care

Domnul Dumnezeu o smulsese din pieptul celui dintâi om, Adam, şi o transformase în cea dintâi femeie.

Tatăl lui Iosif îi răspunsese că el şi oamenii lui terminaseră ce aveau de făcut. Putineiele umplute stăteau aliniate afară, cu capacele bine fixate pe ele şi înfăşurate în foi de cort. Nimic nu-i mai reţinea pe ei, ca bărbaţi, să coboare în întâmpinarea femeilor.

Ovad se opusese chiar şi aşa. N-aveau decât să umble prin ploaie, femeile acelea, doar-doar se mai răcorea puţin diavolul pe care-l purtau în ele. Unde mai puneai că el, Ovad, era cel care dădea ordinele pe-acolo.

Tatăl lui Iosif se apucase, atunci, să-şi adune calabalâcul şi-i spusese lui Iosif să facă şi el acelaşi lucru, iar lui Ovad îi spusese că el şi fiul său îşi căutau loc de dormit în altă stână. Alţi bărbaţi, cărora, tot aşa, nu le plăcea felul în care Ovad o făcea pe zbirul, se apucaseră şi ei să cârtească, iar Ovad le strigase tuturor că puteau să se ducă învârtindu-se unde vedeau cu ochii, dar fară culcuşuri şi fară unelte.

— Nevastă-ta-i o târfă, la fel cum e şi-a mea! se stropşise la tatăl lui Iosif. Uită-te la bărbatul care-i mână catârul când urcă pe munte, că sigur îşi vâră sămânţa în ea, bărbatul acela! Pe nevastă-mea chiar mă gândesc s-o omor când o mai urca pe munte prima dată — şi pe ea, şi pe catârgiul ei. Dar mai întâi o s-o pun să-şi primească ibovnicul între picioare chiar aici, de faţa cu toată lumea! — şi-şi dăduse peste cap în orbite ochii înroşiţi de furie. La fel ar trebui să faci şi tu! Să-i vedem cu toţii păcătuind, şi-atunci ne va fi uşor să-i omorâm!

— Tu nu eşti în toate minţile, iar eu mai bine îmi încerc norocul cu fulgerul, îi spusese tatăl lui Iosif.

— Ai face bine să pedepseşti păcatul! îi strigase Ovad. Femeile sunt întruchiparea vie a păcatului. Când se răsucesc sub apăsarea trupurilor noastre, de fapt şarpele din ele se răsuceşte. Se răsucesc şi-n paturile noastre de-acasă, din târg, în timp ce noi suntem plecaţi. Vreau să-l văd răsucindu-se, şarpe blestemat, înainte să-l zdrobesc sub talpa piciorului!

Tatăl lui Iosif se uitase la ceilalţi păstori şi le spusese pe un ton blând, atât de diferit de răutatea din glasul lui Ovad:

— Fulgerul vine de la Dumnezeu, chiar dacă loveşte la întâmplare. Dar când un om vorbeşte aşa cum ne-a vorbit Ovad nouă, nu mai e deloc la întâmplare. Haideţi să plecăm cu toţii, până nu face vărsare de sânge.

Iosif simţise atunci, alături de el, cum un alt bărbat tremura din tot corpul. Era un tânăr păstor, care se logodise doar cu o lună în urmă. Vorbele lui Ovad îl făcuseră să tremure, fiindcă se gândea la viitoarea lui mireasă: chiar atunci urca şi ea pe munte şi un alt tânăr îi mâna catârul, vecinul păstorului. Bărbatul acela să fi fost ibovnicul viitoarei lui neveste?

Tânărul păstor nu mai voia să asculte de glasul raţiunii. În ochii lui se aprinsese lumină sumbră, când Iosif îl văzuse repezindu-se afară din stână. Pornise după el, în ploaia ca de sfârşit de lume, fară să se mai gândească la ce făcea.

Îl apucase de marginea veşmântului şi încercase să-l oprească, dar acela se smulsese din mâinile lui.

Ceva mai jos, un şir lung de femei înaintau pe o cărare întortocheată, fiecare lipăind cu picioarele prin ploaie alături de catârul ei, ca să le scutească animalelor, în perspectiva drumului de întoarcere, măcar efortul de a le purta şi pe ele în spinare. Ca într-o arătare, Iosif văzuse o tânără ştergându-şi apa de ploaie de pe faţă, iar pe bărbatul care-i mâna catârul dând drumul frâului, apoi ridicând braţul şi ţinându-şi mâneca deasupra capului ei, ca s-o apere de potop.

Iar tânăra nevastă îi zâmbise.

Iosif se împiedicase.

Se oprise şi se uitase, chip cu chip, la şirul care urca pe munte. Se rugase ca mama lui să nu fie şi ea printre femeile care le aduceau bărbaţilor faină şi ulei. Chiar dacă eşti acum cu alt bărbat, chiar dacă păcătuieşti, să te ierte bunul Dumnezeu şi tata să mă ierte pe mine, dar aş vrea să te ştiu în viaţă, mamă, în viaţă!

N-o zărise pe mama lui printre femeile acelea, după cum n-o zărise nici pe Cheba, nevasta lui Ovad.

Când îşi ridicase privirile în sus, către cer, ca să mulţumească pentru că-i fusese primită rugăciunea, suliţa de foc a fulgerului se şi năpustise către el.

I se păruse uriaşă lighioana de foc, mai mare decât aruncătura unei catapulte.

Lumina îl orbise. După ce-l străbătuse şarpele de foc, toate simţurile parcă-l părăsiseră, cu excepţia mirosului: simţise miros de pârlit — i se pârliseră şi părul, şi ţesătura veşmântului.

După ce-l izbise pe Iosif, capul ca o suliţă de foc al fulgerului se ramificase într-un arbore de foc, iar una dintre ramuri se năpustise către tatăl său, care alerga pe urmele lui Iosif, strigând: „Iosif, stai, fiule, aşteaptă! Copilul meu!“

Alte ramuri de foc se rostogoliseră pe panta muntelui, către femeile care o urcau.

Lui Iosif parcă i se oprise sângele în vene. Gura, gingiile, colţurile ochilor, subţiorile, locul unde i se împreunau picioarele — toate părţile trupului care de felul lor erau umede acum şi le simţea uscate. Şi în minte avea numai uscăciune, întunecime şi amărăciune.

Stâna arsese din temelii. Păstorii şi oile calcinate zăceau împrăştiate pe tot vârful acela de munte.

*

Când îşi revenise în simţiri, se trezise târându-se în patru labe. Se ridicase, clătinându-se, în picioare, se împiedicase de trupul tatălui său şi se dăduse un pas înapoi, speriat. Rămăsese aşa, privindu-şi tatăl, care se făcuse la faţă de culoarea unor flori de pe înălţimi, albastru deschis.

Şi picioarele i se făcuseră la fel, şi mâinile, şi palmele, şi degetele — toate îi erau de aceeaşi culoare albastru deschis.

Sângele, în schimb, care i se prelingea din amândouă nările, era de un albastru închis, ca de cerneală. Iosif cunoştea nuanţa de albastru a cernelii, pentru că tatăl său

le aşternea pe hârtie scrisorile ţăranilor neştiutori de carte din Nazaret. Mai scria şi cuvintele din Tora pe plăcuţele *mezuza* bătute în cuie pe tocurile uşilor, pentru care ţăranii îi plăteau mai nimic.

Iosif îşi lăsase capul pe spate, îşi desfăcuse buzele şi stătuse aşa până când apa de ploaie îi umpluse gura. Parcă nici nu-i simţise gustul acelei ploi.

Dar apoi se aplecase cu faţa peste faţa tatălui său şi vărsase apa de ploaie pe care o adunase în gură peste buzele lui albăstrite, care se arcuiseră brusc — probabil un simplu spasm al unor muşchi deja morţi —, pe urmă rămăseseră încremenite.

Îşi lipise buzele de buzele tatălui său, încercase să le facă să respire suflând aerul în ele, îi apăsase inima cu amândouă mâinile, dar inima tatălui său se încăpăţânase să nu mai bată.

În cele din urmă, se rostogolise într-o parte, ca să nu mai vadă imaginea îngrozitoare a părintelui său mort, dar se izbise cu capul de muchia unui bolovan şi leşinase.

*

Se trezise chiar în timp ce era dezbrăcat la piele de o haită de băieţi brutali.

Atât de slăbit se simţea, încât nu fusese în stare să se lupte cu ei, doar să scoată nişte gemete guturale.

Ploaia se oprise şi soarele încălzea din nou pajiştile.

O mulţime de degete îi pipăiau trupul peste tot. Cineva întrebase:

— Dar pe la ruşine s-o fi ars?

Iosif recunoscuse vocea: vorbise Ieraş, fiul lui Aaron.

Toţi acei mici derbedei erau fiii unor prieteni şi ai unor vecini din târg, pe care-i cunoştea foarte bine.

Aaron îşi pusese haidamacii să scotocească prin toate codoanele muntelui şi toţi morţii fuseseră găsiţi, el însuşi, Iosif, rămânând ultimul descoperit.

Băieţii găsiseră asupra lui două cuţite topite; pe un şold, Iosif avea o arsură profundă şi urâtă, de la cuţitul mai mic,

transformat într-o pastă de metal. Când îl izbise fulgerul, puterea lui de foc fusese absorbită de cele două lame. Cuţitoiul cel mare, lung de un cot, de felul celor folosite împotriva hoţilor de oi, se înfipsese în pământul umed în momentul în care Iosif se prăbuşise şi canalizase către pământul acela tot focul intrat în trupul lui Iosif.

Puşlamalele nu încetau să se minuneze şi să exclame, văzând cât de rău fusese lovit Iosif de fulger. Cu atât mai mult se mirau că mai respira, ceea ce facea din el o curiozitate şi mai mare.

Ieraş, fiul lui Aaron, zisese:

— Uite, că la *zeevim* — la părţile ruşinoase nu pare să fie ars — de parcă i-ar fi părut rău că nu era şi curiozitatea grupului n-ar fi fost satisfăcută din plin decât dacă Iosif le-ar fi avut coapte.

— Deşi arată de parcă ar fi moarte, zisese altcineva, ciupindu-l de părţile respective ale trupului.

— Aduceţi-o pe fata aia, zisese Ieraş. Să vedem dacă măcar ea reuşeşte să i-o scoale.

Şi se duseseră cu toţii s-o aducă pe tânăra viitoare mireasă, cea care în timpul urcuşului pe munte se ştersese pe faţă de apa de ploaie. Fata era moartă, cu chipul ars complet, cu părul adunat în smocuri calcinate, care-i dădeau o înfăţişare sinistră, ca de lână scăpată în foc.

O dezbrăcaseră şi-şi făcuseră mendrele cu ea, aşa moartă cum era.

— Hai, că ţi-am încălzit-o! se hlizise Ieraş, fară să se teamă de păcatul pe care-l comitea şi cu care se mai şi lăuda.

Frecaseră bine trupul fetei de trupul său, care, însă, la fel, nu dăduse nici un semn de viaţă.

— Lăsaţi-l în pace, că nici să geamă nu poate, zisese unul dintre băieţi, pe care Ieraş îl scuipase, ca pe un fătălău ce era.

— Vrei să ştii dacă mai eşti bărbat? îl întrebase Ieraş apoi pe Iosif. Bagă-ţi-o-n fata asta, că altfel nu ţi-o mai bagi niciodată pe nicăieri — la care frica pusese stăpânire pe

mintea lui Iosif, şi era la fel de orbitoare ca fulgerul, şi se împărţea, tot ca el, într-o mulţime de ramuri. Bagă-ţi-o! zbierase Ieraş la el, în timp ce, ajutat de ceilalţi, o culcau pe fată peste el, cu faţa în jos, şi încercau să vâre cu forţa mădularul lui Iosif în despicătura ei.

Într-o bună zi, Ieraş, se gândise Iosif, o să te omor pentru ce faci acum.

Apoi, un alt băiat, care stătuse deoparte şi de veghe în tot acest timp, scosese un fluierat ascuţit, ca să-i avertizeze pe ceilalţi. Venea cineva.

Blestemând, se ridicaseră cu toţii şi aruncaseră veşmintele sfâşiate ale fetei peste trupul ei inert. Şi pe Iosif îl abandonaseră aproape despuiat şi-i spuseseră adultului care se apropia că-l căutaseră pe Iosif de arsuri, ceea ce-l adusese înapoi în simţiri. Bărbatul care venise, şi anume *rabbi* Ioachim ben Ahaz ben Mathan, hotărâse că Iosif trebuia coborât de pe munte, fiindcă mai avea încă viaţă în el.

Oare cum avea să arate viaţa lui?

*

Fusese coborât pe o targă, aşezat cu faţa în sus. Cerul pe care-l vedea înaintea ochilor se tot acoperea de chipurile unuia şi altuia, de parcă toată suflarea târgului ar fi fost nerăbdătoare să-i arunce lui o privire.

Rabbi Ioachim, care-l supraveghease câtă vreme fusese îmbăiat în apă călduţă şi frecat cu ulei, îl anunţase că mama lui nu se numărase printre femeile care urcaseră pe munte — o văzuseră oamenii pe străzile târgului în timpul furtunii, aşa că trebuia să fie în viaţă. Iosif rămăsese mut de bucurie.

Nouă răbufniri gigantice ale fulgerului, atâtea fuseseră numărate de nazaretanii care asistaseră la manifestarea mâniei lui Dumnezeu adăpostiţi în curţile lor din spate. Cinci bărbaţi, printre care şi tatăl lui Iosif, două femei şi cel puţin zece oi îşi pierduseră viaţa.

Mama lui Iosif dispăruse cu totul. Mai târziu, vecinii descoperiseră că ea fugise de-a binelea din Nazaret, la fel ca şi Cheba, nevasta lui Ovad.

Când se înapoiase de pe înălţimi, Ovad îşi marcase propria casă ca pe un loc al păcatului. Îşi bătuse în cuie uşa de la intrare, îşi dăduse pereţii cu gudron, omorâse câinii care i-o păzeau şi-i aruncase în fântână, apoi pecetluise şi capacul fântânii cu gudron, blestemând şi apa din ea. În cele din urmă, se întorsese pe înălţimi unde — cel puţin aşa dăduseră oamenii de înţeles mai târziu — îşi ridicase o altă stână de oi, una mică de tot, şi se pusese pe locuit acolo ca un ascet, pentru că restul păstorilor nici în ruptul capului nu mai voiau să lucreze pentru el.

Iosif rămăsese în curtea lui Ioachim şi fusese îngrijit acolo. Rabinul îi ţinuse departe de el pe vecini şi pe copii, fară să facă excepţie nici măcar pentru propria fiică, pe atunci foarte mică.

La sfârşitul acelei săptămâni, când, aşa cum prezisese *rabbi* Ioachim, Iosif îşi regăsise puterea de muncă, Şalafta se oferise să-l ia în slujba lui cu simbrie, pentru că i-ar fi fost de mare folos un slujitor în plus. Iosif încă mai era în convalescenţă. Şalafta le rugase pe surorile lui, proaspăt rămase văduve, să aibă grijă de tânărul păstor la teascul lor de ulei.

*

Păşeşte uşor măcar acum...

Iosif îşi mână oile pe o potecă îngustă, mărginită de o faleză abruptă pe partea dreaptă şi de un hău pe partea stângă. Aerul rece se învârtejea peste capul său, rafalele de vânt îi şuierau pe la glezne, iar ecoul paşilor săi răsuna mult mai tare decât ar fi vrut el: ni-meni... ni-meni...

Se lăsă pe vine pe cărarea aceea înfricoşător de îngustă. Îşi acoperi faţa cu mâinile şi-i spuse în gând celei pe care n-o mai văzuse de trei ani:

„Te iubesc, Mariamne. Dar te-am pierdut — şi nu în acea noapte în care au dat buzna sirienii regelui, ci cu mulţi ani

mai înainte, când am pierdut totul. Chiar şi pe tine, deşi aveam să te cunosc după atâţia ani. Oare de ce am pierdut atât de mult? Şi ce am eu să-ţi ofer, talentul meu la cioplit? Eşti singura fiinţă pe care n-am transformat-o în statuie în sufletul meu. N-am transformat-o într-un chip cioplit, pe care să-l pot ţine la distanţă, să-l aduc aproape, apoi să-l resping din nou.

Te-ai făcut foarte drăguţă, din câte mi-a spus arabul acela.

Pe tine te-am dorit dintotdeauna. Pentru tine, sunt în stare să fac faţă şi celor mai oribile temeri — să te iubesc şi să risc să te pierd.

Oare să las iubirea să-mi revină în inimă, aşa cum odinioară mi-a revenit în degete simţul pipăitului?

Ajută-mă, te rog, Mariamne.“

Îşi descoperi faţa din palme şi văzu cu surprindere că se lăsase pe vine sub o bucată de gheaţă, veche şi striată, care se făcuse din zăpada încă netopită de pe o streaşină de piatră, chiar deasupra capului său.

Răsuflarea lui caldă putea foarte bine s-o facă să se desprindă şi să-i cadă în cap.

Dădu să se arunce într-o parte, dar îşi aduse aminte că orice mişcare bruscă putea fi urmată de desprinderea bucăţii de gheaţă, aşa încât se strecură cu grijă în lungul cărării, până când ieşi sub cerul liber. În cele din urmă, ajunse pe un platou deschis. Oile ajunseră şi ele unde erau ierburile înalte şi se puseră pe păscut înfometate.

„Sufletul meu Iosif — zise o voce pe neaşteptate —, vrei să simţi dorinţă şi speranţa înseamnă dorinţă.“

Aşa este, se arătă el de acord, cu toate că tremura.

„Nu te gândi la tatăl tău“, mai zise vocea. „Nici la mama ta, fiindcă ea s-a temut prea tare c-ar fi trebuit să-şi vadă fiul adus jos de pe munte, după nenorocirea întâmplată acolo. Eşti mai puternic decât părinţii tăi. Gândeşte-te la fata aceea. Ai încredere în ea, care *ştie deja*! îi spuse vocea, uimindu-l pe Iosif, şi, din cum îi suna lui, se arăta iubitoare faţă de ea, de fata pe care o iubea el, dar şi faţă de el.

„Ea ştie ce e dorinţa“, mai zise vocea.

Ştie? se întrebă Iosif, nevenindu-i să creadă.

„Mai mult decât eşti tu, ca bărbat, în stare să pricepi. Ea simte în tine dorinţa — fară nici un dubiu. Aşa încât, mergi înainte, du-te către ea, sufletul meu Iosif.“

Bine, făgădui copleşit Iosif — apoi se lăsă tăcerea.

Auzi din nou boturile de oi rumegând ierburile de pe înălţimi.

*

Se făcuse deja miezul zilei când ajunse pe creasta de pe care deşertul se vedea până departe. Se aşeză pe jos şi desfăcu bocceaua cu de-ale gurii: brânză uscată, miel fript şi pâine nedospită. Îşi împărţi mâncarea cu câinele, în timp ce oile păşteau iarba terenul din jur, mutându-se apoi mai departe şi, de acolo, şi mai departe.

Iosif se întinse pe burtă şi începu să-şi plimbe privirile peste dunele uniforme ale deşertului, până când zări o mişcare viermuitoare, nişte oameni, undeva departe, pe creasta cafenie a unei dune. Îşi încordă ochii până simţi că-i zvâcneau tâmplele.

Dar mişcarea viermuitoare nu trecu de creasta dunei cu pricina, îşi făcu socoteala că precis oamenii aceia îşi instalau tabăra, după ce merseseră toată noaptea. Se pregăteau de odihnă pe timpul zilei fierbinţi care urma şi aveau să pornească iarăşi la drum la căderea nopţii.

Îşi râse în sinea lui: cine altcineva putea să traverseze deşertul, dacă nu tribul *ei*? Iosif sări în picioare şi dansă de fericire. Apucă în pumni bulgări de pământ şi-i azvârli în sus. Ciupi câinele de nas. Parcă o şi vedea întorcându-se. Îşi amintea de cum o ţinuse de mână în noaptea aceea şi cum o mirosise, la cât de aproape stătea de el: miros de femeie tânără — miros de nedescris în cuvinte. Prea era profund mirosul acela, prea fundamental, prea mult dorit de bărbatul care dormita înăuntrul său! Simţurile îi jucau o festă lui Iosif, ca un miraj: i se părea că-i simţea mirosul şi în momentul

acela, peste întinderile nesfârşite ale deşertului. Râse cu glas tare: mai avea puţin şi înnebunea. Destul!

Câte nu mai avea de făcut, până să coboare printre nisipuri şi să-i întâmpine pe cei din tribul fetei!

Îşi lăsă oile molfăind la umbra copacilor; erau atât de pline de câtă iarbă înfulecaseră, încât abia se mişcau când trecea pe lângă ele. Îşi fluieră câinele să-l urmeze. Îşi facea griji că Aaron ar fi putut lăsa iscoade pe munte, care să pândească întoarcerea tribului lui *rabbi* Ioachim şi care să dea fuga să-l înştiinţeze pe el, pe Aaron. Dacă ar fi dat peste vreo iscoadă, Iosif era hotărât să-i pună aceluia căluş, apoi să-l lege de primul copac. Dacă se întâmpla ca iscoada să-i opună rezistenţă, nu s-ar fi dat înapoi să-l omoare.

Se întrebă dacă era cu putinţă ca însuşi fiul lui Aaron, Ieraş, să fi fost pe munte în momentul acela. Tu şi cu mine avem o vorbă să ne spunem, Ieraş, se gândi Iosif în sinea lui.

„Bună socoteală-ţi faci!“ — îi şopti vocea de mai devreme.

Dar Iosif nu găsi nici picior de iscoadă.

X

Muntele lui Dumnezeu — II

În oaza din deşert, a doua zi după vânzarea fântânii

Am adormit şi am visat cel mai dulce vis pe care l-am avut vreodată.

Se facea că, de unde ajunseserăm noi şi ai noştri, se zăreau porţile Nazaretului. Eu, avându-i alături pe mama şi tata, mergeam în fruntea grupului nostru, şi toţi eram desculţi şi prăfuiţi, numai proaspetele mame, care-şi alăptau pruncii, mergeau în căruţe trase de catâri, ca nişte regine. Iar cortul de nuntă era înălţat în afara zidurilor, chiar la poarta de răsărit, şi Iosif era pe punctul de a păşi sub baldachin, unde se căsătorea cu Lanit şi Rona. Şi se facea că nu resimţeam nici pic de amărăciune în sufletul meu — dar deloc!

Eram destul de obosită şi, totuşi, inima mea se bucura. Nu mă deranja să-l văd pe Iosif însurându-se cu altcineva — nu mă deranja câtuşi de puţin. Tot ce-mi doream era ca Iosif să mă vadă pe mine, îţi jur, Adonai — putea să şi le ţină, pe cele două scârbe de neveste ale lui, care stăteau în dreapta şi-n stânga lui, în timp ce eu păşeam, cumpătată ca o sfântă, pe drumul spre poarta Nazaretului, deschizându-le calea celor din neamul meu. Nici măcar o privire nu le aruncam nevestelor lui. Sau, în fine, poate una singură, scurtă, pe sub pleoapele coborâte, ca să le pot evalua pe Lanit şi Rona — şi mi se păreau banale, împopoţonate şi *toante*! Şi-n momentul acela, Iosif căsca ochii mari şi se mira: Cine-i femeia aceasta, Mariamne? Vai de mine, ce-a mai crescut! Ce drăguţă s-a făcut!

Amin, *selah*[37]! Cum am putut eu să las să-mi scape o fată atât de drăguţă? Şi-şi muşca buzele pe rând, în timp ce eu — ahhh! —, eu, aceasta, călcam apăsat prin faţa lui Iosif şi mă îndreptam spre bărbatul acela roman. Fiindcă romanul, bineînţeles, era şi el de faţă, călare pe armăsarul voinic pe care i-l mai văzusem, că doar aşa se întâmplă în vise.

Şi-i faceam romanului un semn din cap, zâmbindu-i nici prea larg, nici reţinut, ci exact aşa cum se cuvenea: Iată-ne, trimisule roman!

Între timp, Iosif mai avea puţin până să plângă, fiindcă abia acum îşi dădea seama: Vai, am pierdut-o pe vecie pe-această fată, şi numai din prostia mea! Cât de amărâte-mi vor fi zilele de-acum încolo, atâtea câte mai am de trăit — amin, *selah*! în visul meu, pe de altă parte, mă întrebam dacă nu cumva ceream prea mult.

Apoi trimisul roman îşi întorcea cu spatele armăsarul cel voinic şi ne conducea pe toţi prin poarta larg deschisă, către cea dintâi casă ce urma să le fie înapoiată stăpânilor de drept — casa *noastră.*

Mama mergea umăr la umăr cu mine şi era toată numai un zâmbet! Îi dispăruse încruntătura dintre sprâncene, pe care i-o făcuseră oboseala, şi grijile, şi muncile. Numai din munca ei, aş fi putut construi o scară a lui Iacov[38], pe care s-o proptesc de tăria cerului.

Apoi aruncam priviri în urmă, către fetele cu care împinsesem la roata de apă, şi nu vedeam altceva decât frumuseţe! Prăfuite, şi palide, şi năduşite cum erau după atâta drum prin sălbăticie, şi tot arătau minunat, şi le simţeam sufletele înăuntrul meu — sufletele lor, ale tuturor — cum dădeau pe dinafară de fericire: „Amin, *selah*!, Mariamne, că nu ştim cum să-ţi mulţumim!“

---

[37]) Cuvânt ebraic al cărui sens rămâne obscur, prezent la finalul unor versuri din psalmi; este interpretat în mod obişnuit ca fiind o binecuvântare, dar poate fi şi o indicaţie de ordin muzical.

[38]) *Cf. Geneza,* 28, 12. Semnificaţia scării văzute în vis de patriarhul Iacov, pe care urcă şi coboară îngeri, este aceea de templu dedicat Domnului.

Ei, da, justificată preţuire pentru ceea ce mi se datora de-adevăratelea — ce sentiment putea fi mai dulce?

„Bine aţi revenit la casele voastre, popor al făgăduinţei“, zicea trimisul roman, iar mie nu-mi venea să cred că ne spusese tocmai nouă aşa. Iar curtea noastră era atât de vastă, încât mi se părea fără sfârşit. Toţi cei care se întorseseră cu noi se făcea că pătrundeau în curtea tatălui meu, trecând pe lângă stâlpul porţii — cel crestat ca un răboj.

Dintr-odată, se făcea că un val de tăcere mătura strada şi toţi ochii se întorceau ca să privească fie prin poarta larg deschisă, fie printre ostreţele gardului.

Iosif se grăbea să ne ajungă din urmă. Şi era singur cuc. Îmi făcea semne cu mâna, dar eu nu eram sigură de ce voia să spună cu semnele acelea. Îl vedeam deschizând gura şi mueam de curiozitate să ştiu ce mi-ar fi spus primul lucru, când s-ar fi apropiat de mine...

Dar atunci m-am trezit din somn.

Eram întinsă pe nisipul oazei, printre celelalte fete de la roata de apă, sub curmali. Primele raze de soare ale zilei începuseră deja să ne joace pe obraji.

Mai aveam de parcurs drumul de întoarcere la Nazaret.

Am sărit în picioare şi am strigat la toate fetele să se trezească, fiindcă aveam atâtea de făcut.

*

— Ia spune, eşti tu sigură că romanul ăla va fi acolo cu înscrisul care să ne dea nouă casele înapoi?

— Bineînţeles că sunt!

Parcă-l şi vedeam cum strângea înscrisul în pumn.

O luaserăm la pas către izvorul fierbinte, ca să spălăm şi ultima grămăjoară de veşminte murdare ale tuturor. Pentru că eu, cel puţin, hotărâsem că, după ce am fi ocolit obstacolul care era muntele Barak şi înainte să ni se arate înaintea ochilor Nazaretul, noi, toţi membrii tribului, aveam să ne schimbăm de veşmintele prăfuite şi să ne punem altele, curate, ca să păşim cu mândrie spre casele noastre şi

spre trimisul roman, care ne-ar fi aşteptat călare în faţa porţii.

Ah, Dumnezeule Preaînalt, aş îndura până şi atingerea labei lui de păgân, numai să ne vedem cu toţii aşezaţi înapoi în casele noastre — nu mă trăzni!

— Aşa m-am săturat să tot spăl veşmintele soioase ale bărbaţilor! a gemut Iorit, iar eu i-am spus:

— Nu ziceai tu c-abia aştepţi să faci copii, mai ales băieţi, care sunt cele mai murdare fiinţe de pe lume? Haideţi, fetelor, că am o surpriză pentru voi, după ce terminăm cu mizeriile astea!

— Ce surpriză? Ce surpriză? au ciripit ele toate, dar, până să apuc eu să le răspund, şi-a făcut apariţia beţivanul de Akam, care se ţinuse după noi, strigând cu limba împleticită, dar fericit nevoie-mare:

— Ehei, ce soţ minunat o să fie nepotu-meu Şimon pentru tine, Mariamne! — la care eu i-am răspuns, grăbind pasul:

— Ce-i Akam, te-ai şi cherchelit? Chiar aşa devreme? De când sunteţi de-un sânge, Şimon şi cu tine?

— Unchi-său lui Şimon, care a murit de-o înţepătură de viespe în limbă — că i s-a umflat limba, de s-a înecat cu ea şi n-a mai putut să respire — era văr de-al treilea cu mine. Aşa că Şimon, după ce-a murit şi mă-sa, de-a rămas singur pe lume, nu mai are altă rubedenie mai apropiată decât mine. Iar eu am venit să te cer de nevastă, Mariamne, în numele lui Şimon. Na, că te-am cerut! Acuma mă duc repede să vorbesc şi cu taică-tău!

— Nu te mai obosi. Tatălui meu nu-i place Şimon. Îşi pierde oile prin deşert şi-şi udă aşternutul — dacă vrei, îţi arăt imediat, că am dovada chiar aici, în legătura de deasupra capului.

— Slavă marelui El Hai, c-aceea-i sămânţa vieţii, de care Şimon dă pe-afară, şi-o să te umple şi pe tine din prea-plinul lui! Şi nu mai fi atât de arţăgoasă, că şi-aşa eşti fată bătrână — la care eu am luat-o la fugă, lungind pasul cât puteam de mult, şi nu mi-a venit să cred cât de bine s-a ţinut după mine. Mariamne, mi-a spus, prin tine curge sângele despre

care atâta s-a vorbit — că de-aia ne-a şi lăsat în viaţă nenorocitul ăla care stă pe tronul lui David! Iar tu eşti fata din prorocire. Numai că trebuie să te facem să capeţi în pântece! Şimon abia aşteaptă să-ţi facă un băiat, că doar a avut cinci fraţi şi pe toţi i-au omorât sirienii.

Pentru o clipă, mi s-a făcut şi milă de bietul Şimon — parcă prea tare îl încercase Dumnezeu.

— Şi-al cui a fost gândul ăsta minunat, al tău sau al celorlalţi moşnegi?

— Al meu, şi-atât! O să mergem spre casă ceva mai încet, ca să vă dăm răgaz, ţie şi lui Şimon! Şi, când o s-ajungem la porţile Nazaretului şi ţie n-o să-ţi mai vină sângerarea, atunci or să ştie cu toţii că asta-i voia Domnului şi nimeni n-o să mai îndrăznească să se atingă de noi!

M-am uitat în jur, îngrozită la gândul că i-aş fi putut zări pe ceilalţi bătrâni şi pe Şimon ivindu-se de după o dună de nisip, cu o făcătură de baldachin şi o cupă cu vin pe care s-o spargă.

Şi totuşi, nu m-am simţit furioasă, ci doar uimită, aşa că i-am răspuns în şoaptă:

— Îţi mulţumesc, Akam. Mă mai gândesc.

— Foarte bine. Şimon e pregătit.

*

Orpa m-a tras de mânecă.

— Ei! am strigat eu, fiindcă mă şi ciupise tare, cu mutra ei de spiriduş tuciuriu, şi m-am repezit la ea, dar s-a dat la o parte, mi-a pus piedică şi toate fetele s-au aruncat grămadă peste noi.

— Spune-ne adevărul, mi-a şoptit Orpa gâfâind. Chiar i-ai refuzat lui Iosif cererea în căsătorie?

— Nu! Adică ba da, am refuzat-o.

— Şi-atunci, de ce nu poţi să-l alegi pe roman? — la care toate fetele au început să ţipe la mine:

— Fă-te slujitoarea lui, Mariamne! Şi romanul va deveni protectorul nostru al tuturor! Şi copiii pe care o să-i faci cu el or să fie evrei, după legea noastră, de vreme ce mama lor

este evreică. Şi noi o să venim în vizită la tine, la Ierusalim, şi romanul tău o să ne arate prietenilor lui...

Fie şi numai gândul la aşa ceva le facea să tremure toate de emoţie.

— Fetelor! Nu se face aşa ceva, nici nu mă gândesc!

— De ce nu? m-a întrebat Orpa. Ia-ţi-l pe roman, Mariamne, şi-ţi promit că merg la Ierusalim cu tine ca fată-n casă.

— Romanul nu şi-ar mai încăpea în piele de bucurie, a zis Dalit. Am tras eu cu ochiul când i-ai dus mâncarea, în ziua aia — era în stare să-ţi mănânce din palmă.

— Iar, dacă n-ai avut parte de nimeni până acum, a zis Nava, uşiţei dintre picioarele tale nici n-o să-i pese.

Eu m-am simţit de parcă aş fi luat foc, aşa m-am înroşit. Orpa visa mai departe cu ochii deschişi:

— O să te ducă la Ierusalim în lectică.

Numai când mă gândeam la aşa ceva mi se facea pielea ca de găină, fiindcă nu mersesem niciodată cu lectica.

Aşa că ne-am hlizit puţin în privinţa lecticilor, ne-am îmbrăţişat şi am dat fuga să zvârlim trenţele murdare în izvorul cu apă opărită, după care le-am spus celorlalte:

— Fetelor, să vă spun ceva: Orpa şi cu mine avem o oglindă şi vrem să v-o arătăm şi vouă! — la care toate fetele s-au pus pe-o chirăială atât de zgomotoasă, încât mie mai că-mi scrâşneau dinţii în gură!

Numai că nu reuşeam s-o mai găsim.

Unde o ascunseserăm, oare, ultima dată?

— Cât de toante puteţi fi, a zis Iorit, să nu înfigeţi un semn în nisip în apropiere?

— Am pus un semn, s-a lamentat Orpa. Dar pe care dună era, pe asta sau pe cealaltă?

Cum să deosebeşti dunele între ele?

M-am repezit când într-o direcţie, când în alta şi am săpat cu degetele până mi-am dat unghiile peste cap.

Adonai, ajută-mă, că le-am promis fetelor ăstora că le dau puţină încredere în ele, înainte să pornească în aventura măritişului fară zestre, şi-acuma ce mă fac?

Mariamne, nu-ţi mai face griji, stai chiar deasupra oglinzii.

Şi, ce să vezi?, mi-am înfipt degetele mai adânc în nisip şi am dat peste foaia de aramă.

*

Nici dacă ne-ar fi tăiat cineva, nu faceam cu toatele aşa o hărmălaie.

Foaia veche de aramă semăna cu o tablă a legii, când am ridicat-o în picioare. Nisipul pătrunsese până şi în cele mai mici crăpături, care acum arătau ca nişte hieroglife indescifrabile. Am frecat-o cu apă de izvor, cu scuipat şi cu poalele veşmintelor noastre, de-am facut-o cu faţa netedă şi de culoarea mierii. Pe urmă, fetele s-au despuiat şi au rămas cu gurile căscate când şi-au văzut genunchii juliţi, pulpele slăbănoage, umerii bronzaţi precum cărămizile de lut uscate la soare şi sânii cu sfârcurile ca nişte bumbi. Şi buricele ca nişte noduleţe.

Iată că fetele mele de la roata de apă se transformaseră în femei, tot stând acolo, în pragul morţii!

Şi, dacă tot se liniştiseră că arătau mai bine decât îşi închipuiseră ele, s-au declarat gata să plece în lume unde ar fi văzut cu ochii:

— Mergem la Ierusalim! N-avem ce face la Nazaret!

— Dar Nazaretul e casa noastră, am pledat eu. Acolo trebuie să ne încercăm norocul mai întâi!

— Mariamne s-a înamorat, a rânjit Orpa. Moare de dorul cioplitorului ei, chiar dacă nu vrea să stea la rând la patul lui!

— Tu chiar vrei să-l vezi însurându-se cu alte două femei? a întrebat Iorit, punându-şi mâinile în şolduri.

— Dă-l încolo! a răbufnit Orpa, fară să mai rânjească, ba chiar cu glasul tremurându-i de indignare. Trei ani întregi l-ai aşteptat! Te-ai dus de l-ai căutat pe muntele-ăla şi ai fost la un pas de moarte! Nu-ţi ajunge?

Eu tremuram din tot corpul şi le-am strigat:

— Nu pot face altfel! Nu ştiu de ce! Mi-e frică să iubesc pe altcineva, dar vreau să iubesc şi poate că la fel i se-ntâmplă

şi lui. Dar cum să fac să ştiu sigur, dacă nu-l văd? — apoi mi-am adus aminte: Am lăsat hainele bărbaţilor în izvorul fierbinte! Să vedeţi că s-au fiert de n-a mai rămas nimic din ele!

*

Arabul Jibril numărase greşit: ne lăsase o căruţă în plus, aşa că i-am spus tatii:

— Mama şi cu mine o să tragem la căruţa în plus, iar tu, *abba*, o să te laşi tras de noi.

— Adică eu sunt atât de neputincios de pe-acum? Sunt prea greu. Merg şi eu pe jos.

— Eşti atât de jigărit, am râs eu, că şi trenţele-astea ale noastre sunt mai grele decât tine. Ţii burdufurile de apă între genunchi şi ai grijă să nu se verse.

Aşa că ne-am adunat calabalâcul, iar, când să terminăm, tata m-a chemat şi mi-a spus:

— Vino-ncoace, Mariamne — şi m-a dus într-un colţ al cortului, de unde a dezgropat un covoraş de rugăciune făcut sul. L-a desfăcut cu mâinile lui zdrobite, gemând la fiecare mişcare. Învelite în covoraş avea un braţ întreg de cuţite mari, mici, de toate felurile. Conducătorii caravanelor le rătăciseră prin jurul fântânii, iar el venise în urma lor şi le adunase. A zis: Ia-le şi dă-le tuturor fetelor câte unul, Mariamne. Pe cel mai bun dintre ele ţine-l pentru tine. Eşti puternică şi poţi să înfricoşezi un bărbat, dacă eşti înarmată cu un cuţit solid.

Eu am apucat de un colţ al covoraşului şi am acoperit cuţitele la loc.

— Dacă suntem atacaţi de cineva, s-a zis cu noi, *abba*, şi tu ştii foarte bine asta.

— Nimeni nu ştie foarte bine aşa ceva, mi-a întors-o el, înecându-se cu vorbele. Dacă suntem atacaţi, voi, ăştia tinerii, fugiţi către munte. Spune-le tuturor tinerilor.

— Şi să vă lăsăm pe voi, ceilalţi, să vă omoare?

— Exact aşa. Noi am cunoscut lumea, ne-am trăit vieţile. Şi mai taci, mai ţine-ţi gura aia deşteaptă!

Aşa că mi-am ţinut gura deşteaptă.

*

Era frig în deşert, noaptea.

Şacalii noştri domesticiţi veneau la pas după noi. Pe femela de care asculta haita eu o dresasem, încă de pe vremea când era pui. M-a ajuns din urmă şi mi s-a frecat de picior. Am încercat s-o dau la o parte, dar n-a vrut să plece. Mi-am făcut socoteala, în sinea mea, că, dacă ajungeam până la poarta oraşului cu şacalii după noi, nazaretanii şi-ar fi spus: „Uite, vrăjitoarele-astea şi-au adus şacali, au de gând să se răzbune“ — şi ar fi ieşit să ne întâmpine cu pumnale şi furci.

Ce puteam face cu şacalii? Doar să dăm cu pietre în ei, până se hotărau să se întoarcă în deşert şi să ne lase în pace.

Dar nu m-am aplecat să pun mâna pe vreo piatră — nimeni altcineva n-a pus —, aşa încât femela-căpetenie a haitei a clănţănit din colţii care sclipeau în lumina lunii şi şi-a chemat haita s-o urmeze, şi pe noi odată cu ea.

Aveam şi câteva iscoade, şase fete şi trei băieţi, care mergeau cu vreo sută de paşi în faţa noastră, a celorlalţi, de ambele părţi ale drumului de caravane. În fete aveam încredere mai multă decât în băieţi, fiindcă aveau pasul mai uşor, ochii mai ageri şi nu păreau c-ar fi fost în stare să adoarmă din picioare în orice moment. Înainte să plecăm, dădusem ocol întregii tabere, uitându-mă şi la ce făceau băieţii, şi la ce faceau fetele.

Băieţii erau speriaţi, împachetau cu mişcări smucite, spărgeau diverse obiecte, se certau între ei. A trebuit să opresc şi câteva bătăi. Fetele munceau în linişte şi eficient. Le-am văzut zâmbind. Îşi recăpătaseră speranţa.

Şi eu îmi recăpătasem speranţa.

Mama şi cu mine ne-am înhămat la căruţe şi am pornit la drum, spunându-ne: „Doamne, fă în aşa fel, încât să ne întoarcem la Nazaret în linişte şi pace!“

De la bun început am gâfâit de cât de ţepene erau hamurile, aşa că m-am uitat în jur: câte nimicuri duceau cu toţii după ei! Legături, boccele, foi de cort legate cu frânghii, oale de gătit, rogojini, burdufuri cu apă...

Şi mai era ceva: femeile noastre îşi puseseră tot felul de podoabe. Cele mai ieftine, mai umile şi mai emoţionante podoabe făcute de ele însele: piepteni, agrafe de păr, coliere de lemn vopsit. Ah, Adonai! Când ajungem acasă, îmi dai voie să plâng, aşa-i? Când o să dau cu ochii de stâlpul de la poarta curţii noastre, cel însemnat ca un răboj cu cât creşteam eu an de an?

Mariamne, nu-ţi mai face griji... *S-ajungi acasă mai întâi*.

*

Bărbaţii duceau stâlpii aproape putreziţi ai corturilor. În jurul acelor pari de lemn se desfaşurase viaţa noastră. Un stâlp de cort — o familie.

Mă-ntrebam dacă vreuna dintre femeile însărcinate din grupul nostru — erau trei cu sarcinile înaintate — avea să nască pe drum.

Dacă se năştea vreun copil pe drum, ne învăţase tatăl meu, trebuia să ridicăm cât mai repede un stâlp de cort şi să legăm de vârful său o cârpă de un roşu aprins, iar, după aceea, să facem rost de hrană şi de apă cât mai repede pentru proaspăta mămică, slăvit fie El Hai, ca să mănânce şi să bea, să aibă lapte pentru nou-născut.

Până atunci, însă, am adulmecat un foc undeva înaintea noastră. Parcă mi-a pişcat nările, aşa că l-am trezit pe tata. În clipa următoare, iscoadele noastre s-au risipit ca potârnichile. Am fugit şi eu în urma lor.

Ne-am urcat pe cele mai apropiate culmi de dune. Lumina lunii ne argintea feţele. Iscoadele erau înarmate cu câteva dintre cuţitele adunate de tatăl meu — cât de caraghios şi de ineficient puteau să arate!

Muntele Barak se înălţa către stânga faţă de locul în care ne aflam şi părea foarte apropiat, poate la o depărtare de numai o zi de mers.

La dreapta noastră, era o colină stâncoasă, de care nu-mi aminteam, fiindcă în urmă cu trei ani, când mai trecuserăm pe acolo, ne ascundeam în spatele fiecărui pietroi şi ne vâram în orice adâncitură cât-de-cât mai mare, în timp ce sirienii regelui ne vânau şi-şi înfigeau suliţele în orice vedeau mişcându-se.

Pintenul acela de stâncă nu era la fel de înalt ca muntele, dar semăna cu un maldăr de bolovani uriaşi, proeminenţi, altminteri netezi şi fară crăpături, în care se reflectau razele de lună.

Am tresărit, auzind zgomot de paşi. Mi s-a ridicat părul în cap de spaimă, dar nu era decât tatăl meu, care-şi făcuse apariţia de după o dună şi se îndrepta spre mine.

— Mai ţii minte asta? l-am întrebat, facându-i semn cu mâna către acea creastă pietroasă.

— Nu, mi-a răspuns el. Dar, dacă muntele-i atât de aproape, atunci Nazaretul este chiar după el — şi mi-a făcut semn cu mâna către urmele de caravane, care şerpuiau printre stânci şi munte.

Ne-am uitat în jur. Ici şi colo, adierea nopţii mătura crestele dunelor.

Auzeam întruna tălăngi de oi.

Tata şi cu mine am luat-o pe drumul de caravane, uitându-ne după căcăreze de oaie. Am găsit o mulţime, dar toate erau negre şi întărite.

— Sunt vechi, a zis tata. Nu s-a ţinut nimeni de coada noastră.

Eu am scos un şuierat ascuţit, care era semnalul convenit pentru cale liberă, apoi m-am întors, împreună cu tata, spre căruţa noastră.

Mama şi cu mine eram gata să ne înhămăm iarăşi la căruţă, când Şimon s-a apropiat de noi şi mi-a spus:

— Te-ajut eu să tragi, Mariamne.

Eu n-aş fi vrut să-l ştiu prin preajmă, în schimb aş fi vrut s-o văd pe mama odihnindu-se, aşa că i-am făcut semn din cap să vină. De îndată ce s-a urcat în căruţă, mama şi-a rezemat capul de umărul tatii şi brusc a şi adormit.

Şimon şi cu mine am început să tragem la căruţă. Îşi tot lipea umărul de-al meu. De ce mă feream de el mai tare, de aceea se apropia de mine mai mult. Am strâns din dinţi şi l-am lăsat să mă atingă, văzându-mi de drum şi stând cu privirile aţintite spre bolovanii aceia în care se reflecta lumina lunii.

Şimon trăgea mai tare decât mine, smucind hamurile. Am întors capul spre el, ca să-l fac să înţeleagă s-o lase mai încet.

— Tatăl tău, mi-a spus, îi datorează un răspuns unchiului meu — la care eu am râs:

— Aha, unchiului. Păi... răspunsul este următorul: Tatăl meu nu vrea să mă vadă măritată cu tine — la care el a smucit de hamul meu, mai-mai să mă dea jos din picioare:

— Puteam să te culc la pământ când am păscut oile împreună, tu şi cu mine. Puteam să intru în tine până nici n-apucai să strigi după ajutor. Dar eu nu i-am răspuns nimic, am tras mai departe la căruţă din toate puterile. De-acum, înaintam destul de repede. El îi dădea înainte: Habar n-ai tu, dar pe câteva dintre celelalte fete le-am făcut ale mele fară prea multă vorbă.

— Mai lasă minciunile. Cine s-ar uita la tine?

— Miroşi frumos, mi-a spus el, apropiindu-şi iar umărul de-al meu.

Miroseam a năduşeală şi a tămâie. Mama îşi vânduse oala cea mai bună unui negustor dintr-o caravană, care-i dăduse pe ea un pumn de tămâie uscată. Ea zdrobise o bucăţică între degetele mari de la amândouă mâinile, apoi îşi frecase degetele acelea între sâni şi mă frecase pe mine cu palmele peste obraji şi la baza gâtului. Şimon simţise pe mine mirosul de tămâie; sau poate credea că în felul ăsta mă facea să-l doresc. M-am oprit din trasul căruţei şi i-am spus:

— Îţi mulţumesc pentru ajutor. Poţi să pleci.

— Dacă ne atacă haidamacii lui Aaron, să ştii că te dau pe mâna lor, mi-a promis el în şoaptă şi s-a îndepărtat.

Am rămas o vreme cu privirile aţintite spre el, care mergea înaintea mea şi se avânta în noapte parcă

sfidând-o. Nu era propriu-zis bărbat încă, dar era deja mânios, certăreţ, înăcrit. Mi l-am închipuit sărind pe Orpa. Dacă Şimon ar fi necinstit-o pe Orpa, oare tatăl Orpei l-ar fi omorât? Mi l-am închipuit pe Şimon băieţel, rupându-i aripile unei păsări — oare pasărea aceea ar mai fi zburat? Dacă i-ar fi sucit gâtul, ar mai fi trăit? Să descoperi un secret, făcând praf şi pulbere locul unde este ascuns. Adonai, tu i-ai dăruit omului curiozitatea, iar el, priveşte ce mulţumire îţi aduce pentru dar!

Drumul începuse să coboare. Puteam să trag de una singură căruţa.

În timp ce gâfâiam printre mizeriile lăsate în urmă de caravane, mă gândeam: ce mult mi-ar plăcea să am parte de ceva curat în viaţa mea. Îmi doresc să calc pe podele curate. Îmi doresc să simt mirosul unei case proaspăt văruite.

Am tot mers aşa până în zori, când ne-am oprit şi am pus ceva în gură: miel fript rece şi pâine din cea nedospită. Am instalat veghetori pe crestele dunelor din jur. Am ridicat numai patru corturi, ne-am înghesuit în ele şi am dormit fiecare cu capul pe umărul sau şoldul celui de-alături.

Ne-am trezit în toiul căldurii şi am sorbit puţină apă — o sorbitură, două, cel mult. Aproape că rămăseserăm fără apă. Dar nimeni nu se simţea rău, slavă Cerului!

Fiind o zi de vineri, la apusul soarelui ne-am întins covoraşele de rugăciune şi ne-am rugat. Apoi ne-am aşternut iarăşi la drum, cu toate că intraserăm în ziua de sabat. Călătoream în zi de sabat. Dar mergeam ca să ne salvăm vieţile, aşa că Dumnezeu avea să ne ierte.

Luna s-a înălţat din nou.

Muntele părea să fie atât de aproape, încât, dacă aş fi tras o goană zdravănă, aş fi putut ajunge fară să gâfâi prea tare la stâncile măturate de fulgere şi chiar mai sus, la crânguri şi păşuni.

Mi se părea că muntele mă chema la el: vino mai aproape, şi mai aproape, nu-ţi fie teamă.

Dar eram cu toţii vlăguiţi. Mulţi bombăneau c-ar fi fost mai bine dacă ne opream ceva mai devreme.

Tatăl meu s-a dat jos din căruţă şi a luat-o în lungul şirului, ca să-şi dea seama cât era fiecare de obosit.

De sus, de pe înălţimile împădurite, şacalii muntelui s-au pus pe urlat şi se simţea din glasurile lor că erau bine hrăniţi — doar se ospătau cu capre şi iepuri sălbatici. Şacalii noştri cei costelivi i-au auzit pe verii lor de pe munte şi au luat-o imediat la picior în direcţia de unde veneau chemările, ţopăind când pe un bolovan, când pe altul.

— Uite că potăile noastre şi-au găsit propriul Nazaret, a chicotit Orpa.

Akam a pus mâna pe un laţ şi a prins cu el un şacal, pe care l-a târât înapoi şi a dat să-l lege cu funia de căruţa lui, făcând spume la gură de efort. Dar femeia lui, temându-se ca şacalul să nu-i sară la beregată, l-a pocnit pe Akam în moalele capului cu o tigaie.

În momentul acela, mi s-a părut că auzeam tălăngi de oi.

Ia spune, eşti gata?

M-a trecut un fior pe şira spinării. Oare ce auzeam? Tălăngi de oi! Chiar le auzeam, şi-ncă atât de aproape, de dincolo de duna ivită chiar în faţa noastră.

Am luat-o la fugă, vrând să dau ocol acelei dune, să trec de stâncile în care se reflecta lumina lunii şi... m-am trezit faţă în faţă cu Iosif.

Venea către mine, dar nici nu-i trecea prin minte că eu aş fi putut să-i aţin calea. Ne-am oprit unul înaintea celuilalt, amândoi rămaşi fară grai. Patru oi s-au îngrămădit la picioarele lui Iosif şi s-au oprit şi ele unele într-altele, iar unui câine ciobănesc prăfos i-a căzut falca de mirare. Iosif purta o *burka* lată din păr de cămilă, trasă peste frunte. Şi-a dat-o jos de pe cap şi şi-a potrivit-o mai bine pe umeri, în jurul gâtului.

Eu am vrut să mă întorc şi să fug înapoi. Dar trupul meu n-a vrut să se mişte.

Arăta murdar şi neîngrijit. Dormise în deşert.

Când a scos prima vorbă, vocea lui mi s-a părut pietroasă şi secătuită:

— Mariamne...?

Eu eram la nici măcar o întinsoare de braţ de el şi nu m-aş fi mirat dacă s-ar fi evaporat ca un miraj.

Avea chipul parcă frecat cu nisip, obrajii scobiţi, dar altfel părea în depline puteri. Avea barba tunsă foarte scurt — abia dacă era suficientă pentru un bărbat de vârsta lui. Dar se ţinea bine înfipt pe picioare.

Păi, nici nu era de mirare — doar se pregătea să devină moştenitorul întregului oraş.

Şi, într-adevăr, părea să fie real. Şi el încerca să se împace cu surpriza prezenţei mele. Fiindcă şi eu mă schimbasem. Crescusem.

Mi se uscase gura, îmi vâjâiau urechile, o insectă de noapte s-a izbit de obrazul meu... Ce aş fi putut spune, care să sune potrivit? Încotro mergeai, te îndreptai spre tabăra noastră, Iosif? O prostie — ce alt motiv ar fi avut să se plimbe prin deşert? Am zis doar:

— Iosif..., iar el a zis:

— Mariamne...

Şi vocea îi crescuse şi căpătase o rezonanţă plăcută, bărbătească. M-am uitat în ochii lui... Şi m-am văzut *pe mine* facându-mi griji în privinţa lui.

Toate nopţile petrecute în preajma fântânii, bătătorind nisipul... Şi de câte ori nu m-am trezit, n-am pipăit bucăţica de lemn pe care mi-o dăduse, frecând-o între degete până şi-a pierdut orice asemănare cu mine şi întrebându-mă dacă o mai fi fost în viaţă...

Şi toate zilele în care purtasem după mine bucăţica de lemn, ori pe mânecă, ori în sân, şi tot căutam câte o clipă de răgaz, ca s-o scot şi să mă holbez la ea şi s-o întreb: „Spune-mi, chipule micuţ, unde o fi Iosif? A scăpat cu viaţă? Ce s-a mai ales de el?“

El şi-a dres glasul şi m-a întrebat, cu o voce atât de hârjâită, încât parcă nici nu vorbea, ci mârâia:

— Mariamne... Ce *hhbotărrrârrre* a luat tatăl tău?

Am auzit urletele şacalilor: haita noastră era întâmpinată de haita de pe munte.

I-am revăzut cicatricea minusculă de deasupra buzei de sus, înduioşătoare aşa cum era, fară păr — singura lui trăsătură de băieţel. Am zis:

— Trei ani au trecut...

El a dat să-mi atingă braţul, dar s-a răzgândit. Şi-a dres iarăşi glasul. Pe un ton dureros de sec şi de arţăgos, m-a întrebat:

— Ai... pe cineva?

Ah, mulţumescu-ţi, Adonai! Simte-te neiubit, Iosif, aşa cum şi tu m-ai făcut pe mine să mă simt! Cât de bine cunosc sentimentul! Îţi mulţumesc, Adonai, nici n-am cuvinte să-ţi mulţumesc!

Numai că Adonai nu s-a oprit aici — l-am văzut pe Iosif căscând ochii mari şi am ştiut de ce. Avea un nod în gât şi asta pentru că eu îi păream drăguţă! Cu totul altfel decât mă văzuse el prima dată, când ne întâlniserăm. Am văzut în ochii lui acea scânteiere de interes al bărbatului, pe care orice fată învaţă să-l recunoască. Dacă voiam să-l fac să se chinuie puţin, acum era momentul!

Aşa încât, am făcut semn cu bărbia înspre potecile făcute de cămile, ca şi cum aş fi vrut să-i spun că dincolo de acea dună, prin adunătura de oameni de după ea, va fi fost cineva care ar fi putut trece drept perechea mea. Şi de ce nu? Asta-i viaţa. N-ai şi tu de pe-acum două mirese, Iosif?

Ce-i mai răsuceam cuţitul în rană!

Atâta că pur şi simplu n-am putut să şi rostesc vorbele cu pricina.

— Mariamne..., a bălmăjit el, netezind nisipul cu talpa unui picior. Mariamne, veneam spre voi ca să-ţi spun că... Lanit şi Rona... nu înseamnă nimic pentru mine. Ah, cât de mult îmi doream să aud aceste vorbe! Iar acum, că le auzisem, zburaseră totuşi mult prea repede şi parcă nu lăsaseră nimic în urma lor. Am zis că mă însor cu ele pentru Nazaret, a continuat Iosif. Toată aşezarea era întoarsă pe

dos... — şi mi-a pus o mână pe braţ, iar eu nu m-am ferit de atingerea lui.

Să-mi fi tulburat minţile, cu acea mână a lui, chiar în momentul în care mi-a pus-o pe braţ? Fiindcă m-am gândit brusc: or să mai fie încă două femei în casa noastră, n-am ce face, oricum în casele bogătaşilor sunt întotdeauna o mulţime de femei! Aş putea să fiu eu stăpâna lor, a tuturor! Ce-mi pasă mie de ce ar spune gura târgului?

Până atunci, însă, Iosif nu ştia dacă fusesem într-adevăr cerută de vreun alt bărbat. Nu ştia nici cum să interpreteze starea de spirit în care mă aflam. Nu ştia ce să mai spună. Se fâţâia pe loc şi părea să nu se simtă deloc bine în pielea lui.

— Cineva trebuia să scape oraşul de suferinţă, Mariamne. A venit Şalafta şi s-a *înclinat* în faţa mea — şi Iosif a spus acest lucru pe un asemenea ton, încât am simţit şi eu miracolul acelei plecăciuni venite din partea celui mai orgolios dintre toţi nazaretanii. Aproape că m-a implorat: „Iosife, scapă oraşul ăsta din necaz“. Aşa că — şi am zărit în ochii lui o scânteie de mândrie —, după ce i-am spus că sunt de acord, şi el, Şalafta, şi Aaron au ajuns la o înţelegere şi oamenii au dărâmat zidurile cu care îşi împrejmuiseră casele... Mariamne... Dacă pe tine te-ar fi rugat oraşul să-i aduci pacea, tu ce-ai fi făcut?

Eu?

Eu mă rătăcisem în acea licărire de mândrie, care-i luminase lui chipul şi-l făcuse atât de frumos.

Când m-am trezit la realitate, am încercat să-mi aduc aminte: oare când a mai fost vreo femeie promisă mai multor bărbaţi deodată, ca să fie reinstaurată astfel pacea în sânul unei comunităţi? Iosif mi-a mai spus, parcă fară să respire:

— Pe Lanit şi pe Rona... aproape că nu le cunosc... Cu Lanit poate c-am vorbit o dată sau de două ori... Cu Rona, însă, n-am schimbat nici măcar o vorbă.

— Asta aşa e, m-am trezit eu chicotind. Regele David avea pe lângă el patruzeci de neveste şi ţiitoare. Cu multe dintre ele... e clar că nu mai apuca să vorbească.

— Ce? a întrebat el, părând pierdut, iar eu am zis în şoaptă, pentru că mă durea să-i spun adevărul:

— Nu, Iosif.

— Nu... ce anume?

Am simţit că mi se prelingea pe obraji ceva. Mi-am dus mâna la faţă şi m-am şters. Plângeam cu lacrimi adevărate.

În sfârşit, plângeam. Pieptul îmi zvâcnea, gâtlejul mă durea şi-mi aduceam destul de bine aminte: aşa te simţi când plângi. Lacrimile mi se prelingeau pe obraji, eu mi le ştergeam cu mâneca, ele veneau, mereu altele.

Am renunţat să mi le mai şterg. Cu ochii şiroindu-mi de lacrimi, l-am apucat pe Iosif de mână cu amândouă mâinile mele.

De câte ori nu visasem, în aceşti trei ani, că-i strângeam o mână între mâinile mele? De câte ori nu mă-ntrebasem dacă pielea palmelor mele avea să-şi amintească de atingerea mâinii lui, pe care n-o simţisem decât o singură dată, în noaptea aceea petrecută sub salcâmii setim?

Visasem că mâinile noastre aveau să se potrivească perfect unele cu altele, că trupurile noastre aveau să se potrivească perfect, de parcă Adonai le-ar fi făcut ca să fie împreunate — trupul meu cu trupul lui Iosif şi cu nici un altul... Avusesem o mulţime de vise vagi, din care mă trezisem, de fiecare dată, cu obrajii înfierbântaţi.

Iar el, Iosif... Ah, Adonai, de câte ori ar fi trebuit să-l omor pe Iosif şi, după aceea, să te implor să-l readuci la viaţă — iar tu l-ai fi adus, bineînţeles! —, pentru ca, până la urmă, să-l pot ierta pentru cât de cap-sec mi se arăta, pentru că-l vedeai şi tu, îl vedeai cât de... îngrijorat părea de plânsul meu! A şi încercat să mă ia în braţe!

Dar eu mi-am înfipt palmele în pieptul lui şi l-am împins cât colo. Abia dacă mai puteam să vorbesc — mai degrabă scânceam, ca un bebeluş caraghios:

— De ce nu m-ai crezuu-uut, tu, Iosif? Mie nu mi-a păsat de ce-mi spunea lumea despre tine! Atât de mult te iubeam... c-aş fi avut răbdare cu tine...

Şi n-am vrut să-l insult, doar să-i spun cât de mult îl iubisem. Dar el şi-a strâns buzele, a scrâşnit din dinţi şi s-a uitat în altă parte.

Îmi venea să şi râd: „Vezi, ce ţi-am spus eu? Ce mi-a spus toată lumea despre tine?“ Dar n-am râs, ci m-am smiorcăit mai departe:

— Am urcat pe muntele-ăla — şi m-am întors şi i-am făcut semn către piscul hirsut al muntelui Barak. Ca să înţeleg şi eu ce ţi s-a întâmplat.

El a căscat ochii mari, a uimire, apoi mi-a spus, fară nici o urmă de mândrie:

— Mariamne, tu şi cu mine putem aduce liniştea şi pacea în Nazaret... — la care eu, plângând, i-am întors-o:

— Dar cu liniştea şi pacea de sub acoperişul tău, cum rămâne? De ce mă vrei pe mine, ca să te ajut să le stăpâneşti pe Rona şi Lanit?

Aş fi vrut să-i spun: „Regele David a fost un bărbat egoist, nestăvilit, obsedat de plăcerile trupului. Dar nu încape îndoială c-a fost, în primul rând, un bărbat adevărat. Tu, Iosif, eşti în stare să-mi faci mie copii? (Şi, vai, şi Ronei, şi Lanitei?)“ Dar se vede că întrebarea mi se citea pe chip, fiindcă el a bălmăjit:

— Ca primă nevastă... (Ă? Oare auzisem bine?) Te vreau ca primă nevastă — şi s-a uitat la mine plin de speranţă şi zâmbindu-mi, doar îmi făcuse o propunere mai bună decât prima! A şi întins o mână după mâna mea. Eu mi-am tras-o înapoi, dar tot m-a apucat de ea: Unde-i tatăl tău?

I-am făcut iarăşi semn cu bărbia către duna din spatele meu:

— Tata-i chiar în spate, după duna de colo.

El a pornit brusc în direcţia respectivă, câinele s-a izbit de oi şi oile au pornit şi ele după Iosif, cu tălăngile clopoţind, aşa că n-am avut ce face, decât să grăbesc pasul, ca să-l ajung din urmă, spunându-i printre dinţi:

— Crezi că mă poţi cumpăra cu patru oi?

Parcă-i şi auzeam pe Akam şi pe ceilalţi boşorogi cusurgii: „Până şi nepotu-meu Şimon e în stare să plătească mai mult de-atât!“

Dar Iosif mi-a răspuns la fel, scrâşnit:

— Astea nu-s decât un dar pentru tatăl tău, ca să aveţi de mâncare pe drum.

M-am oprit în loc. Nu. Aşa ceva, nu. Îţi foarte mulţumesc, dar nu. Nu pot să-mi pun în balanţă totul, viitorul meu, viitorul copiilor mei, pentru patru oi şi *pace*! Asta mi-a venit la gură să-i spun. În schimb, i-am arătat cu degetul cărările bătute de cămile şi i-am spus cât de rece şi de distant am putut:

— Mână-ţi turma pe-acolo de unul singur. Nu vreau să mă vadă nimeni mergând în rând cu tine. Cum ţi-o fi norocul.

Iosif s-a îndreptat către poteca de cămile, cu umerii aduşi în faţă. Eu, în schimb, morocănoasă, mi-am spus în sinea mea că nu mai lua de bun chiar tot ce-i spuneam. Dar m-am ţinut tare pe poziţii şi m-am arătat demnă.

Şi-acum, ce mai urma? Că doar luasem o hotărâre — luasem sau nu luasem? Şi anume, că nu fusese să fie.

Am fugit după el şi l-am apucat de braţ. Aşa cum eram, bărbat, femeie, câine şi câteva oi — toţi am alergat către locul unde ai mei îşi aşezau tabăra. Mama mea tocmai bătea un ţăruş al cortului în pământ cu un mai. Când ne-a văzut, a scăpat maiul din mână în nisip.

Fetele de la roate de apă se treziseră, inclusiv Orpa. Până şi Akam era încă treaz şi, când ne-a văzut, a strigat:

— Cine-i ăla pe care-l văd? Cine să fie? Io... sif? Şimon! Şimon, vino-ncoace că Mariamne mai are un peţitor! Vino şi goneşte-l!

Toate astea s-au întâmplat cât ai clipi dintr-un singur ochi, dar eu tot am apucat să mă stropşesc la Iosif:

— O *singură* şansă ai, ca să ne spui mie şi părinţilor mei cum o să fie măritişul meu cu tine!

*

Şi totul se petrecea la ora aceea, dinaintea zorilor, care este cenuşie ca o blană de şacal. Eu mă aşezasem pe un colţ de stâncă, la vreo douăzeci de paşi de Iosif, care-i făcuse tatălui meu propunerea mai bună decât prima. I-am spus tatii că nu era suficient. Tata făcuse deja de două ori drumul de la Iosif până unde stăteam eu, ca să-mi înfăţişeze iarăşi propunerea lui. I-o refuzasem deja de două ori.

Mama stătea lângă mine. După ce am zis nu şi a doua oară, mama s-a aplecat la urechea mea şi mi-a reamintit că aveam şaptesprezece ani şi nu mai eram chiar atât de tânără.

Între timp, bătrânii noştri făcuseră cerc în jurul lui Iosif şi-l întrebau câţi bani scotea pe chipurile lui cioplite — ceea ce le este interzis evreilor, numai că Iosif căpătase de-acum o asemenea stare, încât bătrânii îi găseau scuzabil cioplitul. La urma urmei, cioplea pentru celelalte neamuri, nu pentru evrei, şi se smulgea din sărăcie, ceea ce putea fi interpretat şi în sensul că-şi salva viaţa, adică îşi facea datoria de fiinţă umană în general şi de evreu în particular.

Eu stăteam demnă pe colţul meu de stâncă, în timp ce fetele viermuiau în jurul meu, facându-i loc să treacă numai tatii care, din când în când, iar se apropia de mine, încercând să mă convingă să accept.

Tatăl meu era mânios, şi de oboseală, şi de îngrijorare, dar era şi impresionat de atitudinea mea! Mă cramponam cu atâta îndârjire de felul în care voiam să fiu tratată!

— Tu chiar nu eşti convinsă de aranjamentul ăsta cu trei neveste? m-a întrebat tata în ultimă instanţă, nemaiştiind ce să spună, la care eu i-am răspuns:

— Te rog, *abba*, zău aşa! Cine poate şti dacă Iosif mă va mai trata ca pe o nevastă dintâi peste un an de-acum înainte? Dacă nu-i place de mine, dacă vrea băiat şi eu îi fac o fată, dacă i se pare că sunt cicălitoare, sau dacă, pur şi simplu, dragostea se risipeşte?... Pot să-mi pierd oricând statutul de primă nevastă!

Ştiam eu ce spuneam, că doar crescusem printre femei al căror statut nu era niciodată clar delimitat, a căror

importanţă în ochii soţului — şi, odată cu ea, importanţa copiilor făcuţi de ele în ochii tatălui — dispărea după ce se năşteau alţi copii, din alte pântece. Eram şi eu ca orice altă viitoare nevastă dinaintea mea, numai că, spre deosebire de cele mai multe viitoare neveste dinaintea mea şi date fiind circumstanţele cel puţin curioase în care ajunseserăm cu toţii, eu îmi permiteam să mă târguiesc şi să fac mofturi!

— Iosif te iubeşte, Mariamne.

— Dacă Iosif mă iubeşte, de ce nu se însoară *numai* cu mine şi nu renunţă la celelalte două?

— Cum ar putea să facă pace, atunci, între clanuri?

— Ce tot vorbim despre făcut pace? Nazaretanilor li s-a făcut lehamite de atâtea certuri între ei şi de-aia vorbesc despre făcut pace! Ne-au înapoiat, oare, casele din proprie iniţiativă? Nici vorbă! Dar beneficiem de iertarea regelui — şi, zicând acestea, l-am apucat de una dintre mâinile zdrobite şi mi s-a făcut rău când i-am simţit degetele strâmbate, aşa că i-am ţinut-o strâns şi i-am spus la ureche, încrâncenată: Iosif se însoară cu mine numai şi numai dacă pe mine mă vrea cu adevărat. Şi-o să-i fiu cea mai deşteaptă şi cea mai de încredere unică nevastă!

Fetele nu scăpau nici o vorbă din tot ce vorbeam între noi. Toate la un loc au scos un oftat profund şi aprobator: bine i-ai zis-o, Mariamne!

Tata s-a uitat la mine şi a scrâşnit din dinţi:

— N-aş fi acceptat eu aşa ceva, dacă eram în sat!

— Ştiu, i-am răspuns eu pe un ton calm, ceea ce l-a făcut să scuture din cap şi să se întrebe: „Oare eu am facut-o atât de căpoasă?“

Când se află acasă la ea, femeia este întotdeauna proprietatea cuiva. Este proprietatea tatălui ei, până devine proprietatea soţului ei. Dacă-i moare soţul, devine proprietatea fiului ei cel mare — ăsta-i locul femeii în legea firii: să nu râvneşti la casa vecinului tău, nici la boii, nici la catârii, nici la plugurile, nici la pietrele de moară sau de măsurătoare ale lui, nici la sluga, nici la fata în casă, nici la

nevasta lui să nu râvneşti![39] Exact asta era soarta mea, să vin după catâri şi după pietrele de măsurătoare. Eram o simplă posesiune care trecea dintr-o mână într-alta: de la tată la soţ şi apoi la fiul cel mare. Numai dacă eram lipsită *şi* de tată, *şi* de soţ, *şi* de fii, numai atunci încetam să mai fiu proprietatea unui bărbat şi-mi puteam lua soarta în propriile mâini. Mi-a trecut prin minte chipul văduvei Irit: dar dacă văduvia nu era chiar atât de rea, la urma urmei? Iar, dacă nu era proprietatea nimănui, o femeie nu putea fi decât sclavă, cerşetoare sau târfă.

— Îl scoţi din minţi pe Iosif, a gemut tata. Şi pe mine odată cu el.

— Ba deloc, are dreptate! a strigat Orpa. Iosif ar face bine să renunţe la celelalte două! — şi un vuiet de aprobare s-a ridicat din gâdejurile tuturor fetelor: zvârluga deşertului o zisese pe-a dreaptă!

— Să se însoare cu tine acum şi aici, Mariamne, fiindcă altfel nu poţi fi sigură de nimic! a strigat Iorit şi fetele au izbucnit într-un „Amin, *selah*!“ general şi s-au pus pe tocat mărunt, grupuri-grupuri: „O nuntă acolo, în deşert, ce distracţie!“

— Şi cu nunta de la Nazaret cum rămâne? Cu cele două mirese care aşteaptă? a întrebat în disperare tata.

— Ce-ţi pasă dumitale de ele? a întrebat Orpa. Doar nu sunt fetele dumitale — la care tata a rămas fară grai. Dacă se însoară cu ea chiar acum şi aici şi plăteşte pentru mireasă cu oile-astea patru — şi Orpa s-a uitat cu o strâmbătură de dispreţ către cele patru oi —, îl trimitem pe Şimon să-i spună lui Şalafta că Iosif e gata însurat. Iar dacă ţine morţiş ca Lanit a lui să se mărite cu Iosif pe post de-a *doua* nevastă, păi atunci să plătească pentru asta, să dea bani, iar noi vom înţelege că ne dă asigurări că nu vom fi atacaţi de nimeni. Şi pe urmă...

Tatăl meu făcuse ochii mari cât cepele: Orpa se dovedea o harpie încă şi mai feroce decât mine! Între timp, în

---

39) *Cf. Ieşirea,* cap. 20.

rândurile bătrânilor tribului, tatăl Orpei îşi dădea ochii peste cap, gândindu-se: „Dumnezeule mare, cum de n-am văzut-o eu pe mucoasa asta crescând atât de isteaţă şi de primejdioasă? Am intrat la belea în propria casă, dacă fata mea e-n stare să mă joace pe degete cu isteţimea ei!“

Eu am încercat să-l iau pe tata cu binişorul:

— De ce te prefaci atât de mirat, *abba*? Ce vrei să spui, c-ai aflat acum ceva ce nu ştiai? O singură dată este puterea şi de partea femeilor, o singură dată şi apoi o cedează pentru totdeauna — şi după ce i-am spus asta am văzut cum un grup de bătrâni de-ai tribului îşi croiau drum către noi. Eram atât de epuizată de foame, de oboseală şi de emoţii, încât abia mai puteam să vorbesc: Spune-le, te rog, moşnegilor ălora să stea pe loc, *abba*, fiindcă n-or să mă facă s-o las mai moale — aici e vorba despre viaţa mea! — la care tata le-a făcut semn cu mâna să se oprească şi nu s-au mai apropiat.

— De ce, mai e şi altceva? m-a întrebat apoi pe mine.

— Mai este, i-am spus eu şi fetele mi-au aclamat curajul. Iar tu, dacă te chemi tatăl meu, ar fi trebuit să te gândeşti chiar tu.

Niciodată nu-i mai vorbisem tatălui meu atât de răspicat.

Între timp, Iosif bătătorise o adevărată potecă în nisip. S-a întors către mine, fară să se uite unde punea piciorul, şi s-a împiedicat.

Mama s-a dus către el. A început să-i spună ceva. L-a făcut să se aşeze la fel ca mine, pe un alt colţ de stâncă. Pe urmă, s-a uitat la mine, iar mie mi s-a părut că auzeam glasul care se înălţa din sufletul ei: „Te iubesc, Mariamne, fiica mea dârză şi luptătoare, fiindcă ştiu că eşti vrednică, modestă şi devotată şi c-ai fi cel mai bun reazem pe care şi l-ar putea găsi Iosif în viaţă. Dar, dacă se însoară şi cu celelalte două, tu, şi nu el, ai face să meargă viaţa asta în patru! Aşa că te înţeleg, Mariamne! Dar vreau tot ce-i mai bun pentru tine pe lume şi, vai!, ce-i mai bun pentru tine pe lume se află chiar aici, în faţa ta, încât fă bine şi te apleacă şi culege-ţi norocul în viaţă!“

M-am întrebat: dacă mama, şi nu tata, ar fi facut-o pe mijlocitoarea între mine şi Iosif, oare aş fi acceptat deja propunerea lui?

I-am aruncat o privire lui Iosif. În momentul în care mi-a zărit privirea, a sărit în sus. I-am văzut venele zvâcnindu-i pe o latură a gâtului — atât arăta de chinuit.

Îmi pare rău, dar nu eu am stabilit care e soarta femeilor pe lume. O singură dată au şi femeile putere cu adevărat, fiindcă apoi se predau şi o femeie nu-şi doreşte nimic altceva, decât să se predea cu dragoste... Sufletul mi s-a învârtoşat şi i-am şoptit la ureche tatii:

— Vreau ca drepturile copiilor mei să vină pe locul întâi, când o fi vorba de moştenire. Dacă eu mor şi copiii mei ajung să fie crescuţi de Lanit şi Rona, să nu fie dezmoşteniţi. Vreau ca drepturile lor să rămână valabile — şi am tras aer adâns în piept —, vreau să fie mai mari decât ale celorlalţi copii.

— Şi cum vrei toate astea, înscrise în *ketuba*?

Adică în contractul de căsătorie dintre evrei. De multe ori, *ketuba* era singurul înscris pe care unei femei din Galileea îi cădeau ochii în cursul vieţii.

— Exact aşa să-i spui, *abba*, lui Iosif.

— Uite-l, că vine încoace, mi-a spus mie tata deocamdată.

M-am întors şi, într-adevăr, Iosif se apropia de noi în grabă, împrăştiind nisipul cu piciorul. Ce frumos arăta şi ce obosit!

În momentul acela, un oftat de îngrijorare le-a cuprins pe fetele care formau un grup aparte. Dar dacă Iosif îi spunea Mariamnei: „Ştii ce, Mariamne, las-o baltă; prea eşti căpoasă, n-ai să fii niciodată supusă înaintea mea, n-ai să m-asculţi niciodată, aşa că nu te mai vreau!“? Şi-şi faceau cu toatele griji: dacă tot aranjamentul meu cădea baltă, era foarte rău şi pentru ele, care nu primiseră încă vreo propunere.

Iosif a ajuns în faţa mea. Tata i-a spus care erau pretenţiile mele.

— Hai, zău aşa, a bombănit el. Cine ar îndrăzni să-ţi dezmoştenească ţie copiii? Oricine bănuieşte încă de pe-acum cine ar fi stăpână peste viitoarea noastră casă.

Mi s-a făcut brusc silă de mine însămi: ce realizam, dacă o făceam pe scorpia în aşa hal? Doamne, Dumnezeule Adonai, oare n-ar trebui ca dragostea să fie singurul nostru contract? Pe de altă parte, m-am simţit şi foarte lezată, fiindcă eu mă simţeam fară voinţă, şovăitoare şi lipsită de orice autoritate!

— Rona împlineşte doisprezece ani chiar în ziua nunţii, a mai zis Iosif. Crezi că se va putea vreodată măsura cu tine?

Faptul că mi-a reamintit de căsătorie — şi mai ştia şi când era ziua de naştere a Ronei! — m-a înfuriat în aşa măsură, încât m-am stropşit la el:

— Nespus de rău îmi pare, dar nu, mulţumesc. În tot cazul, neamului meu nu-i trebuie o căsnicie de felul ăsta — trimisul regelui ne-aşteaptă la porţile Nazaretului!

— Trimisul regelui o să plece la fel cum a venit. Iar noi rămânem cu Şalafta şi Aaron!

— Şi unul cu celălalt! — la care Iosif s-a uitat la mine de parcă brusc m-ar fi urât.

Apoi, însă, ochii lui şi-au recăpătat sclipirile aurii de demult. Nu mai erau atât de puri acum, ci mai obosiţi. Dar în ei se citea aceeaşi lucire lumească dar nevinovată, iar eu am simţit că mi se topea inima.

— Vrei ca drepturile copiilor noştri să fie aşternute pe hârtie? Le punem pe hârtie.

Aşa a zis: copiii *noştri.* Privirile ni s-au întâlnit. Nu m-am putut abţine şi m-am lăsat să mă topesc în ochii lui. Doar eu şi el. I-am spus:

— Poate că nu vreau nimic trecut pe hârtie, dacă ştiu că ne înţelegem.

— Ne înţelegem.

Asta este, m-am gândit: Nu pot să-l am numai pentru mine. Dar indiferent ce se întâmplă între el şi celelalte neveste ale lui se va întâmpla mai întâi între el şi mine. Asta este: Iosif se străduieşte din răsputeri să facă bine, oamenii

au dreptul să trăiască în pace şi... şi dintr-odată Cel Preaînalt mi-a şoptit un lucru de bun-simţ, pe tonul cel mai prietenos cu putinţă: „E un om bun“.

„Ştiu — i-am răspuns —, doar eu l-am ales.“

Adonai, de ce m-ai făcut aşa, responsabilă, de nădejde, cu sentimentul vinovăţiei? Dacă această căsătorie ar cădea baltă încă de pe-acum, când nici nu s-a făcut, m-aş simţi atât de nefericită! *Avinu*[40], tatăl nostru, de ce m-ai făcut aşa? Şi pe urmă, dacă s-ar termina totul acum din cauza căpoşeniei mele, m-aş simţi atât de singură — „Toţi trei ne-am simţi la fel de singuri“, mi-a răspuns Avinu, de m-am şi speriat! —, că n-aş mai avea de ce trăi!

Aşa încât am dat din cap către Iosif, vrând să-i spun că: „Bine, Iosif, de acord, aşa facem!“ — după care, i-am zâmbit mamei: nu mai aveam putere să lupt, cedasem.

Toate fetele au sărit în sus de bucurie.

Mama s-a repezit la mine, m-a luat în braţe şi m-a strâns la pieptul ei şi cu bucurie, şi cu sentimentul vinovăţiei, de parcă mi-ar fi spus: „Iartă-mă, fata mea, că nu ţi-am găsit pe cineva mai bun de-atât!“

Orpa s-a uitat la mine cu o privire care voia să spună: „Bravo, te-ai tocmit bine“.

Iorit a exclamat:

— Şi-acum, fă-l pe romanul tău, Mariamne, să ne ia cu el la Ierusalim. Ţie nimeni nu-ţi refuză nimic.

— O să fac tot ce pot, Iorit, i-am spus eu.

Prin minte mi-au trecut cele mai fară perdea gânduri pe care le avusesem vreodată: căzusem de acord să nu fiu singura nevastă a lui Iosif — asta însemna slăbiciune din partea mea? Oare Batşeba dăduse dovadă de slăbiciune, dacă, după cu fusese luată cu forţa de regele David, se lăsase vârâtă în haremul său, alături de alte patruzeci de neveste, sau de tărie, ştiind că n-ar fi putut împiedica executarea lui Urie hititul, bărbatul ei, şi că reversul

---

[40]) *Avinu Malheinu* — textual: „Tatăl nostru“ sau „Regele nostru“ — primele cuvinte ale unor serii de rugăciuni care se rostesc în anumite momente ale anului. Prin extensie, se referă la rugăciunile în sine.

monedei de a fi regină îl reprezenta haremul, unde, cel puţin, facea tot ce putea pentru copiii ei? Am hotărât că Batşeba fusese puternică şi că obţinuse tot ce se putea din soarta de care avusese parte.

— Aşa, deci, ne căsătorim chiar aici? l-am întrebat pe Iosif.

— Ne căsătorim aici. Dar, la Nazaret, vii şi tu sub baldachinul de acolo.

— Ba nu vin, am zis eu, apoi am încercat s-o dreg, spunându-i pe un ton blând: Iosif, te rog... te iubesc...

— Cu atât mai mult...

— Ştii ce? Ia mai taci! E frumos baldachinul cumpărat de Şalafta?

— L-a cumpărat de la Sepphoris. Şi e splendid, cu patru *rimonim* — rodii de argint împodobind vârfurile celor patru stâlpi. L-a transportat până la Nazaret într-o căruţă deschisă şi toată lumea dintre Sepphoris şi Nazaret a rămas cu gura căscată când l-a văzut trecând.

— Aha, deci nunta se transformă, încetul cu încetul, în ceea ce se şi doreşte a fi: un spectacol — şi, numai gândindu-mă la aşa ceva, mi-a sărit iarăşi ţandăra: De ce se dă chiar aşa, de ceasul morţii, ca să te aibă drept ginere pe tine? — la care Iosif a zâmbit mândru şi mi-a explicat de ce.

Cu câteva luni mai înainte, procuratorul Siriei, Ventidius Cumanus, despre care se spunea că venise în Siria bogată fiind el însuşi sărac, iar acum el era bogat şi Siria era săracă, îi făcuse o vizită la Sepphoris lui Iosif şi-i văzuse lucrările. Îi plătise două mii de şekeli de argint ca să-i cioplească şi lui chipul. Am observat cum se schimbase felul de a vorbi al lui Iosif, cât de plin de rafinament şi de încredere în sine devenise. Se făcuse un evreu îndrăzneţ şi priceput în cele lumeşti, cu legături printre puternicii zilei ne-evrei — nici nu era de mirare că Şalafta şi-l dorea de ginere. M-a cuprins neliniştea: cum aş fi putut eu să mă ridic la înălţimea pretenţiilor lui? L-am luat de braţ:

— Vrei să pleci din toată hărmălaia de-aici, Iosif? — şi l-am tras uşor de partea cealaltă a drumului de cămile,

înspre stâncile care căpătaseră o nuanţă rozalie de la prima lumină a zorilor.

Tatăl meu a venit fuga după noi, ca să ne spună că bătrânii tribului ciopleau câţiva stâlpi de cort, ca să înalţe un baldachin de nuntă. Eram atât de fericită, încât am zâmbit cât am putut de larg:

— Găseşte ceva cu care să scriem, *abba*, ca să punem pe hârtie drepturile copiilor!

— N-avem cerneală, Mariamne! a exclamat el, azvârlindu-şi braţele în aer.

— Dar ce, nu poţi amesteca nişte cenuşă din foc în puţină apă şi să faci din ea cerneală?

— N-avem nici foi de papirus. Ce faci, n-ai încredere în soţul tău?

— Ba, bineînţeles că am! Scrie *ketuba* pe spatele pergamentului trimis de rege. Scrie acolo tot ce ţi-am spus mai înainte.

— Ăăă, Mariamne..., şi la cât anume te-ai gândit să se ridice moştenirea copiilor *noştri*? a zis Iosif cu jumătate de glas, până la urmă înţelegând că, favorizându-şi copiii făcuţi cu mine, avea să şi-i defavorizeze pe cei făcuţi cu Lanit şi Rona!

Ah, Doamne, nu-i îngădui să se răzgândească!

— Vreau a treia parte din toată moştenirea pentru copiii mei cu tine, iar celelalte două treimi să se împartă frăţeşte între *toţi* copiii tăi... Ce zici, Iosif? — şi parcă-mi sărea inima din piept. El a ridicat din umeri şi s-a recunoscut învins. La urma urmei, nu-i cerusem ceva nedrept. Am adăugat: o să fiu atât de bună cu copiii celorlalte neveste ale tale! — şi l-am auzit pe tata spunându-i cuiva să aducă nişte apă şi o mână de cenuşă din vatra focului, ca să le amestecăm şi să facem din ele cerneală.

Apoi am izbucnit iarăşi în plâns.

Iosif s-a uitat la mine cu ochi mari, nevenindu-i să creadă: obţinusem de la el tot ce-i cerusem, ce nu-mi convenea?

Îmi venea să-i spun: Aş face bine să mă consider fericită, pentru că nici măcar o *ketuba* scrisă nu-mi garantează

nimic. După legea noastră, Iosif, poţi să te desparţi de mine în orice moment. Dacă mi-ai spune, de faţă cu doi martori, că te-am nemulţumit şi că vrei să te desparţi de mine, după legea evreiască, eu aş fi obligată să părăsesc imediat curtea casei tale cu atâtea lucruri, câte pot căra de una singură cu spinarea. Copiii mei s-ar uita la mine cu ochii înlăcrimaţi printre ostreţele gardului, dar nu le-ar fi îngăduit nici să mă aducă înapoi, nici să mă urmeze. Dintr-odată, în mintea mea, nu mai vorbeam cu Iosif, ci cu Adonai: „Ehei, Adonai, cât de tare te-a mai dezamăgit fiică-ta Eva, de i-ai pus pe umeri o asemenea soartă!“ Ce-a făcut Eva cu adevărat, ce-au tot făcut femeile de-atunci, de bărbaţii le dispreţuiesc şi se tem de ele în aşa hal? Ţi-ai pus vreodată întrebarea asta, Iosif? Dar ştiam ce mi-ar fi răspuns Iosif: Nimic din toate astea nu mi-a trecut prin minte, Mariamne. Doar sunt bărbat.

Cu ochii iarăşi înecaţi în lacrimi, profund neînţeleasă cum eram, mi-am întors privirile în altă parte. Norul care de obicei plutea peste vârful muntelui acum se lăsa în jos tiptil, spre versantul în faţa căruia ne afla cu toţii.

Stropi mari au început să pleoscăie pe nisip şi pe creştetul capului meu. Fetele s-au pus pe dansat ca nebunele în ploaie.

Undeva în spatele nostru, Akam răcnea:

— Şimon, unde eşti? Vezi că Mariamne are un alt peţitor care ţi-o ia de sub nas! Du-te şi împiedică-l! înfruntă-te cu el, rupe-i oasele! Pe unde umbli? — dar Şimon era de negăsit.

— Ştii cumva ce s-a mai ales de casa noastră, Iosif? am întrebat eu cu lacrimile încă în ochi.

— Vară-ta Elşeva locuieşte acum în ea. (Aha, Elşeva, cea care povestea oricui stătea s-o asculte cum se muncea bărbatul ei, preotul Zaharia, s-o lase borţoasă!) Elşeva este însărcinată în trei luni. Atât de mare i-a fost mirarea lui Zaharia când şi-a dat seama că reuşise, în fine, s-o lase borţoasă, încât o vreme a rămas mut şi nici acum nu vorbeşte prea bine. Parc-ar avea un dop rămas în gâdej.

Simţeam eu, în sinea mea, că Iosif ar fi vrut să mă ia în braţe, dar nu-şi putea lua inima în dinţi, cu toţi ochii aţintiţi către noi. Mi-a şoptit:

— Te iubesc, Mariamne. Şi-am vrut să-ţi cumpăr un inel scump, dar mi-a fost frică să-l iau cu mine, să nu mă trezesc jefuit pe-aici, prin deşert.

Eu am sărit ca arsă:

— Le-ai cumpărat inele celorlalte două mirese?

— Ăăă..., s-a oferit Şalafta să le cumpere el. Eu am spus că le plătesc. Aşa că, de fapt, el a cumpărat inelele.

— Frumoase?

— Nu le-am văzut încă.

Am reuşit să mă abţin şi să nu izbucnesc iar în plâns. Prin ce capricii ale sorţii m-am pricopsit eu cu tine, Iosif? Am ridicat o mână şi i-am atins buzele cu vârfurile degetelor, bucurându-mă de senzaţia cât de netezime, cât de asprime a pielii obrazului său. Încă îmi stătea ca un nod în gât nedreptatea destinului femeii, şi totuşi...

În acel moment, am auzit zbierăte: oile cu care venise Iosif erau tăiate pentru ospăţul meu de nuntă.

Norul de pe munte coborâse şi mai mult, iar dimineaţa care tocmai începea era neobişnuit de răcoroasă.

Ceva parcă a spintecat aerul chiar pe lângă faţa mea. O piatră a stârnit nisipul câţiva paşi mai încolo. M-am răsucit brusc, să-mi dau seama de unde venea.

Peste vârfurile stâncilor de pe partea cealaltă a drumului de cămile, am văzut aliniate nişte chipuri. Am înlemnit... Nu era cu putinţă... Şimon se ivise dintre două stânci, ca o iscoadă care ar fi condus invazia, iar lângă el, scund şi roşu la faţă era... fiul lui Aaron, Ieraş, mai mare de-acum şi cu faţa parcă jegoşită de smocurile de barbă. Pe umăr ducea o traistă burduşită cu pietre. Şi-a pus o altă piatră în praştie.

— Ieraş! a zbierat Akam, ca şi cum s-ar fi trezit brusc.

Iosif m-a trântit la pământ şi a scos pumnalul de la brâu. Mi-a strigat:

— Spre munte, Mariamne! Fugi către munte!

Alte pietre au căzut lângă mine. Akam s-a prăbuşit la pământ cu un geamăt prelung. Apoi am auzit ceva ca un plesnet de bici şi am văzut-o pe Orpa izbită de o piatră chiar în frunte.

O liotă de băieţi s-au repezit către noi. Am recunoscut câţiva pe care îi ştiam din târg, dar aceştia erau puţini — cei mai mulţi dintre atacatori îmi erau străini şi mi s-au părut foarte tineri, aproape nişte copii, îmbrăcaţi în zdrenţe şi cu mutrele înrăite.

— Sus pe munte! a strigat şi tata.

Akam se zvârcolea pe nisip. Orpa gemea, cu fruntea plină de sânge.

Am vrut să mă reped spre Orpa, dar m-au trântit la pământ femei şi bărbaţi mai în vârstă, care fugeau în grup către munte. Unul dintre bătrâni a cules o piatră de pe jos, a vrut s-o arunce înapoi, dar piatra i-a scăpat din mână. Tatăl meu l-a strigat pe Ieraş, pe care-l ştia de când îl purta maică-sa în braţe:

— Nu face aşa ceva, că n-o să-ţi mai găseşti liniştea toată viaţa!

Tatăl Orpei alerga împiedicat către fata lui, care zăcea întinsă pe nisip.

O piatră l-a izbit în capul pieptului şi l-am văzut cum a icnit, n-a reuşit să strige, şi s-a prăbuşit şi el.

Ultima care s-a trezit sub o ploaie de pietre a fost singura dintre oile lui Iosif care scăpase de cuţitul casapului. Atacatorii păreau să aibă proiectile fară număr. Când, în sfârşit, o piatră i-a crăpat capul bietului animal, cu toţii şi-au strigat victoria. Iosif s-a repezit către Ieraş cu pumnalul în mână, fară măcar să se ferească de pietre. Tata i-a pipăit obrazul Orpei cu mâna lui care nu mai simţea nimic. O piatră m-a lovit şi pe mine în spate chiar atunci, dar abia dacă am simţit-o. I-am ridicat capul Orpei, care a încercat să spună ceva. I-am strigat să facă bine să nu moară, iar ea a dat din cap şi a bălmăjit ceva ce n-am înţeles. A repetat:

— Oglinda...

Am scuturat-o şi m-am blestemat pe mine însămi pentru cât de brutal mă purtam cu ea. Mi-am coborât obrazul pe pieptul ei, ca să-i aud inima bătând.

— Oglinda...

— Ce vrei, Orpa, cu oglinda...? — şi mi s-au înecat vorbele în lacrimi de teamă şi de milă de ea, fiindcă din mijlocul frunţii îi gâlgâia sângele.

Şi-a dat ochii peste cap. Pe la colţurile gurii, i-au dat alte şiroaie de sânge. I le-am şters şi i-am sărutat buzele, care apoi s-au năclăit iarăşi de sânge. Am ridicat-o în braţe şi am alergat cu ea s-o ascund în spatele căruţelor noastre, ca s-o pun la adăpost de pietre. Dar cei care ne atacau ajunseseră primii acolo şi dăduseră deja foc unei căruţe. Ia-mi viaţa mie, Adonai, şi dă-i-o înapoi acestei fete pe nume Orpa. Redă-i viaţa surorii mele Orpa, te implor, Adonai!

Bătrânii tribului nostru mi-au strigat, cu glasurile sugrumate de efortul suişului pe munte şi văzând cu disperare cât de mulţi dintre noi se mai aflau încă jos:

— Fugiţi, fetelor! Fugi, Mariamne!

— Şimon...! Şimon...! a strigat şi Akam, care se zvârcolea în continuare pe nisip, cu pleoapele zbătându-i-se în neştire şi cu mintea cuprinsă uşor-uşor de întuneric. Dar Şimon l-a înjunghiat pe Akam. Şimo-ooon! a gemut Akam, vrând să-l întrebe, probabil, pe Şimon: „De ce?“ — dar îndată şi-a dat duhul.

Pe mine, care stăteam aplecată peste trupul Orpei, m-au trântit la pământ doi golănaşi, atât de murdari şi de zdrenţăroşi, încât mi-am adus aminte pe loc de străinii care vindeau pietre la poarta templului. Erau *tsoaneem*, neamul acela de nefericiţi pe care Alexandru îi târâse după el tocmai din fundul Asiei, care trăiau printre gunoaie în valea Ghinom — oare am ajuns în valea iadului, Adonai?

Cei doi au tăbărât pe Orpa şi i-au tras veşmântul peste faţă, dezgolindu-i sânii. Au încercat să-i desfacă picioarele. Eu am zbierat ca o fiară străpunsă cu pumnalul: Adonai, oare nu mi-ai vorbit acolo sus, pe munte? Nu mi-ai arătat cât de bun eşti cu mine şi, înainte de toate, cât de bine ne

cunoşti pe toţi, cât de bine mă cunoşti *pe mine*? Cât de mult te bucuri că *sunt*, că Orpa *era* şi că noi toţi suntem dovada că şi tu *eşti*? M-ai făcut să cred în tine cum nu mai crezusem niciodată până atunci. Şi-acum... ce să mai cred? Ce faci, mă umpli de ură pentru toate zilele câte mai am de trăit, mă umpli de răutate?

Urlând la cele două arătări zdrenţăroase, i-am dezvelit faţa Orpei şi mi-am vărsat lacrimile peste ea, repetând cuvântul care-i zburase de pe buze odată cu ultima suflare: oglinda...

Ieraş s-a ivit lângă mine şi m-a privit curios: trăiam şi nu sângeram pe nicăieri. S-a uitat şi la Orpa, care zăcea pe spate, cu sânii dezgoliţi.

Iosif a venit în fugă. M-am gândit: Înjunghie-l, Iosif, omoară-l!

Dar Iosif i-a spus, printre dinţi, să-şi cheme hoarda înapoi. Aproape că s-a rugat de Ieraş:

— Nu mă face să te omor!

Ieraş a lăsat praştia în jos, ca şi cum ar fi fost nehotărât.

Tu, care dai viaţă, Adonai, cum se poate s-o iei înapoi? Stropii de ploaie, mari şi leneşi cădeau peste sânii Orpei. Aş fi vrut s-o văd ridicându-se, ştergându-se de stropii aceia de ploaie şi zicând: „Şi-acum, haideţi să dănţuim la nunta Mariamnei!“ Dar ea nu şi nu — nu voia să se ridice! Nu voia să-mi vorbească! Ieraş, în schimb, îşi chema ciracii. Atât de nemâncaţi, atât de traşi la faţă, atât de neprimejdioşi păreau şi, totuşi, erau atât de mulţi! Părinţii Orpei au venit s-o ia de acolo, au ridicat-o în capul oaselor şi mama ei a început s-o frece sub sânul stâng, s-o apese unde credea că i-ar fi fost inima, iar ea, Orpa, goală cum era, părea atât de nevinovată — curios cum un trup atât de nevinovat putea să stârnească dorinţe. Mi-am amestecat şi eu mâinile cu mâinile mamei şi-am reuşit amândouă s-o încălzim cu atingerea mâinilor noastre. Dar apoi...

Apoi am devenit conştientă: murise. Abia de-acum începea oroarea: s-o băgăm în pământ; s-o acoperim cu pământ; s-o lăsăm acolo şi să plecăm; să lăsăm o ţărână

oarecare să i se vâre în toate adânciturile feţei, să-i acopere mâinile şi picioarele, bărbia, gâtul, buzele...

Am urlat. Am scormonit nisipul cu unghiile şi m-am frecat cu el pe faţă. Uită-te la mine, Preaînalte, şi fă şi tu la fel acolo sus, în ceruri! Nu mi-ai spus tu că simţi durerea mea? Vreau să simt şi eu acum durerea *ta,* şi vreau ca durerea ta să fie veşnică! Vinovat pe vecie vreau să te simţi, să simţi cât de nedreaptă ţi-a fost hotărârea, cât de pripită, de greşită — ah, ai săvârşit o greşeală cât tine de mare! Izbeşte-mă, de-acum, fiindcă n-o să mai încetez de-a te judeca, şi-ncă rău de tot! N-o să încetez de a urlaaaaaaa! Orpaaaaaa! — inima mea, sufletul meu, sora mea, singura mea soră!

Ca un arbore de foc, fulgerul a ţâşnit chiar de deasupra mea. Ramurile lui s-au repezit în jos... Patru fulgere diferite, şerpuitoare şi orbitoare, au înnegrit nisipul şi l-au spulberat exact în clipa în care Ieraş a deschis gura să spună ceva — şi parcă a absorbit snopul de foc în întregime. I-au ieşit flăcări pe gură, a ridicat mâinile ca să şi le ducă la gât şi s-a prăbuşit. Eu am gemut:

— Încă o dată! Mai dă-i o dată!

Dar Ieraş a rămas nemişcat. Mai dă-i o dată, simte cum s-a învârtoşat inima în pieptul meu, cum s-a făcut sufletul meu un calup de gheaţă, izbeşte-l şi pe trădătorul de Şimon, trăzneşte-l şi pe el!

Când a bubuit, însă, tunetul, n-am mai auzit nici eu ce strigam. Asurzită, am stat şi m-am uitat cum fulgerul de sus parcă stârnea fulgerul de jos: focul ascuns în pământ de furtunile de mai înainte, a ţâşnit în sus, la întâlnire cu focul din cer. Cei doi arbori de foc, cel care cobora din cer şi cel care se înălţa din pământ, s-au întâlnit într-o linişte deplină şi înfricoşătoare. Focul s-a adăugat focului şi a rezultat o limpezime orbitoare, în care nimeni şi nimic nu mai avea umbră. Lumina parcă a spintecat cerul şi pe noi, cele câteva fărâme de ţărână însufleţită. Mi-am ridicat mâinile, mi-am răsfirat degetele şi razele de lumină au trecut printre degetele mele. Lumea întreagă era făcută din lumină —

lumina lui Dumnezeu. La un Dumnezeu atât de nemilos, o lumină la fel de nemiloasă.

Ieraş, fiul lui Aaron, rămăsese nemişcat, la câţiva paşi de Orpa.

Şi tot ploua.

XI

Muntele lui Dumnezeu — III

Tatăl meu a îngenuncheat lângă Ieraş, i-a pus mâna pe faţă, apoi pe piept, dar până la urmă s-a ridicat şi a făcut un gest prin care voia să spună că viaţa părăsise trupul unicului fiu al lui Aaron.

Mie mi se desfundaseră urechile: m-am auzit cu adevărat strigându-i tatii să plece odată din locul acela în care fulgerul se încăpăţâna să lovească. O pierdusem pe Orpa, sora mea de suflet, nu puteam suporta gândul de a-l pierde şi pe el!

Dar tata s-a îndreptat spre acei băietani jegoşi, care lăsaseră pietrele să le scape din mâini şi acum stăteau ca nişte câini cu cozile între picioare. I-a întrebat cât le plătise Aaron ca să ne omoare, dar ei au început să se văicărească, spunând că nu le plătise nici para chioară — le spusese că puteau să ia orice ar fi găsit asupra noastră, după ce ne-ar fi omorât cu mare uşurinţă, fiindcă nu le-am fi opus rezistenţă. Le spusese: „Năpustiţi-vă cu pietrele asupra lor şi să nu vă scape mai ales fata, că ea e vrăjitoarea“, de unde eu am înţeles că mă confundaseră cu Orpa. L-am văzut pe tatăl meu întorcându-se cu faţa către Nazaret şi blestemându-l pe Aaron — *Aaron, mekoolal atah*!— şi nu ştiu de ce, dar aceste vorbe ale lui m-au ajutat să nu mai fiu chiar atât de mânioasă pe Domnul Dumnezeu. Nu-l mai auzisem niciodată pe tatăl meu blestemând pe cineva. După care, i-a spus lui Iosif să mă ducă de-acolo, să mă ducă undeva unde să fiu în siguranţă, dacă se putea, iar eu m-am zvârcolit şi am zbierat că nu voiam să fiu în siguranţă, voiam să fiu moartă. Deodată, un alt arbore de foc a coborât din cer. Răcnind de spaimă, atacatorii noştri s-au risipit în deşert, iar două dintre femeile tribului au dat fuga să dezlege asinii, plesnindu-i peste crupe, ca să-i facă să alerge spre munte cum nu aleargă de obicei asinii.

Tata ne-a strigat că trebuia să-i îngropăm pe Orpa şi pe Akam — şi pe Ieraş, că doar nu era să-l abandonăm acolo în grija vulturilor — şi că numai dacă ne arătam generoşi Dumnezeu ar fi remarcat lipsa noastră de egoism şi ne-ar fi venit în ajutor. Şi că trebuia să-i înmormântăm pe cei câţiva morţi pe munte, fiindcă aici, jos, mormintele lor s-ar fi pierdut sub nisipuri. După aceea, urma să ne reunim sus, pe creastă, la stânele de oi, şi să hotărâm ce aveam de făcut mai departe, dacă ne mai întorceam sau nu la casele noastre.

Mie, una, mi s-a părut că înnebunise de-a binelea.

Se poate foarte bine să fi leşinat, însă. Când mi-am revenit în simţiri, Iosif mă ducea pe sus, în braţe, iar mama venea imediat în urma lui.

*

Iosif m-a pus jos lângă trei morminte proaspăt săpate, la umbra unor copaci de pe care şiroia ploaia. Cele trei trupuri au fost coborâte în gropi, după care au fost acoperite cu pământ.

Am plâns, adunaţi aproape toţi în jurul mormântului Orpei, în timp ce numai doi bătrâni şi femeia lui Akam plângeau la mormântul acestuia; pe Ieraş, în schimb, nu l-a băgat nimeni în seamă, până când n-a sosit vremea să fie aruncat pământul şi peste el. Eu aş fi vrut ca ploaia să-i scoată la iveală trupul, ca să i-l găsească şacalii. Am încercat să mă lupt cu Iosif, care m-a luat în braţe din nou şi m-a dus aşa, pe sus, cu capul vârât în *burka* lui udă, ca să mi-l apere de crengile care mă plesneau peste umeri şi spate. Dar eu eram prea slăbită, iar el urca pe munte atât de repede, printre tufişuri şi ierburi.

Mi-am rezemat capul de umărul lui şi am zărit-o pe mama în urma noastră, ajutându-l pe tata, care nu se putea ţine de colţurile de stâncă şi de trunchiurile copacilor. La un moment dat, mama s-a lovit de un asin care nimerise într-un tufiş; s-a întors şi le-a strigat celorlalte femei să le caute pe proaspetele mămici cu copii-sugari şi să le urce,

măcar pe două dintre ele, pe spinarea acelui asin. Mi s-a părut uimitor de stăpână pe ea, când eu mă simţeam cu minţile atât de duse, încât aveam impresia că-i auzeam gândurile îndreptate spre mine: „Durerea-i amară, Mariamne, durerea te întristează, dar îşi are locul ei în viaţa fiecăruia. Moartea unuia este urmată de naşterea altuia, Mariamne... Nu-ţi întoarce faţa de la Dumnezeu, Mariamne, chiar dacă ai pierdut pe cineva care-ţi era foarte drag, te rog, nu-ţi întoarce faţa de la el..

Şiroaiele de apă de ploaie păreau verzi de la frunzele pe care şiroiau.

N-o ajutasem cu nimic pe Orpa.

Îi apăsasem pieptul, dar nu suficient de tare; îi suflasem printre buze aer din plămânii mei, dar nu suficient de mult. N-o adusesem înapoi la viaţă.

Apoi mi-am dat seama că fusese răpusă de prima piatră, cea care străpunsese aerul chiar pe lângă faţa mea. Nu se prăbuşise la pământ chiar imediat, dar viaţa începuse deja să se scurgă din trupul ei. Chiar dacă aş fi încercat s-o readuc la viaţă până n-aş mai fi putut, şi tot n-aş fi reuşit.

*

Într-un târziu, mi-au mai revenit puterile şi am fost în stare să merg pe propriile picioare, chiar dacă susţinută de Iosif cu braţul pe după mijloc.

Ploua cu găleata. Iosif bombănea că ne puteam refugia la una dintre stâne. Dar toată lumea şi-ar fi căutat refugiu tot acolo.

Unul dintre şacalii noştri domesticiţi şi-a făcut apariţia parcă din inima ploii şi a luat-o la fugă, punându-se în fruntea noastră.

Mă gândeam la trupul firav al Orpei.

Am avut o viziune a vremurilor fară sfârşit care urmau. Sute de ani, poate chiar mii de ani după ce eu n-aş mai fi pe lume, cum nu mai era ea, aveau să se ridice alte şi alte clanuri, alte şi alte războaie aveau să sfâşie regatele. Alte şi alte neamuri legate prin sânge aveau să se amestece şi să

se înmulţească, pentru ca, în cele din urmă, să secătuiască şi să se stingă.

În ultimă instanţă, totul se termina cu moartea. Ea era purtătoarea, calea, vehiculul tuturor lucrurilor...

Moartea?

Mă întrebam ce avea să facă tribul meu, după ce ne-am fi reunit toţi pe înălţimi şi ne-am fi numărat, să vedem câţi mai rămăseseră în viaţă dintre noi. Să ne întoarcem la fântâna din deşert? Dacă ne întorceam acolo, eu aş fi putut ajunge dată cu simbrie lui Jibril sau vreunuia dintre fiii lui. Aş fi trăit printre străini şi aş fi avut copii făcuţi cu străinii. Tot eu mi-am spus apoi că nu eram singură, eram cu bărbatul căruia speram să-i încredinţez viaţa mea. Dar nu-mi pierdusem, oare, ceea ce nici prin cap nu mi-ar fi trecut vreodată c-aş fi putut pierde — încrederea că mă aflam sub ochiul grijuliu al lui Adonai? Încrederea că eu eram, pentru că el era?

Cu toată durerea pe care o resimţeam, l-am implorat să-mi şoptească iar: *Sunt. Încă mai sunt.*

Nu mi-a vorbit, însă.

În adâncul sufletului, am început să plâng. De-acum ştiam că nu fusese decât o poveste — auzi, să cred eu că ai habar despre mine!

Nu mi-a spus nimic.

Am ascultat cu atenţie acea profunzime dinăuntrul meu, acea vale îngustă prin care se rostogolea ecoul şi în care-i auzisem vocea pentru prima dată. Spune ceva! Arată-mi ceva, orice! Ademeneşte-mă înapoi la tine, prin orice mijloace vrei tu!

Iosif s-a oprit din mers. Şi-a luat braţul de după talia mea şi s-a uitat la mine. Tu l-ai făcut să se oprească?

— Am ajuns, a zis Iosif şi mi-a făcut semn cu capul.

Am văzut o colibă într-o rână, făcută din pietre aşezate unele peste altele, fară mortar între ele, cu acoperişul din paie şi crengi amestecate, în acoperişul acela erau găuri prin care ieşeau fuioare de aburi

— Cine a făcut focul? Păstorii? am întrebat eu, la care Iosif a tras în piept aerul din jurul colibei:

— Nu-i nici un foc. Aerul dinăuntru e mai cald şi iese prin găurile din acoperiş sub formă de aburi.

— Unde-s păstorii?

Iosif a bătut la uşa colibei. N-a răspuns nimeni. S-a uitat în hambarul de alături. Nici picior de om, nimeni. Mi-a spus că păstorii îşi duseseră, probabil, oile către alte păşuni, ceea ce însemna că stâna rămânea goală până la venirea toamnei.

Ajunseserăm aproape de vârful muntelui şi aerul era parcă mai tare. Drugii înnegriţi, vechi şi şubrezi, ai ţarcului se pierdeau prin tufişurile înalte şi dense.

— Am ajuns înaintea tuturor, mi-a şoptit Iosif.

M-am gândit: s-ar cuveni să mă bucur că Iosif este aici, cu mine, pentru că nu se ştie dacă este cu adevărat. Şi dacă şi acest vis al meu se sfârşeşte, măcar n-o să pierd mare lucru, nu-i aşa?

În momentul acela, vocea pe care o aşteptam a zis, atât de aproape de mine, încât am înlemnit şi mi s-a făcut pielea ca de găină: „Preferi moartea în locul vieţii? Răspunde-mi. Este o întrebare la care numai tu poţi răspunde.“ Mi s-a făcut frică să şi respir. Aveam impresia că toţi porii pielii mele se transformaseră în ochi şi urechi.

Între timp, Iosif îşi făcea de lucru prin jurul colibei lăsate într-o rână. Uşa era ferecată cu un zăvor de lemn, pe care Iosif l-a tras într-o parte şi a împins-o cu genunchiul. S-a deschis puţin, scârţâind pe balamalele udate de ploaie, după care s-a blocat. În loc s-o deschidă brusc, Iosif a pipăit-o în partea de jos, unde scândura se proptise în prag. A ridicat-o puţin, într-un fel ştiut numai de el, în timp ce, cu mâna cealaltă, trăgea şi mai mult zăvorul înapoi. Uşa s-a deschis cu totul; Iosif mi-a aruncat mie o privire de parcă s-ar fi aşteptat să fie lăudat pentru delicateţea lui.

— Hai, vino, mi-a spus şi a păşit înăuntru.

Ca să-ţi găseşti şi tu, probabil, ceva de făcut, Adonai, de aceea ai rărit ploaia. O rază de soare s-a înfipt pieziş, ca o suliţă, străpungând norul de deasupra capetelor noastre, în

trunchiurile copacilor. Prin gaura căscată în nor, am văzut că soarele coborâse foarte mult şi era, de-acum, gata să apună.

Marginea hăului se găsea la doar câţiva paşi în urma mea. Dacă m-aş fi dat înapoi, nici măcar n-aş fi ştiut la care pas mi-ar fi scăpat piciorul. Un singur pas în plus şi m-aş fi prăbuşit în gol.

Dar atunci am simţit apropierea Celui Preaînalt. S-a cutremurat şi el de gândul că eu aş fi putut cădea în hău şi m-a făcut să-mi înfig zdravăn călcâiele în pământ. Mi-a şoptit la ureche: „Te-aşteaptă omul pe care ţi-l doreşti“.

Eu am rămas unde eram, fără să scot o vorbă. Respiram, ascultam şi-l simţeam foarte îngrijorat — ce-i drept, cu fiecare moment care trecea, parcă mai puţin îngrijorat. Pentru că-mi era şi mie clar, iar lui cu atât mai mult, că nu m-aş fi prăvălit în hăul acela. Drept care, m-a întrebat: „Ce vrei Mariamne, putere? Puterea merge mână-n mână cu singurătatea. Crede-mă, că parte de singurătate ca mine n-are nimeni. Şi nu-ţi doreşti aşa ceva.“

Am încercat să mă lămuresc eu pe mine în primul rând: ce anume îmi doream?

M-am gândit: Ascultă-mă, tu, Cel Preaînalt! Asta sunt eu, un pântec şi-atâta tot. Asta-i tot ce am de oferit, e singurul meu bun. Iar de calea spre el, cea care trece printre picioarele mele slăbănoage, bărbatul se poate sătura într-o bună zi — doar aşa se întâmplă între bărbaţi şi femei. Dar, ia să te întreb eu: când s-a hotărât ca lucrurile să stea în felul ăsta? Când tu şi bărbatul făcut de tine eraţi singuri în grădină, iar el îşi mai avea încă toate coastele? Şi cum s-a hotărât astfel? Oare ţi-a spus el: „Bine, Doamne, o coastă de-a mea i-o dau ei, dar orice altceva rămâne al meu, ne-am înţeles, Doamne?“ Iar tu i-ai răspuns: „Aşa să fie, Bărbatule Dintâi, mi se pare corect. Iar acum, întinde-te, ca să te fac să adormi şi să-ţi iau coasta cu pricina din coşul pieptului. N-o să dureze mult — nicidecum cât o zi de-a Creaţiunii. Ai adormit deja? Hai, că-ţi desfac pieptul de-acum, ca s-o scot afară. Eşti acolo, Femeie Dintâi, sub

forma unei singure coaste? Ascultă aici, să-ţi enumăr drepturile pe care le ai: Să fii sluga bărbatului, iar, după ce-ţi vei naşte copiii, să fii slugă şi pentru ei, ai înţeles?“ Vezi, Adonai, vezi cât de corect sună? Cât de generos? „Şi nu numai atât, Femeie Dintâi, dar poţi fi scoasă afară din căminul tău în orice moment, primind *un get* — un înscris de despărţire al evreilor —, pe care nici o femeie nu-l poate contesta, în faţa căruia nici o femeie nu are nimic de spus, dacă nu mai este pe placul bărbatului!“ — „Dar eu nu voi ajunge niciodată să nu mai fiu pe placul bărbatului sau pe placul tău, Doamne, niciodată!“ — „Foarte bine, Femeie Dintâi, văd că înţelegi cum stau lucrurile. Dar nu uita că bărbatul tău are întotdeauna compus în mintea lui acel *get,* iar eu sunt gata în orice moment să-l încuviinţez. Ai înţeles?“ — „A, dar cum să nu fi înţeles? E minunat tot ce mi-ai spus! Şi la fel de minunat e că ţi-ai găsit atât timp să stai cu Bărbatul Dintâi, timp în care te-ai uitat la el mândru şi ţi-ai spus în sinea ta, satisfăcut, că bun mai este bărbatul! Dar cu mine, cu femeia, n-ai stat nici măcar o clipă singur, cu toate că şi eu tot creaţia ta sunt. Aşa că nu-i de mirare că nu mă înţelegi, dar nu-i nimic, nu-i chiar nimic — e minunată viaţa mea şi tot ce-mi oferă ea, n-o să-ţi cer niciodată vreun aranjament mai bun. Aşa, Doamne, aşa, Bărbatule, aşa, aşa!“

Am tras aer în piept. Oare chiar aşa să fi stat lucrurile?

Cât de simplu, cât de uşor era ce voiam eu! Voiam să pun în cuvinte ceea ce se întâmplase. Voiam să înţeleg şi să fiu înţeleasă. Atât şi nimic mai mult.

Ai ceva să-mi spui, Ha-şem?

Dar el n-a făcut decât să mă îndemne cu blândeţe: „Du-te înăuntru. Te aşteaptă.“

Din colibă se auzeau zgomote puternice făcute de Iosif. M-am apucat cu amândouă mâinile de ostreţele gardului, care erau atât de vechi şi de îmbibate de ploaie, încât nu puteau fi mai şubrede.

Iosif a ieşit din colibă, trecându-şi degetele prin părul ud.

— E o masă înăuntru. Pot s-o sparg şi să fac focul.

— Haide, atunci, fă focul.

Dar el a întins mână, şovăitor, şi mi-a pus-o pe mâna cu care mă ţineam de gard. L-am simţit înfricoşat. Dar dacă n-o să fiu cum îţi doreşti? — parcă zicea frica din el. În locul acesta m-a lovit fulgerul. Şi cu toate că sunt ani şi ani de atunci, cu toate că te doresc atât de mult, încă mă stăpâneşte frica. Oare cu tine voi deveni cu adevărat împlinit? — şi s-a uitat la mine, fară să-şi ascundă frica, iar eu m-am simţit parcă despuiată în ochii lui...

Mi-am coborât privirile şi mi-am văzut braţul acoperit de mâneca udă leoarcă. Mi-am văzut picioarele: nu se zărea din ele decât exact atâta cât se cuvenea, cât ieşea de sub tivul veşmântului. Erau goale şi zgâriate, iar poalele veşmântului erau stropite din greu cu noroi şi frunze strivite.

Cu toate că eram îmbrăcată, mă simţeam, într-un fel, despuiată pe dinăuntru, parcă mă desfăceam toată pe sub hainele ude, parcă mi se desfăcea inima în piept. Mă simţeam cu sufletul dezbrăcat şi, totuşi... aşa vrei să mă simt, Adonai, stânjenită şi ruşinată de propriul trup. Spune-mi că nu-i aşa! În adâncul inimii mele, goliciunea prindea contur şi era ca un boboc de floare, atât de tainică, de necunoscută, de nevăzută de nimeni, niciodată.

Am încercat să-l privesc pe Iosif în ochi, dar dorinţa lui era atât de copleşitoare şi se vedea cât de disperat era că s-ar fi putut să nu fie aşa cum îmi doream eu, dar, şi dacă nu reuşea, tot pe mine m-ar fi dorit mai mult decât pe oricine altcineva în viaţă. Pentru că eu eram femeia şi eram în stare să produc dorinţă, chiar dacă dorinţa mea nu putea exista fară bărbatul care mă făcea să mă ruşinez — şi tocmai *asta* mă facea să fiu femeie, nu-i aşa, Adonai?

Iar Adonai, slăvit fie numele lui, a părut a se bâlbâi. Şi el părea ruşinat: „Taci, Mariamne, ştiu cum te simţi. Ştiu ce este ruşinea, fiindcă eu sunt mai ruşinos decât oricine. În felul ăsta, te-am făcut pe tine exact aşa cum sunt şi eu. Nu ţi-am uşurat viaţa câtuşi de puţin, ci calea pe care mergi este cea mai grea dintre toate. Dar tocmai de-aceea eşti atât de uimitoare în clipa în care sufletul ţi se dezgoleşte.“

Nu mi-a venit să cred. Oare chiar eram atât de uimitoare?

Preţuirea lui mi-a creat un sentiment atât de plăcut, încât mi-a tresărit inima şi, dintr-o suflare, l-am provocat: „Ba nu sunt! Glumeţule!“ — la care el, cu care neam de om nu se poate compara, s-a uitat lung la mine prin ochii lui Iosif.

S-a uitat la mine prin ochii punctaţi cu auriu ai lui Iosif, prin ochii aceia cu care mă studiase pe acoperişul de la Sepphoris, de unde se vedea marea nesfârşită. I-am simţit aceeaşi singurătate pe care mi-o arătase şi atunci, prima dată când stătuse de vorbă cu mine, acea singurătate care mă mişca şi, totuşi, mă îngrozea. De aceea, oare, îi chema pe oameni înapoi la el, de aceea, oare, punea capăt, pe pământ, unor vieţi cărora nu le venise încă vremea? Ca să nu mai fie atât de singur?

Oare este cu putinţă să murim şi noi, soţul meu de câteva ceasuri şi cu mine, dacă eu îl urmez în coliba de colo şi mă dăruiesc lui?

Dar el s-a grăbit să-mi şoptească, facându-şi griji că nu l-aş fi crezut: „Ba nu, ba nu, să nu te temi, fiindcă nimic n-o să se întâmple decât dacă vrei şi tu! Crede-mă! Dar acum ia-l pe Iosif de mână, haide, ia-l de mână, fiindcă trebuie să facă unul dintre voi primul pas.“

Iar eu i-am simţit îngrijorarea şi singurătatea, i le-am simţit atât de profund, încât l-am luat pe Iosif de mână.

*

Dumnezeule Cel Preaînalt, mi-am dorit de-atât timp, de-atâtea ori am visat la cum aş fi mirosit eu pielea lui Iosif în timp ce el m-ar fi sărutat. Şi m-am rugat să miroasă ca un bărbat şi, totuşi, a *curat.*

De ce, oare, Adonai, cele mai mărunte daruri ale tale sunt şi cele mai bune? Sau poate că nu sunt chiar atât de mărunte? De câte ori nu simt femeile că se sufocă, în cort, în noaptea nunţii, din cauza duhorilor de la subţiori? Căci trupurile bărbaţilor se pricep să pută — şi nu mă gândesc la mirosul acela înţepător, care poate stârni poftele unei femei! Dar tu, Adonai, te-ai milostivit şi mi-ai îndeplinit

dorinţa legată de curăţenie: când Iosif m-a luat în braţe şi m-a sărutat, mirosea fară cusur — desigur, fiindcă ne spălase zdravăn, pe amândoi, ploaia trimisă de tine.

Atât de stângaci a fost, când m-a sărutat! Mi-a muşcat buza de jos, dar eu mă gândeam: ce dinţi sănătoşi are! Şi avea, pe frunte şi pe obraji, un fel de bură de năduşeală atât de simpatică! Exact atât cât se cuvenea să aibă. Oare cum ajung lucrurile mărunte să conteze atât de mult? Şi mai visasem că, în timp ce şi-ar fi dat hainele jos de pe el, i-aş fi văzut pielea lucind, pentru că n-ar fi avut mai deloc păr pe trup. Nici nu ştiu cum să-ţi mulţumesc, o dată în plus! Ploaia răpăia pe acoperişul de deasupra capetelor noastre atât de tare, încât Iosif s-a oprit din sărutat şi a început să-şi smulgă veşmintele de pe el. Şi le-a făcut sul şi a astupat cu ele gaura din acoperiş, pe unde ploaia şiroia înăuntru.

Acum, coliba se cufundase în beznă, dar, de la crăpăturile care tot mai rămăseseră în acoperiş, chiar şi după ce-şi vârâse el hainele în cea mai mare dintre ele, şi cu fulgerele care se ţineau lanţ afară, vedeam trupul lui Iosif când luminat, când nu şi, în tot cazul, din ce în ce mai dezgolit.

Mi-a venit să şi râd: câte rânduri de veşminte putea să aibă! Chiar că era îmbrăcat ca un tânăr avut! Purta o *burka,* iar, pe sub ea, un *haluk* subţire mulat pe corp, cu mâneci lungi. Pe sub *haluk*, avea un *kolbur* din pânză de in, scurt, cu mâneci scurte. Legată de centura care-i ţinea strâns *kolbur*-ul, avea *punda*, buzunarul atotcuprinzător în care-şi pun bărbaţii evrei cuţitele, monedele, rugăciunile *tefillin* sau azimele pe care le mănâncă la ora prânzului. Aşa cum era *normal, punda* unui tânăr avut trebuia să fie amplă şi brodată. *Punda* lui Iosif era amplă şi brodată şi zornăia de monede.

În sfârşit, îl vedeam şi eu cu pieptul dezgolit. Nu era păros. Ce bine!

Dar tot mai avea să-şi scoată *subrikin* — nădragii, apoi ciorapii aceia lungi, denumiţi *empiliot.* După ce şi le-a dat jos şi pe astea, încă mai avea picioarele acoperite cu o pereche de izmene lungi până peste genunchi, pe care

tinerii evrei bogaţi le purtau de la o vreme, luându-se după moda grecească.

Din străfundurile *pundei*, a scos o piatră de cremene, zicând:

— Uite-acum fac focul.

Cu mâinile goale a rupt masa, apoi s-a lăsat pe vine, a făcut o grămăjoară de vreascuri, aşchii de lemn şi rumeguş în mijlocul încăperii şi a scăpărat cremenea.

Focul a ţâşnit în sus.

— Dă-mi veşmântul tău, mi-a spus, aşa că mi l-am scos.

Era greu, îmbibat cu apă. Iosif mi l-a stors şi l-a întins în preajma focului, ca pe un cearşaf, ca să se încălzească de la foc.

Mi-a făcut semn să mă apropii de el. Am făcut câţiva paşi, din întunericul unde stătusem până atunci, şi m-am aşezat pe jos lângă el.

M-a luat în braţe şi parcă-i ardea pielea. M-a culcat la pământ.

Eu mi-am împlântat amândouă mâinile în părul lui ud şi mi-am încrucişat degetele la ceafa, unde avea pielea netedă şi întinsă. Mi-am încleştat dinţii şi i-am sărutat buzele apăsat. Am tras aer în piept amândoi deodată. El mi-a şoptit la ureche că, dacă lucrurile nu mergeau bine la Nazaret, dacă se dovedea că moartea fiului lui Aaron dădea timpul înapoi la starea dinainte, de ostilitate a tuturor împotriva tuturor, ştia o metodă de a ne salva pe toţi trei — pe mine, pe mama şi pe tata. Ne *cumpăra* el şi deveneam proprietatea lui, de care nimeni apoi nu s-ar fi putut atinge, că doar aşa suna porunca Domnului: să nu furi. În timp ce-mi spunea lucrurile astea, Iosif mă şi săruta.

L-am sărutat şi eu pe el şi l-am întrebat:

— Şi, dacă nu suntem buni de sclavi, ne vinzi altcuiva?

— Năduşeşti, mi-a spus el, pipăindu-mi palmele şi braţele. Cât de puternică eşti! O femeie n-ar trebui să fie la fel de puternică precum bărbatul ei. Să nu te trudeşti când o să ajungi în casa mea, fiindcă servitorii or să-ţi poarte pică, Mariamne...

— Poftim?

— Dacă o să creadă că eu i l-am omorât pe Ieraş, Aaron o să vrea să mă omoare şi el pe mine. Dacă o să se întâmple să mă omoare, dar tu o să porţi deja în tine sângele meu, o să fie bine pentru tine. Pentru că aşa, dacă rămâi *beto ola,* Aaron o să te ia cu forţa şi-o să te aducă în ograda lui. Dacă n-o să mai fii *beto ola,* nici n-o să-i mai pese de tine. Aşa că, Mariamne...

— Ce vrei să spui cu asta?

— Că întotdeauna mi-am dorit copii.

Tremura din tot corpul. Toată suferinţa evreilor, toată strădania depusă de sămânţa lui Adam se citeau în ochii lui înroşiţi de la focul care facea o mulţime de fum.

M-am simţit atât de emoţionată. L-am mângâiat pe Iosif în dreptul inimii cu palma mea bătătorită. Mi s-a urcat un nod în gât, cu toate c-ar fi trebuit să râd şi să-l întreb dacă de-acum era pregătit. Asta-i trebuise, ca să fie pregătit, să rămânem singuri în toiul unei furtuni, pe vârful unui munte, după atâtea suferinţe şi nenorociri? Dar, vai, la cât se arăta de fericit Iosif al meu, nu m-a lăsat inima să rostesc nici măcar o vorbă despre toate astea, pentru că mă săruta ca nebunul şi-i bătea inima atât de năvalnic — doar vedeam după zvâcnelile de la gâtul său şi-i citeam în ochi cât de tare îi bătea. Aşa încât mi-am închis ochii şi am privit adânc înăuntrul meu. Acolo unde m-aştepta Ha-şem. L-am întrebat: Nu-i aşa că te afli înăuntrul lui Iosif?

Mi-ar fi putut răspunde că era şi înăuntrul lui Iosif, la fel cum era înăuntrul tuturor. În schimb, el... nu mi-a răspuns nimic, a rămas tăcut, neştiind ce să mai spună când între noi se crease o asemenea apropiere. Iosif mă strângea la pieptul său. Eu ţineam ochii închişi, dar înaintea lor vedeam acele mâini care dăduseră formă copacilor la vremea facerii dintâi. Mi-am deschis iarăşi ochii şi l-am văzut pe Ha-şem dezvelindu-şi propriul suflet. Era chiar acolo, în ochii lui Iosif, spunându-mi în aşa fel, încât numai eu să ştiu: „Aici sunt. Şi nu sunt doar un gând, nu sunt doar o rugăciune, ci sunt chiar eu.“

M-am gândit: Iosif habar n-are de toate astea... Dar el mi-a întors-o pe tonul cel mai blând cu putinţă: „Ba ştie... Într-un fel anume. Pentru că, de când te-a văzut atunci, prima oară, a rămas atât de uimit de tine, că doar cine altcineva mai e ca tine? Aşa că ştie.“

În ochii lui Ha-şem din ochii lui Iosif s-a răsfrânt iarăşi lucirea focului. Parcă erau nişte ochi de foc. Era ca şi cum, dincolo de licărul paşnic al lumânărilor de sabat, s-ar fi deschis o cale. Şi-acum aş fi vrut să ştiu de ce eu, dar nu puteam să-ntreb. Mă gândisem cu atâta putere, cu atâta dorinţă la fetiţa despre care facea vorbire fagăduiala, încât mă făcusem remarcată. Prin cele două cărări ale ochilor, am aruncat o privire în urmă, spre grădina începuturilor.

Şi atunci, am înţeles.

Atunci, la începuturi, în grădină, în momentul în care deschisese ochii, Eva îşi cunoştea deja viitorul. Ceea ce-l uimise, când încă nu se curăţase pe mâinile cu care crease, şi-l minunase până în adâncul sufletului, de zisese: *E bună*... Şi el îi cunoştea viitorul, dar ea şi-l cunoştea şi mai bine decât i-l cunoştea el. Iar când se hotărâse şi o gonise din grădină, *ea* îl lăsase *pe el* într-o asemenea singurătate, încât i se făcuse dor de ea cu fiecare bătaie a inimii, pentru că *ea* era cea care conta mai mult — după cum nici nu era greu de ghicit, m-am gândit eu, de vreme ce o pedepsise pe ea mai mult decât pe bărbatul ei. Nu-i pedepsim cel mai crunt pe cei pe care-i iubim cel mai aprig? Aşa că, de atunci înainte, se simţise însingurat şi când se gândea la bărbatul pe care-l crease, dar mult mai însingurat când se gândea la femeie...

Iosif nu mi-a opus rezistenţă. L-am luat şi eu în braţe pe el. De câte ori nu visasem cum aveam să facem dragoste, faţă în faţă, ochi în ochi, cum aveam să uităm că mai aveam şi restul trupurilor — trupurile noastre şi-ar fi văzut de ale lor, în timp ce noi ne-am fi uitat, unul în ochii celuilalt, la cum se împleteşte o iubire cu alta. Şi ştiu că Rut — prea bine ştiu — i-a dezvelit picioarele regelui Boaz în timp ce dormea, şi l-a tras înspre ea, şi a făcut ce-a făcut ca

sămânţa lui să rămână în trupul ei.[41] Dar eu n-am făcut decât să-l ţin strâns în braţe pe Iosif, până când am simţit o atingere, atât de uşoară şi de simplă, încât nici nu ştiu dacă o exprim bine în cuvinte: ca două suflete care se ating.

*

Am rămas întinsă pe jos, ascultând ploaia care picura chiar lângă faţa mea. Am stat acolo, nemişcată, până când stropii au început să-mi cadă chiar pe faţă. Erau mari, grei şi curios de calzi.

M-am ridicat în capul oaselor.

Iosif se răsturnase pe o parte şi stătea cu ochii închişi. Pufaia uşor printre buze de cât de ostenit era. Dormea ca un bebeluş. Atât de fermecător şi de emoţionant de obosit. Priveşte, Adonai, la fel dormeau şi Adam, şi Eva după ce..., la fel de nevinovaţi. Copiii tăi, pe care atât de mult i-ai iubit, cum ai putut să-i alungi? — l-am întrebat, ameţită de sentimentul că, de-acum, eram liberă să-l întreb orişice. Dar, în acel moment, veşmântul lui Iosif, care se făcuse şi mai greu de la ploaia de care se îmbibase, a căzut din gaura din acoperiş în care-l îndesase el şi a făcut un *pleosc*! înfundat pe podeaua colibei, după care o rafală întreagă de ploaie s-a prăvălit prin acoperiş direct pe faţa mea. Mi-a părut chiar bine, fiindcă mi-am clătit obrazul de năduşeală. Până şi mângâierea ploii mi s-a părut, Adonai, a fi mângâierea ta.

M-am uitat atent, încercând să-mi dau seama dacă se vedea ceva roşu, dacă sângerasem cumva pe patul nostru improvizat. Dar lumina focului facea ca totul să bată în roşu, aşa că n-am reuşit să deosebesc o eventuală urmă de sânge de licăririle roşiatice de pe veşmântul meu. L-am pipăit cu amândouă mâinile, dar era ud leoarcă şi de la ploaia care cădea întruna de sus, şi de la băltoaca pe care o făcuse deja pe jos.

---

[41]) Naraţiunea biblică din cartea *Rut* este oarecum diferită, somnul celor doi alăturaţi rămânând unul cast.

Totul era ud, călduţ, moale, ca într-un pântec; totul mi se părea întruchiparea fertilităţii. Înăuntrul meu, sămânţa se mişca, îşi croia drumul, apoi, dintr-un singur elan fulgerător, a străpuns învelişul care o aştepta.

Eu rămăsesem fară grai şi nici el n-a spus nimic.

*

Prin crăpătura căscată în acoperiş, se vedea cum cerul nopţii se limpezea. Păcătoasa de furtună se îndepărta, lăsând în urma ei, la mare înălţime, un strat lung şi subţire de nori mânaţi de vânt, care pluteau şi se răsfirau din ce în ce mai mult, până când lumina stelelor a început să pâlpâie printre ei, parcă dându-le viaţă.

Fereastra colibei fusese acoperită, în tot acest timp, cu o piele de capră. O pală de vânt a smuls-o şi a luat-o cu ea. M-am ridicat, m-am dus pe vârfuri până la fereastră şi m-am uitat afară.

În iarba udă, colcăiau şi licăreau nişte siluete lungi — şerpi, cu sutele! Se târau în sus pe munte şi în solzii lor se răsfrângea lumina. Făceau mişcări întortocheate, dar încete, ca şi cum ar fi fost epuizaţi. Ceva mai jos, către poalele muntelui, şuvoaiele de apă siliseră şerpii să urce către altitudini mai mari, ca să scape de înec. Unii se opreau, mai zvâcneau încă o dată şi rămâneau inerţi. Nu mai aveau putere să se strecoare în colibă, aşa că eram în siguranţă.

M-am întors de la fereastră, lipăind în picioarele goale, şi m-am oprit sub crăpătura din acoperiş, urmărind cu privirile norul acela subţire. Se mişca uşor de tot, parcă descriind un cerc mare, şi mi s-a părut că era compus din suflete.

Orpa, Orpa! Uite-mă jos, aici! Mă simt atât de egoistă că pot măcar să gândesc aşa ceva, dar ştii la ce m-am gândit: s-ar putea să devin mamă şi-n curând... Orpa, tu, care ai stat lângă mine în grădina mea de taină, cu care am vorbit despre bărbaţi şi despre îngeri, să ştii că am un bărbat. Adonai l-a vindecat pe Iosif, Orpa... Dar, din păcate, pe mine n-o să mă vindece niciodată de amărăciunea de a te fi pierdut...

Nu voiam să plâng din nou... Aş fi vrut să-i dau Orpei ceva de-al meu, numai că eu eram aici, jos, iar ea era tocmai sus, în ceruri şi ce-aş fi putut să-i dau, ce mai aveam noi două în comun?

Fii lângă mine, Orpa, când o să crească sămânţa dinăuntrul meu... Bucură-te alături de mine... Şi iartă-mă că eu am rămas în viaţă, iar tu nu... Am impresia că ştiu acum de ce tu a trebuit să pleci, Orpa. Ca să pot rămâne eu... Cum ţi-aş putea mulţumi vreodată?

Dar prietena mea nu mi-a spus nimic. A plutit mai departe pe cer, pe deasupra capului meu.

Nici Adonai n-a spus nimic, pentru că ştia ce mare durere îmi provocase pierderea Orpei. Atâta doar, că m-a făcut să simt, o dată în plus, cât de mult mi se deschisese sufletul. Le-a făcut loc tuturor în inima mea, ca să-i pot duce pe toţi, fiindcă de toţi aveam nevoie: de mama, de tata, de Orpa, de Iosif.

Şi de cel care tăcea mâlc, dar pe care-l simţeam deja înăuntrul meu, pe Adonai.

XII

Magnificat[42]

Cincizeci de soldaţi romani, o jumătate de centurie, se pregăteau să plece în marş către Nazaret. Drumul era planificat să dureze patru zile, câte opt ore pe zi, cu câteva minute de odihnă la fiecare două ore şi cu o jumătate de oră pentru masa de amiază.

Paulus Arsinus, comandantul celor cincizeci, refuzase scurt şi fară drept de apel cererea lui Apella ca subunitatea aflată la ordinele sale să ajungă, totuşi, la Nazaret la sfârşitul celei de-a treia zile:

— Pot să ajungă şi în trei zile, dacă le impun un marş forţat. Dar, dacă-i pun să meargă în marş forţat, n-or să mai fie buni de nimic, nicidecum de luptă, când ajung la destinaţie.

Marş forţat însemna călcătură apăsată pe toată talpa piciorului, ceea ce ajuta la menţinerea unei viteze de deplasare constante, coloana înaintând în ritmul acela disciplinat care era marca unică a armatei romane. Soldaţii romani pretindeau că puteau dormi în timpul unui marş forţat. Se apucau unii pe alţii cu braţele pe după umeri, îşi închideau ochii şi aţipeau, lăsându-şi picioarele să meargă singure.

— Cu câţi rebeli vom avea de luptat la Nazaret? întrebă Arsinus.

— Cu nici unul. Nu trebuie decât să faceţi act de prezenţă, ca să nu iasă cu scandal reaşezarea unui trib. Este ceva ce-l priveşte pe rege. Nici măcar n-aveţi nevoie să ştiţi mai multe amănunte.

— Dacă se petrece vreo răzvrătire la Ierusalim în lipsa noastră, s-ar putea să nici nu-l mai găsim pe rege, când ne

---

[42]) Primul cuvânt din aşa-numita cântare a Mariei, din Evanghelia după Luca, I, 46-55 *(Magnificat anima mea Dominum*... — „Preamăreşte sufletul meu pe Domnul...“).

întoarcem, îi replică Arsinus, un comandant corect şi apreciat, ridicat din rândurile propriilor trupe — în ultimul război cu parţii, fusese *aquilifer*, adică purtătorul însemnului în formă de acvilă al legiunii din care facea parte.

— Cealaltă jumătate a centuriei rămâne la Ierusalim. Adică, totuşi, cincizeci de romani, i-o întoarse Apella de astă-dată, realizând şi el, în timp ce vorbea, cât de puţin însemnau cincizeci de soldaţi. De la început, învoiala a fost de a nu menţine la Ierusalim decât o singură centurie — o sută de soldaţi romani. Nici Roma, nici regele iudeu n-au vrut ca Ierusalimul să pară sub ocupaţie. Şi, în afară de asta, adăugă el, regele îi mai are şi pe sirienii lui.

— Sirienii sunt buni să-i terorizeze pe oamenii care nu se pot apăra, zise Arsinus şi scuipă dispreţuitor. Dacă ajung faţă în faţă cu vreo mulţime disperată, dau dosul şi fug. Dinspre nord, am primit veşti că revoltele se răspândesc.

— Ştiu, zise Apella, coborându-şi glasul. Regele e foarte prost văzut. Te pomeneşti că vreunul dintre fiii pe care-i are de la regina Malthace se află în spatele tuturor acestor revolte.

Comandantul rămase tăcut, întorcându-şi privirile când spre Apella, când spre fereastra deschisă, pe care şi unul, şi altul zăreau palatul regelui.

Apella se gândi: Ţine-o tot aşa, Arsinus. Vezi cât de uşor ajungi să crezi că tocmai are loc un complot? Că Roma îl lasă din braţe pe Irod şi-şi mută o jumătate din forţele armate din capitală către nu-ştiu-ce târguşor pierdut în deşert, uşurându-i sarcina prinţului care şi-a pus în minte să ocupe tronul tatălui său. Şi-ar fi dorit el, Apella, ca o asemenea conspiraţie să fi existat cu adevărat.

Nu cumva declanşez eu însumi, fară să vreau, o conspiraţie de felul ăsta? se întrebă el.

— Am avea mai puţine greutăţi dacă Iudeea ar fi o colonie obişnuită, zise Arsinus. Condusă de un roman capabil, ca domnia-ta.

— Zilele trecute i-am propus lui Cezar ca solda militarilor de aici să fie mărită, zise Apella, spunându-şi, în sinea lui, să nu uite să includă şi această propunere în viitorul său raport.

Arsinus îşi schimbă poziţia pe scaunul său pătrăţos, de garnizoană, şi încuviinţă din cap către omul de legătură al Romei.

— Foarte bine, *eques.* Le ordon oamenilor mei să plece din Ierusalim în grupuri de câte zece, pe mai multe porţi ale oraşului, pentru ca mişcarea de trupe să nu bată la ochi. Şi ne reunim în coloană de marş ceva mai sus pe drum, pe la izvorul Ramah.

— Minunat. Am auzit vorbindu-se de bravura dumitale, Arsinus, în războiul cu parţii.

— Iar eu am auzit despre căsătoria domniei-tale cu Octavia Augusta. Şi sunt convins că nu vă aşezaţi la casa voastră prin pustietăţile-astea. Ce-ar fi să mă iei şi pe mine cu domnia-ta, când te întorci la Roma?

— Aş vrea eu să mă-ntorc. Din câte am auzit, o să rămân mai departe aici. Dar te ajut să obţii transferul la vreo garnizoană mai liniştită din Italia.

— Îţi mulţumesc. Dar te văd obosit, *eques.* Dormi aici la noapte şi ne ajungi din urmă în Galileea.

— Ăsta era şi planul meu. Poţi să-mi laşi câţiva călăreţi care să mă însoţească?

— Pot. Îţi las trei.

*

Pe drumul de întoarcere spre palat, lui Apella îi aţinură calea doi bijutieri romani, care aflaseră cu îngrijorare despre răzmeriţe. Îi propuseră să-i plătească bine, dacă el detaşa câţiva legionari care să le păzească lor prăvăliile.

Apella izbucni, mirându-se şi el de propria brutalitate:

— Vă puteţi permite să vă faceţi armată personală, nu-i aşa?, după cât v-aţi îmbuibat aici pe seama evreilor şi-a romanilor deopotrivă! — şi plecă mai departe, lăsându-i pe cei doi bijutieri cu gurile căscate.

Se gândi: ce curajos m-am făcut în ultima vreme! Nu e rău să fii soţul acceptat al Octaviei.

Când ajunse în apartamentele sale din palatul regal, un servitor îi spuse că-l aştepta o matroană de la casa de distracţii din valea Kidron, care adusese cu ea trei fete, să vadă care dintre ele i-ar fi plăcut.

Apella dădu ordin să nu fie deranjat, apoi trecu la cercetarea celor trei fete. Erau toate brunete, cu ochi migdalaţi; una mai avea şi pistrui. Apella stătu puţin de vorbă cu aceasta din urmă, după care le spuse tuturor să plece, iar matroanei, să mai caute. Îşi dorea o fiinţă mai nevinovată.

Şi care să fie şi o persoană voluntară, isteaţă de felul ei, îndrăzneaţă şi să provină dintr-un mediu cu profunde convingeri religioase. Matroana îi răspunse că, dacă-şi dorea o persoană pe care o întâlnise deja, să-i dea măcar un nume ori să-i spună unde s-o caute. El o asigură că nu întâlnise niciodată felul acela de fată, aşa că ea „să mai caute“. Îi dădu şi nişte bani, iar matroana plecă, dar scuturând a neîncredere din cap.

Apella se trânti pe pat şi, epuizat cum era, se cufundă într-un somn adânc. Se trezi a doua zi dimineaţă şi află de la servitor că regele Irod voia să ştie dacă medicul roman sosise ori nu. Îi trimise vorbă regelui că urma să plece el însuşi în Galileea chiar în ziua respectivă, ca să afle ce se întâmpla cu medicul, de nu venea mai repede.

În mod normal, ar fi dat fuga la rege, ca să-i afle porunca prin viu grai. Acum, simţindu-se minunat, fiindcă era intangibil, îşi făcu baia de dimineaţă, îşi luă prânzul pe îndelete, apoi se urcă pe cal şi porni spre fortăreaţa Antonia.

Cei cincizeci de soldaţi romani, în frunte cu Arsinus, plecaseră deja de o zi întreagă.

Cei trei călăreţi desemnaţi să-l însoţească pe Apella erau pregătiţi şi-l aşteptau, cu armele pe umeri şi hrana pusă bine în desagii atârnaţi de şei.

La scurt timp după aceea, toţi patru ieşiră în galop din oraş, pe poarta zisă „a sirienilor“, pentru că drumul care

pornea de acolo ducea spre Damasc şi Antiohia. Se îndreptară spre nord.

*

Toată ziua aceea şi în ziua următoare, o ţinură tot într-un galop, schimbând caii la Engannim, punctul de trecere prăfos dintre Iudeea şi Galileea. De îndată ce trecură dintr-o regiune într-alta, îi apucă o ploaie zdravănă.

Apoi, nişte călători care veneau dinspre nord îl informară pe Apella că răzvrătirile fuseseră înăbuşite la Cezareea şi la Sepphoris, dar continuau în alte orăşele de pe coastă. Ploaia, în schimb, căzând în mod cu totul neobişnuit în această perioadă a anului, le mai domolise mânia răzvrătiţilor, care preferau să se adune la sinagogile locale şi se mulţumeau să-i adreseze regelui petiţii.

Nimeni nu avea propriu-zis veşti de la Nazaret.

Dacă nu existau veşti, era bine. Uşurat că nu auzise nimic de rău, Apella se îndreptă mai departe spre nord cu escorta lui călare.

Drumul începu să urce către zonele mai înalte, dar încă se putea merge bine pe el. Străbătând ploaia la galop, Apella ajunse din urmă trupele comandante de Arsinus, care nu mărşăluiau în momentul acela, ci se aliniaseră de-a lungul drumului şi se uitau ţintă spre un munte din apropiere.

Un nor se oprise chiar deasupra vârfului acelui munte şi fulgerul străpungea printr-o crăpătură a norului, ca şi cum ar fi fost o privire furioasă care ar fi ţâşnit dintr-un ochi care clipea.

Arsinus desfaşurase o hartă şi o cerceta cu atenţie, la adăpostul unui scut pe care un soldat i-l ţinea deasupra capului, ca să-l protejeze şi pe el, şi harta de ploaia torenţială. Apella îşi struni calul chiar lângă el. Comandantul îi povesti că, după trei zile de marş continuu, oamenii săi se târau în coloană, mai curând moţăind în picioare, când cei din primele rânduri fuseseră treziţi de strălucirea scânteilor spre care se îndreptau.

Fulgera într-un ritm atât de regulat, încât soldaţii se minunaseră şi se opriseră. Câţiva intraseră în panică.

Alţii se ţinuseră cu firea şi se apucaseră să numere fulgerele cu voce tare:

— *Unus, duo, tres, quattuor, quinque, sex, septem*!...

Pentru romani, şapte era un număr cu valenţe magice. Nimeni nu mai văzuse vreodată să fulgere de şapte ori la rând, şi pe urmă de alte şapte ori, şi de alte şapte ori...

— Priveşte, îi spuse Arsinus, arătând cu mâna înmănuşată către vârful muntelui.

Fulgerele încetară, de parcă s-ar fi oprit să-şi tragă sufletul. Dar nu trecu mult şi au luat-o de la capăt şi soldaţii le numărară din nou: ... şase, şapte. Unul dintre ei izbucni în plâns, lăsând să i se risipească încordarea acumulată.

Arsinus îi povesti lui Apella că, în noaptea dinainte, în timp ce legionarii săi îşi înălţau corturile, aşa cum le ordonase el, unul dintre ei îi raportase că undeva în depărtare, la orizont, se vedea cum fulgera de câte trei ori. Muntele, care acum se vedea mai de aproape, se văzuse şi cu o noapte înainte, chiar dacă era mult mai departe. Şi fulgerul lovea în mod regulat, una-două-trei, una-două-trei, de parcă ar fi fost un sistem de semnalizare. Nimeni nu ştia să fi fost un punct de semnalizare instalat de ei, de romani, tocmai acolo, hăt-sus, în vârful acelui munte. Arsinus le ordonase oamenilor săi epuizaţi să-şi lase suliţele, scuturile şi orice alte unelte metalice în afara corturilor, pentru eventualitatea în care fulgerele ar fi început să se apropie. Soldaţii îşi mâncaseră porţiile de hrană rece şi se culcaseră.

În dimineaţa aceea, îşi continuaseră marşul până când rândurile din faţă observaseră alte şi alte fulgere, şi de astă-dată în serii de câte şapte.

Apella încercă să-şi aducă aminte ce-i spusese Ascanius demult de tot despre simbolismul numărului şapte. Roma era construită pe şapte coline? Dumnezeu creasе lumea în şapte zile, şase pentru creaţia propriu-zisă şi una pentru odihnă?

— Trebuie să le ofer oamenilor mei o explicaţie, îi spuse Arsinus. Poate ştii domnia-ta vreuna, *eques*?

Apella îşi facu puţină ordine în gânduri. Apoi ceru să-i fie adusă o tobă, se urcă pe ea şi zise cu glas tare:

— Soldaţi ai centuriei a treisprezecea — *Terdecima*! Ceea ce vedeţi acolo este o *theophaneia*, o manifestare nemijlocită a lui Dumnezeu! În calitate de reprezentant al lui Cezar în această parte a lumii, sunt mai mult decât bucuros că voi, aceştia, cincizeci de cetăţeni romani sunteţi martorii ei!

Impetuozitatea lui avu de îndată efect asupra celorlalţi. Soldaţii făcură cerc în jurul tobei şi Apella îşi continuă explicaţiile, spunându-le că teofania prevestea înnoirea. Că Roma se afla în pragul unei extraordinare înnoiri şi că protagonistul acesteia nu era nimeni altul decât Cezar însuşi, care dădea semne de divinitate. *Caesar aequat Deus* — Cezar e totuna cu Dumnezeu, proclamă el în cele din urmă.

Pe urmă, îi asigură pe soldaţi că tot ce aveau de făcut la Nazaret era să patruleze pe străzi şi să aibă grijă ca localnicii să rămână liniştiţi, iar drumurile — ferite de primejdii. Fără lupte. Cu un sentiment de uşurare, soldaţii strigară *ave*!*,* un salut rezervat celor mai puternici conducători. Apella coborî de pe tobă şi-i făcu semn lui Arsinus să-i aducă harta.

— Iertaţi-mă, *eques*... îi spuse un tinerel cu însemnele scribilor militari pe piept, care-i tăie calea.

— Ce este? întrebă Apella pe un ton prietenos.

— Nu vreau să pară că lezez divinitatea lui Cezar, însă fulgerul de colo parcă loveşte mult prea regulat, ca să nu fie o mână de om la mijloc. Noi avem în armată catapulte care pot azvârli smoală încinsă. Nu cumva sunt asemenea maşinării pe vârful muntelui acela, care aruncă mingi de foc?

— Câte crezi c-ar trebui să fie, catapultele, ca să arunce în felul ăsta, nenumărate serii de câte şapte lovituri? Îi întoarse Apella întrebarea, zâmbind.

— Păi, ce să fie, atunci? insistă scribul. Dacă e vreun secret militar, spuneţi-ne aşa, *eques,* şi nu vă mai deranjez cu întrebările. Dar natura nu e niciodată în aşa măsură de previzibilă, nici de regulată.

— Mie, unul, acele fulgere mi se par de-a dreptul divine, zise Apella şi arătă cu degetul spre munte.

Acesta se porni din nou: unul, două, trei... „Patru“, scandară soldaţii, anticipând cel de-al patrulea fulger, după care se auzi un icnet adunat din cincizeci de piepturi deodată. Seria de fulgere se oprise la trei, ca un ochi care n-ar mai fi clipit, ci s-ar fi închis brusc. Militarii izbucniră într-un râs nervos şi sacadat. Urmă o altă serie: unul, două, trei...

— Se joacă cu noi, şopti unul dintre legionari.

— Cine „se“ joacă? Întrebă Apella.

— *Deus ignotus* — Zeul necunoscut, zise omul, mai mult pentru sine.

— Ăla-i Cezar! strigă un alt legionar. Cezar, care ne face cu ochiul din vârful muntelui ăluia!

El zisese în glumă, dar toţi ceilalţi începură să râdă şi să zbiere, iar starea de spirit generală deveni una de bună dispoziţie. Singur scribul rămăsese nemulţumit:

— Ar trebui să ne spuneţi despre ce este vorba, *eques*, bombăni el furios. Militarii noştri sunt capabili să organizeze un asemenea spectacol de lumini. Întrebarea este: de ce?

Soldaţii se adunară în jurul lui Apella şi al scribului, dându-şi coate şi hlizindu-se:

— Dă-i drumul, Lodus Geminus, zi, ca s-auzim şi noi ce ai de zis, îi strigară ei, pentru care se vedea clar că scribul făcea notă aparte în cadrul unităţii, dar Lodus Geminus le răspunse cu glasul marcat de supărarea care-l însufleţea:

— Camarazi, ascultaţi-mă! Dacă e vorba să renunţăm la republică şi să acceptăm domnia lui Cezar, nu-i nevoie să ni se spună poveşti despre divinitatea lui Cezar, că doar nu suntem copii. Ar trebui să se organizeze un referendum printre cetăţeni şi să acceptăm tirania, cu condiţia ca familiile noastre să trăiască în linişte şi să avem cu toţii

burţile pline! Dar de ce să ne prefacem că Roma se schimbă din voinţa unui zeu? Este voinţa lui Cezar şi nimic altceva...

— Din partea mea, să fie, îl întrerupse unul dintre legionari. Numai să aibă grijă Cezar să mă plătească mai bine!

— I-am cerut lui Cezar ca toate soldele militarilor să fie majorate cu o pătrime! interveni şi Apella.

Auzindu-l, Arsinus se alătură şi el ovaţiilor generale. Dar scribul protestă în continuare:

— Şi dacă eu nu cred în divinitate, ce? Înseamnă, oare, că-l trădez pe Cezar? — şi se întoarse către ceilalţi soldaţi: Când un camarad al vostru cade mort pe câmpul de luptă, credeţi că-i pasă vreunei divinităţi? Sau că are habar de asta?

Numai că aici se dovedi că n-o nimerise bine:

— Dumnezeu e cel mai bun prieten al soldatului! zbieră un legionar căruia îi lipseau toate degetele de la mâna stânga.

— Iupiter ne veghează! strigară alţii.

— Ce-zar, Iu-pi-ter!

— Cezar este Marte!

— Ce-zar, Dum-ne-zeu!

— Tu eşti un simplu scribălău, Lodus Geminus. Noi ne aruncăm în luptă, iar tu te ascunzi în căruţa cu provizii, cu hârţoagele tale!

— Am un frate geamăn, pe care l-au jugănit părţii. Cum l-a vegheat Iupiter? întrebă Lodus Geminus cu disperare în glas.

Apella tresări; îşi aminti de celălalt Lodus, militarul mutilat de la infirmeria din Cezareea. Într-adevăr, soldatul de atunci şi scribul de acum semănau între ei.

— Toată compasiunea mea pentru fratele dumitale, îi spuse el tânărului. Trebuie să respectăm sentimentele tuturor, inclusiv ale dumitale, care nu eşti cu nimic mai puţin brav, dacă faci muncă de scrib — şi-l bătu pe umăr părinteşte. Apoi îşi ridică vocea şi le spuse tuturor

legionarilor de faţă: După ce intru în politică, voi, luptătorii Romei, veţi fi preocuparea mea de căpătâi!

În timp ce toţi îl ovaţionau — *Ave*! *Ave*!—, el se îndreptă spre harta desfăşurată de Arsinus.

Pe harta intitulată *Navaria,* adică târgul Nazaretului, acesta era înfăţişat la jumătatea drumului dintre mare şi deşert şi compus dintr-un talmeş-balmeş de case cu acoperişurile plate, de petece de vie şi loturi de grădini.

Dincolo de poarta sa răsăriteană, se înălţa un munte acoperit, ca un arici, cu copaci udaţi întruna de ploaie şi dominat de un nor din care ţâşneau fără întrerupere fulgere ca nişte dinţi de ferăstrău.

Un topograf militar scrisese, lângă desenul cu pricina: *Mons Fulminis* — Muntele Fulgerului. Punându-şi degetul mare pe hartă, Apella măsură unde se aflau: la mai puţin de o zi de mers depărtare de Nazaret.

— Lasă-ţi oamenii să-şi mănânce prânzul de pe-acum, îi spuse el lui Arsinus. Dă-le porţii duble.

Apoi, începu să se plimbe printre soldaţii care mâncau, spunându-le insistent să nu mai sară în picioare şi să ia poziţia de drepţi ori de câte ori se oprea în faţa unuia dintre ei. Cu gura plină, îi strigară din nou *ave*! şi-l răsplătiră cu aplauze pentru simplitatea şi optimismul său, care li se păreau atât de reconfortante. Îl întrebară despre teofanie şi explicaţiile lui nu li se părură deloc trase de păr. Îl întrebară şi despre Roma, pe care cei mai mulţi dintre ei n-o văzuseră niciodată: erau romani prin naştere, dar se născuseră prin multele colonii ale Romei.

Apella se simţi peste măsură de mulţumit. Cincizeci de cetăţeni romani puteau depune mărturie că asistaseră la ploile căzute într-un moment al anului în care nimeni nu se aştepta la ele şi la ritmul prea puţin obişnuit în care cădeau fulgerele. Le ceru soldaţilor să păstreze un moment de reculegere în amintirea camarazilor căzuţi în luptă. Lodus privi şi el în pământ, la fel ca toţi ceilalţi, în timp ce câteva glasuri gâjâite strigau numele camarazilor morţi. Numele fratelui său — se gândi Apella — mai avea puţin până să

sporească pomelnicul morţii. Se simţi cuprins de un val de tristeţe, dar şi-l reprimă, uitându-se la comandantul Arsinus şi facându-i semn cu capul: să mergem.

Ochiul cel mare de pe munte clipea şi arunca scântei în continuare.

*

Începu să plouă din nou. Nu prea tare, dar insistent. Aerul se făcuse răcoros de-a binelea. Soldaţii înaintau fară vreun impediment. Dădură ocol muntelui până când le apărură în faţă crângurile de salcâmi setim, apoi zidurile oraşului.

Apella îşi încordă privirile obosite. La prima vedere, prin burniţă, pe ziduri nu părea să fie picior de om care să le apere.

Dintr-odată, se înălţă în scările şeii. De fapt, peste zidurile crenelate atârnau trupuri inerte de oameni. Ce-i asta? — se întrebă el, oripilat. Şi unde-i fata?

Se aşteptase să-i vadă, pe fata aceea şi pe rudele ei, sosiţi dinaintea porţii, pentru întâlnirea cu el, în timp ce orăşelul ar fi fost numai un zumzet de la pregătirile pentru nunta despre care vorbea toată lumea.

Văzu porţile propriu-zise crăpate şi smulse din ţâţâni şi se auzi strigat de două glasuri în acelaşi timp:

— *Eques*! *Eques*!

Erau vizitiul Hillel şi legionarul în paza căruia îl lăsase şi amândoi alergau înspre el. Hillel purta un coif roman peste acoperământul său de cap evreiesc şi peste pletele lungi.

Epuizaţi şi vorbind amândoi în acelaşi timp, îi povestiră că Şalafta şi Aaron se încăieraseră într-o adevărată bătălie în noaptea din ajun. Străzile Nazaretului se umpluseră de morţi din ambele tabere. Şalafta ieşise învingător, în cele din urmă: le luase ostatice pe nevasta şi pe fata lui Aaron şi se baricadase cu ele cu tot la teascul de ulei al celor două văduve. Mai rămăseseră, totuşi, supravieţuitori în târg, dar aceia, puţini, se ascundeau în beciuri. Cât despre Aaron, scăpase cu fuga în deşert...

— Unde-i fata? îi întrebă Apella şi-l apucă pe Hillel de umeri. Apoi, strângându-şi calul între genunchi, îl săltă pe Hillel de la pământ şi repetă: Unde-i fata?

— Jumătate dintre ei au ajuns deja înapoi... azi-dimineaţă... peste munte... Ioachim şi Ana sunt la han..., îngăimă Hillel, mai înfricoşat de furia trimisului roman, decât de puzderia de morţi aliniaţi pe zidurile aşezării.

Apella îl lăsă jos şi-i ceru să mai povestească o dată, dar mai încet şi mai exact. Hillel era, însă, atât de zdruncinat, încât Apella cu greu putu să priceapă că Ioachim şi ai săi fuseseră atacaţi, dar nu de Aaron însuşi, ci de fiul său, Ieraş... Că, în lupta care avusese loc, Ieraş fusese omorât...

— Şi fata? scrâşni Apella printre dinţi.

Hillel ridică din umeri. Nu ştia.

Nu se poate să mă simt în felul ăsta, îşi spuse în sinea lui Apella. Şi în orice caz, nu în legătură cu o femeie pe care n-am văzut-o decât o singură dată. Dar, de fapt, *ce* anume simt? se miră el.

— Du-te şi cutreieră străzile, îi ordonă el unuia dintre călăreţi. Spune-le celor care au rămas în viaţă, indiferent cine ar fi ei, să iasă din ascunzişuri, că nu mai au a se teme de nimic.

Călăreţul îi dădu pinteni calului şi se năpusti printre porţile smulse din ţâţâni, strigând în gura mare:

— *Pax Romana*! *Pax Romana*!

Chipuri palide şi supte începură să se arate pe deasupra zidurilor, chipuri de bătrâni şi copii, ca nişte fantome, care le făcură semn cu mâna salvatorilor în uniforme romane.

*

Unde era? Ce i se întâmplase? — parcă nu se mai putea gândi la nimic altceva.

În curtea hanului, zăceau claie peste grămadă o mulţime de trupuri în zdrenţe pline de noroi, prăbuşite în diverse poziţii. Unii adormiseră aşa, storşi de puteri. La prima vedere, Apella nu recunoscu pe nimeni.

Apoi, însă, îi dibui pe Ioachim şi Ana, care se strângeau în braţe unul pe altul.

Ioachim îl recunoscu şi el pe Apella şi le strigă tuturor celor din tribul său că, iată, romanul care le adusese iertarea din partea regelui sosise. Toate acele spectre parcă reveniră la viaţă. Plângând, se adunară în jurul trimisului roman, care îşi înălţă glasul şi le spuse cu tărie că el de-acum sosise, iar ei nu mai aveau de ce să se teamă.

Medicul de la Roma, Celsus, îi fixa unui bărbat cotul frânt în aţele improvizate din câteva beţe.

O femeie din târg, tânără şi însărcinată, se plimba de colo-colo, împărţindu-le oamenilor căni cu lapte de capră. Xilos, parcă mai treaz decât îl văzuse Apella vreodată de când îl cunoştea, mergea şi el în urma ei, împărţind bucăţi de pâine.

Înghiţindu-şi nodul din gât, Apella îi întrebă pe Ioachim şi pe Ana unde era fata lor.

— A rămas pe munte cu soţul ei, răspunse Ana.

Cu soţul?

Apella se îndepărtă câţiva paşi. Îi facu semn lui Hillel să se apropie din nou şi-l întrebă ce ştia despre asta. Hillel îi spuse că Iosif, cioplitorul de chipuri, le ieşise în întâmpinare, în deşert, membrilor tribului şi le-o ceruse de nevastă pe fată. Iosif şi Mariamne, soţia lui, nu coborâseră încă de pe munte. Liniştit şi, totuşi, iritat de veştile primite — pentru cineva considerat cam încet la minte, s-a mişcat destul de repede, se gândi el —, Apella întrebă cine era femeia însărcinată. Hillel îi spuse că era o verişoară de pe partea lui Ioachim, pe nume Elşeva, şi că ea şi bărbatul ei locuiseră câtva timp în casa rabinului Ioachim.

Medicul se apropie şi el, ştergându-şi fruntea de sudoare. Îi spuse lui Apella că de câteva ceasuri tot repara entorse şi fixa membre rupte, la care Apella îl luă peste picior:

— Adică ştii să fii şi medic de-adevăratelea uneori, nu?

— Uneori, rânji Celsus. Aşadar, ai de gând să-i prezinţi lui Cezar ca fiind o teofanie toată povestea asta?

— Ba bine că nu, iar domnia-ta o să faci bine să confirmi sub jurământ că exact aşa s-au petrecut lucrurile.

Celsus clătină din cap şi se întoarse la oblojitul refugiaţilor care mai gemeau. Apella îl chemă pe Hillel şi-l expedie la teascul de ulei, ca să-i spună lui Şalafta să le dea drumul celor două femei ostatice şi să-l ameninţe că, dacă nu, avea să fie arestat şi acuzat de rebeliune. Şi tot el, Şalafta, urma să furnizeze hrană şi băutură atât pentru soldaţii romani, cât şi pentru refugiaţi.

*

După câteva ceasuri, Apella se afla în curtea casei lui Ioachim şi se uita la stâlpul porţii, pe care fusese însemnată ca pe răboj creşterea în înălţime a fetei rabinului.

Elşeva şi Zaharia îi primiseră pe Ioachim şi Ana, după toate aparenţele, cu mare bucurie.

Dăduseră fuga să mulgă vaca şi prinseseră câţiva pui pe care aveau să-i taie. Pe urmă, se repeziseră spre romanul acela cu privirile sumbre şi gânditoare, asigurându-l că ei doar avuseseră grijă de casa lui Ioachim, cu toate că mai lipseau nişte mobile şi nişte unelte, furate de vecini. Elşeva mai avea câteva coşuri pe bărbie, care deloc nu se potriveau cu aspectul ei roditor şi cu burta umflată ca un pepene. Apella îi ură să aibă o sarcină uşoară. Poate fiindcă el îi vorbise în aramaică, ea se lumină toată la faţă şi-i mărturisi că „îngerul Gabriel“ o anunţase că avea să dea naştere unui copil.

— Eu şi Zaharia ne pierduserăm orice speranţă, îi spuse ea. Doar am douăzeci şi şase de ani, dacă vă vine să credeţi aşa ceva — la care Zaharia, care chelise prematur şi năduşea din abundenţă, zâmbi şi încuviinţă din cap că aşa era. Îngerul Gabriel trebuie să vină şi pentru Mariamne, adăugă Elşeva.

— Şi cum arată îngerul ăsta? îi întrebă Apella.

Cei doi se uitară la trimisul roman cu cea mai sinceră convingere cu putinţă şi dădură să vorbească amândoi deodată. Elşeva se opri şi-l aşteptă pe Zaharia să spună el,

cu toate că se bâlbâia rău de tot şi cu mare greutate reuşi să explice, mai mult silabisit, că îngerii erau nişte fiinţe cu aspect de om, dar cu aripi, pe care Dumnezeu îi trimitea să le aducă oamenilor veştile bune. Dar dacă, se băgă în vorbă Elşeva, Dumnezeu însuşi se afla în trupurile îngerilor? — ceea ce-i smulse lui Zaharia o grimasă de-a dreptul neplăcută. Deşi prins în mrejele chestiunii, Apella nu putu să nu audă că, lângă şopronul de lucru, avea loc o ceartă.

Se întoarse şi-l văzu pe Ioachim icnind de durere, în timp ce se chinuia să lege nişte sfori de partea de jos a mânecilor de la veşmântul său, iar Ana încerca să-l apuce de mâinile zdrobite. Femeia se uită la el şi-i ceru ajutorul din priviri, iar Apella se grăbi să ajungă la bătrânul ei soţ:

— Nu-i nevoie să mai urci iarăşi pe munte, *rabbi.* Mă duc eu s-o caut pe fiica dumitale. Nu le mai pot cere soldaţilor să vină cu mine, fiindcă de trei zile nu fac altceva decât să mărşăluiască. Dar, dacă eşti chiar aşa îngrijorat, mă duc eu însumi s-o caut.

— Nu-i nevoie să meargă nimeni după ea, zise Ana. Doar nu e singură, e cu Iosif. Şi Iosif cunoaşte bine muntele.

— Dacă-şi mai petrec şi noaptea care vine sus, pe munte, o să-i înece ploaia, se încăpăţână Ioachim.

— Mă duc eu, insistă şi Apella, ridicându-şi privirile către ultimele raze de soare care mai străpungeau plafonul de nori şi văzând că se înnopta. Dumneata linişteşte-te, *rabbi.* Ascultă-ţi nevasta.

Apoi se întoarse în curtea din faţa casei. La poartă, două femei între două vârste, îmbrăcate modest, îi şopteau ceva lui Xilos. Cea mai în vârstă dintre ele, pe care Apella o găsi fermecătoare, părea foarte îngrijorată. Se strădui să audă ce spunea:

— Iosif..., îi şopti ea lui Xilos. Aşa-l cheamă, Iosif.

Trebuie să fie cele două văduve, îşi dădu el seama. Încearcă să-l tocmească pe grec să plece în căutarea lui Iosif. Tot întrebându-se dacă Xilos avea să le ajute, şi câţi bani avea să le ceară, se trezi el însuşi în stradă. Îi veni miros de carne friptă: câţiva slujitori se apropiau dinspre

curtea lui Şalafta, încărcaţi cu miei la proţap şi coşuri de azime calde. Apella încuviinţă din cap către ei şi se îndreptă spre poarta de răsărit a oraşului. Ajunse la corturile ridicate de militarii jumătăţii de centurie în faţa porţii şi-i facu semn comandantului Arsinus, care se înfăţişă pe dată. Îi dădu pe îndelete câteva ordine: nazaretanii să rămână înăuntrul zidurilor; medicul şi vizitiul, cu căruţa lui de aprovizionare, să nu fie lăsaţi să plece de capul lor; oricine ar produce vreo tulburare să fie arestat fară multă vorbă.

— Asta-i tot. Acuma, dă-mi, te rog, mantaua dumitale, conchise el.

Arsinus îşi dădu jos mantaua lungă, militărească, a cărei glugă era deja leoarcă de ploaie, şi Apella şi-o trase peste umeri.

— Ce-aveţi de gând, *eques*? îl întrebă comandantul. Unde vă duceţi?

— N-are importanţă. Până la cântatul cocoşului, sunt înapoi — şi plecă.

*

Obosit cum era, încercă să se menţină treaz, concentrându-şi atenţia asupra unei probleme intelectuale. Se gândi la fragmentul din cartea denumită *Facerea*, la care zăboviseră, el şi Ascanius, pe parcursul atâtor nopţi îndelungate de studiu.

Îşi aminti de învăţăcelul care pusese toată povestea sub semnul întrebării, cu logica inocentă a romanului tânăr şi neştiutor.

În grădină, după ce i se scosese o coastă, cel dintâi bărbat se trezise în prezenţa celei dintâi femei. Atât de frumoasă era şi atât de diferită de el, ca forme, încât bărbatul fusese copleşit de curiozitate: ce fel de fiinţă mai era şi aceea? Ce fel de tovărăşie urma să-i ţină lui?

Dar curiozitatea celui dintâi bărbat, îi argumentase Ascanius lui Apella, fusese cu mult depăşită de curiozitatea Creatorului însuşi. Infinit mai surprins şi mai tulburat fusese

Dumnezeu de ceea ce crease — şi mai nerăbdător să păstreze noua fiinţă în puterea sa.

Pentru că Dumnezeu crease femeia după chipul şi asemănarea sa şi, totuşi, se părea că rezultatul creaţiei sale nu era deloc după chipul şi asemănarea sa. Ca bărbat roman ce era, tânărul Apella nu putea să-l conceapă altfel pe Dumnezeu, decât fiind bărbat. Numele lui Dumnezeu erau bărbăteşti. Atributele lui erau bărbăteşti. Până şi mânia lui suna bărbăteşte.

Şi, iată, Dumnezeul-bărbat crease o femeie.

Şi devenise brusc fascinat de ea şi mirat de intenţiile ei neaşteptate, dintre care pe unele, şocante până şi în viziunea lui, a lui Dumnezeu, cu greu le putea ghici.

De aceea i se păruse foarte important s-o păstreze în puterea lui. Iată de ce îi interzisese în mod explicit să întreprindă orişice în direcţia cunoaşterii de sine. Interdicţia fusese extinsă şi asupra bărbatului, deşi bărbatul — din câte înţelesese el, Apella — nu se arătase niciodată foarte doritor de cunoaştere. În rezumat, aşadar, Dumnezeu îşi aşezase creaţiile supreme într-o grădină, împreună cu fructul oprit şi cu un şarpe vorbitor. După care, plecase la treburile lui! Oare mirarea lui, după ce faptul avusese loc, nu se dovedise ipocrită? Oare indignarea lui nu fusese nedreaptă şi disproporţionat de mare faţă de amploarea vinovăţiei?

Pe scurt, nu se poate spune, oare, că Dumnezeu le întinsese o cursă celor dintâi oameni?

Dar de ce? Şi care era sensul adevărat al acelei naraţiuni străvechi?

Ascanius nu avusese răspunsuri la aceste întrebări. Îşi mărturisise propria mirare, apoi schimbase subiectul, trecând la relaţia etern-inegală dintre bărbat şi femeie. Ce mai scrânciob al inimii! Când unul e sus, celălalt e jos! Când sunt unul fară celălalt, li se face un dor cumplit unul de altul, dar nici nu se reunesc bine, că şi încep să se certe! Bărbaţii se tem de femei. Femeile sunt înspăimântate de bărbaţi.

Şi totuşi, de îndată ce rămân singuri, fiecare plânge după celălalt, şi nu oricum, ci cu patimă şi cu o nădejde visătoare,

pentru că fiecare, în absenţa celuilalt, nu se simte cu adevărat viu. În schimb, fiecare, în prezenţa celuilalt, nu se simte cu adevărat în siguranţă.

De ce le-o fi complicat Dumnezeu felurile de-a fi într-un asemenea hal? Mare ciudăţenie — incredibil de ispititoare.

În timp ce luminile Nazaretului se pierdeau tot mai mult în urma lui, Apella se trezi la poalele muntelui. Dar nu mai putu să înainteze nici măcar un pas. Oboseala îl apăsa pe umeri, de parcă ar fi luat în spate muntele întreg. Duse mâna la *pugio*, pumnalul pe care-l purta la centură şi dădu să-l scoată din teacă, vrând să-l ridice deasupra capului şi să facă semne cu el până când legionarii l-ar fi zărit şi ar fi venit în mare grabă, să-l ia de acolo şi să-l ducă înapoi la corturi. Dar nici atât nu fu în stare, să-şi scoată pumnalul din teacă.

Se aşeză la pământ şi-şi răsuci mantaua în jurul corpului şi al feţei. Avea de gând să se odihnească doar câteva clipe.

*

Noaptea se terminase. Parcă durase doar o clipă şi, totuşi, parcă durase o lună întreagă făcută numai din nopţi, nu şi din zile.

Dormisem, cu urechile ciulite şi cu grijă, tresărind de o sută de ori, apoi liniştindu-mă din nou. Când, în sfârşit, adulmecasem dimineaţa, mi se păruse un miros divin.

Mă simţeam atât de mândră de mine însămi. Îndurasem. Nu-mi pierdusem nici răbdarea, nici speranţa. Aşteptasem şi se dovedise că aşteptarea meritase!

M-am trezit încă o dată, culcată pe pieptul lui Iosif, care sforăia.

Am zis repede o rugăciune de mulţumire: Te cinstesc şi te preamăresc, Adonai, din tot sufletul meu. Ştiam că sunt bună de sământă, numai să ne ajuţi puţin, pe Iosif şi pe mine. Aşa că ţi-ai coborât privirile spre mine şi, iată, mă simt însămânţată pe de-a întregul! Eu, slujnicuţa cea umilă — aşa sunt, umilă, şi supusă, şi ascultătoare, şi săritoare, şi vrednică! Ştiu că unii ar avea motiv să spună că nu sunt

ascultătoare, dar eu ştiu ce ştiu — şi ştii şi tu, altfel cum aş fi reuşit să-ţi îmblânzesc inima? Şi-acum, iată, sunt binecuvântată. Vai, cum îţi mulţumesc! Mi-ai săturat foamea cu bunătatea ta şi cu alte lucruri grozave! Mila ta, care s-a dovedit într-atâta de uimitoare, ţi-ai pogorât-o asupra celor care se temeau de tine, printre care mă număram şi eu, şi cel care sforăie aici, în braţele mele. Iar mânia ta i-a trăznit pe cei bogaţi, pe înşelători, pe ticăloşi, pe păcătoşi. Ah, dă-mi voie s-arunc o privire, ca să văd cum arată lumea după ce tu mi-ai îndeplinit singura mare dorinţă.

Şi-am aruncat o privire.

Ploaia se revărsase în colibă.

Podeaua era sub apă, care facea vălurele de la un perete la altul. Mai avea puţin şi-i ajungea lui Iosif în gură.

Mi-am adus aminte: către sfârşitul nopţii, Iosif mă cocoţase cu totul pe trupul său, ca să nu mă înec. Eram atât de obosită, încât dormisem aşa, pe pieptul şi pe mâinile lui încrucişate. De asta simţeam un junghi în ceafă — de la statul cu capul pe pumnii lui încleştaţi. Adonai, cum l-ai mai pus la încercare pe Iosif de-atâtea ori, făcându-l să creadă că nu era *pregătit*! Şi-acum, iată-l împlinit, aşa că şi el, de îndată ce face ochi, o să-ţi înalţe, ca şi mine, rugăciuni pline de recunoştinţă.

Amândoi aproape că pluteam pe culcuşul nostru făcut din veşminte răsucite.

Brusc, mi-am tras pe mine *klanidja* — pieptarul, care mustea de apă. Iosif a strănutat din cauza apei care-i bolborosea la nivelul gurii şi al nasului. Am apucat *punda* — traista lui de piele udă leoarcă, pe care i-am vârât-o sub cap, ca să i-l ridic ceva mai sus, după care am bâjbâit cu amândouă mâinile după izmenele lui şi, când i le-am găsit, le-am stors de apă cu toate puterile mele.

Afară s-a pornit un cârâit zgomotos de păsări.

Iosif s-a ridicat în capul oaselor şi s-a holbat la mine — eram rănită, aveam părul năclăit de apă şi tot i se părea că eram atrăgătoare. Apoi a zâmbit, pentru că era primul moment al primei zile dintr-o viaţă cu totul nouă pentru el.

Îţi mulţumesc, El Olam, în numele lui Iosif şi te rog să nu-i îngădui să uite vreodată. I-am zâmbit cât de dulce m-am priceput eu şi, în acelaşi moment, am auzit zgomot de paşi!

Cineva pleoscăia cu sandalele prin noroi.

— Iosif, cine-i afară? am exclamat eu şi, în acelaşi moment, un bărbat necunoscut s-a ivit la fereastra colibei şi s-a uitat înăuntru. Avea faţa roşie şi colţuroasă. Apoi a dispărut brusc, la fel cum apăruse. Un singur bărbat, mi s-a părut, pentru că nu auzisem paşii mai multor oameni. Iosif, du-te şi vezi cine-i afară! am repetat.

Iosif s-a ridicat în picioare, încruntat ca un soţ proaspăt căsătorit, peste care intra cineva nechemat. S-a îndreptat spre uşă, pleoscăind apăsat prin apa strânsă pe podea, a deschis uşa de perete şi s-a năpustit afară, înarmat doar cu pumnii săi încleştaţi. Atât de frică mi-a fost pentru el, c-am năvălit şi eu afară în urma lui.

Bărbatul acela necunoscut rămăsese în faţa colibei, cu picioarele înfundate până la glezne printre şerpi. Cei mai mulţi erau morţi şi se vedea clar de ce: o mulţime de ereţi se plimbau în voie peste trupurile lor şi le crăpau ochii şi le smulgeau limbile cu ciocurile. Ereţii sunt păsări gălăgioase, de obicei, dar acum, la cât de ocupaţi erau să dea cu ciocul în stânga şi-n dreapta, nu scoteau nici un sunet. Străinul — pe care nu-l mai văzusem până atunci şi care era trecut bine de cincizeci de ani, şi era urât, şi nu era evreu, pentru că-şi purta părul tuns mult prea scurt — se temea, totuşi, ca vreun şarpe să nu fi rămas viu, pentru că ne-a strigat, când ne-a văzut în uşa colibei:

— Aruncaţi-mi o frânghie, o scândură, un băţ, orice!

Iosif s-a întors înăuntru, a ieşit cu nişte veşminte de-ale noastre îmbibate de apă şi i le-a aruncat. Omul a păşit pe ele, călcând apăsat, ca să fie sigur că şerpii de dedesubt nu mai mişcau. Apoi s-a uitat la mine şi mi-a spus, glumind:

— Aha, deci tu eşti acea *parthenos*[43] despre care se tot vorbeşte — dar eu n-am înţeles cum îmi spusese, pentru că nu vorbesc greceşte, şi parcă nu-i vedeam decât ochii căscaţi de curiozitate, cu care mă privea.

De pe veşmintele noastre, a sărit pe pragul uşii, lângă noi amândoi. Ne-a turuit dintr-o suflare că se numea Xilos şi că venise împreună cu trimisul roman ai cărui soldaţi supravegheau revenirea neamurilor mele la casele lor. Când am auzit de la el că tatăl şi mama mea îşi recăpătaseră deja curtea şi casa, mi-a venit să plâng de bucurie: Ah! *osana*, amin, *selah*!

— Aaron urcă pe munte chiar acum, a continuat grecul. Vă caută, pe tine şi pe Iosif. Ar fi bine să-ţi pui hainele mele, *parthenos* — la care eu m-am uitat la el cu o privire toantă:

— De ce să fac eu aşa ceva?

— Pentru că aşa, îmbrăcată în haine bărbăteşti, poţi să treci pe lângă Aaron şi să fugi spre oraş, a zis el şi a început să-şi desfacă bumbii de la cămaşă, scormonind cu privirile prin *klanidja* mea roasă. Ce zici, îmi plăteşti, acolo, de pildă o mie de şekeli că ţi-am salvat viaţa? Sau poate c-am salvat chiar două vieţi, a rânjit el şi a făcut semn cu mâna către burta mea. Te pomeneşti că te-ai umplut deja de sămânță, *parthenos*?

Iosif şi-a strâns pumnii şi s-a uitat urât la mine, vrând să-mi spună, probabil: De-acum eşti măritată, n-ai tu treabă să-i răspunzi nerodului ăstuia, îi răspund eu, că eu sunt bărbatul — şi s-a stropşit la Xilos:

— Ce tot vorbeşti acolo? Unde-i Aaron?

— Mai are puţin şi ajunge pe creastă.

— Vino, mi-a spus Iosif şi m-a apucat de mână.

S-a uitat după vreo porţiune de pământ fară şerpi şi a pornit în pas grăbit, în direcţia opusă faţă de cea în care se găsea creasta. Eu l-am tras înapoi de braţ şi l-am oprit.

---

[43]) Fecioară *(gr.),* epitet atribuit, în Antichitate, zeiţei Atena, a cărei statuie realizată de Fidias şi intitulată *Athena Partbenos* era instalată în templul Parthenon din actuala capitală a Greciei.

M-am uitat în jur şi nu mi-a venit să cred ce vedeam în faţa ochilor. Muntele...

Furtuna schimbase cu totul faţa muntelui. Toate vârfurile de stânci mai mici şi porţiunile mai joase ale crestei ajunseseră parcă pe fundurile unor crevase. Sute de copaci fuseseră smulşi din rădăcini. Peste tot zăceau animale moarte şi toate cărările dispăruseră.

Am auzit apropiindu-se mulţi oameni, după cum gâfâiau şi înjurau de zor. Mi s-a părut că urcau din amândouă părţile crestei pe care se înălţa coliba.

— Vino pe-aici, a hotărât Iosif, iar grecul s-a pus în faţa noastră, ca să ne ţină pe loc.

Iosif l-a îmbrâncit pe grec. Eu m-am întors, înnebunită de frică, şi am fugit către cea mai apropiată muchie a falezei.

L-am simţit pe Adonai foşnind în jurul meu, învăluindu-mă ca o umbră, de teamă să nu fac cine-ştie-ce. M-am gândit: Vai de mine, Adonai, cum se vede că eşti bărbat! Dacă erai şi tu ceva mai mult femeie şi te îngrijeai de toate mărunţişurile, poate că-l opreai şi pe Aaron, dar nu mă plâng eu acum, departe de mine gândul ăsta! Numai să ne scoţi şi din necazul care ne aşteaptă! Iosif alerga după mine, strigându-mi să nu mă las văzută pe marginea crestei, dar unde anume pe creastă eram în siguranţă? El fugea spre mine, iar Xilos fugea după el, strigând ceva legat de bani. La un moment dat, am auzit o bufnitură înfundată şi m-am uitat peste umăr. Iosif îl trântise la pământ.

M-am uitat în lungul crestei. Printre copacii dezrădăcinaţi, urcau cel puţin zece oameni, înotând prin noroaie. În fruntea lor, se afla însuşi Aaron, pe care l-am văzut cu o limpezime uimitoare, pentru că în aer nu mai plutea nici fir de praf, după toată ploaia care căzuse în ultimele ceasuri. Aaron a călcat pe un şarpe. Nu ştiu dacă era viu sau mort, dar l-am văzut pe Aaron sărind cât colo şi l-am auzit urlând de spaimă. Grecul a strigat şi el:

— Vorbesc eu cu Aaron şi-l conving să se întoarcă de unde a venit. Două mii de şekeli?

Aaron mă zări şi porni la fugă înspre mine. Vedeam totul cu o limpezime înfricoşătoare, la fel ca în ziua aceea în care fusese omorâtă cu pietre tânăra mireasă. Vedeam totul pe versantul muntelui în jos şi, de acolo, peste câmpia Nazaretului şi Nazaretul însuşi.

L-am văzut şi pe trimisul roman, care pornise urcuşul de unul singur şi se afla la o bucată bună de drum în urma lui Aaron şi a ciracilor lui. Urca lent, ca şi cum abia s-ar fi trezit din somn şi nu se ţinea prea bine pe picioare. Uitându-se în sus, i-a zărit pe Aaron şi ai lui; şi-a tras din teacă sabia şi a început şi el să alerge pe munte în sus.

Iosif m-a luat de braţ şi a încercat să mă tragă dincolo de muchia crestei. Aaron l-a zărit pe Iosif de jos, de unde era el, şi le-a strigat oamenilor săi:

— Uite-l acolo pe ucigaşul copilului meu! Daţi cu pietre-n el!

Dar eu mi-am spus în sinea mea: Nu, Adonai, nu, nu şi iar nu! Nu vreau să mai văd pe nimeni murind sub ochii mei!

În momentul acela, pământul a început să se mişte şi să vuiască.

Cu un zgomot asurzitor, muntele Barak s-a scuturat, şi-a desfăcut măruntaiele şi a scos la iveală două noi creste, care s-au întins şi au muşcat din câmpia Nazaretului, ca nişte braţe gigante acoperite de mâneci pe măsura lor, făcute din pământ zvâcnitor şi colţuri de stânci.

Eu am fost trântită la pământ şi aruncată iarăşi în sus, aşa c-am reuşit să cad înapoi în picioare. Când mi-am regăsit echilibrul, eram atât de speriată şi-mi dădeam seama că zbieram din toate puterile, dar cine să mă fi putut auzi, când pământul vuia în aşa hal? M-am uitat după Iosif, dar nu l-am văzut nicăieri în jurul meu. Într-un târziu, am reuşit să-l zăresc: fusese doborât şi el şi acum se rostogolea la vale, către cele două creste gemene care înaintau către Nazaret, sfâşiind valea uscată care despărţea muntele de aşezare. La un moment dat, cutremurul l-a lăsat în urmă pe Iosif, care a încetat să se mai rostogolească, şi s-a îndreptat ca un val uriaş, încreţit, către Aaron şi oamenii lui. Cu toţii au luat-o la

fugă ţipând, gândindu-se numai cum să-şi salveze vieţile. În urma lor, pământul se frământa ca un aluat. Pe toţi i-a trântit şi i-a aruncat înapoi în picioare. L-am văzut pe Aaron împiedicându-se: a căzut, s-a ridicat, a fugit mai departe în jos.

Am fugit şi eu după Iosif, cu ochii înceţoşaţi de norii de praf, gândindu-mă unde putea fi. L-am găsit căzut cu faţa în jos. Aş fi vrut să-mi întorc privirile în sus — nu te las, Ha-şem, să mi-l iei, nu mai accept să moară nimeni, chiar dacă aşa vrei *tu*! —, dar îmi era mult prea frică să nu moară chiar acolo, în faţa mea. L-am izbit zdravăn cu pumnii în umeri. Iosif s-a ridicat în picioare, împleticindu-se. Atunci s-a declanşat a doua zguduitură a pământului. Uriaşă a fost şi atât de puternică, de parcă nu se mai sfârşea. Ne-am luat în braţe, Iosif şi cu mine, şi el urla cu gura căscată, eu la fel, dar nu auzeam nimic altceva, decât vuietul pământului care se mişca. Iosif avea pe faţă un fel de mască de praf. Mă ţinea strâns cu amândouă braţele, dar tot era un adăpost firav. Muntele parcă se azvârlea spre Nazaret cu toată fiinţa lui şi undeva, mai jos de locul în care eram noi, parcă frământarea era şi mai furioasă — chiar acolo unde era trimisul roman. Mai avea puţin şi-l înghiţea cu totul. L-am văzut uitându-se în sus, cu o privire concentrată, închipuindu-şi că, dacă reuşea să urce înspre un loc mai înalt, ar fi scăpat de vâltoarea de sub picioare.

Ce mai bărbat! m-am gândit fară să vreau, în timp ce el îşi înfigea sabia în pământ şi se sprijinea de ea ca să urce, apoi o înfigea câţiva paşi mai sus, şi iar, şi mai sus — ai fi zis că era un înot straniu împotriva unei vâltori nu de apă, ci de pământ.

Muntele îşi întindea braţele către Nazaret... Nu mă mai uitam la ce se întâmplase cu Aaron şi cu oamenii lui, mă uitam la cum se apropia zvârcoleala pământului de corturile soldaţilor romani, care stăteau cu toţii lângă ele, unii cu suliţele îndreptate spre zidurile târgului, alţii încleştându-şi braţele între ei, ca să se sprijine între ei când i-ar fi lovit cutremurul. Pe ziduri, nazaretanii, ca şi romanii de alături,

stăteau şi se uitau cu gurile căscate... Nu, Ha-şem! Simte şi tu, Ha-şem, ce simt eu, fii în sufletul meu, ca să ştii că nu mai pot să pierd pe nimeni, nici măcar un singur suflet! Am pierdut destui oameni. Am pierdut-o pe Orpa, şi pe acea mireasă nefericită, şi rudele mele înjunghiate şi zdrobite cu pietre în deşert — şi pe Akam, până şi pe el! Ba chiar şi pe prinţ, şi pe el l-am pierdut! I-ai luat pe toţi, Adonai şi m-ai lăsat plângând şi cu inima însângerată pentru fiecare dintre ei! Dar acum, gata! — şi m-am ridicat, m-am aşezat cu spatele la muntele care mugea şi mi-am desfăcut braţele larg, de parcă aş fi fost gata să sar în gol...

Sămânţa din pântecul meu o simţeam prea bine, dar indiferent cât de nepreţuită ar fi fost, n-aveam de gând să dau înapoi, pentru că trăisem până atunci cu destulă durere în suflet şi cu destul sentiment al vinovăţiei! M-auzi, Ha-şem? Pe unde eşti? Mi-am închis ochii şi i-am spus acelei sămânţe: „Te port în mine, sunt mama ta, nu poţi să te descurci fară mine, aşa că fă bine şi stăvileşte moartea şi durerea, opreşte-le... imediat!“

Şi iar am căzut din picioare, dar de astă-dată pentru că toată acea mişcare s-a oprit brusc şi locul ei l-a luat nemişcarea.

Cum-necum, uite că muntele Barak încremenise.

Şi braţele pe care şi le întindea spre aşezare s-au oprit, n-au mai înaintat. Am auzit scrâşnete de pietre, şuierături de aer care ieşea din crăpăturile pământului, altminteri cutremurul încetase.

Am auzit apoi zgomote jos de tot, în târg: oameni care ovaţionau, câini care lătrau, asini şi cai care nechezau. Creaţia îşi umflase piepturile şi acum striga de bucurie că mai era încă în viaţă.

*

Pilat se ridică în picioare, clipind întruna. Avea pleoapele acoperite cu praf. În timp ce se ştergea la ochi, îşi pierdu iarăşi echilibrul, nemaiavând motiv să se lupte ca să rămână în picioare. Se îndreptă de şale şi cea dintâi privire, aşa cum

ar fi făcut orice roman bine instruit, o aruncă înspre soldaţii romani.

Scuturătura le culcase corturile la pământ, dar soldaţii înşişi rămăseseră neatinşi, cu braţele încleştate unii de alţii.

Pe deasupra capetelor lor, Pilat văzu că nazaretanii dăduseră buzna din toate casele afară, ca nişte furnici dintr-un furnicar doborât cu piciorul. Năvăliseră pe zidurile oraşului şi rămăseseră cu privirile aţintite la muntele care fusese gata-gata să-i înghită de-a binelea, dar care se... poticnise atât de aproape. Cele două creste ca nişte braţe gigantice încremeniseră, iar din praful învârtejit la înălţimi îşi făcură apariţia Iosif şi cu fata la poalele uneia dintre creste şi Aaron cu oamenii lui la poalele celeilalte.

Aaron zbiera ca un sălbatic, până când îşi auzi propriul glas şi se opri.

Pilat îşi muşcase buzele. Simţi un fuior de sânge cald prelingându-i-se pe bărbie. Se şterse de sângele de pe bărbie şi de praful de pe ochi. Parcă numai cu o clipă în urmă o văzuse pe fată cocoţată sus, sus, pe creastă, cu braţele desfăcute ca Moise, ceea ce lui îi dăduse fiori pe şira spinării. Ar fi putut să jure că era gata să sară de-acolo şi să-şi găsească moartea. Iar acum, iat-o facându-şi apariţia dintr-un nor de praf, sprijinindu-se de cioplitorul ei.

Se îndreptară, clătinându-se pe picioare, spre porţile oraşului cele smulse din ţâţâni.

Pilat încercă să se gândească la lucruri normale. Aşadar, iată-l şi pe celebrul cioplitor. Puternic, tânăr, musculos. Puţintel mai înalt decât el însuşi. L-aş putea pune la pământ, se gândi el, fară să-i fie clar de ce se gândea la aşa ceva. Observă că fata căuta cu tot dinadinsul apropierea cioplitorului, se agăţa de braţul său, se ciocnea de el în timp ce păşeau împreună. Deci, până la urmă, el o să fie soţul tău, se gândi Pilat cu o gelozie ciudată. În fine, le-am redat părinţilor tăi vechea lor casă — s-ar cuveni să capăt puţină trecere în ochii tăi.

Îşi compuse un zâmbet pe faţă şi porni către ea, observând cât de murdară şi de jerpelită arăta, cu frunze şi

rămurele agăţate în păr. Şi totuşi, tânjea după o privire de-a ei. Dar fata mergea cu ochii închişi, susţinută de braţ de soţul ei cioplitor de chipuri.

Pilat o privi el pe ea, cum păşea printre cele două jumătăţi de poartă zdrobite, cu ochii tot închişi. Din curţi şi din case, oamenii dădeau fuga s-o întâmpine pe Mariamne. Zgomotele mulţimii răsunau parcă înfundat, ca şi cum ar fi fost atenuate de ceva.

Pilat îşi regăsi puterile şi alergă şi el după acea mulţime care sporea văzând cu ochii. Când ajunse în dreptul fetei, o văzu pe verişoara ei, Elşeva şi pe soţul aceleia, Zaharia, care mergeau amândoi în spatele ei. Elşeva mergea şi ea cu ochii închişi, în timp ce Zaharia mergea cu pleoapele lăsate, privind în pământ. În spatele celor doi, alţi oameni începură să închidă ochii, îndreptându-se către curtea rabinului Ioachim. Desigur, cu toţii parcurseseră acea uliţă înainte şi înapoi încă din copilărie — precis că putea să meargă pe ea şi cu ochii închişi.

Pilat încercă să-şi lămurească propriile sentimente, dar, nereuşind să-şi pună ordine în gânduri, se uită mai departe la fata care-l fermecase la fântâna din deşert. Se uita ţintă la ea. Trebuia să-şi deschidă ochii... acum?

Dar ea nu şi-i deschise.

Pilat îşi lăsă capul pe spate şi se uită la cerul de deasupra lui, senin şi albastru. Şi în cerul acela se afla Dumnezeu, poate că Dumnezeu dănţuia în cer, se gândi el, amintindu-şi vag de fragmentele pe care i le citise Ascanius din carte. Romanul care, cu un an mai devreme, nu citise nici măcar o singură pagină din carte cu ochii lui se întrebă la ce anume asista în momentul acela. Fata asta... ce făcea? La ce se gândea? Îşi aminti de chipul ei cioplit, pe care-l adusese cu el *tesserarius* de la Ierusalim. Îşi aminti de senzaţia pe care i-o dăduse cioplitura aceea făcută în grabă şi neterminată, de puterea misterioasă a unei femei atât de conştientă de ce se petrecea înăuntrul ei, chiar dacă bucata de lemn cioplit nu-i înfăţişă şi trupul.

La fel de mult mister emana din chipul acela al ei, cât emana şi acum, din persoana ei care mergea braţ la braţ cu cioplitorul.

Iosif îi vorbea, dar ea tăcea. Îşi ridică mâna bronzată şi-şi frecă praful de pe pleoape, care i se zbăteau ca nişte aripi de fluture îngreunate de o furtună de praf. Dar tot, tot, tot nu-şi deschidea ochii. Nu şi-i deschise până când părinţii ei, plângând de fericire că-şi revedeau fata, nu ieşiră din casă şi nu fugiră în întâmpinarea ei. Abia atunci îşi deschise ochii şi păru atât de uimită de ce vedea.

Şi toată lumea izbucni în plâns.

Patru luni mai târziu, pe coasta Galileei, la Ptolemais, principalul port roman din Orientul Mijlociu

O corabie aruncase ancora în afara cheiurilor portului, unde marea se agita. Era o corabie mare, fară pavilioane sau fanioane de identificare. Un singur lucru îi trăda importanţa, şi anume cele o sută şaizeci de vâsle, dispuse pe patru rânduri, ceea ce însemna că era o *quattuoremis.* Sclavii înfometaţi nu erau suficient de puternici pentru a trage la ramele acelei corăbii, care străbătea apele mărilor de două ori mai repede faţă de o triremă. Pe întreaga Mare Mediterană nu erau decât cel mult zece tetrareme şi toate erau romane, echipate cu marinari de profesie.

Corabia era tocmai în curs de aprovizionare, cu ajutorul unor bărci care-i aduceau la bord hrană şi apă, sfoară şi scânduri, pânză şi parâmă, capre şi pui vii, care urmau să fie sacrificaţi. Nici unul dintre pasageri nu pusese piciorul pe ţărm.

Adus la bord şi el tot cu o barcă, Pilat observă măsurile de siguranţă excepţionale care funcţionau pe acea corabie. Peste tot pe punte, militari înarmaţi până-n dinţi şi cu coifuri pe capete, arătau gata să sară pe orice posibil duşman.

Uşa de la cabina căpitanului se deschise şi în cadrul ei se ivi un bărbat înalt, bătrân, care avea un tatuaj pe obraz.

— *Puer*! În sfârşit ai sosit! exclamă Ascanius şi-şi îmbrăţişă discipolul, care-l simţi emoţionat şi, totuşi, încordat. Apoi, Pilat se lăsă percheziţionat, după care, în timp ce-şi conducea musafirul înăuntru, bătrânul sfătuitor îl întrebă îngrijorat: Ce ai de gând să-i spui?

— Ce ţi-am scris şi domniei-tale, îi răspunse Pilat.

— Nu faci bine. Ar fi o greşeală. Mai gândeşte-te.

— Ce să-i spun, atunci?

— Orice fleac. Arată-te interesat de situaţia imperiului, nimic mai mult O să fiu şi eu de faţă şi te ajut, zise Ascanius, care se purta oarecum diferit în prezenţa stăpânului.

Din cabina simplă, cu separeuri şi piese de mobilier nepictate, tocmai era scos un lighean de spălat. Împăratul stătea în mijlocul încăperii, cu braţele ridicate în sus, iar servitorii îl îmbrăcau cu o togă albă simplă, fară absolut nici o broderie. Aşteptă să-i fie aranjate pliurile complicate, apoi se întoarse şi se aşeză pe un scaun de lemn.

Servitorii se retraseră. Ascanius îşi ocupă locul în spatele lui Cezar, amândoi uitându-se acum, ca un singur om, la Pilat.

Iată-l, aşadar: Ochi-de-Pitic în persoană.

— Fii binevenit, Cezar! îl salută spionul pe împărat.

— Şi tu, Pilat, fii binevenit, îi răspunse Augustus, a cărui paloare se datora binecunoscutului rău de mare de care suferea. Îi zâmbi, însă, chiar dacă-l străpunse cu privirile lui ca nişte suliţe, şi-i spuse: Octavia s-a rotunjit ca un butoiaş. Doarme, practic, pe bagajele făcute, aşteptând încuviinţarea mea ca să vină la tine. Mâine seară, mă întâlnesc, în Egipt, cu trimişii speciali şi secreţi ai parţilor. Dar am făcut o escală aici, ca să stau de vorbă cu tine, aşa cum ai cerut. Ce ai să-mi raportezi?

Pilat dădu să vorbească, dar i se puse un nod în gât.

Din spatele lui Cezar, Ascanius interveni salvator:

— La Roma, toate bune. Teofania s-a desfăşurat fară cusur. În timp, îi vom dezvălui poporului contribuţia ta substanţială, Pilat. Cezar este foarte mulţumit de tine.

— Vorbeşte, Pilat, îl îndemnă împăratul. Vrei să stai jos? Ascanius, mai adu scaune.

Ascanius porni spre uşă, ca să ceară să fie aduse mai multe scaune.

Pilat respira greu. De ce, oare, mă tem eu în halul ăsta? se întrebă el.

— Succesul zeificării tale mă lasă fară grai, Cezar. Aş vrea să ştiu şi eu cum au decurs lucrurile.

Împăratul se lumină la faţă, ca un copil căruia i se reaminteşte de o petrecere dată pentru aniversarea lui.

— Extraordinar de bine au mers. Potrivit planului trimis de tine, am făcut din zi noapte, aliniind pe Via Appia maşinăriile de făcut fum, pe care trupele de *vigiles* le-au pus în funcţiune într-o zi în care bătea vântul destul de tare dinspre sud. În timp ce fumul acoperea cerul şi plebeii se agitau speriaţi, eu mă îndreptam în galop către catacomba Triclia. Potrivit planului tău, geniştii militari slăbiseră stâlpii Tricliei cu ceva timp înainte, aşa încât acuma n-au avut nimic altceva de făcut, decât să-i doboare. Şi spre nord, şi spre sud, Via Appia s-a zguduit pe o distanţă de câteva mile bune, chiar la picioarele mele. Pământul s-a opintit şi s-a zvârcolit, iar o echipă de *vigiles* bine antrenaţi s-au prăbuşit la pământ şi au sărit înapoi în picioare, ca şi cum pământul i-ar fi trântit şi azvârlit. Pe urmă, eu am făcut semn cu braţul şi...

Pilat încuviinţă din cap şi zâmbi. Cutremurul de pe muntele Barak îi dăduse ideea cu falsul cutremur de pe Via Appia. Mecanismele de scufundare a catacombei Triclia le născocise în timp ce el şi cei cincizeci de soldaţi romani încă se mai aflau în tabăra din faţa porţii răsăritene a Nazaretului. Ascultându-l pe Augustus, i se părea că el însuşi era un fel de autor de piese de teatru, care lipsise de la propria reprezentaţie.

Cineva bătu la uşă. Un marinar cu o privire goală, care adusese alte două scaune, tot de lemn, facu câţiva paşi înăuntru, le depuse în cabină, după care ieşi.

Pe Cezar îl apucă sughiţul. Sensibil şi febril cum era, îi facu lui Ascanius un semn care voia să spună: continuă tu.

Ascanius începu să recite un poem bine învăţat dinainte:

— Aşa, deci. În timp ce Via Appia se unduia toată şi se frământa, Cezar a strigat: *„Ego, Caesar Deus* — Eu, zeul Cezar, îi poruncesc naturii să se potolească!" — şi cutremurul s-a oprit. În acelaşi moment, cinci sute de sclavi au fost zdrobiţi de stâlpii care se prăbuşeau ai Tricliei — ţipetele lor au răzbit până-n toate colţurile Romei. *Vigiles* au strigat: „Auziţi cum ţipă din iad păcătoşii! Acelea-s glasurile sufletelor damnate din Hades!" Cezar le-a strigat sufletelor damnate: „Muriţi şi regăsiţi-vă liniştea!" — la care ţipetele au încetat. Pe urmă, am dat drumul la sute de maşini de vânt, care să cureţe aerul de fum. Printre norii care se subţiau, Cezar a fost coborât în mijlocul Romei salvate, susţinut de nişte cabluri.

Pilat, care-şi ţinuse respiraţia până atunci, îşi îngădui să scoată aerul pe nas. Cinci sute de sclavi — n-a fost cine-ştie-ce preţ. Spectacolul îşi atinsese scopul.

— Aşadar, Cezar, întreaga Romă ţi-a recunoscut puterile divine? întrebă el, dar îi răspunse tot Ascanius:

— Mulţimile au scandat zile în şir: „Ce-zar ze-ul!" şi „Cezar şi teofania!" Prăbuşirea Tricliei va fi consemnată pe *Ara Paris*. Şi nu-ţi face griji, Pilat, găsim noi o modalitate de a menţiona şi numele tău acolo — apoi, văzându-l pe Cezar care-şi tot dregea glasul, Ascanius l-a întrebat: Să urcăm pe punte, Cezar? Acolo vei respira mai uşor — aruncându-i o privire lui Pilat, care voia să spună: „Hai, c-a mers bine. Acum înclină-te şi te retrage."

Împăratul scutură din cap, în timp ce-şi apăsa pieptul cu amândoi pumnii strânşi. Şi pumnii îi avea mici. Zise, cu vocea care-i revenise:

— Mi-a trecut deja. Pilat, am hotărât să te pregătesc de pe-acum să devii succesorul meu. Primul pas este să te-nsurăm cu nepoată-mea Octavia — şi se apropie de Pilat din câţiva paşi, cercetându-l cu o privire prietenoasă. Dar o să faci bine să te-nsori cu Octavia chiar aici. Să nu te prind

că te-ntorci pe furiş la Roma, că nu vreau să mai risc un al doilea episod precum cel cu Tiberiu. O să rămâi aici până te chem eu înapoi. Şi, dacă se-ntâmplă să devin nemuritor, ghinionul tău! Deşi sunt convins că n-ai să mă omori — ai avut o dată ocazia, dar n-ai avut curajul. Tiberiu este o fiară de om. Tu, Pilat, eşti moale. De-aia te-am şi ales ca succesor: pentru că Roma trebuie să intre pe mâinile unui om ceva mai blând, când n-o să mai fiu eu.

Pilat simţi cum îl cuprindea mânia, care-i venea de undeva din străfundurile fiinţei lui, o mânie mai profundă decât dorinţa de-a răbufni şi a zice: „Eşti un caraghios, Cezar, teofania cea reală am văzut-o aici!“ Apucă spătarul unuia dintre scaune cu amândouă mâinile, dar, în loc să se sprijine de scaun, începu să-l târască pe podeaua cabinei, zicând, pe un ton de mârâială:

— Nu vreau să mă-nsor cu Octavia. De aceea am solicitat această întâlnire.

— Tu n-ai nici un cuvânt de spus, zise Cezar. Este o hotărâre care s-a luat, şi gata.

— Este o făcătură, nu sunt eu tatăl copilului ei, în schimb e nevoie de mine aici pentru lucruri mai importante — apoi, dacă omul cu ochi de pitic tot se oprise în faţa lui şi-l asculta fară să spună nimic, Pilat şi-a dat drumul la gură şi i-a turuit discursul pe care şi-l repetase de atâtea ori: că-n acea ţară se petreceau lucruri extraordinare; că valul de aşteptare şi de reînnoire se umfla întruna, fară ca romanii să-şi dea măcar seama, în schimb regele Irod era perfect conştient; că scârba îl chemase pe medicul Celsus ca să-i repare tăierea-mprejur; că, de câteva săptămâni bune, supravegheat de Celsus, Irod purta greutăţi din ce în ce mai mari, pentru ca, la vara viitoare, să poată împărţi cu Cezar însuşi baia imperială; şi că, în timp ce se văita de durerea provocată de greutăţi şi se îmbăta ca un porc numai ca să scape de durere, acelaşi rege Irod era obsedat de fata aceea care făcuse muntele mai întâi să se cutremure şi apoi să nu se mai cutremure.

Ce tot încerc eu să-i spun cu toate astea? se miră chiar el, Pilat. Oare de ce nu-i spun exact ce-mi stă cu adevărat pe suflet şi mi-l umple de disperare: că nu pot să sufăr ideea că-l slujesc pe omul care mi-a omorât părinţii? Dar Cezar l-a întrerupt:

— Îl cunosc, vulpoi bătrân. Îl cunosc de câţi?... de douăzeci şi cinci de ani. Cum poţi să fii atât de naiv, Pilat? Credinţa lui Irod în Dumnezeu încape uite-aici, pe vârful degetului meu. Pe Irod eu l-am făcut ce este. Până şi cu pretenţia c-ar fi evreu a venit numai după ce eu şi Senatul Roman — auzi, Senatul Roman, o instituţie care nu mai face decât să voteze ce i se spune să voteze! — i-am încredinţat spre administrare minele din Cipru. Ceea ce l-a făcut să se îmbogăţească şi să-şi permită să finanţeze construirea unui nou templu. Iar acum, la bătrâneţe, cu mâinile pline de sângele nevestelor şi copiilor pe care şi i-a omorât, se teme... de ce se teme? Că din pântecul unei fete oarecare se va naşte un prunc sfânt? Şi ce dacă se naşte?

— Cezar, tu însuţi te-ai arătat interesat de povestea asta...

— M-am arătat. Şi ce dacă? Nu pricepi? Manifestarea făţişă, actul de divinitate care conta cu adevărat — pe acela, gata, l-am făcut.

— Foarte bine. Atunci misiunea mea poate fi considerată încheiată, zise Pilat, lovind scaunul cu piciorul.

— Ba deloc, i-a întors-o Cezar pe o voce care suna mai curând a ţipăt sugrumat, în timp ce Pilat îi vorbise pe o voce din ce în ce mai groasă. Te însori cu Octavia şi continui să faci aici exact ce faceai şi până acum, indiferent dacă predicţiile din basmele evreilor se îndeplinesc sau nu. Alea nu mai contează acum. Roma şi-a regăsit liniştea crezând în mine, iar tu o să ţi-o găseşti lucrând pentru mine!

Aruncându-i o privire fulgerătoare lui Pilat, Ascanius facu un pas înainte şi se interpuse între acesta şi împărat, zicând:

— Fidelitatea lui Pilat faţă de tine, Cezar, este fără cusur — pe la spate îi arătă lui Pilat pumnul strâns, de parcă ar fi vrut să-i spună: „Dobitocule, vrei să mori în dimineaţa

asta?“, apoi continuă: Dar se teme să-ţi spună că toate evenimentele acestea recente l-ar putea interesa şi pe Tiberius. Pilat vrea să rămână aici de pază, în eventualitatea că Tiberius ar căuta să atragă de partea lui tribul acela şi mai ales pe moştenitoarea lor. Pilat cunoaşte în detaliu şi Nazaretul, şi Ierusalimul — ceea ce era adevărat: la Nazaret, oamenii aveau încredere în Pilat şi pe ce se putea baza mai bine un spion, dacă nu pe încrederea populară?

Cât despre Ierusalim, după un an de împărţit mite în dreapta şi-n stânga, nimeni nu-l refuza pe Pilat, când venea vorba să obţină o informaţie. Mai mult decât atât, orice gardian sau slujitor de la curtea regelui era nemulţumit în sufletul său, deci un posibil informator.

Până şi Celsus cel pragmatic şi prudent îi furniza informaţii lui Pilat despre ce vorbeau, el şi regele, în timp ce Irod stătea cu greutăţile atârnate, iar medicul îi cânta în strună: „Măria-ta, îţi creşte la loc atât de repede! Vai, măria-ta, dar ai prepuţul unui tânăr de douăzeci de ani!“

— Eu propun, interveni Ascanius, ca Pilat să fie făcut procurator aici, în locul lui Ventidius. Pilat are toate calităţile care-i trebuie pentru această misiune grea şi îndelungată. Dar, dacă el vrea cu tot dinadinsul să fie liber în patul său — Cezar se încruntă la auzul cuvântului *liber* —, ce-ar fi să-i găsim Octaviei un alt peţitor?

— Îi place de el, i-a tăiat elanul Augustus, apoi s-a întors cu ochii lui de pitic spre Pilat: Pe tine te vrea de soţ, iar eu m-am angajat faţă de ea că te va lua de soţ. Nu ţi-a spus niciodată că te place?

— Cezar, sunt gata să te slujesc ca soldat, ca politician, ca spion — ca orice îmi vei cere. De ce nu pot fi liber să-mi aleg singur nevasta?

Cezar se apropie de el cu paşi mici, coborându-şi din ce în ce mai mult ochii de pitic înspre ochii lui Pilat, rotunzi, mari şi plini de uimire.

— Pentru că nici *eu* n-am fost! zbieră el cu vocea spartă. Şi-apoi, libertatea înseamnă *disperare*! Dacă erai într-adevăr disperat, m-ai fi înjunghiat acolo jos, în Triclia!

Sau ai fi sărit să mă strângi de gât chiar aici, de îndată ce Ascanius ţi-ar fi deschis uşa. Dacă ai fi reuşit să mă omori, gărzile mele poate că te-ar fi lăsat în viaţă, mai ştii?, oripilate de câtă cruzime ai fi arătat! Ia gândeşte-te puţin: Eu — şi se bătu cu pumnul său mic peste pieptul îngust — dorm în pat cu Drusilla, care a plănuit cu fiu-său Tiberius să mă omoare. Şi ea mai trăieşte încă, după cum şi Tiberius mai trăieşte! Nici eu nu sunt liber, nici Ascanius nu e liber, nici Octavia nu e liberă, nici Tiberiu, nici Drusilla. Ai răbdare, până când ai să urci pe tron, să vezi cum e, *Pilatus.* Oamenii liberi nu ajung nici împăraţi, nici procuratori. Nici soţi, nici taţi! Abia te-aşteaptă, Octavia, să te pună în lanţurile ei personale! Fă bine şi optează pentru ce trebuie: să trăieşti alături de Octavia, fără strop de libertate, dar la vârful puterii, că altfel pun să te-arunce peste bord la peşti!

Îi vorbise spionului său de atât de aproape, încât îl scuipase peste faţă.

O putere incomparabilă cu orice altceva se înstăpâni peste mintea lui Pilat şi-i lăbărţă buzele într-un rânjet şuierat:

— *Sum* — Sunt.

Adică „sunt" slujitorul împăratului, mă supun.

— Mulţumesc, îi răspunse Augustus pe un ton sarcastic, dar obosit.

— Ţi-am dăruit viaţa, şopti spionul imperial, dintr-o convingere ciudată că de-acum putea spune orice.

— Şi eu ţi-o dăruiesc pe-a ta. Şi încă a doua oară, zise împăratul. Mulţumeşte-i Octaviei. Fără ea, crezi c-ai mai fi apucat să depui vreo mărturie? — apoi se întoarse către Ascanius: Pregăteşte un decret prin care îl trimitem pe Ventidius în Tunisia, în Spania, în tot cazul într-un loc pe care să-l poată spolia. Iudeea s-a pricopsit cu un nou procurator.

*

— I-am omorât pe toţi oamenii lui Tiberiu, îl puse la curent Ascanius pe Pilat, în timp ce stăteau împreună în barcă şi se

îndreptau înapoi către ţărm. Două sute dintre cei mai influenţi magistraţi, comandanţi militari şi comercianţi. Textor a băut cucută, la fel ca Socrate. A murit blestemându-ne pe mine şi pe evreii mei. Îţi dai seama în ce lume intri? Dar Pilat nu-i răspunse nimic, se aplecă doar peste bordul bărcii, ca să se uite în apă. Am crezut că aveai de gând să-mi strici toată construcţia, îi mai spuse Ascanius.

Pilat se uită în străfundurile apei, unde ar fi putut ajunge, cu încheieturile mâinilor şi gleznele strâns legate şi cu o piatră de moară atârnată de gât.

— Şi atunci, întrebă el cu jumătate de glas, toate acele discuţii ale noastre, toate acele căutări de răspunsuri în cartea sfântă... Nostalgiile tale după Dumnezeu, până şi felul în care se amuza Cezar de fabulele evreilor... Ce-au fost alea toate?

— Discuţii, îi răspunse Ascanius, apoi adăugă: Puterea este aici şi puterea nu e totuna cu discuţia.

Lui Pilat îi veni greu să se mai uite la chipul lui Ascanius. Dintr-o figură de bătrân înţelept aflat în căutarea unor răspunsuri, se transformase într-un chip de leu. Chipuri încruntate de lei, din bronz, fuseseră expuse prin toată Roma şi în boturile lor căscate puteau fi depuse denunţurile anonime: cutare s-a dovedit a fi duşmanul lui Cezar; cutare şi-a bătut joc de divinizarea lui. După zece asemenea denunţuri — unii ziceau că după cinci —, cel denunţat era făcut prizonier, torturat şi apoi azvârlit de pe Stânca Tarpeiană.

— Fie vorba între noi, chiar eşti moale, îi spuse Ascanius lui Pilat, care, pentru prima oară în ziua aceea, îşi îngădui să râdă.

Se gândi: V-arăt eu vouă că nu sunt deloc moale. Le-arăt eu tuturor că pot fi şi eu la fel ca Tiberiu, o fiară. Acum râd, mă ploconesc în modul cel mai înşelător cu putinţă. Aştept să-mi vină şi mie vremea.

Aşa încât spionul îşi îngădui să râdă, iar cel din faţa lui, al doilea om, ca putere, din toată lumea, râse odată cu el.

— Ei, deci v-aţi pricopsit cu zeul Cezar, zise Pilat pe ton de glumă, iar sclavul îi răspunse ca şi cum ar fi glumit şi el:

— Când o să mor, o să mă-nfăţişez dinaintea unui Dumnezeu adevărat, nu înaintea lui Cezar. Până atunci, însă, prefer să trăiesc. În acel moment, barca se lovi de cheiul din port. Ambii se ridicară în picioare.

Îţi urez noroc, *puer*, mai zise el. Şi-acum, vino să te-mbrăţişez, pentru că sigur ne urmăreşte Cezar de pe punte şi totul trebuie să pară în ordine — şi sclavul îl luă în braţe mai mult de formă pe spion, care clipi din ochi de multe ori, ca şi cum i s-ar fi împăienjenit vederea. Ne revedem la Roma, nu-i aşa?, data viitoare? Şi fără alte iluzii de libertate.

— *Certo* — Cu siguranţă, îi răspunse Pilat pe un ton mai optimist ca niciodată.

Apoi se îndepărtară unul de altul şi se despărţiră.

Pilat se îndreptă către port, gândindu-se: Oare ce să fac? Ce cale să aleg? De ce mi se oferă asemenea opţiuni imposibile? Oare aş mai putea fi de folos şi altcuiva, din afara lumii lui Cezar? Oare este măcar cu putinţă aşa ceva? — şi se simţi cuprins de o amărăciune atât de palpabilă şi de concretă.

Ajunse la cazarma portului, de unde-şi putea lua un car, sau poate doar un cal, cu care să se întoarcă la Ierusalim. Cazarma domina portul, iar băncile ei de aşteptare stăteau cu faţa întoarsă către mare.

Se aşeză şi el pe una dintre acele bănci goale.

În partea exterioară a portului, vâslele corăbiei imperiale se puseseră în mişcare. Se uită la ele, cum erau scoase din apă, apoi ţinute în paralel cu nivelul mării, apoi, cu o mişcare foarte frumos coordonată, erau ridicate oblic în sus. Îi încercau manevrabilitatea, înainte de a ieşi în larg. Pilat nu vedea înăuntrul corăbiei, dar ştia că marinarii verificau suporţii vâslelor şi că urma să toarne peste ei ulei încins, pentru ca vâslitul să decurgă fără efort şi fără poticneli.

Apoi, toate vâslele fură coborâte şi toate străpunseră apa mării ca şi cum ar fi fost una singură. Corabia se pregătea să pornească la drum de la o clipă la alta.

Nu sunt moale, Ascanius, îşi spuse Pilat în sinea lui, cu privirile aţintite spre corabia aflată pe picior de plecare. Nu sunt moale. Nu l-am omorât pe Cezar — şi încă de *două* ori. Asta presupune curaj. Vâslele corăbiei se mişcară din nou la unison, de astă-dată în lateral. Pe punte, marinarii viermuiau în jurul proviziilor proaspăt încărcate, fiecare îşi avea treaba lui şi fiecare îşi vedea de treaba lui. Cum poţi trăi în felul ăsta, Ascanius? Cum se poate să fii un profesor şi prieten minunat şi, totuşi, în prezenţa puterii să nu fii decât o slugă, o marionetă — nimic altceva?

El m-ar fi legat de încheieturile mâinilor şi de glezne şi m-ar fi aruncat apoi crabilor şi peştilor. Dar tu... ce-ai fi făcut? Ai fi încercat să te lupţi pentru viaţa mea? Nu. Dar tot ai încercat să mă scoţi de-acolo înainte de mica mea rebeliune caraghios de scurtă.

Îmi pare rău că nu m-auzi acum, Ascanius, când îţi spun că ştiu că şi tu îţi doreşti libertate. Că tânjeşti după demnitate şi după răzbunare, fiindcă răzbunarea este ceva omenesc, e sănătoasă. Cum te poţi preface că iubeşti, când tu, de fapt, urăşti? Oare ai îmbătrânit prea tare?

Îşi aminti cum stătuse de vorbă cu Ascanius noaptea, la Colii Albani, în timp ce se plimbau împreună pe aleile cu pietriş ale grădinii lui Cezar. Cum licăreau luminile Romei dincolo de creste şi păduri, atât de îndepărtate şi, totuşi, parcă foarte apropiate.

Mereu licărind, mereu vie în mintea lui, ca şi Roma, vocea lui Ascanius căpăta inflexiuni de superioară inspiraţie. Se purtase cu el, cu Pilat, ca şi cum i-ar fi fost mai mult decât un maestru; îi oferise răbdare, şi bunătate, şi un sentiment de siguranţă, de parcă i-ar fi ţinut loc de tată.

Unde eşti, oare, tatăl meu — tatăl meu cel adevărat? gemu Pilat, care încă mai zăbovea pe banca din port. În depărtare, corabia lui Cezar păru să tresară din toată coca. Smulsă de pe fundul mării, ancora fusese scoasă din apă cu

tot cu şuvoaie de mâl şi fixată la locul ei de la prova. Corabia se întoarse, vâslele de pe unul dintre flancuri bătând apa rapid şi cu precizie, în timp ce vâslele de pe flancul celălalt stăteau ridicate la orizontală, deasupra apei. Tatăl meu şi mama mea, unde sunteţi acum? Tatăl meu care ai fost aruncat de pe Stânca Tarpeiană. Mama mea, preocupată mereu şi zgârcită cu mângâierile, aşa cum se cuvine să fie o matroană romană, unde-ţi sunt oasele? Şi tu ai fost aruncată de pe Stâncă. Pot eu, fiul vostru, să mă ridic pe scara istoriei fără să mă gândesc la felul în care aţi murit?

Ce i-am făcut memoriei voastre, tatăl şi mama mea? Ce mi-am făcut mie însumi?

Ce făcuse: transferase asupra lui Ascanius afecţiunea pe care le-o datora tatălui şi mamei sale. Trăise ca într-un fel de relaţie de rudenie cu bătrânul sclav, o relaţie stranie, ce-i drept, dar straniu nu înseamnă şi superficial. Nu se putuse abţine. Iar acum, se simţea abandonat cu un fel de cruzime de Ascanius.

De atunci şi până acum, nu încercase niciodată să dea de oasele părinţilor săi. Cum ar fi putut face aşa ceva? După ce ei fuseseră ucişi, el, cel din urmă din *gens Pontia* — din familia Ponţiilor, fusese numai pe fugă. Se pierduse în Roma lui Cezar. Dacă ar fi fost prins, ar fi fost azvârlit şi el de pe Stâncă.

Oare aş mai putea găsi acum oasele voastre, ca să le îngrop?

Stratul alburiu de oase sfărâmate, care se formase la poalele Stâncii, avea o grosime de câţiva coţi.

*

După o vreme, îi trecură prin minte imagini cu chipul Mariamnei. De obicei, asemenea străfulgerări erau dătătoare de viaţă şi de încurajări. Dar, de astă-dată, amintindu-şi cât de strâns legată era de familia ei, cât de nedespărţită se arăta de părinţii ei şi de rudele apropiate, îl făcu invidios. I se păru c-o ura pentru că nu-şi trădase felul de-a fi.

Se uită în jur. Soarele nu începuse încă să coboare, iar vremea de toamnă era blândă. Dincolo de port, Galileea parcă-şi ţinea respiraţia, cu recoltele deja strânse, cu oamenii care-şi faceau de treabă prin curţile lor, cu ploile care stăteau să se dezlănţuie.

Peste această ţară avea să domnească el. Măcar acest gând şi tot avu darul să-l mai reconforteze.

Poate chiar avea să se îndrăgostească şi el. Sigur că pe Octavia trebuia s-o trateze aşa cum s-ar fi cuvenit, dar ea precis c-ar fi avut viaţa ei — cel puţin el, unul, nu credea că Octavia l-ar fi plăcut mai mult decât în limitele unui capriciu de moment, egoist. Şi-atunci poate o altă femeie... poate o dragoste adevărată? Dar ce însemna „dragoste adevărată“? Ceva ce nu se poate pune în cuvinte? Un amalgam de sentimente din care-şi trăgeau substanţa poeţii? O chestie femeiască?

Poate reuşesc să aflu, îşi spuse el, reuşind să-şi impună lui însuşi, prin voinţă proprie, un anumit optimism. *Audaces fortuna iuvat*— Norocul îi ajută pe cei îndrăzneţi, îşi mai spuse. *Audaces, Pilate, fortiter*!— Pe cei îndrăzneţi’ Pilat, curaj!

Gata, sus! Ştiu ce trebuie să fac în continuare.

Aruncă o ultimă privire înspre mare. Corabia pornise înspre sud, înspre Egipt. Vâslele îşi găsiseră deja ritmul. Când se cufundau în apă, se mişcau la un asemenea unison, încât corpul navei părea nemişcat şi parcă o energie teribilă a mării însăşi, opintindu-se în vâsle, o împingea înainte. Din ce în ce mai repede se apropia de orizont şi se facea tot mai mică. O putere cât un punct, care aluneca pe fondul albastru...

La vreo lună după ce strânseserăm recolta, când intram eu în a cincea lună de sarcină, am urcat cu toţii din nou pe munte, ca s-o dezgropăm pe Orpa şi s-o înmormântăm în cimitirul nostru. Cosesem un sac mare de pânză de in, cam de dimensiunile trupului Orpei.

De una singură, fără să îngădui nimănui să mă ajute, am sfărâmat tămâie şi răşini parfumate şi am adunat de prin casă aşchii de lemn cu miros dulceag. Am întins acel sac din pânză de in pe podeaua casei noastre şi l-am bătut bine cu un mai, după care l-am călcat zdravăn cu picioarele, ca să se înmoaie pânza.

Şi ce mare lucru era, dacă-l faceam să se înmoaie? mă tot întrebam. Orpei n-o să-i pese prea tare, nu-i aşa? Dar tot l-am bătut cu maiul şi l-am înmuiat, sacul acela, până mi s-a părut suficient de moale să înfăşori un bebeluş cu el. Pe urmă, am presărat înăuntru tămâia, răşinele parfumate şi lemnul mirositor, am împăturit sacul şi m-am dus cu el la mama Orpei, la două curţi depărtare de noi.

Mama Orpei şi surorile ei pregăteau mâncarea pe care urma s-o luăm cu noi, sus, pe munte, învelită în frunze proaspete, ca să avem ce mânca după ce găseam — poate mai repede, poate nu chiar aşa de repede — movila de pământ pe care tot noi o facuserăm. Am făcut o plecăciune în faţa mamei Orpei, m-am întins pe jos înaintea ei, dar ea m-a pus imediat să mă ridic, să nu stau aşa, cu toată greutatea, pe burta care-mi crescuse deja destul de mare. M-a întrebat:

— Ce este, Mariamne?

I-am arătat sacul şi i-am cerut voie să aducem trupul înapoi învelit în el.

— Ei, atunci, ăsta să-i fie giulgiul.

*

În zorii zilei următoare, am pornit la drum în sus pe munte.

Am găsit mormântul destul de repede, chiar înainte de prânz.

Eu am preferat să merg pe jos tot drumul, chiar dacă aduseserăm cu noi şi doi catâri, iar mama mea şi mama Orpei se uitau întruna la mine îngrijorate, rugându-mă:

— Hai, Mariamne, urcă-te pe catâr, că-ţi zdruncini prea tare pruncul din pântec.

— Nu vreau! le răspundeam eu, încăpăţânată.

În cele din urmă, Iosif s-a repezit şi l-a prins pe unul dintre catâri de coamă. L-a tras aşa, numai cu mâna, până lângă mine şi mi-a spus pe un ton aspru:

— Ce faci, Mariamne? Treci imediat pe catâr!

— Nu vreau! — şi am luat-o şi mai vârtos la picior.

Parcă nu mai aveau, cu toţii, nici o altă grijă. Pe tata îl lăsaserăm în curtea casei şi ar fi putut fi şi ăsta un motiv de îngrijorare: cum s-ar fi descurcat de unul singur? În tot cazul, arăta de parcă fiică-sa, şi nepotul din burta ei, şi ginerele care-i însoţea n-ar fi plecat numai pentru o zi, ci pentru totdeauna. Nici el nu-şi facea griji pentru mama, care ar fi putut cădea din picioare de oboseală, ci pentru mine — ba chiar şi pentru Iosif! De la o vreme, depindea foarte mult de Iosif.

Ca să n-o mai lungesc, toţi cei din jurul meu erau atât de speriaţi, încât îmi venea să-mi las capul pe spate şi să strig înspre cer: „Adonai, ce mai sunt şi temerile-astea pe care le vâri în sufletele tuturor, Adonai? Le citesc în ochii lor, le aud în glasurile lor — ce-i faci să simtă de pe-acum, ce alte încercări ne pregăteşti?“

Chiar şi aşa, ne îndreptam în continuare spre creastă şi eram atât de mulţi, încât arătam ca un alai care urca muntele, iar muntele arăta ca o scară lungă şi verde care urca spre cer. Am ajuns fără nici măcar o gleznă sucită, fără nici o înţepătură de viespe. Era vremea când viespile roiesc şi-şi caută locuri noi de cuibărit, înaintea anotimpului ploios — şi chiar că ţi se facea frică, văzându-le. Dar nimic rău nu i s-a întâmplat nimănui.

Ei, şi, până la urmă, tot am găsit locul cu pricina. Bărbaţii s-au apucat de săpat.

Părinţii Orpei şi cu mine, care m-am aplecat chiar şi aşa, cu burta mare, am scos-o afară învelită, cum era, în câteva zdrenţe, pentru că nu avuseserăm nimic mai de Doamne-ajută când o îngropaserăm acolo — şi mai eram şi pe fugă. M-aşteptasem să plâng mai mult şi mai zgomotos decât mama Orpei, dar n-a fost aşa. Mă simţeam tristă, dar liniştită, ba chiar bucuroasă de câte amintiri scumpe cu ea îmi năpădeau mintea.

Orpa, suntem aici. Mama ta este aici, şi tatăl tău, şi toate fetele de la roata de apă sunt aici, şi toţi băieţii care ne-au bătut la cap şi s-au ţinut după noi de atâtea ori, şi rudele tale, şi rudele mele! Suntem cu toţii aici — şi sunt şi *eu* aici! Odihneşte-te în sacul ăsta pe care l-am făcut pentru tine. Ce rău îmi pare că nu poţi să miroşi tămâia şi aşchiile de cedru şi de pin pe care le-am pus în el!

Am cusut gura sacului şi am ridicat trupul în spinarea unuia dintre catâri. Cum eu am refuzat să merg altfel decât pe picioarele mele, mama s-a urcat pe spinarea celuilalt şi am pornit-o cu tot alaiul înapoi.

Din ce am simţit eu când am ridicat din pământ rămăşiţele Orpei, trupul nu i se frânsese. Poate pentru că, pe unele creste, pământul e lutos şi umed. Într-un asemenea loc o îngropaserăm şi probabil că pământul se strânsese bine în jurul trupului ei, nu lăsase aerul să pătrundă, şi nici mirosurile să se răspândească şi să atragă fiarele pădurii.

Mergeam în urma ei, de fapt în urma catârului care cobora pe cărările muntelui.

Oare mă vezi, Orpa, oare mă auzi?

Sunt măritată de-acum şi am un prunc în pântec! Şi ne-am întors cu toţii la casele noastre, în linişte şi pace. Aaron şi ciracii lui au fugit unde au văzut cu ochii din Nazaret, iar nevasta şi fata lui s-au mutat în altă parte.

Soldaţii romani au rămas o lună întreagă în corturile pe care şi le ridicaseră la poarta noastră dinspre răsărit. Numai

când au fost ei siguri că liniştea şi pacea reveniseră de-a binelea, numai atunci au plecat. După ce au plecat romanii, Şalafta s-a întors pe ascuns în târg şi, dându-le bani când unuia, când altuia dintre vecini, le-a închis gura, unul câte unul, celor care şi-ar fi dorit să se răzbune pe el. Nu s-a uitat la bani, aşa că s-a întors şi el, de-acum, în curtea lui. Dar nu contează. Pentru mine, este ca şi cum nici n-ar exista.

Este minunat să-l am pe Iosif lângă mine. Şi toată lumea zice c-o să fie un tată la fel de minunat.

Ce altceva să-ţi mai spun eu ţie? A, ştiu.

Trimisul acela roman face ce face şi tot trece pe la Nazaret. Hillel, vizitiul, care se ocupă acum de fierărie în locul lui Aaron, a păstrat relaţii bune cu el, aşa că mai aflăm şi noi veşti despre binefăcătorul nostru roman. Cum ar fi că împăratul îi trimite o nevastă — auzi tu! — tocmai de la Roma.

Şi-acum, dacă-i spusesem Orpei toate astea, parcă o şi auzeam întrebându-mă, pe tonul ei de zeflemea pe care mi-aş fi dat jumătate din viaţă ca să-l mai aud măcar o dată de-adevăratelea: „Poftim? Îi trimite o nevastă de la Roma?“

Iar eu, aşa cum s-ar fi cuvenit, îi răspundeam: „Este un om bun şi nu se cuvine să stea singur“. Iar ea îmi spunea: „De ce l-ai lăsat să plece, Mariamne? Ar fi fost cel mai bun dintre toţi!“

„Dar eu mă bucur pentru el“, îi răspundeam, la care ea, dacă ar mai fi fost în viaţă, mi-ar fi tras un cot zdravăn în coaste, iar eu poate că mă roşeam toată la faţă: „Nesimţită mică ce eşti! Chiar nu-ţi pasă de nimic?“

Vai, Orpa, scumpa mea cu pielea tare ca migdala! Cum s-ar mai fi potrivit cu tine vorbele-astea — dar şi cu felul de a fi al fetelor: orice fată e-n stare să-şi înţepe întruna până şi prietena cea mai bună, când vine vorba despre un bărbat; în schimb, dacă-i place ei acel bărbat, nu mai vorbeşte despre nimic altceva!

În fine, când am ajuns cu tot convoiul, morţi de oboseală, înapoi în târg şi ne-am îndreptat spre cimitir, se lăsase noaptea de-a binelea. Am aprins torţe şi am depus-o pe

Orpa într-un mormânt nou. Când am aşezat-o în groapă, sacul cu flori zdrobite şi aşchii de lemn parfumat mirosea şi mai tare, pentru că se încălzise de la soare în timpul coborârii de pe munte, iar acum se răcorea în adierea nopţii.

În timp ce răsturnam pământul peste locul de odihnă al Orpei, mă gândeam la trimisul roman. Mă gândeam la el aşa cum nu mă gândisem niciodată. Să fi fost, oare, gândurile Orpei cele care-mi luaseră mintea în stăpânire ?

De la cimitir până acasă, am ajuns purtată în braţe de Iosif. N-aş mai fi putut face nici un pas fără el.

*

A doua zi, m-am trezit tuşind, cu gâtul uscat, şi parcă înţepenită de tot. Mă durea spatele cumplit.

M-a frecat mama cu mir, m-a învelit cu pături, m-a hrănit cu lapte proaspăt şi a stat cu mine până când mi-am revenit.

— O fată în luna a cincea n-are voie să aibă asemenea dureri de spate. Nu când e doar la primul copil! mi-a spus ea mânioasă, la care eu i-am răspuns obraznic:

— De parcă tu ai fi făcut zece!

Tata şi-a arătat şi el îngrijorarea, în felul lui: a cărat afară din şopronul de lucru câteva scânduri şi unelte şi s-a apucat să facă el uşi pentru camera pe care o construiam, lipita de casă — camera mea, şi-a lui Iosif, şi-a copilului. A luat într-o mână ciocanul şi în cealaltă un piron, a ridicat ciocanul, a dat cu el, n-a nimerit pironul, în schimb şi-a turtit degetul mare. L-am auzit urlând de durere, aşa c-am sărit să-i smulg din mână ciocanul, dar el mi l-a smuls înapoi. Din pridvor, de unde priveghea focul pe care se facea mâncarea, mama i-a strigat să se potolească. Tata s-a răstit la ea şi a ridicat iarăşi ciocanul.

Atunci a intrat Iosif pe poartă, cărând un braţ de cărămizi uscate la soare. Ne faceam pereţii din cărămizi de-astea, care trebuiau ţinute la soare săptămâni întregi, ca să se usuce ca lumea şi să nu se turtească, după aceea, sau să

crape. Aşa încât pereţii noii noastre camere se înălţau într-un ritm de melc.

Mama s-a uitat la Iosif cu o privire care voia să spună: Bătrânii ăştia... se poartă ca nişte copii.

Iosif a încuviinţat din cap. Foarte bine se înţelegea cu soacră-sa, la orice-i spunea ea.

Pe urmă, s-a îndreptat spre tata, s-a lăsat pe vine în faţa lui şi i-a întins o mână, cu palma desfăcută, la care tata i-a pus în palmă ciocanul.

M-am uitat lung la Iosif. Numai cu el mă-nţelegeam, dintre toţi! M-a trimis la poarta de la intrarea în curte şi mi-a spus să mă ridic pe vârfuri şi să mă rezem cu spatele de stâlpul însemat ca un răboj, fiindcă numai aşa mă mai lăsa durerea de spate.

E foarte obositor să ai copii. Şi asta încă dinainte să-i naşti.

*

M-am uitat peste poarta de la intrare, care-mi ajungea numai până la mijloc. Iosif desfăcuse partea de sus, ca să înlocuiască scândurile cu altele noi. Dar nu apucase încă să facă treaba asta, fiindcă era ocupat până peste cap cu construirea camerei celei noi.

Uitându-mă în lungul străzii, am văzut resturi de lână colorată pe unul dintre garduri, cel de la curtea Ioritei. Rămăseseră de la nunta ei, fiindcă Iorit fusese prima dintre fetele de la roata de apă, care se măritase. Bărbatul ei era un conducător de cămile din caravanele deşertului, care pusese ochii pe ea încă de acolo.

La un moment dat, mi s-a părut că visez: trimisul roman era drept în faţa mea şi nu ştiu cum se furişase până lângă mine atât de tăcut, dar nu-l auzisem, nu-l zărisem şi, totuşi, iată-l, în carne şi oase!

Asta se întâmpla pe înserate, nu aprinseserăm lumânările încă, dar nici mult nu mai era până atunci, aşa că pe străzi nu mai era practic nimeni. Romanul venise pe jos,

ducându-şi calul de dârlogi, iar calul, bine dresat, călcase numai pe colbul drumului, fără să facă zgomot.

— Vrei să vorbeşti cu tatăl meu? l-am întrebat, apucându-mă cu amândouă mâinile de partea rămasă din vechea poartă.

El a dat din cap că nu şi a făcut un semn cu bărbia, care voia să spună: Nu, cu tine vreau să vorbesc.

Arăta ca de obicei: puternic şi frumos. Undeva în spate, am auzit-o pe mama spunându-i ceva tatii. M-am întrebat dacă Iosif se uita cumva la noi, după care mi-am adus aminte că Iosif se dusese în spatele casei, unde lucra la pereţii camerei celei noi.

Romanul se uita fix la mine, cu o privire ciudat de apăsată.

— Foarte bine, atunci, i-am spus eu. Sunt aici.

— Voiam să-ţi spun... c-am învăţat o mulţime de lucruri de la tine.

Asta-i tot? m-am mirat eu. Dar apoi tot eu mi-am spus în sinea mea:

Ba nu, nu... eu învăţasem de la el o mulţime de lucruri. Mai ales, faptul că oamenii buni sunt de toate felurile. Tare mi-aş fi dorit să-l determin să rămână, într-un fel oarecare, în viaţa mea. Dar cum? N-am ştiut ce să-i spun şi-atunci am îngăimat:

— Şi-acum... te-ntorci la Roma?

— Nu. Tocmai am primit o slujbă propriu-zisă aici.

Se uita la burta mea umflată. Am observat şi m-am sprijinit de jumătatea de poartă, ca să nu mi-o mai vadă.

— Îmi pare bine. Mă gândesc adeseori la tine — doar atâta lucru puteam să-i spun şi eu, nu-i aşa? Şi am încredere în tine. Nu mi-ai spus acolo, în deşert, să am încredere în tine?

El a încuviinţat din cap, ca şi cum şi-ar fi adus aminte. Apoi mi-a spus:

— Uite, nu vreau să te sperii, dar trebuie să te previn, pentru siguranţa ta personală.

Am dat şi eu din cap, dar îmi simţeam inima în fundul gâtului.

Mi-a spus ceea ce venise să spună. La urmă de tot, a zis:

— Să nu-ţi treacă prin minte să fugi. Dacă fugi, regele îşi va trimite oamenii după tine, iar mie îmi va fi mai greu să te apăr. Trebuie să te rog să faci lucrul cel mai greu cu putinţă: să stai aici până-ţi vine sorocul să naşti. Poartă-te ca şi cum nu ţi-aş fi spus nimic. Iar eu te voi apăra.

M-am aplecat înspre el. Ştiu c-am făcut acest lucru, pentru că lumina soarelui care scăpăta mi-a inundat faţa.

— Lui Iosif trebuie să-i spun.

— Bineînţeles, lui chiar ai face bine să-i spui.

Dar un singur gând îmi trecea prin minte: Ce-nseamnă asta, Adonai? Necazuri din nou? Iarăşi frică? De ce, Adonai? Cu greu am reuşit să îngaim:

— Dac-aş naşte o fetiţă, crezi că regele i-ar cruţa viaţa?

— Nu ştiu, a zis el, apoi a stat puţin să se gândească. Cel mai sigur e că nu, fiindcă şi fetiţa aceea ar fi tot sânge din sângele tău şi probabil c-ar ajunge să se mărite cu un bărbat cu aceeaşi ascendenţă, aşa cum ai făcut şi tu. Dar asta nu are importanţă. Sunt singurul care te poate apăra de rege — în fine, care vă poate apăra pe toţi trei. Şi-am să vă apăr, te rog iar să ai încredere în mine.

N-aveam ce ales. Trebuia să mă port ca şi cum aş fi avut încredere în el. De atâta lucru mi-am dat seama chiar atunci, pe loc. Dar nu m-am putut abţine să-i spun:

— Am plătit foarte mult pentru ce am în ziua de astăzi. Ce mi-a mai rămas mie, ca să te răsplătesc pentru bunătatea ta? M-ajuţi acum, dar, într-o bună zi, o să-mi ceri să-ţi dau înapoi tot ce-ţi datorez. Şi ce o să mă fac atunci? — la care el nu mi-a răspuns, iar eu am simţit că mi se rupea inima în două. M-am uitat ţintă la el şi l-am întrebat: Şi, la urma urmei... de ce? — având grijă să nu-mi scape nici o mişcare a feţei lui, să nu mă las păcălită de vreo zvâcnitură din colţurile gurii, doar-doar aş fi înţeles de ce facea el ce facea.

Nu mi-a răspuns nici acum. Stătea în faţa mea, frumos cum era, cu chipul întunecat, cu părul bogat şi cârlionţat, cu

nasul zdravăn ca o provă de corabie. Totul părea să fie puternic şi întunecat la el, şi născut sub un cer străin.

Îmi era frică şi să-l aud vorbindu-mi, şi să-l văd tăcând.

— O să găseşti o cale de-a mă răsplăti, mi-a spus. Iar dacă n-o să găseşti, nu-i nimic. Am luat o decizie şi trebuie să procedez în consecinţă. Apoi şi-a apucat calul de dârlogi şi mi-a spus dintr-odată, zâmbind ca şi cum s-ar fi bucurat de ce-mi spunea: Până şi vântul s-ar îndrăgosti de tine — şi s-a răsucit pe călcâie şi a plecat, trăgându-şi calul după el şi făcând paşi rari.

Dacă ar fi sărit în şaua calului şi ar fi luat-o din loc, precis că o mulţime de vecini ar fi scos capetele pe ferestre şi pe uşi, ca să vadă: ce era cu tropăitul ăla? Cine era cel care trecea ca o furtună?

Dar el s-a stăpânit ca nimeni altul. S-a îndepărtat cu paşi egali şi apăsaţi şi nici măcar o clipă nu a întors capul.

*

Eu m-am dus înapoi şi mi-am găsit părinţii în curte. Iosif era ocupat cu zidul camerei celei noi, să-i adauge cărămizile pe care le adusese.

Mama s-a grăbit să-mi iasă în întâmpinare, dar eu n-am găsit puterea necesară de a-i spune cine se oprise în faţa porţii noastre şi de ce. Aşa că m-am rugat de ea: ce-ar fi fost să-şi tragă pe ea un veşmânt curat, să-l ia pe tata de braţ şi să meargă ei amândoi la părinţii Orpei, unde vecinii şi prietenii veneau să lase daruri de hrană? Asta, aşa, numai până la lăsarea nopţii, cînd se puteau întoarce acasă. Voiam să-mi lase şi mie mai mult spaţiu, ca să pot să respir şi să-mi pun ordine în gânduri...

Se pare că m-a înţeles, pentru că într-adevăr şi-a schimbat hainele de pe ea, l-a luat pe tata de braţ — după ce i-a pieptănat barba şi părul — şi au plecat în pas uşor din curte, braţ la braţ.

— Poate c-ar trebui să ne construim o casă numai a noastră, a zis Iosif, oprindu-se din lucru pentru o clipă — tocmai aşeza cărămizile cele noi cu o mistrie lată. Părinţii tăi

sunt oameni minunaţi, dar poate că n-ar fi rău s-avem casa noastră. Ne putem permite să ne construim o casă, nu doar o singură cameră — şi a tăcut, aşteptând să spun şi eu ceva. Apoi m-a provocat: Să nu dai cu ceva după mine!

— Nu dau, am zis eu.

— Nu plânge. Sau plângi, dacă vrei.

Am tras aer în piept atât de profund, încât mi s-a părut că niciodată nu respirasem atât de apăsat şi mi-am stăpânit lacrimile, apoi m-am întors şi m-am îndreptat încet către poarta din spate. Soarele era de-acum roşu, dar tot cald, iar picioarele mele parcă mergeau singure, fiindcă eu, mergând, mă rugam să nu-mi mai simt inima în fundul gâdejului. M-am oprit o clipă în apropierea gardului din spate şi am înlemnit.

—Jibril? am îngăimat, văzându-l pe bătrânul arab aşezat pe vine dincolo de poarta noastră din spate.

L-am recunoscut după veşminte şi după felul cum stătea, obosit şi pleoştit, parcă ar fi avut nevoie de fiertura mamei mele, ca să-şi revină.

Am deschis poarta cu gratii de fier şi am ieşit din curte. Jibril şi-a ridicat mâinile la frunte, ca să se apere de ultimele raze ale soarelui.

— M-am oprit şi eu puţin cu cămilele pe-aici, mi-a spus el din spatele mâinilor cu care-şi ascundea faţa.

M-am uitat în jur, printre salcâmii setim şi dincolo de ei, în pustiul ierbos care despărţea oraşul de munte. N-am văzut nici picior de cămilă.

Apoi, m-am uitat la mâinile ridicate ale bătrânului arab.

În momentul acela, s-a mişcat ceva în peisajul din jurul meu. Nu ştiu să spun cum anume, dar am început să văd altfel lucrurile şi depărtările. Timpul şi spaţiul s-au dilatat într-un mod curios, deşi nimic nu s-a schimbat câtuşi de puţin — nici măcar nuanţa luminii. Mi-am coborât privirile şi m-am uitat la propriile picioare: în străfundurile pământului pe care călcau, mi-au trecut prin faţa ochilor tot timpul şi tot spaţiul, ca o puzderie de imagini care roiau, dar... când m-am uitat iarăşi la cel mai apropiat salcâm setim şi la

bătrânul obosit din faţa mea, nimic nu se schimbase. Sau, poate, se schimbase? Am auzit un foşnet bogat al copacilor şi ierburilor, care unduiau şi fremătau.

Parcă eram din nou pe vârful muntelui.

Parc-aş fi fost în grădina lui Dumnezeu, care plutea pe deasupra lumii şi o înlocuia în toate direcţiile.

De undeva, din mijlocul acelui foşnet, m-am trezit cu Iosif care ieşise în mare grabă din curte. Mă urmărise cu privirile când trecusem pe lângă el, iar acum dăduse fuga pe poarta deschisă şi se oprise chiar lângă mine. Încă mai ţinea strâns mistria cu care aşezase cărămizile în zidul din spatele casei, dar i-a scăpat din mână.

„Uită-te-n jur, Mariamne — mi-a spus Ha-şem, cu vocea lui care venea parcă de dincolo de toate vocile —, uită-te-n jur cu ochi îmbătaţi de iubire.

Nu fi descumpănită, pentru c-o simţi, iubirea. Îngăduie-ţi s-o simţi.

Tot ce-ai simţit până acum, în viaţa ta, a fost iubire, iar iubirea nu e niciodată *khet* — nu e păcat, dacă-i adevărată. Iar a ta este adevărată.

Şi eu am învăţat de la tine, Mariamne.

Am învăţat că, deşi eşti bună, aşa cum am ştiut de la bun început, că doar eu te-am făcut să fii bună, n-am ştiut *cât* de bună — m-am îndoit de propria creaţie.

Este, într-adevăr, mai bună decât am crezut, de-aceea mă bucur peste măsură în inima mea. Acum, iată-ne din nou împreună — pe toţi trei.“

Din spatele mâinilor cu care-şi ascundea faţa, şi-a întors capul către Iosif, ca să fie limpede că-l cuprindea şi pe el în ceea ce spunea.

S-a ridicat în picioare. Trupul său îşi pierduse cu totul oboseala de om bătrân. Dar mâinile şi le ţinea tot la frunte, acoperindu-şi faţa.

Am întors capul spre Iosif, care rămăsese fără grai. Şi totuşi... În loc să fugă mâncând pământul şi strigând în gura mare, Iosif a făcut un pas înspre mine, până când umărul lui

s-a lipit de umărul meu. Mi s-a părut o atingere puternică şi liniştitoare.

Atingerea de umărul lui Iosif mi-a dat, de fapt, curaj să-i răspund Celui Preaînalt — deşi n-aş putea spune dacă am rostit vorbe, sau le-am gândit numai, sau am visat cu ochii larg deschişi, l-am spus, având grijă şi de felul în care-i spuneam, fiindcă mă simţeam plină de compasiune faţă de Cel Preaînalt:

„Mă bucur atât de mult că nu eşti la fel de obosit sau de însingurat cum erai când te-am văzut ultima oară“, la care el mi-a răspuns:

„Nu sunt obosit, *tocmai* fiindcă nu sunt însingurat“ — aşa mi-a spus şi şi-a răsfirat puţin degetele care-i acopereau faţa. Le-a răsfirat parcă numai atât, cât să se bucure de vederea mea. „Mă bucur“, mi-a spus. „Mă bucur pentru fiul meu, cel care creşte în pântecul tău, Mariamne. Fiul meu, care va fi cu adevărat pe gustul meu, şi care se va naşte, şi pe care-l vom apăra. Îi vom fi îndrumători, îi vom fi părinţi zăpăciţi, părinţi speriaţi, părinţi mulţumiţi. Îl vom creşte împreună şi vom avea grijă să-şi împlinească destinul. Să te-ncrezi în toţi cei pe care-i voi trimite la tine.“

„Aşa o să fac“, i-am spus eu, deşi tremuram toată, îmi tremura inima, parcă şi mintea-mi tremura.

M-am rezemat de Iosif şi l-am simţit foarte concret — el, unul, chiar era prezent.

„Mi-ai dăruit atât de mult“, mi-a mai spus Adonai. „Mă bucur că ţi-am dăruit şi eu ceva.“

Am dat să mă-ntorc şi să arunc o privire spre casa noastră, cu acoperişul ei pe care dormisem odată, demult, în timp ce Iosif sforăia ca un bebeluş printre salcâmii setim, acoperişul pe care visasem că eu eram fata cu făgăduiala. Îmi doream să arunc o privire spre acoperişul casei noastre, pentru că el era dovada că meritasem visul acela. Dar mi se împlinise el oare? Mă mai aşteptau şi alte încercări? Ce-mi rezerva soarta?

O singură clipă m-am uitat peste umăr şi am înghiţit în sec: toată curtea noastră era plină de chipuri, iar la poarta

cu bare de fier se afla Orpa, care se uita la mine. Când am văzut-o, m-a durut inima şi mi-a zvâcnit atât de brusc, încât m-am rezemat de Iosif, care m-a sprijinit.

M-am simţit neputincioasă şi m-am gândit: Dumnezeule, Adonai El Roi, Adonai El Hai, Ha-şem — numele Domnului, ce-nseamnă asta, ce mi-ai spus? Dacă este adevărat, eu cum o să mai trăiesc de-acum înainte?

„Dar eu cum o să mai trăiesc?“ a glumit el.

Şi, exact în momentul în care soarele a coborât sub linia orizontului din spatele nostru, ca să lumineze şi cealaltă faţă a lumii, el s-a îndreptat către salcâmii setim, iar eu mi-am adus aminte de cum se îndepărtase pe poteca de pe munte, până când se făcuse una cu propriile urme, pe care mă luasem eu după el. Şi acum păşea cu o călcătură viguroasă.

L-am urmărit cu privirile printre copaci, până când s-a pierdut în desimea lor.

Dar vocea şi-a lăsat-o în urmă, ca să-mi susure mie în urechi:

„Să nu te temi niciodată, Mariamne, să nu te temi.

Pentru că, de-acum înainte, voi fi mereu cu tine.

Aşa că uită-te-n jur, Mariamne, uită-te-n jur cu ochii îmbătaţi de iubire, cu inima îmbătată de iubire.

Cu ochii îmbătaţi de iubire.

Cu inima îmbătată de iubire.

Îmbătată de iubire.“

Sfârşit

Magnificat anima mea Dominum
et exsultavit spiritus meus...
„Preamăreşte sufletul meu pe Domnul
şi s-a bucurat spiritul meu...“

Petru Popescu Los Angeles, 2008

Editura Jurnalul
Director: Marius Tucă
Director executiv: Sorin Stoian
Curtea Veche Publishing
Director:
Grigore Arsene
Redactor:
Doina Jela
Adresa: Piaţa Presei Libere nr. 1, Corp D, etaj VIII, Bucureşti, Sector 1 tel.: 021-318.20.37; fax: 021-318.20.35 e-mail: editura.jurnalul@jurnalul.ro
Adresa: str. Arh. Ion Mincu, nr. 11, cod 011356, Bucureşti, Sector 1 tel.: 021-222.57.26; fax: 021-223.16.88 e-mail: redactie@curtcaveche.ro www.curteaveche. ro
B-dul Tudor Vladimirescu, nr. 31 sector 5, Bucureşti.
ROMÂNIA
Fedprint tipografie
Tel.: 411.00^5; 411.47.76 office^fedprintro

„*Fata din Nazaret* readuce la viață oamenii și locurile Antichității biblice cu pasiune, cu plăcerea narațiunii și cu o mare grijă pentru începuturile celei mai celebre povestiri a omenirii. Ea îi va mișca pe toți cei care apreciază esența umană a tradițiilor noastre spirituale de căpătâi."

DEEPAK CHOPRA

În plină criză a Imperiului, Augustus trimite un tânăr spion roman în Iudeea să descopere un semn al puterii sale de inspirație divină. Ascunzându-și numele adevărat, Pilat din Pont caută în deșert un miracol dumnezeiesc. Din clipa în care o cunoaște pe răpitoarea Mariamne, el simte că se află în prezența unei persoane cu puteri magice.

Viguroasă, spirituală și fermecătoare la cei 17 ani, Mariamne este o fată ca oricare alta de vârsta ei: plină de pasiuni și slăbiciuni, dar și pricepută în tradițiile mistice ale evreilor — un teritoriu care depășește puterea de înțelegere a romanilor. Tânărul Pilat este convins de personalitatea puternică a Mariamnei. Aflată pe punctul de a înflori în toată feminitatea ei, fata este pregătită să-și trăiască iubirea vieții și să se împărtășească din miracolul divin.

Plin de un realism dublat de misticism, romanul *Fata din Nazaret* reconstituie decorul fascinant al lumii biblice. Este povestea de iubire a unei fete frumoase, naive și, totuși, complicate, care farmecă pe toată lumea — inclusiv pe Dumnezeu — cu simplitatea sufletului ei și al cărei destin este pe cale să influențeze definitiv civilizația umană.

„După o cercetare profundă și cu o scriitură de maestru, Petru Popescu reînvie în culori triumfătoare lumea Romei augustane și pe cea a Iudeei. Mariamne este un personaj perfect nuanțat din tușe mărunte, curioasă, admirabilă... O povestire de neuitat."

BLAKE BAILEY

„O carte puternică, în care istoria, legenda și contemporaneitatea se contopesc, în cea mai bună tradiție a lui Mihail Bulgakov."

RADU IOANID

„Petru Popescu a scris un roman deosebit și ispititor despre una dintre cele mai enigmatice și mai venerate figuri istorice... Mariamne este o prezență puternică, deopotrivă pământeană și spirituală... O lectură minunată și inspirată."

Dr. JEFFREY S. SIKER

Editura Jurnalul

ISBN 978-606-92051-4-3

Curtea Veche Publishing

ISBN 978-973-669-949-8

